Poštarina plaćena u gotovu

Pojedini broj 1 dinar

MALI ISTRANIN

GOD. X SIJEČANJ 1939 BROJ 5

Mala pošta

Marica Flego, Ljubljana. Poslali smo po 10 kom. svih dosad izašlih brojeva i promijenili naslov.

Danilo Jeletić, Sisak. Veoma nam je žao, što Vam nijesmo mogli odmah poslati sve dosad izašle brojeve. Javili ste se malo prekasno. Ukoliko nam pojedini povjerenici vrate neprodane primjerke mi ćemo Vam ih naknadno poslati. Svakako Vas držimo u evidenciji! Živjeli!

R. Šic, Budrovac. Promijenili smo adresu. Nadamo se, da će Vaš vrijedni kolega Grgas nastaviti tamo, gdje ste Vi prestali.

Ivo Grgas, Pašman. Toplo Vam se preporučamo i pozdravljamo Vas!

J. Ž. P. — Tvoj način pisanja pisama nije lijep. Ti pišeš da ćeš naš list primati samo ako uvrstimo koju Tvoju pjesmu. Ako stvar ne valja mi je ne ćemo štampati, pa makar nam Ti sam otkupio svih 5000 primjeraka.

Vladimir Marinić, Zdravko Ožanić, Vinko Šporčić i Milan Tomić svi iz Srpskih Moravica. Poslali ste nam nekoliko zagonetaka, koje na žalost ne možemo uvrstiti. Sa svih strana primamo toliko zagonetaka, da ih ni uz najbolju volju, iako su dobre, ne možemo štampati. Molimo vas, da se strpite. Sve će postepeno doći na red.

Z. Č. S. Pjesmica »More« nije još tako dobra, da bi mogla biti štampana. Vježbaj dalje. Nije lako biti pjesnik.

MALI ISTRANIN

GOD. X ZAGREB, SIJEČANJ ŠK. GOD. 1938/39 BR. 5

Legenda o zrikavcima

Onih je dana cijela Judeja živjela u velikoj uzbuđenosti. Zbivale su se zaista čudnovate stvari.

Najprije je došla zapovijed od rimskoga cara da se ima popisati sve pučanstvo. Ljudi su ostavljali kuće i polja i putovali daleko, svaki u svoje zavičajno mjesto, da se tamo prijave i popišu.

Iz malog gradića Betlehema stizavali su neobični glasovi. Tamo da se, navodno, nad nekom špiljom zaustavila velika zvijezda repatica i da je obasjala jaslice u kojima da se rodilo od prekrasne žene malo djetešce. To djetešce da je božanskoga porijetla i ono da je budući židovski kralj.

U isto vrijeme dojašila su u Jeruzalem, među ostalim mnogobrojnim strancima, i nekakva tri mudraca. Jedan je bio iz Grčke, drugi iz Egipta, a treći čak iz daleke Indije. Vidjeli su, rekoše, neobičnu zvijezdu, kakva se još nikada dotad nije vidjela na nebu i pošli su za njom. Ona ih je neprestano vodila sve dovle, a sada je izginula. Tumarali su naokolo sa svojim devama i svojom bogatom pratnjom, tražeći nekakvog mladog kralja, kojeg da im je zvijezda navijestila.

Kralj Irud začuvši to veoma se uznemirio. Kakav se to novi kralj rodio? Ne misli valjda da mu otme prijestolje?

Ljudi su pričali koješta. Neki su u Betlehemu vidjeli čitave zborove anđela na nebu, drugima su opet pastiri pričali da su se poklonili novorođenom mladom kralju, koji da će izbaviti Izraelce ispod rimske vlasti, treći su opet kazivali, da je one neobične prekrasne žene i njenog starog pratioca nestalo s djetetom, kao da ih je zemlja progutala.

Irud je grozničavo tražio tog mladoga kralja, a ne mogavši ga naći izdade zapovijed, da se sva novorođena muška djeca posmicaju. Bio je uvjeren da će tako maknuti i svog nepoznatog mladog suparnika.

U to je vrijeme uz cestu koja vodi prema Egiptu stajala mala gostionica s konačištem. Stari gostioničar Menahem brižno je skupljao zlatnike, što ih je ovih dana obilato zarađivao. Nije čudo! Toliko je stranaca prošlo tih dana kroz njegovu gostionicu, kao još nikada dosad.

Jedne večeri baš u času kad je brojio dnevni utržak i spremao ga u kožnatu torbicu pokuca netko na vratima. Brže bolje sakrije torbicu i pođe da otvori.

— Tko je Božji? — upita odškrinuvši vrata.

— Siromašni smo putnici. Molimo vas, da nas uzmete na konak za ovu noć, a sutra ćemo dalje — odgovori stranac.

Stari gostioničar Menahem pogleda čudnovate putnike. Bio je to nekakav bradati starčić, mila i dobroćudna lica. Na uzici je vodio magarca, na kom je sjedila prekrasna žena umotana u tamnoplavi plašt. U naručaju je držala nekakav zamotak, jastučić, što li, iz kojeg je virila glavica lijepog djeteta.

— Nema mjesta. Sve je popunjeno! — odgovori gostioničar.

— Samo smo nas trojica. Žena s djetetom i ja. Umorni smo od daleka puta, a noć je tako tamna.

— Ne mogu. ne mogu, sve je popunjeno. Ljudi spavaju čak u staji. Zbogom! — I zatvori mu pred nosom vrata.

Spremivši novac popne se stepenicama u svoju sobu i legne spavati. San mu nikako nije dolazio na oči. Pekla ga je savjest. Milo lice prekrasne strane žene nije mu išlo iz glave. Blago njezino čelo bilo je nekud snuždeno, ali je ipak jedva zamjetljiv smiješak poigravao oko njenih usana, dok je gledala u nejako svoje čedo na rukama. A to čedo istom! Kao da je neka nadnaravna svijetlost izbijala iz te male kovrčave glavice.

— Da nije to možda onaj mladi kralj, o kome već priča cijela Judeja? A ta prekrasna žena sigurno je kakva kraljica. Kažu ljudi da je od koljena slavnoga Davida kralja — mislio je u sebi gostioničar i bi mu žao što ih je otjerao.

U tom času začuje se na vratima žestoko lupanje.

Stari Menahem skoči iz kreveta i pohita na vrata. — Tko je? upita preplašeno.

— Vojnici kraljevi. Otvori!

Sav drhćući otvori Menahem vrata.

— Koga tražite?

— Tražimo tri putnika. Javiše nam da su ovuda prošli: jedan muškarac s mladom ženom i djetetom. Nijeste li ih vidjeli.

— Ne znam gdje su — odgovori gostioničar i bi mu drago što ih nije primio na konak. Da su ostali sigurno bi ih vojnici bili uhvatili.

Vojnici su usopljeni od duga trčanja teško disali. Noć je bila tiha. Najednom se u daljini začuje glas zvonca. To je zvonilo zvonce, ovješeno magarcu pod vratom.

— Ha, to će biti sigurno ti putnici — reče vođa.

Stari gostioničar protrne od straha. — Propadoše! — pomisli u sebi i bi mu neizrecivo žao.

— Ne, ne, nije to zvonce, to je pjesma zrikavčeva, — reče.

I zbilja, tek što je to dorekao, cijelom krajinom zamnije glas pjesme zrikavaca, koji su stali cvrčati kao za okladu. Na tisuće je i tisuće zrikavaca, šturaka i popaca zapjevalo u svim tonovima po svim poljima. Nadglasali su zvuk zvonca ispod vrata magarca, na kom je jašila Blažena Djevica Marija.

Vojnici su neko vrijeme osluškivali, no nijesu čuli ništa do ugodnog cvrčanja.

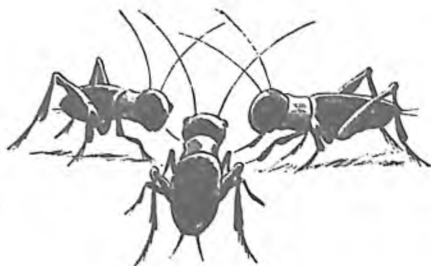
Stari Menahem odahne i bje mu drago što je nebesko janješce izmaklo ovim okrutnim vucima.

A Josip i Marija proslijediše put kroz noć praćeni veličanstvenom pjesmom ovih malih noćnih pjevača.

Eto zašto zrikavci do dana današnjega svake noći u zboru pjevaju.

Pjevaju na uspomenu onoga dana kada su prije 1938 godina spasili život Djetešcu Isusu.

(Po tuđem izvoru: E. R.)

Lijepa Raša

(Istarska priča)

Bilo davno — u doba, kad je Istrom vladao ban Dragonja. Ban je imao jedinicu kćerku, na glasu ljepoticu. Ime joj je bilo Raša. O njezinoj ljepoti pričalo se na daleko. Čuo o njoj i čuveni čarobnjak Salamander, te on odluči oteti lijepu Rašu i vjenčati se s njome. Što je smislio, to je učinio. Nekog lijepog dana ode Raša u bližnji lug, gdje su slavuji vanredno milo pjevali — i više se ne povrati kući. Rastuženi otac razasla svoje ljude da je posvuda traže, ali je ne nadjoše. U to doba živio je na Učki čovjek imenom Smiljan. On je razumio jezik, kojim govore životinje, pa je jednoga dana, idući onim lugom, čuo slavuje, kako pripovijedaju o Salamandru i lijepoj Raši, koju da je onaj strahoviti čarobnjak oteo i odnio sa sobom. Jedan izmedju onih slavuja letio je za njime i vidio, kako se sa svojim lijepim plijenom spustio u duboku bezdanu jamu, gore na Krasu.

Čuvši ovo Smiljan pohita mahom u banove dvore i iskaže sve, što je znao. Ban Dragonja razglasi odmah po čitavoj Istri, da će bogato nagraditi onoga, ko mu dovede živu jedinicu njegovu — Rašu.

Prvi se ponudi Smiljan, koji reče, da će potražiti Salamandrovo leglo i osloboditi banovu kćerku. Javi se i nekako Latinče, po imenu Intrepidus (Nebojša). Veli on Smiljanu: Podjimo zajedno, pa ako je oslobodimo da dijelimo nagradu.

I podjoše. Idući tako dodjoše njih dvojica do one bezdane jame. Pred jamom reče Smiljan:

— Jedan od nas treba da se spusti unutra. . .

— Spusti se ti — reče Intrepidus, — a ja ću čekati ovdje, dok mi dadeš znak da te izvučem.

Smiljan ne odgovori ništa, već uze svoju topuzinu, stupi u košaru i poče se spuštati. Medjutim jama nije bila bezdana,

kako se mislilo, jer nije dugo potrajalo, a košara udarila o tvrdo tlo i stala. Smiljan izidje iz nje, no čim učini nekoliko koračaja, nekakva mu neobična svijetlost zasjeni oči. Tada on vidje da se nalazi u prekrasnim, od samih kristala sagradjenim dvorovima. Držeći čvrsto u ruci svoju tešku topuzinu Smiljan htjede ući u dvoranu, kad li se od nekuda diže golem lav i zakrči mu put. Zvijer da će nasrnuti na nj, ali već Smiljan podigao svoju topuzinu, i koliko bi okom trenuo, lav je već ležao mrtav pod nogama njegovim.

Smiljan udje u dvoranu, koja se sva sjala od samih alemova. U njoj ne bijaše ni žive duše. Na suprotnoj strani bila su velika, kristalna, širom otvorena vrata, što su vodila u drugu dvoranu Smiljan se uputi onamo, i kad je htio da prekorači prag te druge dvorane, pred njime se najednom stvori užasan,

ognjevit zmaj, gotov da ga proždere. Smiljan ne počasi ni časa, već lupi topuzinom zmaja po glavi i grdna neman u isti mah savi se na tlu mrtva. Druga je dvorana bila još sjajnija od prve, ali ni u njoj nije bilo nikoga, te se Smiljan uputi pravo prema trećoj odaji. Kad stupi unutra, bilo mu je kao da će obnevidjeti od silnoga svijetla i sjaja, što se sa svih strana prelilo na nj. Na dnu te sjajne dvorane, na zlatnom naslonjaču; sjedjela je Raša, prekrasna kćerka bana Dragonje. Smiljan nije imao kada da joj se divi, jer je upravo u taj mah zagrmjelo strašno, da se je pod njegovim nogama ustreslo tlo. U isti tren odjeknu otraga krupan glas: — Ko si, što tražiš ovdje?.

Smiljan se okrene, a to je pred njim stajao strahoviti čarobnjak Salamander, grdna nakaza — pola gušter a pola čovjek. Mjesto odgovora, Smiljan zamahne topuzinom i Salamander se sav u krvi sruši na zemlju. Smiljan trkne sada do Raše,

nježno je primi za ruku i povede je pod otvor pećine. Tu je čekala ona košara. U njoj je bilo mjesta samo za jednoga. Smiljan reče Raši, neka stupi unutra, on će pričekati, dok Intrepidus, koji gore čeka, opet spusti košaru, da i njega izvuče na dvor. Raša učini, kako joj reče Smiljan. Čim stupi u košaru poče se ova pomalo dizati.

Prodje sat, prodju dva, tri — ali košare nikako nema. Čeka Smiljan i čeka, sve uzalud. Na posljetku se dosjeti, da ga je Intrepidus prevario, otišao i ostavio ga na cjedilu. Što će sada? Razmišljajući tako vrati se natrag, i kad je stupio u treću dvoranu, čuje, kako netko uzdiše. Pogleda bolje, a to se Salamandru bila ponovno vrnula svijest. Smiljan htjede da ga sasvim dotuče, ali ga nakaza stade moliti da mu oprosti život, a on će mu za uzdarje učiniti štogod od njega zatraži.

— Izvedi me van iz ovih tvojih dvorova, reče Smiljan. Ako to ne učiniš, ode ti glava!

Salamander mu reče, neka uzjaše na nj. Smiljan učini, i tako ga ona nakaza izvuče na sunce. Salamander se na to brže bolje povuče u svoje podzemne dvore, a Smilja nse uputi put Ćićarije u prijestolnicu bana Dragonje.

U banovu dvoru bilo je veliko veselje. Intrepidus je već bio stigao onamo s prelijepom Rašom i svi su mu čestitali, a i sam ban bio je tako sretan, da mu je obećao Rašu za ženu i imenovao ga nasljednikom projestolja. Da se taj veliki dogadjaj proslavi što dostojnije, spremio je ban obilnu gozbu, na koju pozva sve dostojanstvenike svoje Banovine. Na čelu drugoga stola sjedio je ban Dragonja, s jedne strane bila mu je jedinica Raša, a s druge Intrepidus. Gosti su bili veseli: nazdravljali su mladencima, pili su, kliktali i pjevali. Tek jedno je mutilo tu neobičnu radost: otkad se naime Raša povratila u očinsku kuću, još nije izgovorila nijedne riječi. Bila je sasvim onijemila. Banovi ljekari tumačili su to ovako: djevojka je bila u onoj jami izgubila svaku nadu, da će ikada biti oslo-

bodjena. Kad je vidjela, da je spas ipak došao, obuzela ju je takova radost, da je u isti mah izgubila dar govora. Neka prodje samo nekoliko vremena, i njoj će se opet vrnuti riječ i bit će sretna i zdrava kao što je i prije bila. I veselje se nastavilo. Kad je bilo o ponoći, vrata se dvorane iznenada širom otvore, a na pragu ukaza se Smiljan. Kad ga Raša ugleda, vrisne kao izvan sebe:

— On je — on je moj spasitelj. . .

Svi skočiše na noge, i prije nego što su se mogli snaći od čuda, Intrepidus odleti preko otvorenog prozora i izgubi se u noć. Raša iskaza kako ju je Smiljan spasao i kako ju je Intrepidus samo izvukao napolje. Onda nastavi:

— Kad sam izišla iz one jame, rekla sam onome čovjeku, što me je istegao na dvor: — »Sada treba da izvučemo i onoga što je ostao dolje«. Na to mi Intrepidus odgovori: — »On ne smije više na sunce! Sad ćemo mi tvome ocu. Njemu ćeš ti kazati da sam te ja spasao, i ako to ne učiniš, ja ću te ubiti!« Nato me je pograbio za ruku i poveo ovamo. Tu sam se pričinila, da sam onijemila, samo da mi ne treba reći što mi je onaj zlikovac naložio .

Raša doreče, a ban Dragonja pozove Smiljana, da stupi bliže. Kad je junak stao kraj bana, ban ga zagrli, poljubi i reče mu: »Živ mi bio junače! Već sutra ti ćeš biti mojim zetom, a poslije moje smrti bit ćeš banom i gospodarom ove lijepe zemlje Istre«.

Svi gosti kliknuše: Da Bog poživi Smiljana i lijepu Rašu..

Viktor Car Emin

Vinograd u zimi

Iz bijeline
prhkog snijega
žalosno sad kolci strše
Loza visi
obijeljena —
pahuljice po njoj prše.

Žalosno se,
drhtureći,
zeba mala odaziva.
Čipkajuć se
međ čokote
mali palčić zguren skriva.

Ljubo Brgić

70-godišnjica Rikarda Katalinića Jeretova

Dne 8. siječnja 1869 rodio se u Voloskom u onoj ubavoj uvalici između Rijeke i Opatije, uvaženi i mnogo cijenjeni hrvatski pjesnik Rikard Katalinić Jeretov, naš dragi Barba Rike.

Već više od 50 godina pjeva i niže profinjene i osjećajne stihove. koji zanose i stare i mlade. Na tisuće je i tisuće mladeži crplo iz njegovih stihova duševnu hranu u svojim najmlađim danima, oduševljavajući se svijetlim idealima čiste i nepatvorene ljubavi do roda i domovine, kojima je Barba posvetio svoje najljepše pjesme.

Ljubav do najužeg njegovog zavičaja, do Istre naše, zlatna je nit, koja provijava kroz sav njegov književni i pjesnički rad. Prva njegova zbirka pjesama »Pozdrav istarskog Hrvata«, izdana 1891. godine u Zagrebu, posvećena je Matku Baštijanu istarskom pjesniku i preporoditelju i prvom uredniku »Naše Sloge«, prvih hrvatskih novina u Istri.

Naročito su dirljive i osjećajne njegove zbirke pjesama »Mrtvoj majci« i »Mrtvoj sestri«. Zbirka kratkih crtica »Inje« prevedena je i na strane jezike. Osim toga izašle su u posebnim knjigama njegove zbirke pjesama »Primorkinje«, »S moje lire«, »Zadnje pjesme«, »Sa Jadrana«, priče »Našim morem i našim krajem«, »Vesela mladež«, »Priče za djecu« i osobito dirljive priče »Iz podjarmljenih krajeva«, gdje je prikazana teška sudbina naše djece u Istri danas.

Mi se ponosimo što je takav pjesnik i tako ugledan književnik bio od prvoga dana, pa sve do danas, jedan od najrevnijih i najboljih suradnika našega lista, kome je nekada u Opatiji, uz isto tako uglednog književnika Viktora Cara Emina bio neko vrijeme i urednikom.

Naš Barba Rike ni sada ne miruje. Skoro u svakom broju našega lista nalazi se po koja njegova pjesmica ili crtica. Njegova je duša još i danas, unatoč njegovih 70 godina, puna poleta i zanosa ,i mi uživamo u njegovim kratkim ali snažnim stihovima.

Barba Rike je majstor pera i jedan od onih književnika, koji nikada ne piše dugačke i zapletene priče. Njegove su rečenice kratke, ali snažne kao isklesane, u njegovim stihovima svaka je riječ na svome mjestu. To je rijetka vrlina samo velikih pjesnika, koji s malo riječi znadu kazati veoma mnogo.

Barba Rike živi sada u Splitu, daleko od svoje i naše sunčane Istre, daleko od zelenih lovorovih šuma voloskih. Ali on još uvijek vjeruje da će sudbina njegovog i našeg rodnog kraja biti bolja, a budućnost ljepša i svjetlija. Tu svoju vjeru ucijepljuje i u našu dušu i ona nam je okrijepa u časovima slaboće i potištenosti.

Neka nam ga Bog poživi još dugi niz ljeta, vedra, svježa i čila!

Zima

Ljuta zima snijegom zasipava
Sjetni vjetri ridaju kroz granje,
A sa granja u šumi se čuje
Svuda neko bolno uzdisanje.

Po snijegu se raštrkali selom
Golubovi, stiščuć glave lijepe,
Dok na dvoru pod pojatom bijelom
Ćute koke prozeble i slijepe.

Ćute vrane i gavrani vrani
Nožicama zagrezli u snijegu,
Dršću vrapci na tananoj grani,
Ćute male kućice na brijegu

Samo katkad tužno usred sela
Stara ura uzdiše i bije —
Kô da plače sa zvonika bijela
I nad selom gorke suze lije.

Jos. A Kraljić.

KLOK i JOŽIĆ

Kolony of Kenya. Tako se zove prostrana zemlja u istočnoj Africi, u koju su zabasala ova naša dva junaka. Krasna je zaista, mora se priznati. Znali su Englezi zašto su je zaposjeli i stvorili od nje jednu od svojih najbogatijih kolonija. I ako se nalazi baš na Ekvatoru, gdje je vrućina tako strašna da čovjeku pali tjeme, ima ipak u njoj i krajeva, gdje vlada vječni snijeg i led. Najviše brdo u Africi Kilima-Ndžaro obrubljeno je bijelom snježnom krunom. Na stotine jezerca u kojima ključa čudotvorna topla voda, puna raznih kemičkih sastojina nanizalo se po proplancima tih planina. A svuda naokolo prostrla se šuma, gusta i neprohodna. Najraznovrsnije biljke i voćke nalaze se u njoj. Antilope, nosorozi, vodeni konji, lavovi, tigrovi, žirafe, zebre, majmuni i na tisuće najšarenijih papiga šeće tuda slobodno kao po nekom prekrasnom vrtu.

Tuda su se šetala i naša dva junaka. Već su po stoti put odlučili da se vrate natrag u Evropu, pa da žive opet sređenim životom kao i svi mi drugi, ali su se uvijek u zadnji čas predomislili.

Ovdje je tako lijepo, da im se nikako ne da kući. Kući? Pa gdje su oni zapravo kod kuće? Majmun Klok je kod kuće u tim prašumama, gdje se na tisuće njegove majmunske braće neprestano vere i njiše po granama gađajući bananama i tvrdim kokosovim orasima kreštave papige.

A Jožić? I on se sprijateljio s njima, pa živi kao kakav Tarzan. Tako je lijepo živjeti u prirodi. Nema tu ni stražara ni žandara. Pucaš kad ti se prohtije, loviš kudgod hoćeš i kakvu god zvjerku hoćeš.

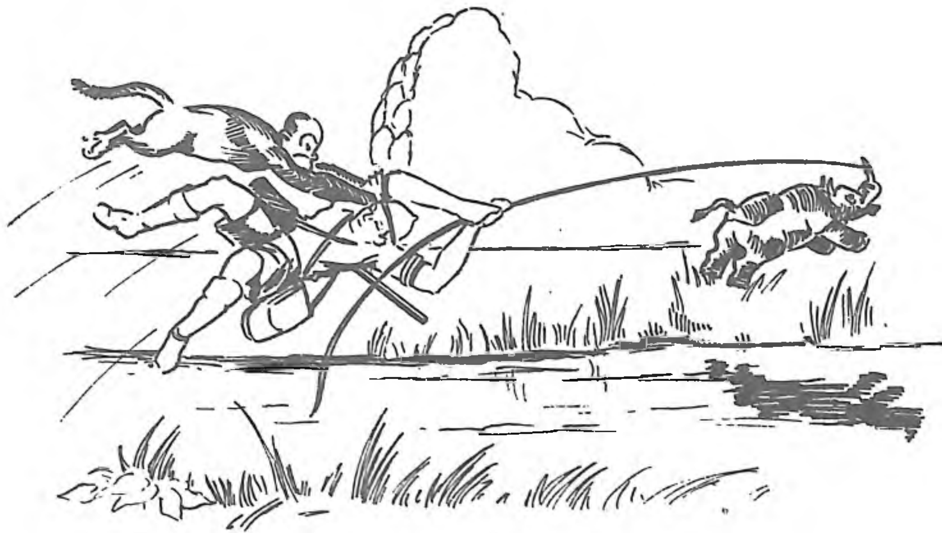
Ovih dana skoro su nastradali.

Jožić je uzeo svoj laso i uputio se kroz šumu, a Klok za njim. Bili su u tragu nekakvom grdnom nosorogu, koji im rastjeravao svu divljač, pa su odlučili da ga uhvate živa ili mrtva.

Skitali su se tako šumom, ali nosorogu ni traga. A ipak su znali da mora biti negdje u blizini. Šuljajući se tako dođoše do jednog dosta brzog i širokog potoka. Nigdje nije bilo prelaza. Već su nekoliko sati hodali uz vodu, ali nikako da nađu podesno mjesto kuda da pređu preko.

Najednom opaze, kako se s druge strane vode granje njiše. Malo zatim odjekne i prasak. To je pucalo polomljeno granje. Između granja

pojavi se najprije kao neki blistavi šiljak. Bio je to strahovit rog nosoroga. To je njegovo oružje, kojim se brani i napada. Najljućeg lava nosorog se ne boji, jer će mu u čas tim svojim kobnim šiljkom rasparati trbuh. A i tigar i slon ga se također boje i uklanjaju mu se s puta.

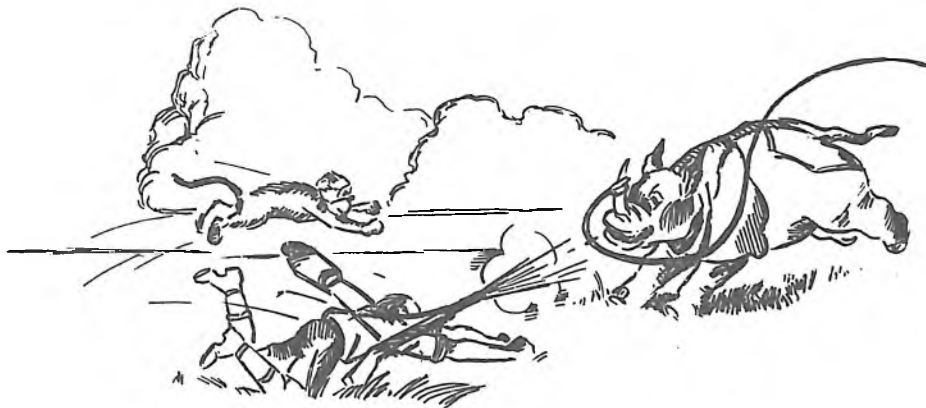

Kad je dakle Jožić ugledao taj rog i malo zatim ogromnu njegovu glavu sa sitnim očicama odluči da ga na svaki način uhvati. Bacit će laso, zahvatiti ga za onaj rog i svezati ga za kakvo stablo, a onda ciljati.

Smišljeno učinjeno. Laso zazuji zrakom i zaplete se o rog na njuški. Utom trenu nosorog strašno rikne i bijesno zamahne glavom, a moj Jožić zalepрša u zraku kao komarac. Klok, koji se uhvatio za nj, zakovitla se uz njega.

Nije im bome trebalo tražiti prelaza preko rijeke. Nosorog ih je povukao u velikom luku i tresnuo njima na drugoj strani u šikarje da je sve zazvonilo.

— Gotovi smo! zastenje Jožić, koji se je svalio ko vreća krumpira.

Klok je opipavao leđa. Od jakog udarca umalo što mu nijesu pukle kosti.

U tom trenu nastala je prava paklenska lomnjava Nosorog preplašen, uzbijesnio se, gazio oko sebe drvlje i kamenje, soptao i puhao da je bila strahota.

I već je izgledalo da je Kloku i Jožiću kucnuo zadnji čas. Zvijer se je približavala i već je prignula glavu pa da će svoj strahoviti rog zarinuti u njih, kad li se najednom začuje strašan prasak. Nosorog se pogođen u oko strovali na zemlju.

— Što je? Tko je to pucao? — upita Jožić i okrene se okolo.

Nigdje nije bilo nikoga. Iz njegove vlastite puške još se dimilo. Puška je sama opalila. Kako to? Lako! Kako se Jožić svalio na zemlju zapela mu je puška među granjem, a kad se je malo zatim od silnog straha sav skučio i pomakao zapela je jedna grančica o kokot puške, koja je odapela. Kugla je pogodila nosoroga ravno u oko, probila mu hrskavicu i doprla u mozak. Nosorog je bio gotov. I na svu sreću! Jer da je kugla pogodila kamogod drugamo nosorog bi bio samo ranjen, pa bi još većma pobijesnio. Njegova je koža naime strašno debela, pa ju kugla od puške ni ne može probiti.

— Hvala Bogu! Još jedna strašna dogodovština. No, glavno da smo živi ostali — reče Jožić, a majmun sav sretan poskoči.

Riješili su se opet jednog neprijatelja, pa su odsada mogli slobodnije po tom krasnom kraju lov loviti.

Znate li što je Esperanto?

U jednom gradiću Poljske živio je dječak imenom Ludvig Zamenhof koji je vrlo ljubio svoje bližnje. Kako su u tom gradiću živjeli ljudi različitih narodnosti i jezika, nije među njima nikada vladala sloga. Oni su bili podijeljeni na stranke i živjeli su tako u vječitom neprijateljstvu. Mladog je Ludviga to boljelo i on je uvijek razmišljavao kako da to zlo popravi i povrati ljubav među svoje sugrađane. Kasnije kad je polazio gimnaziju, vidio je da to nije jedinstven slučaj u svijetu, već da se i čitavi narodi bore i uništavaju želeći nametnuti svoj jezik drugome; i to je još većma dirnulo njegovo dobro srce. Pošto je vidio da je glavni uzrok mržnji i neslozi među ljudima nesporazumijevanje, on je odlučio u svom dobrom srcu da stvori jezik kojeg će svi lako naučiti i lako se pomoću njega sporazumjeti. Kad je svršio gimnaziju i sveučilište i postao obrazovan čovjek, on je nakon mnogo poteškoća i naporna rada stvorio lijep i lak jezik kojeg mu je moglo nadahnuti jedino njegovo gorljivo srce u kojem je živjela tako velika ljubav prema ljudima. I eto taj novi jezik zove se esperanto. Kako je esperantu jedina svrha bila ne da istisne druge jezike, već da svatko kraj materinjeg jezika znade i njeg govoriti, to su ga svi oduševljeno prihvatili i danas je već taj jezik raširen po čitavom svijetu. Taj međunarodni jezik govori se danas po svim krajevima svijeta, prodirući sve više i više u javni život. Danas su već svi uvidjeli njegovu potrebu, te ga zato neke države uvađaju i u školu kao obvezatan predmet. Na esperantu štampaju se danas mnoge knjige, naučna djela, pripovijesti i romani, zatim mnogi časopisi i novine za odrasle i djecu.

D. Benčić

Dječje novine

Kratak pregled događaja u svijetu u godini 1938.

Nizozemska dobila je nasljednicu prijestolja, koju su svi s radošću dočekali. Kad se mala princesa rodila bilo je u cijeloj Nizozemskoj veliko narodno veselje, koje je trajalo nekoliko dana. Nizozemska imade i sada na upravi zemlje Kraljicu. Svi su se nadali da će nasljednik prijestolja biti muško, no ta se želja nije ispunila. Čini se da je Nizozemskoj suđeno da njome upravlja žena.

U Egiptu se uz veliko slavlje oženio mladi 18-godišnji kralj Faruk.

U Albaniji se koncem travnja oženio kralj Ahmed Zogu za 18 godina mlađu mađarsku groficu Appony. I tamo su svečanosti bile velike.

U Austriji je bilo svega i svačega, dok nije sredinom ožujka Hitler ušao s vojskom u Austriju i pripojio je Njemačkoj. Austrije više nema.

U Švedskoj je kralj Gustav na 16. lipnja proslavio 80. rođendan. To je najstariji kralj na svijetu, a ujedno i najviši stasom.

U Španiji je cijelu godinu trajao građanski rat. General Franco je pobijeđivao i čini se da će uskoro sasvim potući republikanske vladine čete, pa će i tamo zavladati fašizam po uzoru Njemačke i Italije.

U Palestini se Židovi i Arapi cijelu godinu međusobno kolju i zatiru. Englezi koji su htjeli zaštititi Židove i umiriti pobunjene Arape došli su u sukob s Arapima i borbe još uvijek traju.

Čeho-Slovačka je ove godine grdno nastradala. Nijemci su joj oduzeli Sudete, Mađari južnu Slovačku i dio Potkarpatske Rusije, a Poljaci Tješin. Danas je Čeho-Slovačka samo igračka u rukama Njemačke. Predsjednik Beneš morao je pobjeći u inozemstvo.

U Turskoj je umro predsjednik republike i tvorac nove mlade Turske države Kemal Ataturk.

U Jugoslaviji su bili izbori. Pobijedila je vladina stranka, koju sačinjavaju Slovenci, Muslimani i Srbi. Hrvati nijesu ušli u parlamenat.

Njemačka se je ove godine povećala kao još nikada do sada. Ona je danas najjača država u Evropi i ona diktira rat i mir.

Italija je uz Njemačku gospodar Evrope. I engleski i francuski ministri hodočaste u Rim, a pogotovo predstavnici drugih malih naroda.

Francuska je izgubila i ono malo ugleda, što ga je još u svijetu uživala. Stare je prijatelje izgubila, a nove nije stekla. Tamo nitko ne zna, ni tko pije, ni tko plaća.

Kina i Japan još uvijek ratuju. Japan je dosad osvojio više zemlje nego što je cijela Evropa, no Kina se ne predaje.

To je eto kratak pregled događaja na svijetu minule 1938 godine, koja je bila burna i puna najneobičnijih događaja.

Sudar vlakova zbog snijježne mećave. Nedaleko Galaca u Rumunjskoj sudarila su se o Božiću dva vlaka. Dogodilo se to zbog toga, što je sni-

ježna mećava bila tako jaka da se nije moglo vidjeti ni jeda nkorak pred sobom, a brzojavne i telefonske žice bile su potrgane. Sudar je bio tako jak, da je 90 ljudi ostalo na mjestu mrtvih, a 300 ih je ranjenih. Mnogo ranjenih smrzlo se u snijegu prije no što ih se moglo spasiti.

Postalo je već skoro žalosno pravilo da se u svijetu za vrijeme božićnih praznika dešava najviše željezničkih nesreća. Godine 1935. naletio je brzi vlak, koji je vozio iz Berlina u Bazileju na osobni vlak i tom su prigodom poginula 32 čovjeka. Godine 1933. sukobio se opet brzi vlak Pariz—Strassbourg kod mjesta Lagny s osobnim vlakom pa je i tada zaglavilo preko 200 ljudi.

Poljaci tjeraju Čehe iz Tješina. Prigodom posljednje diobe Čeho-Slovačke zauzeli su Poljaci Tješin, bogato rudarsko naselje, gdje imade vanredno mnogo ugljena. Tamo živi 76.000 Poljaka i 130.000 Čeha. 30.000 Čeha je odmah iselilo. O Božiću potjerali su Poljaci 94 češke obitelji preko granice u Češku.

Pazite na zmajeve! Sada u jesen znadu se djeca lijepo pozabaviti puštajući u vis na špagi papirnate zmajeve. Moraju međutim paziti, da im se zmajevi ne bi zapleli među električne žice, jer bi to značilo veliku nesreću. Struja koja prolazi kroz električne žice mogla bi djecu usmrtiti. Ovih su se dana dogodile dvije takve nesreće: jedna u Češkoj, druga u Poljskoj. U Češkoj je ostao mrtav jedan dječak, a u Poljskoj četiri odjednom.

Najbrža životinja, koja trči po zemlji je antilopa. Ona prevali na sat do 100 kilometara. Konj jedva da stigne prevaliti 60 km. Kornjača pak prevali u jednoj minuti 3 metra.

Američka vojska dobiva nove puške. Sjedinjene Države Amerike počele su uvoditi u svoju vojsku novu vrst automatskih pušaka. Takva puška može izbaciti u minuti 50 do 80 hitaca. Teži 4 i pol kilograma.

Poljska trgovačka mornarica. Poljska imade samo jednu jedinu luku, sa samo nekoliko kilometara morske obale. Poljaci znadu cijeniti važnost mora, pa su 1918. godine, kad su nakon rata stekli svoju vlastitu državu svim silama nastojali da dobiju izlaz na more. I dobili su ga nedaleko

Gdanskoga (Danziga). Tamo su od malog ribarskog sela Gdinje stvorili ogromnu trgovačku luku. Danas imade Poljska osim manjih ribarskih lađa ravnih 113 velikih trgovačkih brodova, koji su prošle godine prevezli 2 milijuna tona robe. Njihova trgovačka mornarica ima 550 časnika i 2598 mornara.

Pedesetgodišnjica francuske narodne himne. Godine 1792. složio je pjesnik Rouget de Lisle ratničku pjesmu za francusku armadu. U Paris su je donijeli dobrovoljci iz grada Marseille i zato su je prozvali »la Marseillaise« (Marseljeza). Prije 50 godina, 1888., proglašena je marseljeza državnom himnom. Čitavih 96 godina bila je to buntovna i ratnička pjesma, prije nego što je postala državnom himnom.

Novine koje se tiskaju samo za jednoga čovjeka. Izgleda malo neobično, ali je ipak istinito. Te novine štampaju se u Engleskoj već punih 25 godina. Prvi su puta štampane godine 1688 za zabavu kralju Jakobu II. Danas se tiskaju u 500 primjeraka za engleskoga kralja i njegov dvor.

Plantaže šećerne trske. U Zapadnoj Indiji ima polja zasađenih šećernom trskom, koja se protežu često puta u daljinu od nekoliko desetaka kilometara. Trska je visoka vitka biljka. Danju je na tim plantažama mir. Toplo tropsko sunce pali tako da se ljudi ne usuđuju izaći van. Noću kad sunce zapadne, radnici izađu sa svjetiljkama i oštrim noževima podrezuju trsku, te ju tovare na kola sa dva kotača, koja onda volovi voze do vlaka. Vlak odnosi trsku u tvornice, gdje se onda izlučuje slatki šećerni sok. Kod nas se šećer pravi iz šećerne repe.

Najveća zvijezda. Najveća dosad pronađena zvijezda zove se Epsilon Aurigae, te je 3000 puta veća od sunca... Mi ju, na žalost, ne možemo vidjeti niti s najvećim dalekozorom, jer ona svijetli tzv. infracrvenim svijetlom, koje naše oko ne može uhvatiti. Zvjezdoznanci su je pronašli samo na temelju njezine sjene, koja na časove znade prekriti čitav niz drugih zvijezda. Zvijezda Epsilon Aurigae ne sastoji se iz krute tvari kao naša zemlja ili kao mjesec i druge neke zvijezde, nego iz zgusnutog plina. Čudnovat je zaista taj svemir, najveće remek-djelo Božijh ruku.

Mjesec će biti udaljen samo 40 km od zemlje? Na brdu Palomar u Sjedinjenim Državama Amerike postavljen je dalekozor, koji je dosada najveći na svijetu. Promjer mu je 5 m. Tim će se dalekozorom moći vidjeti 5 milijarda zvijezda. Mjesec koji je kako znamo, udaljen od naše zemlje 384.000 km, vidjet će se pomoću tog dalekozora tako, kao da je daleko samo 40 km. Zvjezdoznanci se nadaju, da će pomoću tog dalekozora moći vidjeti kanale i mora i život na Marsu, za koga se uvijek tvrdi da na njemu žive ljudi kao mi.

Jurićev kutić

Približava se mesopust ili fašnik, a nakon njega dolazi duga korizma. U korizmi se jede uglavnom samo posna jela. Zato se i kaže »mršava« korizma.

Nedavno je raspisan natječaj, da bi se izmislio znak za korizmu. Trebala je to biti jedna čim mršavija stvar. Ta stvar bi se onda u kalendaru naslikala i značila bi korizmene posne dane.

Na natječaj je stiglo mnogo odgovora. Jedan je predlagao sliku lovačkog psa, drugi sliku bakalara, treći suhu šljivu, četvrti staro fijakersko kljuse, peti haringu, šesti golu oglodanu kost, sedmi je rekao nek se uzme slika čačkalice, osmi je htio sliku mršavog mačka i tako dolje.

Članovi porote nijesu nikako mogli da se odluče, dok nije jednom od njih pao pogled na školsku pisanku Jurićevu.

Kad su je otvorili i pročitali njegove zadaće zaključili su da su one tako mršave, da ih se može mirne duše izabrati kao najmršaviju stvar na svijetu i tako će odsada u kalendarima oznaka za korizmeni post biti Jurićeva zadaćnica.

Jurić i Franić došli liječniku.

Liječnik: No što je tebi Juriću?

Jurić: Progutao sam komad od 10 dinara, pa sam došao da mi ga nekako izvadite ili protjerate.

Liječnik: A ti Franiću?

Franić: Ja sam došao s njime, jer onih 10 dinara bili su moji, pa sam došao da ih odmah uzmem.

Bol u vratu. Ako te boli vrat nareži tanke komade slanine i dobro ih posipaj paprom. Sve to zaveži oko vrata flanelskom krpom i bol će proći.

Smije li se piti za vrijeme jela? Liječnici to ne preporučuju. Pijemo li prije jela pokvarimo si tek. Tekućine razrijeđuju želučane kiseline. pa želudac zbog toga teže radi.

Hoćeš li da dugo živiš? Budi uvijek veseo, rado radi, ne puši, ne pij alkoholnih pića, jedi obična jela i mnogo zelenja i voća, gombaj se i dosta se kreći na svježem zraku, diši duboko, često se peri i umivaj, rano lijegaj i rano se diži.

Umro je izumitelj bezdimnog baruta. U Washingtonu je umro slavni kemičar Karl Monroe, koji je pronašao bezdimni barut, koji se danas općenito posvuda upotrebljava.

U Americi su izmislili magnetski automobil. Taj auto, za vrijeme dok vozi cestom, privlači k sebi sve željezne komade, koji se nalaze u blizini. Na taj način odstranjuje željezne čavle, koji bi mogli probiti gumene kotače drugih automobila, a ujedno sabire i staro željezo, koje se može kasnije vrlo korisno upotrijebiti.

Čovjeku koji je doživio 70 godina kucnulo je srce ništa manje nego tri milijarde puta.

Koliko dijamanata ima na svijetu? U svemu se računa, da ima danas na svijetu oko 100.000 dijamanata. Najčišći dijamanti nalaze se u Braziliji, a najviše ih se kopa u Kimberleyu u Južnoj Africi. Težina dijamanata mjeri se kao i kod zlata na karate.

ODGONETKE

ODGONETKE IZ 4 BROJA

1. AMERIKA
2. BROJČANICA:

1	14	15	4
8	6	7	13
12	10	11	1
13	4	1	16

Ispravno su odgonetnuli: Viktor Kniewald, Sušak — Vlado Horvat, Stanetinec — Marija Robić, Ivanićgrad — Davorin Rogutić, Kraljevica.

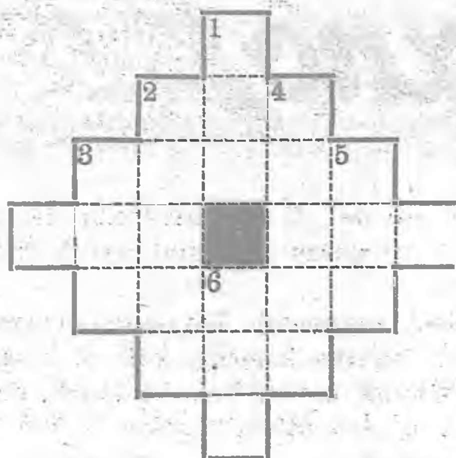

POREMEĆENE LETVICE NA PLOTU

U	KAD	NE	NAK	PA	TRO	JU	SVA
KA	KO	NE	CE	SUN	ŽAR	DA	GRA
U	ŠAM	DO	LO	VR	SLU	VIJEK	RA
GDJE	RI	DO	NE	GO	STI	PA	STA

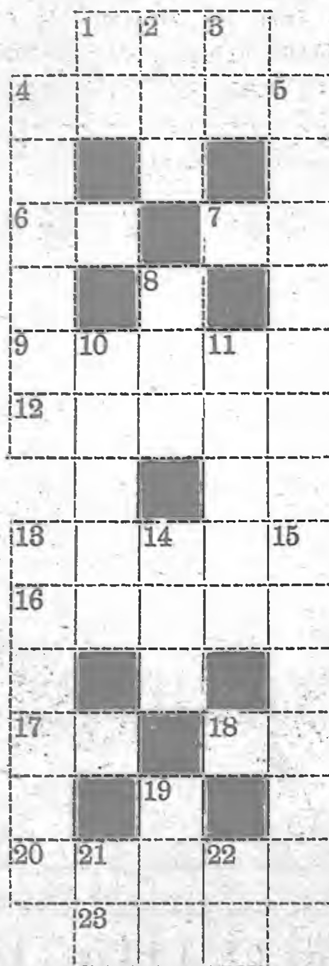
Prije popravka plota na letvicama je bila napisana jedna kitica jedne pjesme. Poslije popravka letvice su pogrešno složene. Poredaj ih po redu pa ćeš vidjeti te stihove.

KRIŽALJKA
(Vjekoslav Frlan, Kastav)

1 glas
2 bivši predsjednik Čehoslovačke
3 vrst crnogorice
4 stražar
5 planina u Južnoj Srbiji
6 nije noć

KRIŽALJKA
(Marko Mirosav, Daruvar)

Okomito:

1 lična zamj. (množina)
2 divlja pčela
3 lična zamj. (jednina)
4 sudac
5 rijeka kraj Karlovca
8 gradić u Njemačkoj
10 brdo kraj Beograda
11 muslimansko ime
13 protivno od vodoravan
14 rijeka u Bosni
15 muško ime (madžar.)
19 veznik
21 igraća karta
22 Početna slova pokojnog hrvatskog kipara

Vodoravno:

1 prisvojna zamjenica
4 Prijestolnica Ljudevita Posavskog
6 prijedlog
7 mjera za površinu
9 zaraćena država u Aziji
12 isto što i 10. okomito
13 bura, nevrijeme
16 prokop
17 kratica za „magister“
18 kratica za lat. riječ „isto“ (idem)
20 novac Marije Terezije
23 proizvod mlijeka

»Mali Istranin« izlazi jedamput mjesečno. — Pretplata iznosi 12 dinara na godinu. — Pojedini broj stoji 1 dinar. — a inostranstvo dvostruko.
Uredništvo i uprava nalaze se u Krajiškoj ulici br. 12.
Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: **Ernest Radetić, Zagreb, Krajiška** ulica 12. — **Tiskara C. Albrecht (P. Acinger), Zagreb, Radićeva ulica 26.**
Za tiskaru odgovara: **Ivan Bujanović, Zagreb, Radićeva ul. 26. I. kat.**

Poštarina plaćena u gotovu

Pojedini broj 1 dinar

GOD. X VELJAČA 1939 BROJ 6

Mala pošta

Ivan Slavić, Banja Luka. Pretplata je podmirena — Zaostatka nema! 8.— Din zaprimili smo u fond lista. Srdačna hvala!

Darko Desaty, Valpovo. Primili smo 12.— Din u fond. Toplo zahvaljujemo!

Prof. Zdravko Stojanović, Berane. Br. 2 i 3 ove šk. god. na žalost više nemamo. Ostale brojeve poslali smo učeniku Miroslavu Kneževiću.

Osnovna škola, Orebić. Na pretplati ne dugujete više ništa. Plaćeno je sve do konca šk. god. 1938/39.

Mirko Čutura, Novoselac Križ. Poslali smo ti knjigu. Lijepo Te pozdravljamo. Oprosti na zakašnjenju.

Marija Robić, Leprovica. — Pjesmica je vrlo dobra, ali kako sada nema više snijega, nije baš zgodno da je donosimo. Padne li snijeg baš će nam dobro doći.

Ivan Tonković, Sušak. — I kod zagonetaka i rebusa valja paziti na pravopis. — Nikola Šubić ne piše se sa tvrdim č na kraju.

Nadica Heisling, Zagreb. — Treba ti još mnogo vježbe. Lako je slagati stihove, ali je teško stvoriti pjesmu.

P. B. T. — »Žetva« nije loša, ali nije aktuelna. Pjevati o žetvi i zlatnom klasju u dane ciče zime nije umjesno.

Zlatko Čubaković, Sisak. — Još nije dobro. Kad budeš malo stariji i pročitaš svoje pjesmice vidjet ćeš i sam, da ih treba još mnogo brusiti.

Drž. osn. škola, Krasica. Pisali smo Vam posebno pismo i čekamo svakako Vaš hitni odgovor.

Osn. škola, Kali kod Preka. — Isto

Vilma Durbešić, Otočac. — Isto.

Mary Vidošić, New-York. — Primili smo pismo i priložena 2 dolara. Hvala Vam lijepa!

Ivica Steiner, Sisak. — Da i drugi vide, kako vas je u Sisku oduševio naš list, preštampavamo tvoje pismo... »Prije nekih mjesec dana donio nam je g. prof. Jeletić Vaš ovogodišnji 1. broj. — Kad nam je pročitao uvodni članak »10 godina«, od 57 đaka, koliko nas ima u razredu pretplatilo nas se na list — 47. — Kad smo dobili 1. broj svi smo na povjerenika navalili kao da dijeli novac...« Hvala vam svima! A da i drugi povjerenici i čitatelji vide, kakvo raspoloženje vlada za Istru u rodoljubnom Sisku primjećujemo da su na sisačkoj realnoj gimnaziji pretplaćena na naš list 232 đaka.

MALI ISTRANIN

GOD. X ZAGREB, VELJAČA ŠK. GOD. 1938/39 BR. 6

Mali junak

(Crtica iz građanskog rata u Španiji)

Pred Bogorodičinom slikom klečao je dječak i skrušeno molio:

— Spasi, Bogorodice, mog dobrog oca i ne daj da nam ga pokosi crna smrt!

Molitva malog Juana Gomesa dizala se poput muklog zuja s isprekidanih žica, podrhtavajuć sa žiškom, što je dogorijevao pred Gospinim likom, dok su mu na sklopljene ručice kapale biserne suze u kojima se je zrcalila sva bol njegove ojađele duše. U prikrajku stajala je majka kao okamenjena i piljila kroz prozorčić u zadimljene bregove i doline, gdje se je pred Madridom vodio krvavi boj među jednokrvnom braćom. Svaki tutanj topa otimao joj uzdah iz grudiju, na kojima bi se u srebrnom medaljonu zanjihala slika njenog muža-ratnika. Onda bi odvraćala lice iz zadimljene doline smrti, saginjala glavu i dršćućom rukom prinašala sliku svojim blijedim usnama.

— Majko! — zovnu odjednom dječak, kad su se njene usne i opet sljubile s likom njegovog dobrog oca.

Majka podigne oči i kao da je mislima uronila u neki bezdan izusti tiho:

— Zoveš me, Juane?

— Otac nije daleko... Eno ondje na onom brežuljku, gdje se bijeli ona crkvica... I dječak ispruži ruku prema onoj strani, gdje je baš u taj tren odjeknulo topovsko tane.

Majka vrisne i uhvativši se obim rukama za glavu priđe dječaku:

— Otkud to znaš, dijete moje?... Govori...

— Juče sam zatekao kod vodovoda nekog vojnika. Bio je sav prašan i iznemogao, a iz ruke curila mu krv. Podao sam mu svoju kapicu, da si njome opere ranu. Vojnik mi je lijepo zahvalio, a kad je htio da uputi dalje zapitah ga:

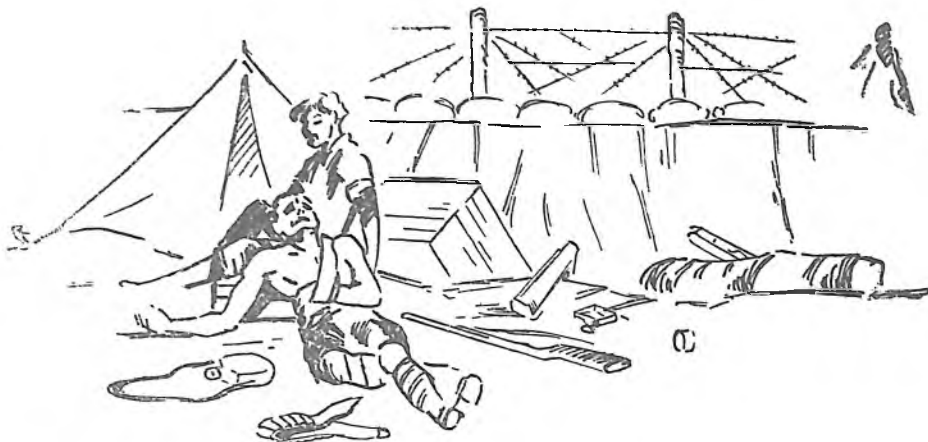
— Poznajete li možda Estebana Gomesa?

— Narednika? — odvrati vojnik zagledavši se u moje suzne oči.

— Jest, narednika pješadije trinaestog puka.

— Poznam ga, dječače. To je jamačno tvoj otac, čitam ti to na licu.

— Da,... moj... moj otac — potvrdih hvatajuć ga za ruku.
— On je sada eto tamo na onom brežuljku, gdje vidiš onu bijelu crkvicu. Zdrav je i junački se bori... Ali protiv koga se bori! nadoda vojnik tužno... Idem, tamo je i moj puk.
— Pozdravite ga i kažite mu da ću i ja k njemu. Biću mu od pomoći. Majka će mi to dozvolititi...
— Sine! — vrisne majka kod posljednjih dječakovih riječi. — Što si to rekao!... Kud bi sam?... I što bi jadna majka bez tebe?...
— Ne tuguj, majko. Znam ja, da bi to za tebe teško bilo, ali promisli malo...
— Što da promišljam, dijete moje... Da te pustim u sigurnu smrt... u sigurnu smrt...
Mali se Juan zamisli a onda priskoči majci i zagrlivši je reče odvažno:
— Poći ću, majko! Srce mi govori da ću ocu biti od najveće pomoći. Usnio sam, da je ranjen i da me zove k sebi. Pusti me, Bog će mi pomoći... Član sam Crvenog Krsta i primit će me u bolnicu da pomažem i dvorim bolesnike.

Majka nije odgovorila, već je stajala pred Juanom nijemo i nepomično kao da se odjednom nešto u njoj prelomilo. U taj čas izgledala je kao bijeli kip isklesan od najljepšeg mramora.
Sjutradan prije svitanja opraštao se Juan od svoje majke i uputio kroz šumu i šikarje prema brežuljku. Staza, kuda je prolazio, bila je sva izorana i razrovana topovskim mecima i on se jedva probijao kroz mrak i maglu k svome cilju nailazeć na lješine poginulih, što je ulijevalo strah i tjeskobu u njegovu mladu dušu. Pomisao, da je možda među njima i njegov otac stezala mu dah i on se sve polaganije micao pogledavajuć svakomu u okrvavljeno i iznakaženo lice. Kad je izišao iz šume na čistac, njegov se strah podvostručio. Straže ga od nekud opazile i stale na nj pucati.
— Mrtav sam! — izmrsi dječak i stane trčati prema crkvici na kojoj je još vijala prorešetana zastava.

— Stoj! — vikne odjednom netko.

Dječak stane i sav zadrhtan i zaprepašćen digne ruke u vis.

Iz busije iskoči vojnik, sav crn od zemlje i dima, i zapita ga oštro:

— Tko si?... Kuda namjeravaš?

— Sin sam Estebana Gomesa, narednika trinaestog pješadijskog puka.

— Znam ga... Pa što onda tražiš?

— Idem k njemu. Član sam Crvenog Krsta i želim pomagati i dvoriti ranjenike.

Vojnik ga začuđeno promjeri od glave do pete i reče:

— Idi, ali gledaj dobro da te neprijatelj ne opazi, jer ćeš inače izgubiti glavu.

Dječak zahvali vojniku i stane se ponovo penjati na brežuljak.

Pred crkvicom saslušaše ga straže i uputiše u dolinu, gdje je logorovala četa njegova oca.

— Otac ti je u bolnici — reče mu neki časnik, koji je pred logorom pregledavao četu. — Eno onamo na drugom brežuljku, dva sata hoda odavle. Idi i tamo ćeš ga naći, ali čuvaj glavu.

Juan ostane na časak kao okamenjen a onda umoran i žalostan krene dalje.

Pred bolnicom dočekaše ga dvije bolničarke čudeći se dolasku dječaka, koji je morao proći kroz najopasnija mjesta da se dovine vrhunca.

— Tražim oca — izusti dječak i neupitan. — Estebana Gomesa, narednika.

Sestre bolničarke pogledaše se zabrinuto, a onda jedna reče:

— Jest, on je ovdje, ali ne znam da li će te liječnik pustiti k njemu.

— Što?! — zaprepasti se djačk. — Zar je teško ranjen?

Bolničarke se opet pogledaše a onda mu dadoše znak da ih slijedi.

Dugo je dječak čekao pred vratima sobe u kojoj je ležao njegov otac. Istom kad je već sunce zapadalo otvoriše se vrata a na pragu ukaže se stariji gospodin sav u bjelini:

— Ti si Juan Gomes? — zapita ga tiho. — Tražiš oca?... Znam... Uniđi.

Dječak jedva korakne preko praga držeći se zida da se ne sruši na pod.

U posljednjem krevetu, u kutu velike sobe, ležao je njegov otac povezan i povijen bijelim zavojima.

— Oče!... Oče! — klikne dječak i poklekne plačući do kreveta nagnuvši glavu na njegovo uzglavlje.

— Sine!... Dijete moje!... Kako si došao amo... sam... kroz ovaj pakao strahota...

— Hoću da ti pomognem, oče — govorio kroz plač dječak. — Usnio sam, da si u bolnici i da trebaš moje pomoći.

— — — — — — — — — — — —

Dugo je još dječak stajao uz očevo uzglavlje i gledao suznih očiju u njegovo ispaćeno lice.

— Ostat ću s tobom,... bit ću bolničar,... molit ću da me prime — govorio dječak kad se jedijelio od svojega oca.

Narednog jutra bio je mali Juan već sav u bjelini a oko rukava ovijena mu vrpca Crvenog Krsta.

I od toga dana dvorio je mali Gomes svojega oca i ostale bolesnike, koji su ležali u toj sobi za najteže ranjenike. Po cijeli dan trčao bi, donosio i odnosio sve što je trebalo i tek kasno u noći legao bi umoran i iznemogao, da narednog jutra još prije zore nastavi svoj težak posao. Liječnici su hvalili maloga Juana i divili se njegovoj ustrajnost i neumornosti. U cijeloj bolnici sve je govorilo o njemu susrećući ga ljupkim riječima i priznanjima.

Kad je jednog dana nastojnik bolnice najavio da je narednik Gomes utoliko ozdravio da može napustiti bolnicu i vratiti se svojoj kući, svi su se tome radovali, ali ujedno i žalili što će sa vrijednim narednikom otići i mali Juan, koji im je toliko srcu prirastao.

Nadošao i čas rastanka.

Kad se je stari liječnik opraštao sa narednikom, mali Juan stupi odjednom za korak naprijed i reče molećim glasom:

— Otac će poći. Majka već dugo čeka, sama je u kući.... A ja ću ostati... Ima u bolnici još mnogo bolesnika, kojima će dobro doći i moja pomoć... Zdrav sam, pa mi posao neće biti težak.

— Učinio si, dijete moje, i preko svojih sila. Hvala ti, a sada ćeš se vratiti s ocem k svojoj majci, koja vas već tako dugo i neustrpljivo iščekuje — reče liječnik gladeći svojom uzdrhtalom rukom bujnu kosu malog bolničara.

— Dozvolite mi, gospodine doktore, da ostanem još nekoje vrijeme s vama... Teško bi mi bilo ostaviti bolesnike, s kojima sam se tako priljubio, a i njima bi jamačno bilo žao kad me već ne bi vidjeli uz svoje krevete... I ti ćeš mi oče dozvoliti.... Je li da hoćeš?

Liječnik okrene glavu, da sakrije suze, što su mu navirale na oči, a otac zagrli sina i plačući reče:

— Ostani, dijete moje, kad ti tako srce nalaže... Ostani... Utješiću majku, koja će preboljeti i tu ranu.

— Ostani — izusti liječnik dršćućim glasom i stisnuvši naredniku ruku iziđe iz sobe.

Sa bolesničkih kreveta izvilo se nekoliko toplih uzdisaja, što su prodirali duboko do u dno duše presretnoga Juana Gomesa.

Jos. A. Kraljić

Mati, koja uzalud čeka

Tamo preko mora, preko duboke modre vodurine, iz sivkaste se magle uzdižu sure stijene moje drage Učke. I čini mi se, da je i ona tužna kao i ja što sam.

Dvadeset je godina već ne vidjeh, pa mi se čini kao da više nije gorda, kao što je nekad bila. »Ostarjela si, Učko moja«, šapćem joj, »i zgrbila si mi se nešto«. Šapćem joj tako, tiho i nježno, i ruke širim, kao da je ovdje blizu, kao da ću je dohvatiti, zagrliti...

Svakoga dana ovako stojim na pećini uz more, na obali kraljevičkoj. Čežnja me, da bar izdaleka vidim Učku svoju, dovukla ovamo.

»Petnaest ću Te dana ovako gledati, penaest ću Ti dana ovako šaptati, petnaest ću Ti dana ovako kriliti ruke u čežnji da Te zagrlim, Učko. A onda ću otići sa srcem bolnijim no što je bilo onda, kad stigoh ovamo.«

Na obali, tamo preko, mati me čeka. Dvadeset me godina već čeka, a ja ne smijem da joj se vratim. Osijedila je čekajući sina, ostarila je čekajući mene, štapom podbočuje posljednje snage što ostadoše u staračkim njenim kostima, suze su njene duboke brazde izduble na obrazu njenom, ali ona još ipak vjeruje da ću se vratiti, da će me zagrliti bar još jednoć prije svoje smrti... Ona ne zna da se ja ne smijem vratiti...

Parobrodi odlaze. Veseli ljudi u njima. Odlaze uz pjesme i šale i smijeh na ustima. Odlaze sa srcima ustreptalima od ra-

dosti i sreće. Crna zastava dima leprša na lahoru iza parobroda, a ja ostajem s tugom u srcu i gledam za njima... Ljudi će se iskrcati ondje, a mati će se moja zagledati u tuđe oči, tražeći mene, ali mene neće ugledati. Tuđu će radost ugledati u tuđim očima.

I vidim u mašti, kako s mosta silazi dvoje mladih ljudi. On je opaljen od sunca, a na njoj leprša mekana, bijela haljina. I vidim kako je lice moje matere zasjalo od neke sreće i čujem kako je šapnula: »Ono je sigurno on, moj sin. I snahu mi mladu vodi sa sobom, koja će mi čašu hladne vode pružiti, kad moje usne budu suhe«... Ali umjesto očiju sinovih, dva para porugljivih pogleda, tuđih, ošinuše ju po licu...

Kada sam odlazio s pristaništa, parobroda nije više bilo. Samo je trak crnoga dima lebdio daleko na obzorju...

I noću dugo ne mogoh skinuti očiju s one obale. Stotinu električnih svijetala titra ondje, kao stotinu bisernih suza matere, koja već dvadeset godina čeka sina.

Talasi udaraju o pećine na obali i s jaukom se odbijaju od njih. Jauk mi njihov izgleda takav, kao da mi pričaju okrutnu priču o mrtvoj materi, koja je dvadeset godina na suprotnoj obali uzalud čekala svoga sina.

Sunce, koje zalazi za bregovima, posljednjim je krvavim tracima gzarilo sure stijene Učkine. Ja znam, ja sam to u taj tren osjetio, da je tamo preko moja majka umrla.

»Sunce!«, zaklinjao sam ga, »za Tebe mi je, Sunce, jedna pjesma pričala, da si Ti brat siromaha. Ustupi mi, dakle, Sunce, samo jednu svoju zraku, te njome, umjesto mene, poljubi brazde na njenom obrazu, sijede njene kose; poljubi mrtve njene staklene oči i posljednju suzu na njima...«

Pobjegao sam s pećina o koje je udaralo more. Pobjegao sam, a srce je moje bilo rastrgano. Putem sam molio ptice, koje su veselo pjevale, skakutajući po grmovima uz cestu: »Ne pjevajte, jer u meni je ogromna tuga. Umrla je moja zgrbljena mati, umrla je čekajući sina, koji nije došao...«

Tin Trn

Krasna lopta

Jedan krpu
drugi vunu
treći konac, iglu
i klub ima loptu
za minutu ciglu.

Tvrda baš i nije
pa i slabo skače
ali je veselje
za male igrače

Zaigrali živo
i golove daju
Uto krpa prsne:
igra je pri kraju!

Ivo Čič

Pričica o maloj Ivkici

Ivkici su četiri godine. Upravo po pravom računu četiri godine i osam dana. Ona je već velika curica ili barem ona hoće da bude velikom. Kad odbije uveče osam sati i kad bi Ivkica morala u posteljicu, ona se uzviče:

— Neću tako rano u krevetac. Moj brat Krešo i seka Draga još ne idu »p a j i t«, ja sam velika curica, meni su četiri godine.

Kad Krešo i Draga zamole pogače, Ivkica hoće da je dobije, iako je već imala svoj dio, jer je ona gladna, i jer je ona velika curica.

Kad se radi o nekoj šetnji, izletu ili zabavi, eto Ivkice, gdje viče:

— Hoću i ja, hoću i ja tamo, ja sam velika curica.

A l i, a l i — ima i jedno a l i. Kad je majka zove da pođe u zabavište, onda se Ivka nećka i muca:

— Ne, ne, mamice, ostaću s tobom kod kuće, ja sam sitna bebica.

Kada joj majka veli:

— Ajde, Ivkice, odnesi ovo gospođi Petrovićki u drugi kat — onda se Ivkica brani:

— Neka pođe Draga, ja sam malena jako malena još...

Već je doba da mala Ivkica upamti, da ne može biti u isti čas velika i malena; v e l i k a, k a d s e r a d i o z a b a v i, a m a l e n a k a d s e r a d i o d u ž n o s t i.

Barba Rike

Kiša

Ide sitna kišica,
Pada kao rosica,
Sitna, sitna, meka
Kao màna neka.
Polagano pada
Vrh sela i grada...

... Neka sipi, neka pada
Seljaku je u njoj nada,
Tračak zlatne sreće.
Neka ide, kada stane
Već će sunce da ograne
Da osuši cvijeće.

R. K. Jeretov

Škrabuljari

O pokladama dolazili bi u naša sela »škrabuljari«. Bile su to zapravo vesele krabulje. Mladići oblačili su ženske nošnje. Jedni ili dvojica nosili bi na ramenu dugački kolac, dok bi jedna od krabulja nosila na ruci oveću košaru. Među njima je bio i svirač. Sjećam se tako našeg Paške u selu, koji je pod pazuhom držao mijeh i neprestano u nj duvao, tako da mu je svaka strana lica izgledala kao naduveni balon! Među krabuljama bile su pak obično dvije »maškare«, kojih su se djeca strašno bojala. Obučene su bile u najstarija odijela u same prnje, a oko pojasa visilo im nekoliko zvonaca. Lice im je bilo strašno nagaravljeno čađom, na glavi su imali kakav stari iskrivljeni šešir kakvim se obično ptice plaše, a u ruci štap i dugačku čarapu punu pepela.

Šareno to društvo krabulja išlo je od kuće do kuće. Domaćice bi ih čule po urlanju dječurlije, po cvilenju mijeha i ijukanju.

U košaru davale bi domaćice svakojake darove: komad slanine, par kobasica ili nekoliko jaja. Rijetko se koja kuća nije pred krabuljama pokazala darežljivom. U kući gdje je bilo prostora zavrtile bi se krabulje i zaigrale naš starinski narodni ples »balun«, hvatajući u kolo domaćina, domaćicu i ukućane da s njima igraju. »Maškare« bi izvađale svoje vještine skačući, plešući, pjevajući i piskajući i puneći uz to svoju čarapu pepelom, koga bi neprestano praznile udarajući po leđima svakoga koji bi im ruku dopao.

Domaćin bi ih počastio vinom našto bi zahvalivši se, potcikujući i veselo pjevajući, krenule u drugu, susjedovu, kuću. Svagdje su ih rado primali pa bi i najsiromašnija kuća dala makar samo par jaja. Nagađalo se mnogo tko su maškare, ali ih se teško dalo prepoznati i zato su naročito djeca stajala uvijek stotinjak koraka iza krabulja bježeći ispred maškare koja se je za njima zalijetala i nemilosrdno ih prašila uvijek napunjenom čarapom pepela. Bilo je nekad i plača i cike, ali ponajvećma, mnogo smijeha, guranja i dobacivanja. Do kasno uveče orio se Paškin mijeh i zvona oko maškare. Uveče sakupili bi se svi škrabuljari u jednoj kući. Tu bi napravili večeru i častili se do kasno u noć, a bili su darežljivi i prema svakom koji bi došao. I tek ujutro rano rastajalo bi se veselo društvo. Naši su ljudi volili svoje škrabuljare, koji su drugog dana umorni i iznemogli od skakanja dugo spavali...

A djeca su jedva čekala i druge poklade da se i opet nasmiju svojim »škrabuljarima«.

Prikodražan

Noćni lovac

Mir i tama...
Nit koj zvuk
Ne prekida
Noćni muk.

Gle, na grani
Sova čuči.
Dva joj oka
Ko dv'je luči.

Među granjem
U noć zuri.
Za kime će
Da pojuri?

Izmiljeli
poljski miši,
Nevidljivi,
Sjene tiši.

U brazdama
Traže nešto,
Provlače se
Grmljem vješto.

Niko od njih
Nit ne sluti,
Da će jedan
Poginuti.

Sova jurne
Krilom mahne
Miš cijukne
I — izdahne.

Mir i tama...
Noćni muk...
Tek se čuje
Sovin huk———

Šime Fučić

Putovi vjetrova

Vjetrovi prolaze
preko svih bregova,
tope hrpe bijele
posljednjih snjegova.

Dolaze iz svijeta
neznanih krajeva,
struje preko polja
i mladih gajeva.

I nose mirise
dragih cvjetova,
užurbani treptaj
ptičjih letova.

Bogumil Toni

KLOK i JOŽIĆ

Zanimljivo je, da do sada na svojim putovanjima, nikad još Klok i Jožić nijesu imali prilike, da dožive kakvu pustolovinu sa žirafom. Ovih dana pružila im se prilika, da se malo i s njome poigraju. Bilo je to ovako: Skićući se po južnoafričkim pustarama, u lovu za gnu-ima namjerili se na čitavo jedno stado žirafa, koje su se, dakako, u tren oka razbjegle. One, naime, sve onako nespretne kako izgledaju, mogu veoma brzo trčati. Najveća im je zaprijeka njihov dugački vrat, kojim se često zakvače među granje, pa tako postradaju.

Kad je stado žirafa ugledalo Kloka i Jožića razbježa se ko mahnito. Ali Jožić ne budi lijen, dohvati laso i baci ga oko vrata jednoj od njih i uhvati ju. Bila je još sasvim mlada, ali veoma lijep primjerak.

Klok se je neobično veselio tom plijenu. Popeo joj se na leđa i đipao po njoj ko kakav pravi konjanik. Trčao je od repa do vrata, a onda hop! skočio ko strijela po vratu sve do glave. Jožić se morao smijati tim Klokovim vragolijama, no što mu možeš!

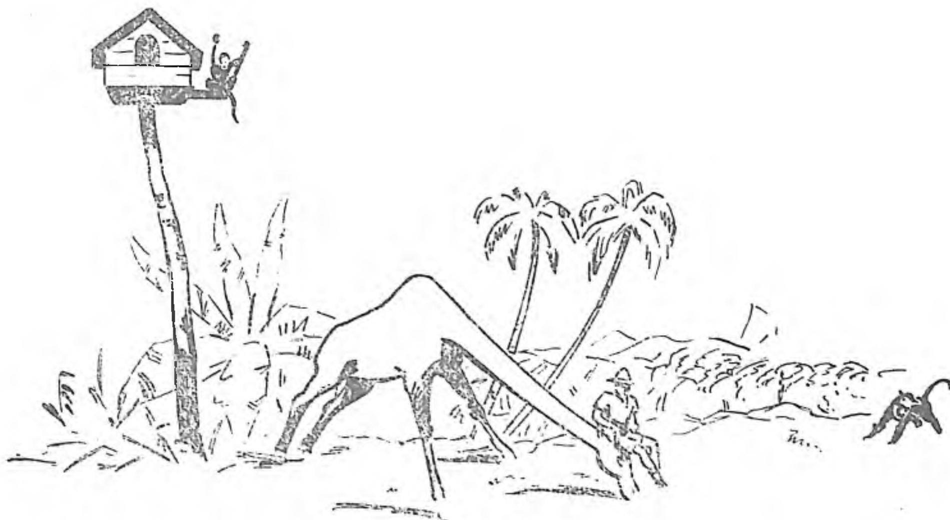
Životinja se ubrzo pripitomila i privikla na njih, pa im je s njom bilo veoma lijepo. Jožić je napravio lijepo sedlo, osedlao žirafu i lijepo se uvalio na njezinim leđima. Kad bi putovali, a oni su zapravo neprestano krstarili okolo, Jožić se povalio u sedlo i drijemao, Klok bi se popeo visoko na vrat žirafin- i kao neka izvidnica promatrao okolicu, da ne bi gdje vrebala kakva opasnost.

A žirafa, dobroćudna i mirna lagano bi klipsala, gegajući se na svojim nespretnim nogama i njišući se kao lađa na nemirnom moru.

Uz put je brstila zeleno lišće po visokim stablima, dok bi Klok znao nabrati sve onako čučeći na njezinom vratu puno naručje voća i plodina, pa bi onda lijepo griskao i žvakao...

Jednom je prilikom Klok ovako skoro nastradao. Žirafa, koja je vrlo plašljiva životinja, prepala se od nekog divljeg magarca, pa udri u bijeg, -što je noge nose. Trčeći tako divljom brzinom zaleti se ravno među žice brzojava koje su vodile iz Kenye čak tamo preko svih pustara u Transvaal i Oranie. Kako ima visoki vrat zaplela se njime među žice,

potrgala ih i pokidala dva brzojavna stupa. Majmun Klok koji u prvi čas nije ni slutio da će preplašena žirafa jurnuti ravno na žice, zapleo se među njih i umalo što mu nijesu odrezaie vrat. Vratolomnom se je brzinom skliznuo niz žirafin vrat i tako se spasio. Žirafa se malo izranila, no u nje je vrat jako čvrst pa joj je rana brzo zarasla.

Bojeći se divljih životinja, kojih tamo u šikarama imade veoma mnogo, jer bujni pašnjaci hrane mnogo antilopa, zeceva i druge divljači, pa se zato i divlja zvjerad onuda neprestano šulja vrebajući na plijen — dosjetili se Klok i Jožić da naprave sebi ležaje u zraku. Zasadili su tako u zemlju čvrst drveni stup, a na njegovom vršku uredili malu kolibicu, taman ko kakav golubinjak. U njem bi noću spavali i odmarali se u hladu. Ljestava nijesu trebali nikakvih, ta imali su dugovratu žirafu,

koja je uvijek pasla oko stupa i čim bi zafućkali odmah se približila uspravila svoj vrat i eto ti ljestava.

Jednoga dana, dok se je Klok u tom golubinjaku lijeno protezao, zijevao i buhe si trijebio pasla je žirafa bujnu travu. Jožić si je baš bio oprao noge u obližnjem izvoru i sjeo žirafi na vrat, da se odmori. Ži-

rafa je pasla i pasla lijepu bujnu i zelenu travu ništa zla ne sluteći. Najednom šušne nešto u bližnjem guštiku. Jožić baš nije tom podavao važnosti, ta onuda je oko izvora često šuškalo, jer su brojne antilope dolazile uvijek da piju. No bistrom oku Klokovom nije to izmaklo. On je u jednom času opazio opasnost i zafućkao. A žirafa hop! uspravi glavu i baci Jožića ravno u kolibu. U to mtrenu ogromna trupina jednoga lava u veličanstvenom luku poskoči u zraku.

Jožić priseban kao uvijek, strelovitom brzinom digne pušku, nacilja i: pum! Kralj zvjeradi preokrene se u zraku i tresne na zemlju pogođen smrtonosnim Jožićevim hicem. Bio je zaista krajnji čas, jer da je Jožić samo jedan čas oklijevao lav bi bio zadro svoje oštre zube u vrat žirafin i ona bi bila gotova.

Žirafa je još sva drhtala od straha, no Klok se odmah snašao pograbio Jožićev nož i spustio se niz vrat žirafin. U tren oka, a ma ko kakav najspretniji Indijanac, skinuo s lava krasnu kožu.

— Bravo, Klok! Dok se isuši bit će nam prekrasan ležaj. Baš nam je trebao jedan ovakav mekani prostirač za našu kolibu... reče Jožić.

— A sada hajdmo u lov, da nešto ukebamo za večeru! Zajašiše na žirafu i odoše...

Cesta

Kao duga bijela zmija
pružila se ravna cesta,
približuje, veže, spaja
razna sela, razna mjesta.

Po njoj jure neprestano
konji, kola svake vrste
i pješaci opiruć se
o štapove duge čvrste.

Bilo noću ili danju,
kad god hoćeš svakog sata
po njoj možeš putovati...
Dobra cesta vrijedi zlata.

Selo neko, ma gdje bilo,
na zabitnom nije mjestu
ako k njemu možeš doći,
kada ima svoju cestu.

U kraj gdje se mogu dobre,
uređene ceste naći,
svraćaju se rado tamo
strani ljudi i domaći.

Gabriel Cvitan.

Dječje novine

Umro je Sveti Otac Papa Pijo XI. — U subotu, 11. veljače preminuo je nakon kratke bolesti Sv. Otac Papa Pijo XI. — Papa Pijo XI. bio je sin siromašnog seljaka, a zvao se Ahil Ratti. Posvetivši se svećeničkom staležu ubrzo se pokazao kao vanredno sposoban, učen i svet muž, pa je brzo napredovao u častima dok nije konačno bio izabran i za papu. Svaki papa kada sjedne na papinsku stolicu promijeni ime, pa se je tako i Ahile Ratti prozvao Pijom XI. Pokopan je u srijedu 14. veljače uz velike svečanosti i u prisustvu stotina tisuća naroda, koji je došao da se pomoli pred njegovim odrom.

U Rimu su se sakupili svi kardinali da biraju novoga papu. Danas ima u svemu 62 kardinala, koji između sebe biraju papu. Do 3. ožujka novi papa će već biti izabran.

Građanski rat u Španjolskoj već je pri svršetku. Čete generala Franca potpomognute talijanskom vojskom, a opskrbljene njemačkim oružjem, potukle su vladine čete i sada redom zaposjedaju gradove i pokrajine. U Francusku je prebjeglo preko 300 hiljada bjegunaca, koji žive u najvećoj bijedi.

Ovaj građanski rat i sve strahote, koje je donio sa sobom, osjećati će Španjolci još stotine godina. Na tisuće je i tisuće najveličanstvenijih građevina porušeno do temelja, na desetke je i stotine tisuća kljastih bogalja, koji kroz cijeli svoj život ne će više moći da zarade koru hljeba. Na stotine je tisuća udovica ostalo bez muža, samohranih majka bez sinova, gladne djece bez hranitelja. A što je pri tom najstrašnije sve su te grozote na svojoj rođenoj braći, na svojoj rođenoj zemlji, na svojo rođenoj djeci, počinjali Španjolci sami.

Promjena vlade u Jugoslaviji. — Vlada dosadašnjeg ministra predsjednika Dra. Milana Stojadinovića je pala. Na čelo vlade došao je bivši ministar socijalne politike Dr. Dragiša Cvetković. On je izjavio da će pokušati riješiti hrvatsko pitanje i sporazumiti se s Hrvatima, koji uopće ne će da ulaze u beogradski parlamenat.

Nijemci traže kolonije. Na švrsetku svjetskog rata, u kom su Nijemci bili pobjeđeni, Englezi i Francuzi su Nijemcima oduzeli sve njemačke kolonije i razdijelili ih između sebe, a Njemačka im je osim toga trebala platiti i veliku odštetu u zlatu. Kada je došao u Njemačkoj na vlast Hitler on je najprije prestao plaćati odštetu, a sada je postavio zahtjev, da se Njemačkoj vrate sve one kolonije, koje su Francuzi i Englezi prigrabili. Hitler prijeti a u njegovim ga prijetnjama podupiru i Talijani, ali se ni Francuzima ni Englezima ne da vraćati bogate kolonije. S Francuzima i Englezima, a protiv Nijemaca i Talijana složio se i predsjednik Američkih Sjedinjenih Država Rosewelt, koji se je žestoko oborio na zahtjeve Nijemaca i Talijana.

Talijani traže Tunis i Korziku. Talijani i Francuzi se nikako ne slažu.

Nova fašistička Italija teži za tim da bude ona gospodarica Sredozemnoga mora. Dosad je Sredozemnim morem gospodarila u glavnom Francuska. Ona imade u zapadnom dijelu Sredozemnog mora jaku ratnu mornaricu. sjeverna afrička obala je njezina a dosadašnja republikanska Španjolska bila joj je veoma naklonjena. Sada su se prilike malo izmijenile. U Španjolskoj se nalaze talijanski vojnici Italija je ojačala i traži da joj Francuska odstupi Korziku, a u Sjevernoj Africi Tunis.

Francuzi pak kažu da bez krvi ne daju ni jedne stope zemlje. Englezi su izjavili da će se oni boriti za Francusku protiv svakoga, koji je napadne. Slično je izjavila i Amerika, pa su Talijani za sada malo ustuknuli.

Čovjek i stroj

Tko je izumio dvokolicu? Prvi čovjek, koji se je vozio na biciklu bio je Francuz Jean Sivrac (čitaj: Žan Sivrak) godine 1690. Istom 100 godina poslije njega (god. 1799.) ponovno su pravili pokuse vožnjom na biciklu (dvokolici) Francuzi Blanchard i Maguir (čit.: Blanšár i Magir!). Godine 1815. napravio je bicikl Nijemac Karl Drais iz Mannheima. Tada je bicikl bio visok 2 m, a na kotačima nije imao gume, pa su se vozači čestito tresli na njemu, te su ga neki i prozvali »kostotres«! God. 1876. prviput je izrađen bicikl iz kovine, a 1888 napravljene su prve gume. 1881 godine Francuz Trouvé (č. Truvé) montirao je na dvokolicu motor i otada imamo motocikle.

Pet stotina godina stari izum. Pet sto godina je tome otkako je Ivan Guttenberg počeo tiskati knjige pomoću posebno od drva izrezanih slova. Još prije njega mnogi su redovnici znali u dasku urezati razne molitvice, pa bi onda tu dasku namazali crnilom i na taj način otisnuli molitvicu na papir. Guttenberg je pošao drugim putem. On je svako slovo posebno izrezao i onda slova slagao jedno do drugoga, a onda cijelu stranicu otisnuo na papir. Poslije toga bi slova razmetao i onda opet drugu stranicu složio i otisnuo.

Pisanje i tiskanje su najveći izumi na svijetu. Zamislite samo, da tiskar u tiskari iz nekoliko desetaka slova za čas složi sve ono što vam mi želimo reći. Tih par znakova dovoljno je da se ljudi međusobno mogu razgovarati i dogovarati po cijelom svijetu. Ono što se napiše na papir ostaje trajno. Još sto godina poslije toga mogu ljudi čitati i jednim pogledom vidjeti što su naši pređi mislili, radili i govorili.

Dobar govornik i dobar glumac ostavlja trenutačan dojam i njegovo djelo, njegove misli, ma kako inače dobre i velike bile, odmah se zaborave.

Djelo pisca ostaje vječno. U tom je veličajnost izuma pisma i tiska. koje je zaista najveći izum čovječanstva.

Jurićev kutić

Otac: — Juriću, jesi li očistio cipele?
Jurić: — Odmah, oče, upravo čistim drugu.
Otac: — Daj da vidim kako si očistio prvu?
Jurić: — Čekaj malo, prvu ću očistiti, kada bude druga gotova!

Jurić zaustavi na ulici poštara:

— Molim Vas, dajte mi jedno pismo. Ono koje ste mi dali jučer za mog oca izgubio sam.

— Žao mi je, ali kako bih ti mogao dati pismo?

— Pa Vi ih imate toliko, da bi mi jedno zbilja mogli prepustiti.

Jurić je prodavao papigu. Dođe jedna gospođa pa upita:

— I ti mi, Juriću, jamčiš da ta papiga živi 150 godina?

— Jamčim — odgovori Jurić. — To možete, uostalom, čitati u svakom prirodopisu, da papige žive preko 100 godina.

— A možeš li mi dati pismenu garanciju?

— Mogu! Evo: dođite nakon sto godina natrag, pa ako Vam je ova papiga poginula ja ću Vam dati drugu!

Iz stranih zemalja

Platno od stablove kore. U šumama srednje Afrike raste platno na stablima, koja su nalik na naše smokve. Koru takvog stabla urođenici ogule, metnu ju u vodu da se omekša, a onda ju tuku drvenim čekićima, da postane tanja. Na koncu od te kore postane sasvim lijepo platno od koga se šiju haljine. To platno se mnogo izvozi u Ameriku gdje se u nj uvezuju knjige.

Kora smije se guliti samo s onih stabala, koja su preko 30 godina stara. Inače se stablo posuši. Da to spriječe urođenici umotaju stablo s kojeg su ogulili koru, lišćem od banana.

Italija će imati novi glavni grad? Stari Rim imao je svoju luku Ostiu na ušću Tibera u more. More je međutim tokom stoljeća luku zasulo i tako je Ostia opustjela. Sada je pak Mussolini odlučio da u Ostii podigne novi veliki pomorski grad. Rim je od Ostie udaljen 25 km. Već se izgrađuju krasne široke ceste, nasadi i nacrti za nove vladine palače, Kažu da će za par godina glavni grad talijanskog carstva biti veliki pomorski grad Ostia.

Oko je najsavršeniji stroj. Od jutra do mraka naše oko neprestano fotografira sve, što vidimo oko sebe i šalje te slike dalje do mozga. Da bi od tog napornog rada malo otpočinulo, ono se svaki čas malo zatvori. To je tzv. treptanje vjeđa. Taj mali treptaj dovoljan je oku da se odmori i osvježi za novi rad. Oko je od neprocjenive koristi za čovječje tijelo, zato ga je tijelo lijepo zaštitilo. S jedne i druge strane brani ga nos, odozgo ga štiti čelo, a odozdo lične kosti. Obrve ga čuvaju od znoja, koji bi se mogao iscijediti u oko, a trepavice kao dvije četkice štite ga od prašine.

Da se ne bi od neprestanog treptanja nažulilo i naribalo suze ga neprestano peru.

Dalekovidnost ili kratkovidnost možemo ispraviti pomoću očala, koje su vrlo važan i koristan izum. Ipak najljepše je imati zdrave oči i ne trebati stakla.

Očima najviše škodi prašina, prejako ili preslabo svijetlo. Mnoge bolesti očiju dobiju se uslijed nečistoće. Zato je najbolje nikada ne dirati prstima oko, pogotovo ako prst nije savršeno čist.

Rekordi brzine. Najbrži letač je dosada Talijan Agello, koji je na svom hidroplanu preletio 709 km na sat to jest oko 200 metara u sekundi. Iza toga slijede ovi rekordi brzine: aeroplan 567 km na sat (jedan letač iz Sjedinjenih Država Amerike), automobil (Englez) 445 km, motocikl (Nijemac) 256 km, motorni čamac (Sjedinj. Države Amerike) 201 km. Lokomotiva je do sada postigla najveću brzinu od 174 km na sat, upravljivi zrakoplov (Zeppelin) 118 km, a ratni brod krstaš 84 km.

Čovjek je do sada u trku mogao prevaliti samo 35 km na sat, trčeći dakako samo na 100 metara, jer čitav sat ne može u toj brzini izdržati. Uz pomoć skija prevalio je 136 km. To su lijepe brzine, ako se uzme da ih tjera samo »motor« čovjekovih mišića. Međutim životinje daleko nadmašuju čovjeka. Zamislite samo malu lastavicu, koja preleti 300 km na sat. U moru delfin prepliva 130 km, a na kopnu gazela 90 km. Čovjek pak u moru ne može plivajući prevaliti više nego 6 km i 350 m na sat. To je najveća brzina, koju je dosad jedan plivač (Amerikanac Fick) prevalio.

ODGONETKE

ODGONETKE IZ BR. 5

1) Pravilno poredane letvice na plotu daju ovu kiticu:

U jutro kad danak svane
Kada žarko sunce grane
Uvijek slušam vrlo rado
Gdje pastiri gone stado

2) I. Križaljka: Ton — Beneš — Bor — Redar — Šar — Dan

3) II. Križaljka: Okomito: Mi — osa — ja — sudija — Korana — Spa — Avala — Alija — Okomit — Una — Aladar — ili — as — I. R.

Vodoravno: Moj — Sisak — da — ar — Japan — Avala — Oluja — Kanal — Mg — id. — talir — sir.

Ispravno su riješili: Josip Abramović, Srpske Moravice — Ivan Novak, Ostrna Vel. p. Dugoselo — Ivan Arbanas, Novoselec Križ — Mirko Čutura, Novoselec Križ — Marija Robić, Leprovica — Emil Jurković, Srpske Moravice — Branko Stojanović, Daruvar — (Marija Nakić, Sv. Ivan Žabno iz br. 4) — Darko Desati, Valpovo — Marko Mirosav, Daruvar.

Nagrađeni: Branko Stojanović, Daruvar — Ivan Arbanas, Novoselec Križ. —

ISPUNJALJKA

I

			muško ime
			ura
			lopov
			zaklon
			žensko ime

II   I—II Zarobljeni kraj

ZAGONETNA POSJETNICA

Č. BULOKAR

Kakvo mu je zanimenje?

ISPUNJALJKA

Gora u Istri

Država u južnoj Americi

Sredstvo za raskuženje

Ime kluba

Vodoravno i okomito isto

RAČUNSKA ZADAĆA

1 2 3 4 5 6 7 8 9 = ?

Brojeve 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, treba tako poredati da zbroj iznosi 99

ISPUNJALJKA

I

ptica

žensko ime

boj

vrst papige

učenik

u glavi je

škodi grožđu

učenik

prva žena

pojava na vodi

muško ime

noćna ptica

II Od I—II naša dinastija

Sve zagonetke u ovom broju su od Ivice Steinera, Sisak.

»Mali Istranin« izlazi jedamput mjesečno. — Pretplata iznosi 12 dinara na godinu. — Pojedini broj stoji 1 dinar. — a inostranstvo dvostruko.
Uredništvo i uprava nalaze se u Krajiškoj ulici br. 12.
Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: Ernest Radetić, Zagreb, Krajiška ulica 12. — Tiskara C. Albrecht (P. Acinger), Zagreb, Radićeva ulica 26.
Za tiskaru odgovara: Ivan Bujanović, Zagreb, Radićeva ul. 26. I. kat.

Poštarina plaćena u gotovu

Pojedini broj 1 dinar

MALI ISTRANIN

GOD. X OŽUJAK 1939 BROJ 7

Mala pošta

Prof. Juraj Peričić, Zemun. Vaša je pretplata plaćena do konca ove škol. godine. Hvala!

Ivo Čič, Kaštel Sućurac. Poslali smo još 10 komada.

Momčilo Mirković, Petrinja. Primili smo 56.50 Din. — Hvala! U redu je!

Vekemir Lozica, Selca na Braču. Naknadno smo Vam poslali još po 22 kom. br. 5 i 6. — U buduće slat ćemo ukupno 43 primjerka. — Da ste nam zdravo!

Marelčica Karanjac, Kaštel Novi. Naše iskrene čestitke!

Mile Kovačević, Sisak. U tebe je mnogo poleta, zanosa i rodoljublja. — No to još nije dosta da pjesma bude dobra. Fali ritam i srok! Živio nam, dragi rodoljube, i ne sustani!

Milan Digula, Bednja. Imaš mnogo pripovjedalačkog dara. Jedanput ćemo cijeli jedan broj ispuniti samo suradnjom najmlađih. Onda će se i za tvoje lijepe stvarce naći mjesta. Živio!

Daniel Šegulja, Novi Vinodol. Kad šalješ riješenje zagonetaka, ne šalji nam ih nikad na potrganoj stranici našega lista. Sve primjerke lista valja čuvati i spremati, a na koncu godine se svi brojevi lijepo uvežu u jednu knjigu.

Odgonetke se šalju na običnom komadu papira. Ovaj si put sve točno odgonetnuo, pa te je čak dopala i nagrada. Zdravo!

Prof. Danilo Jeletić. Novac primili i lijepo zahvaljujemo. Starih brojeva više nemamo. Odaziv je na naš apel bio takav, da nam nije ostao ni jedan primjerak starih brojeva. Čak nam se još sada, u pô godine, javljaju mnogi prijatelji tražeći tko po 40, tko po 50, i po 70 primjeraka svih dosad izašlih brojeva, a mi ih nemamo. Podvlačimo Vam sa srdačnom zahvalnošću, i ovom zgodom, da Vi sa 250 primjeraka mjesečno vodite. U ime Istre i plemenite ideje koju zastupamo najljepše Vam zahvaljujemo.

*

Svu gg. povjerenike, koji imaju neraspačanih starih brojeva od ove školske godine molimo da nam ih čim prije vrate.

MALI ISTRANIN

GOD. X ZAGREB, OŽUJAK ŠK. GOD. 1938/39 BR. 7

Obraćeni škrtac

Neka siromašna udovica imala dva sinčića, zdrava i jedra dječaka, koji su bili veoma živahni.

Budući da ih siromašna žena nije mogla sama hraniti udala se po drugi put za nekog seljaka, koji je bio dosta bogat i imućan, ali je bio poznat zbog svoje škrtosti.

On se je brinuo za svoje male pastorke, da ne oskudijevaju, no ipak im zbog svoje škrtosti nije nikad dopuštao da se do sita najedu.

Kod stola je uvijek on sam dijelio jelo, pazeći da ne bi koji od njih dobio možda kakav zalogaj više.

— To nek im bude dosta — govorio bi ženi — I onako dječaci ništa ne rade i ništa ne zarađuju, nego se samo povazdan igraju. Prema tome nije ni potrebno da mnogo jedu. Kad budu radili i trudili se ovako kao ja, onda ćemo im dati da i više jedu.

I tako dječaci nijesu mogli nikad da se do sita najedu, a siromašna majka njihova mnogo se zbog toga žalostila, no što je mogla? Škrti je očuh imao sve pod ključem i nije nikome dopuštao da dira u hranu.

Jednoga dana dojadi ženi toliko škrtarenje muževo i ona ode župniku da mu se potuži. Stari župnik bio je dobroćudan i svet muž, koga su svi u selu poštivali i slušali.

Začuvši župnik tužbu žene reče:

— Prepustite Vi to meni, dobra ženo! Sada je i onako blizu Uskrs, kad se svaki pravi vjernik mora doći ispovijediti. Kad dođe Vaš muž ja ću već stvar s njime urediti.

I zbilja nešto prije Uskrsa, kad su svi seljaci dolazili da se ispovijede, dođe k župniku na ispovijed i naš škrtac.

Vrativši se poslije ispovijedi kući reče ženi:

— Nikako ne razumijem zašto mi je župnik zadao tako neobičnu pokoru!

— Kakvu? upita žena.

— Rekao mi je da moram sutra umjesto da pođem raditi, cijeli dan biti s djecom, slijediti ih na svakom koraku i raditi sve ono što i oni. A preksutra nek opet dođem k njemu.

— Čudna pokora — odvrati mu žena — no ne smijemo prosuđivati djela i odredbe slugu Božjih. Valja ih slušati, jer je to sigurno za dobro naših duša.

Sutradan je čovjek ustao kad i djeca i sišao s njima u dvorište. Da ste samo vidjeli, koliko je bilo začuđenje djece, kad su ugledali očuha, koji je došao s njima da se igra. Bilo je veselja na pretek. Skakali su trčali i jašili na njemu kao na kakvom konjiću. Metnuli su mu čak i uzde, a on je morao trčati u galopu kao pravi konj.

— Hop-la, hop-la! Gjio! vikali su dječaci trčali i skakali preko polja i livada, padali, rušili se i opet dizali. A očuh s njima! Valjda je sto puta posrnuo i povalio se koliko je dug i širok po travi dižući noge u vis.

Zatim se igra izmijenila. Penjali su se na stabla, pa opet silazili, a onda stali na cesti preskakivati hrpe tučenog kamena. U izmišljanju novih igara bili su pravi majstori. Očuh se znojio, puhao kao lokomotiva, trčao sopćući, ali nije htio da zaostane za njima, jer je kao pobožan vjernik želio izvršiti pokoru do kraja.

Najednom su se sjetili da bi bilo dobro da izgrade jednu kućicu. I hajd! tek što dorekoše stanu vući kamenje i graditi kućicu. Očuh im je dakako pomagao, kako je znao i mogao. Nosio je kamenje da su mu se leđa grbila, a oni su zidali, dok se on mučio kao kakav robijaš.

Konačno zazvoni podne. Očuh odahne sav sretan, slušajući ugodne zvukove podnevnog zvona.

— Idemo kući, djeco? Na ručak!

— Idemo, oče — rekoše fakinčići — ali ne ćemo cestom nego poprijeko.

— Ne možemo poprijeko, kad tamo teče potočić.

— Ah! Šta smeta potočić. Mi ćemo ga lako preskočiti. Uvijek idemo kući poprijeko. Kraći je put.

Što je očuh mogao? Priključi im se i skoči amo, skoči tamo, potrči ovuda, potrči onuda, otpute se kući. Kad su došli do potočića, dječaci ga preskoče s lakoćom ko dva zečića, ali je očuh nastradao. Poskliznula mu se noga i on, kako je dug i širok, ljosne u vodu.

Bilo je smijeha i šale na pretek.

Kad su došli kući reče očuh ženi:

— Ženo, daj nam ručak, ali neka bude obilat. Izgladnio sam kao vuk. A i djeci daj nek jedu do mile volje. I oni su sigurno jako gladni.

Sutradan pođe čovjek opet župniku.

— No, čovječe dobri, što si naučio od pokore koju sam ti zadao? upita ga župnik.

— Mnogo sam dobra naučio, velečasni gospodine župniče. I sjetio sam se nečega što sam već bio zaboravio: naime da i djeca rade na svoj način, možda još i više nego mi veliki. I kao što Božje ptičice. tako zaslužuju i ona da ih se nahrani obilato i da im se ne uskraćuje ništa što im je potrebno.

Otada je škrtac bio sasvim drugi čovjek. Nije više nikada gledao koliko djeca pojedu, nego im je naprotiv uvijek širom otvorio smočnicu i davao im nek jedu, koliko ih je god volja.

A djeca su ga zavoljela kao pravog oca.

(Po tuđem izvoru: **Ern. Radetić**)

Nezgoda uskrsnog zeca

Potrčao stari Zeko,
opružio brze noge,
da raznese dobroj djeci
darove premnoge.
Na leđima pun mu koš,
al' svakom ne daje,
nego samo najboljima —
po šareno jaje.

I došav do potoka,
mora ga preskočit,
pa da stigne u šumicu
gdje će skriven noćit.
Potrčao malo bolje
— hop na drugu stranu —
al' košara staroj vrbi
zapela za granu.

Sva se jaja polupala —
za gozbu kajgana,
a stari se Zeko
pere u suzama.

Stjepan Perčević

Starica i razbojnici

(Istarska narodna priča)

Živjela je gore na Krasu sama starica. Nikoga od rodbine nije imala, pa je samotovala u svojoj kućici na rubu šume. Starica je imala čudan običaj, da od dosade sama sobom razgovara. I tako bi hodajući po kući i oko kuće, od jutra do večera, neprestano govorila, kao da je puna kuća ljudi.

Dok je još njezin pokojni muž živio, običavao bi reći da je bolje govoriti nego šutjeti. Šuma je naime bila puna razbojnika i bogzna ne osluškuju li oni negdje u guštari. Čuju li mnogo riječi mislit će da je i mnogo ljudi u kući.

Po smrti muževoj nije imala više s kime razgovarati, pa je razgovarala sama sobom. Nekad se šalila, a nekad bome i grdila da se sve orilo.

Jednoga dana došuljaju se, pod večer razbojnici s namjerom da je orobe. Zastali su pred vratima i slušali. Iz kuće se čuo razgovor:

»Sutra ideš na sajam?«

»Ne! Što ću na sajmu?«

»Što ćeš na sajmu? Kravu ćeš prodati!«

»A ne bih i tele?«

»Ne, tele nemoj. Samo kravu!«

»Mhm! A koliko misliš da ću dobiti za nju?«

»Najmanje 1000 dinara«.

»Što? Hiljadu dinara samo? To je premalo! Dvije hiljade traži za nju!«

»Tražiti mogu, ali ako mi ne daju uzet ću i hiljadu«.

»No dobro! Ali manje od hiljadu nikako ne uzimaj!«

Kad su to razbojnici čuli, pogledali su se i rekli:

»Hajdemo! Vratit ćemo se sutra. Danas i onako nemaju novaca. Ali zato će sutra biti barem hiljadarka«.

I odoše tiho, a drugu se večer opet vratiše.

Stali su pod prozorom da čuju kako je završila prodaja krave. A starica je govorila:

»Tako junaci moji, evo vam večere.«

Razbojnici su naćulili uha. Starica je poslagala po stolu dvanaest tanjura. Jasno i razgovjetno čulo se, kako tanjuri zveče. Nakon toga počela je dijeliti žgance, govoreći:

»Evo, ti ćeš sjesti ovdje, ti ovdje, ti tamo, ti tu, ti tu, a ti stari na čelo stola...« Govoreći tako grabila je žlicom i u svaki tanjur metnula komad žganaca.

»Hajte, hajte, žurno samo jedite, junaci moji, pa ćemo u krevet!«

Razbojnici su slušali i u strahu pitali jedan drugoga:

»Koliko ih ima?«

»Dvanajst ih ima; točno sam čuo, kako je postavila dvanaest tanjura na stol.«

»Jest, jest; dvanaest je puta nasula žgance u tanjur, brojio sam,« reče drugi.

»Da, a kad je začinjala, dvanaest je puta rastopljena slanina zacvrljila,« primijeti treći.

»Bježimo, drugovi, nas je samo pet, a njih dvanaest. Bit će jači od nas.«

»Mora da su jaki, kad im neprestano govori: junaci moji.«

U to izađe stara na vrata i izlije punu zdjelu nečiste vode, u kojoj je prala suđe. Gledajući kako cure po zemlji mlazovi vode govorila je:

»Tako, tako, lijepi moji, bježite, potecite! Ti poteci prvi, a svi vi drugi za njima. — Ti za prvim, ti za drugim, ti za trećim, ti za četvrtim, ti za petim i tako redom — — — Ne dajte se...«

Mlazovi su curili u sitnim malim potočićima.

A razbojnici, kad su to čuli, pobjegoše glavom bez obzira, pa ako se nisu zaustavili bježe još i danas.

Zabilježio: **F. B.**

Ribar Frane

Barbuna, gavuna, škrpuna,
tuna i škiljuna;
svakoga božjeg dara
u Frane, starog ribara.

Poštenim dajem na vjeru
Svakome ozbiljnu mjeru
Tko je bez novca za vino,
nek dobro je samo i fino.

Za ručak baci na žeru[1])
Brudet spravi za večeru
pa zalij — jer riba traži more
i mirno spavaj do zore.

U ribara starog Frana
dođite u posne dane.
On najbolju ribu hvata,
mreža mu valja zlata.

[1]) žera = žerava.

Gabrijel Cvitan

Prasićkanje

Čuo sam da Englezi igraju mnogo golf. U mom selu u Istri mi smo sličnu igru zvali »prasićkanje« još onda kad za Englesku ni čuli ni znali nismo, a vjerojatno ni mnogi naši stariji koji su, dok su bili mali također »prasićkali« ili »praščali« nijesu znali da postoji zemlja, koja se zove Engleska. Igrali smo ovako: Napravili bismo u zemlji rupu, zemlju izvadili, a rupu lijepo zaokružili. U šumi bismo odrezali odulje grane s kvrgom na kraju, nožem to lijepo izgladili, zatim napravili posebnu kuglu od drveta i počeli. Trojica bi se svrstala oko rupe, a ostala trojica nastojala su svim snagama da dotjeraju kuglu u rupu. Do rupe se je kugla lako dogurala, ali nad samom rupom stajala su tri okrugla štapa uvijek spremna da kuglu što dalje bace od rupe. Bila je to živa igra, praćena vikom, nekad i svađom. Dok se je kugla natjerala u rupu bilo je grdne muke. Kad bi to uspjelo protivna bi stranka izgubila partiju i morala tada ona tjerati kuglu u rupu. Ta se kugla zvala prasac, a rupa štala. Trebalo je dakle prasca utjerati u štalu.

Dakako da je nekad po koji od nas dobio batinom po nogama ili mu je kugla u letu poljubila glavu, no to nas nije ni najmanje smetalo. Prasićkali smo i dalje, veselo i živo. Ta što bismo drugo bili i radili na paši.

Prikodražan

Rodna kuća

Makar s daleka — rodna moja kućo,
ja uvijek mislim na tvoj mili prag
i svaki spomen iz djetinjstva moga
uzbiba dušu, srcu mi je drag.

I mislim na vas, oče, majko draga,
u duši zvoni vaša dobra riječ,
i kad se sjetim tetošenja vašeg
iz oka znade često suza teć.

I seka mala u duši iskrsne
pa ko da slušam njezin srebrn glas,
ja gledam njene modre dječje oči
i rudaste joj kose zlatan vlas.

Ja mislim često na kravice naše
i što nam radi brzi konjic vran,
na polja naša uz potočić bistar
i na vinograd suncem obasjan.

Spomen se budi po večeri cijele
sve dok mi oči ne dotakne san,
i tako vječno u čeznuću jednom
žuđeno čekam sastanka nam dan.

Bogumil Toni.

Šime Fučić:

Potop

Zasucite nogavice,
Cipele izujte,
I bježite bez obzira!
Brže!... Ne ludujte!...

Razlila se silna voda,
Poplava se sprema...
A ko pred njom ne utekne,
Tome spasa nema.

Ne vidite l' gdje se bliži
Bujica sve jača:
Strašan potop — more suzâ
Od sekina plača?! — — —

Iskrena želja

(Njemačka narodna pripovijetka)

U staro vrijeme hodali su poreznici po selima i utjerivali od ljudi porez. Tko nije mogao plaćati porez tome su zaplijenili kravu, konja, ovcu ili svinju i odmah je odagnali.

Jednoga dana išao je tako jedan poreznik po cesti. Na putu ga sretne đavo pa mu se pridruži.

— Hajde da putujemo zajedno! — reče đavo.

— Pa dobro! odgovori poreznik — bar mi ne će biti dosadno.

Dođoše tako u prvo selo i čuju kako majka grdi neposlušnog i nevaljalog nekog dječaka: »Čekaj ti, čekaj, nevaljalče, dozvat ću đavola, da te odnese!«

— Čuješ li? reče poreznik đavlu. Dječaka ti nudi, hajde uzmi ga!

— Baš si neozbiljan, — odgovori đavo. Majka ne misli ozbiljno. Ona ga samo tako plaši.

Idući dalje stignu do neke livade i ugledaju pastira, koji je pasao tamo stado ovaca. Nekoliko ovaca otišlo mu u djetelinu i on ih je batinom tjerao iz djeteline vičući: »Đavo vas odnio, glupe ovce! Van iz djeteline!«

— Aha! Jesi li ga čuo? Taj ti nuđa ovce, hajde uzmi ih! reče poreznik.

— Ni taj pastir ne misli ozbiljno — odgovori đavo. — Kad bi mu ovce nestale morao bi ih platiti.

Na koncu dođoše do kuće nekoga seljaka, kod kojega je poreznik htio utjerati porez. Seljak je baš mlatio žito, Kad je ugledao poreznika uzdahne srdito: »Uh, đavo ga odnio!«

— Jesi li ga čuo? — reče đavo porezniku — ovaj je mislio ozbiljno, pa ću te zbilja odnijeti. To rekavši pograbi poreznika i odnese ga u pakao.

Dvije glave

Dok je u Poljskoj još bilo kraljevstvo, pobunili su se neki knezovi proti kralju. To se je tamo češće dešavalo. Jedan od pobunjenih knezova obećao je 20.000 zlatnika onome tko mu donese kraljevu glavu. O tome je pisao i kralju, misleći da će ga time uvrijediti i preplašiti.

Kralj mu je odgovorio: »Vaše sam pismo primio i pročitao. Veoma mi je drago da moju glavu toliko cijenite. Uvjeravam Vas, da ja za Vašu glavu ne bih dao ni prebite pare.«

Pitalice

1) Koju biljku prepoznaje i slijepac? – KOPRIVU
2) Koliko jaja može čovjek pojesti na tašte? – SAMO JEDNO, JER DRUGO VEĆ NE JEDE NA TAŠTE.
3) Nikad ne jede, a uvijek je sito. Što je to? – SITO.
4) Nikad ga nije bilo, niti će ga ikad biti, a ipak je tu. Što je to? DANAŠNJI DAN

(Odgovori na str. 13)

KLOK i JOŽIĆ

Klok i Jožić našli su se jednoga dana u kraju, kakav još nikad nijesu vidjeli. Stabala je bilo dosta malo, ali je zato trava bila tako bujna, da im se uopće glave nijesu iz nje vidjele. Jožić pogleda na kartu.

— U Keniji smo. Kenija se zove taj kraj, a u njemu stanuje crnačko pleme Masai. Uskoro ćemo sigurno nabasati na kakvo crnačko selo.

Hodali su dalje jedva gazeći visoku travu po kojoj je paslo veoma mnogo životinja, uglavnom šarenih zebra i brzih antilopa.

Jožić je bio premalen, pa nije nikako mogao vidjeti okolinu, budući da ga je trava svega pokrivala. Tek tu i tamo opazio je nad sobom glavu kakve dugovrate žirafe, koja bi odmah preplašena uzmakla.

Konačno su došli do jednog crnačkog sela. Selo je bilo ograđeno visokim pleterom, da se zaštiti od lavova i drugih zvijeri, koje su provaljivale u selo i svakiput odnijele kakvu kozu, ovcu ili kravu.

Jožić i Klok se provuku između kolaca ograde i upadoše u tor.

Strašan smrad umalo da ih nije zagušio. Do koljena su zagazili u gnoj. Čitavo je selo i svi putevi u njem bili zapravo veliko jedno đubrište. Crnci su naime svaku večer dopremali u tor stoku, da bude zaštićena od divlje zvjeradi, a nikad nijesu đubre čistili, pa je tako u selu vladao strahovit smrad.

Usred toga smrada bilo je nekoliko niskih kućica, koje nijesu bile mnogo više od jednog metra. Sagrađene su bile od kolaca i granja, a oblijepljene blatom.

Kroz jedan otvor, koji je služio kao vrata, uvuče se Jožić u kućicu. Nikoga nije bilo u njoj. Pogleda naokolo. U kući nije bilo prozora, nego samo po strani nekoliko rupa, kroz koje je ulazila svjetlost.

Na zemlji bilo je nešto suhe trave, koja je služila kao ležaj. U sredini bila je hrpa kamenja a oko nje nekoliko zemljanih lonaca. To kamenje služilo je umjesto ognjišta. U kući je bilo veoma mnogo muha i smrada.

Žurno se izvuče opet iz kuće. Vani se je već bilo skupilo mnogo crnačke djece, koja su se stala igrati s majmunom Klokom.

U to su se baš vraćale žene iz šume. Nosile su velike svežnjeve granja za vatru.

Jožić se nije mogao dosta načuditi. Te žene su imale glavu sasvim obrijanu, a na sebi nijesu imale ništa nego samo malu kožnatu pregačicu. Oko vrata i oko ruku imale su svu silu ogromnih prstenova od obične žice. To im je bio ukras, koji nisu nikad skidale, pa ni onda kad su lijegale spavati.

Muškarci su pasli blago. Imali su na stotine krava.

— Što ćemo ovdje jesti? reče Jožić Kloku. — Ovo su zbilja pravi divljaci. Niti imaju kuća, niti žita, niti kruha, pa ni voća ni zelenja. Hrane se samo mlijekom, krvlju i mesom od svoje stoke. Idimo mi radije u šumu, tamo ćemo bolje živjeti. Tamo bar nađemo uvijek voća i povrća, a na stablima kruševca naći ćemo uvijek po koji hljeb kruha.

To rekav odoše iz ovog zamazanog crnačkog sela i otpute se opet u prašumu.

Na kraju prašume podignu pod jednim stablom šator i zapale vatru. Taj je njihov šator bio daleko ljepši i ugodniji, nego li koliba najuglednijeg crnačkog poglavice.

Jožić se raskomotio, spremajući večeru, a Klok se popeo na stablo. Majmun, ko majmun nije mogao živjeti, a da se malo ne penje.

Dok je tako Jožić čučao pod stablom kraj šatora najednom se začuje neki šušanj.

Klok krikne, a Jožić što bi okom trenuo skoči u vis pa da će na stablo.

Bilo je prekasno! Nekakav se tigar, namirisavši meso, došuljao kroz visoku travu i bacio se na Jožića. Jožić je ipak bio brži pa je đipnuo u vis i dohvatio se za granu, ali ga je tigar u zadnji čas pograbio zubima za naramenice i košulju. Košulja se poderala, a gumene se naramenice stale navlačiti.

Klok pograbi Jožića za ruke, da ga podigne i zadrži, ali je tigar bio jači.

Tigar povuče zubima, a Klok i Jožić tresnu na zemlju! Stoj! ne na zemlju nego ravno na tigrovu glavu. A sad zamislite: Jožić težak skoro 50 kila, Klok preko 30 kg, dakle oba zajedno oko 80 kila ljosnuše iz visine od nekoliko metara ravno na lubanju tigrovu. Taj je udarac omamio životinju, a kako su i gumene naramenice ošinule zvijer ravno po očima da je skoro oslijepila bio je Jožiću lagan posao. Dohvati žurno jednu toljagu i prije još nego što se je zvijer osvijestila dotuče ju i umlati posvema.

Opet je bila jedna krasna bunda više u njihovu šatoru, na kojoj su za hladnih noći spavali na mekom ležaju ko dva puha.

IGRA BROJEVA

9 × 9 + 7 =
9 × 98 + 6 =
9 × 987 + 5 =
9 × 9876 + 4 =
9 × 98765 + 3 =
9 × 987654 + 2 =
9 × 9876543 + 1 =
9 × 98765432 + 0 =
9 × 987654321 — 1 =

Naj . . .

Najtvrđa stvar na svijetu je borkarbid, sastavina od borna i ugljika, lagana kao aluminium. Svaki četvorni centimetar te kovine podnese pritisak od 15.000 kg.

Najveći toplomjer na svijetu velik je 160 m, a nalazi se u Eifelovom tornju u Parizu. Na tom orijaškom termometru udaljene su crte jedna od druge 3 metra.

Najdublji tunel je simplonski tunel u Alpama, koji je dugačak 20 km. U Južnoj Americi između Chile i Argentine hoće da sada probiju tunel, koji će biti dugačak 45 km.

Najveća zbirka leptira je u Londonu. U njoj imade 96.500 najraznovrsnijih leptira.

Dječje novine

Umro je Dr. Dinko Trinajstić. U ponedjeljak 27. veljače, oko ponoći umro je u Crikvenici kod svoje nećakinje gospođe Škomerže, gdje se je nalazio na liječenju, veliki istarski rodoljub Dr. Dinko Trinajstić.

Dr. Dinko Trinajstić rodio se u Vrbniku na otoku Krku 9. listopada 1858. Svršivši talijansku gimnaziju u Splitu (hrvatske gimnazije tada još nije bilo) pošao je najprije u Goricu da uči bogosloviju, ali je kasnije prešao u Beč i posvetio se pravu. Kao odvjetnik radio je isprva u Krku u pisarni svog ujaka, poslanika u bečkom parlamentu, Dra Dinka Vitezića. Kao pravog narodnog borca i rodoljuba hrvatski narod u Istri pozvao ga je da se nastani u Pazinu. On je tamo preuzeo odvjetničku pisarnu Dra Dukića, te je bio tri godine načelnik u Pazinu.

Od godine 1895. pa sve do 1910. bio je neprestano narodni poslanik u istarskom saboru. On je bio jedan od najborbenijih i najodlučnijih hrvatskih narodnih vođa u Istri, a uz to veoma dobra i plemenita srca, te je učinio našem narodu mnogo dobra. Prva hrvatska gimnazija u Pazinu, koja je otvorena 1899. bila je njegovo mezimče. On se je mnogo trudio da đacima olakša naukovanje, pa je osnovao Đačko pripomoćno društvo, koje je pomagalo siromašne učenike i davalo im potpore za knjige, obuću i odjeću i za školovanje.

Uopće je Dr. Dinko Trinajstić bio u Istri poznat kao čovjek zlatne duše i dobra i plemenita srca.

Za vrijeme svjetskog rata prebjegao je u Pariz, te je zajedno s pokojnim Dr. Antom Trumbićem mnogo radio na stvaranju Jugoslavije. Poslije rata bio je god. 1931. imenovan senatorom, ali se nikako nije mogao oduševiti s današnjim prilikama.

Vječna slava žarkom rodoljubu i borcu za prava istarskih Hrvata Dru Dinku Trinajstiću!

Izabran je novi papa. Nakon smrti Sv. Oca Pape Pija XI., koji je — kako smo u zadnjem broju javili — umro dne 11. veljače, sastali su se u Rimu kardinali iz cijeloga svijeta da biraju novog papu. Izbor je bio brzo gotov. Već kod trećeg glasanja izabran je dne 2. ožujka novim papom dosadašnji državni tajnik bivšeg pape, kardinal Eugen Pacelli. Kardinal Pacelli je rodom Rimljanin, starog plemićkog koljena. Na dan svog izbora navršio je 63 godine. U cijelom svijetu nastalo je tim povodom veliko oduševljenje, jer je sadašnji Sveti Otac Papa poznat kao vanredno učen, sposoban i svet čovjek. Kardinal Pacelli je trostruki doktor (bogoslovije, filozofije i prava) a govori 8 jezika. Kako svaki papa kad sjedne na papinsku stolicu promijeni ime tako je i kardinal Eugen Pacelli uzeo novo ime i sada se zove Pijo XII.

Nijemci i Poljaci žive na ratnoj nozi. Nema tome dugo stigao je u glavni grad Poljske, Varšavu, talijanski ministar vanjskih poslova, grof

Ciano, koji je nedavno bio i kod nas u Belju.

Poljaci su ga oduševljeno dočekali, ali su tu priliku iskoristili da iskale svoju mržnju na Njemačku. Po svim gradovima Poljske bile su velike demonstracije, pa i napadaji na njemačke konzulate.

Stanje je svakako veoma napeto, jer Poljaci mrze Nijemce već odavna zbog strašnog ugnjetavanja, koje su Nijemci vršili na poljskom pučanstvu još prije rata, kad su ih skoro zatrli.

Nijemci su bahati, a Poljaci ponosni, pa bi moglo još svačeg biti.

U Španjolskoj je građanski rat pri kraju. General Franco je potukao vladine čete i zauzeo skoro cijelu zemlju. Još se odupire samo glavni grad Madrid i njegovo zaleđe, no oni se ne mogu dugo držati, tim manje što je i u samom Madridu nastala buna. Možda dok naš list dođe u ruke čitalaca, da će rat u Španiji biti već završen.

Japan još uvijek ratuje s Kinom, iako je osvojio do sada toliko zemlje, kolika je cijela Evropa. Kinezi se još uvijek ne predaju, a Japan je već istrošen. Nema čak ni željeza ni novaca za daljnje ratovanje. Vlasti skupljaju svaki komadić starog željeza, a građani moraju davati zlato i nakit. Izgleda da je i narodu već dosta toga ratovanja. Ovih je dana odletjela u zrak barutana Hirakata kod grada Osake. Kažu da su je potpalili nezadovoljnici. Učinak je bio strašan. Stradalo je oko 10.000 osoba, što mrtvih, što ranjenih, što nestalih, što beskućnika. Porušeno je preko 600 kuća.

U mirnoj Engleskoj nema mira. Poznato je kako su se Irci preko 300 godina borili protiv engleskoga gospodstva, dok im konačno nije uspjelo izvojevati slobodu i samostalnost. Međutim nije cijela Irska slobodna. Sjeverni dio Irske još uvijek je pod engleskom vlašću. Irski rodoljubi, koji se okupljaju u nekoj tajnoj revolucionarnoj organizaciji poveli su oštru borbu protiv Engleza. Po cijeloj Engleskoj praskaju bombe, a da nitko ne zna tko ih podmeće. Čak ni glasovita engleska policija Scottland Yard, koja je poznata kao najsposobnija na svijetu, ne može nikako da uđe u trag irskim atentatorima.

Jan Bata dolazi u Jugoslaviju. Veliki češki tvorničar, »kralj cipela« Jan Bata, čini se da će se nastaniti u Jugoslaviji. On je već prije osnovao u Jugoslaviji, u Borovu kod Vukovara, veliku tvornicu cipela, kože i gume.

Znate li . . .

da labud može tako jako udariti krilima da je kadar njima prebiti čovjeku nogu?

da su čovječji živci tako dugački da bismo od njih mogli napraviti nit 80.000 km dugačku?

da se u Evropi svaki dan potroši 4 milijarde šibica?

Odgovori

1) Koprivu.

2) Samo jedno, jer drugo već ne jede na tašte.

3) Sito.

4) Današnji dan.

Nešto o papama

Ovih se dana mnogo pisalo i govorilo o papama, o kardinalima i uopće o izboru namjesnika Kristovog na zemlji.

Papom može biti izabran svaki odrasli katolik, muškarac, ako se ustanovi da je za tu čast sposoban. Kad bi bio izabran svjetovnjak, on bi već drugi dan morao biti zaređen za svećenika, a treći dan za biskupa. Do godine 1000 birali su obične svećenike, a poslije toga većinom samo biskupe i kardinale, a od Klementa VII (1523—1534) samo Talijane.

Do sada je u svemu bilo 261 papa. Od toga je bilo 209 Talijana, a 52 su bili druge narodnosti i to: 14 Francuza, 13 Grka, 7 Nijemaca, 5 ih je bilo iz Sirije, 3 iz Afrike, 3 Španjolca, 2 Dalmatinca, 2 iz Svete Zemlje (Sveti Petar i Sveti Evarist) 1 Englez, 1 Portugalac i 1 Holandez.

Poprečno je svaki papa vladao 7 godina i tri mjeseca. Samo 20 papa je vladalo duže od 15 godina. Najdulje su vladali Pijo IX. (31 godinu i 8 mjeseci) i Lav XIII. (25 godina i 5 mjeseci). Bilo je 10 papa, koji su vladali manje nego mjesec dana.

Neki su pape bili plemenitog i gospodskog roda, drugi su opet bili iz priprostih kuća. Bilo je papa, čiji su oci bili obični seoski pastiri, postolari, pekari i t. d. Tako su dvije sestre pokojnog pape Pija X. bile obične švelje.

Pape imadu većinom oko 60 godina kad su izabrani, no bilo je i mladih papa. Grgur V., rodom Nijemac, imao je 27 godina kad je bio izabran, a Inocent III. imao je 37 godina. Grgur XV. i Klement X. imali su 80 godina, kad su postali pape.

Isprva su pape zadržavali svoje prijašnje ime. Prvi papa, koji je promijenio ime bio je Ivan II. (533—535). Taj je običaj nastao odatle, što je Isus svetog Petra nazvao Petrom, kad ga je postavio za glavara crkve. A sveti Petar se je, kako znamo, prije toga zvao Simon.

Eto, toliko o papamo da i to znamo!

Učimo plivati. Priredit ćemo sebi mnogo veselja naučimo li plivati, roniti i praćakati se u vodi bez straha. Plivanje je najzdraviji sport. Nijedna druga tjelovježba nije tako zdrava kao plivanje, kod kojega se gomba svaki pa i najmanji mišić. A osim toga tko zna plivati uvijek će lako spasiti život sebi ili kome od drugova.

Tko još ne zna plivati neka svakako ovih praznika nauči.

Koliko bakterija ima čovjek u ustima? Bakterije su sitne male životinjice, kojih imade u zraku u prašini i svagdje na milijarde i milijarde. Neke su bakterije uzročnici bolesti. Dokazano je, da u čovječjim ustima

živi oko zubi i oko jezika do 12 milijarda raznih bakterija. (To smo dakle svi od reda miljarderi!) Tolikih bakterija iako mnoge od njih nose klicu smrti, ne trebamo se bojati. Naš želudac proizvodi razne kiseline, koje obično usmrte sve te bakterije.

Dobar san —pola zdravlja. Da bismo mogli dobro i lako spavati moramo prije spavanja dobro prozračiti sobu. Zimi se ne spava kod otvorenog prozora, jer se možemo lako prehladiti. To si mogu priuštiti samo veoma zdravi i otporni ljudi. Ljeti se pak preporuča spavanje kod otvorenih prozora. Da bi zrak u sobi bio čist ne smijemo u njoj preko noći držati nikakvo cvijeće pogotovo ako cvate, jer ono izlučuje ugljičnu kiselinu koja je otrov za naša pluća.

Učitelj čita štivo iz povijesti, koje započinje riječima »U mračnom srednjem vijeku«..., pa upita učenike: — Koji od vas zna zašto se srednjem vijeku, kaže da je bio mračan? —

A Jurić će: Zato, jer još nije bilo elektrike!

—.—

JURIĆ KOD ZUBARA

Zubar: A što hoće oni dječaci tamo?

Jurić: To su moji drugovi. Došli su da me čuvaju, da mi Vi ne bi učinili što na žao.

—.—

Vjeroučitelj: Kaži mi, Juriću, zašto molimo u »Očenašu«: »Kruh naš svagdanji daj nam danas...«

Jurić: Zato da nam je kruh svaki dan svjež.

Iz stranih zemalja

Australija. Kako znamo, leži Australija na južnoj strani zemaljske polukugle. To znači da tamo hladni vjetrovi dolaze s juga (s južnog pola) a topli vjetrovi sa sjevera (od ekvatora). Toplina se tamo mijenja 4 puta dnevno. Danju je ponekad tako vruća kao u nas za najžešće žege, a već nekoliko sati nakon toga nastupi hladan mraz, da se čovjek mora brzo toplo obući. Zrak je nekad tako nesnosno sparan, da Evropljanin ne može raditi, jer mu se iz cijelog tijela cijedi kao ulje gusti znoj, koji se ne isparuje. Dakako da su takve promjene temperature za Evropljane veoma opasne, pa mnogi brzo obole.

U Australiji imade sva sila kukaca, komaraca, muha i leptira. — Poći na šetnju u šumu ili u prirodu veoma je opasno. U novinama se često čita upozorenje, neka nitko ne ide u šumu ni pod stabla, a pogotovo nek leži na zemlji, da ne bi nastradao od otrovnih zmija ili drugih životinja. U kupalištima smije se kupati samo u onim dijelovima, koji su od morskih pasa zaštićeni gustom čeličnom mrežom.

Priroda

Koliko vrsta životinja ima na svijetu? Pruska akademija nauka izračunala je da na cijelom svijetu živi 1,123.512 vrsta raznih životinja. Toliko su ih, naime, razni učenjaci i prirodoslovci uspjeli nabrojiti.

Labudi su goropadni. Bijeli labud je veoma lijepa životinja, no nitko ne sluti, kako je labud opasan, ako ga se nadraži. On je uz to veoma jak, pa je kadar jednim udarcem krila ubiti čovjeka.

U gradiću Chelmsdorfu u Engleskoj jedan je ribar uzeo čamac i pošao se voziti po jezercu, po kom' su plivali labudi. Udaranje vesala razdražilo je labude, koji su navalili na nj i prevrnuli mu čamac. On se je htio spasiti plivanjem, ali su ga bijesni labudi krilima i kljunovima dotukli i on se utopio.

»Mali Istranin« izlazi jedamput mjesečno. — Pretplata iznosi 12 dinara na godinu. — Pojedini broj stoji 1 dinar. — a inostranstvo dvostruko.

Uredništvo i uprava nalaze se u Krajiškoj ulici br. 12.

Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: Ernest Radetić, Zagreb, Krajiška ulica 12. — Tiskara C. Albrecht (P. Acinger), Zagreb, Radićeva ulica 26.

Za tiskaru odgovara: Petar Acinger, Zagreb, Radićeva 26

ODGONETKE

zagonetaka iz broja 6

1) Ispunjalka: Istra
2) " : Učka — Čile — Klor — Aero
3) " : Karađorđević
4) Posjetnica: Klobučar
5) Računska zadaća: 1 + 2 + 3 + 4 + 5 + 67 + 8 + 9 = 99

Ispravno su odgonetnuli: Darko Kargačin, Novi Vinodol — Dragutin Čutura, Novoselec Križ — Mirko Čutura, Novoselec Križ — Franjo Rakoš, Ivanićgrad — Gustav Sehter, Osijek — Zdravko Mihun, Ivanićgrad — Maksimilijan Friš, Sisak — Zoger Katica, Ivanićgrad — Vlado Mužević, Ivanić Kloštar — Stevo Krpan, Novoselec Križ — Ivan Novak, Ostrna Vel. — Marija Robić, Leprovica p. Dugoselo — Miroslav Klindić, Novoselec Križ — Turina Duško, Kraljevica — Juraj Dobrinić, Novoselec Križ — Anton Abramović, Srp. Moravice — Viktor Kniewald, Sušak — Daniel Šegulja, Novi Vinodol — Vladimir Kalinski, Milutin Šiljak, Stjepan Jurković, Vlado Čapek, Zdenko Bergl, Branko Ježić, Tihomir Milenković, Slavko Koščević, Marija Nakić, Marija Čoporda, Sv. Ivan Žabno — Josip Božićević, Prnjarovac.

Nagrađeni: Maksimilijan Friš, Sisak — Daniel Šegulja, Novi Vinodol.

ZAGONETNA POSJETNICA
(Milan Digula, Bednja)

VASO JARE

Odakle je?

ISPUNJALKA
(Krešimir Piškulić, Sisak)

I			
			slatkovodna riba
			pokazna zamj.
			vozi kola
			u glavi je
			pravi se platno
II			

I—II Junačka ptica.

KRALJEVA ŠETNJA

(Mladen Raić, Metković)

U	vi	di	još	sve	di	bi	u
še	ra	te	še	še	ga	šte	še

ISPUNJALKA

(Milan Digula, Bednja)

1

				U klasu je
				Plod u tvrdoj kori
				Ozlijeda
				Mjera za papir

2

1—2 Tko urani vidjet će je.

ISPUNJALKA

(Mladen Raić, Metković)

				Rijeka
				Dragi kamen
				Gine
				Konac molitve

Okomito i vodoravno isto.

ADRESA

Žan V. Dari

Mjesto stanovanja?

RAČUNSKA ZADAĆA

Seljakinja je donijela u grad kokoši na prodaju. Prva gospođa kupila joj je polovicu i pol od njenih kokoši. Druga gospođa kupila joj je od preostalih kokoši opet polovicu i pol. Seljakinji je još ostala neprodana jedna kokoš. Koliko ih je imala kad je došla u grad?

Poštarina plaćena u gotovu

Pojedini broj 1 dinar

GOD. X | TRAVANJ 1939 | BROJ 8

Uskršnje radosti

45301-2204
Za proljetne dane obradujte svoju djecu ovim jeftinim, a izdržljivim platnenim cipelicama sa gumenim donom.

44291-8457
Novost za djecu!
Proljetne dječije cipelice, izrađene od diftina. Lagane i udobne za šetnju.

5851—68805
Dječije cipele od laka, za proljetne dane. Ukusne i praktične.

8802-64853
Vaše dijete obradovat će se ovim finim cipelicama od laka, koje imaju vrlo lijep ukras od nubuka.

25425—8405
Udobne cipele od jakog engleskog platna, sa gumenim donom i potpeticom.

4644—603
Ovo je naš praktični djevojački proljetni model, koji će Vam veoma dobro poslužiti.

44295-9178
Ukusne ženske cipele za proljeće, kombinirane od plavog i bijelog diftina, sa niskim potpeticama.

4621—44658
Sportske djevojačke cipelice od laganog smeđeg boksa, ukrašene rupicama. Za proljetne šetnje.

2685—46852
Novi proljetni model, izrađen od finog smeđeg boksa, sa kombinacijom semiša. Izdržljive, pogodne za proljetne šetnje.

52387-6601
Lakovane polucipele od gume, otporne protiv vode i blata. Čiste se mokrom krpom. Zamjenjuju potpuno kožne cipele.

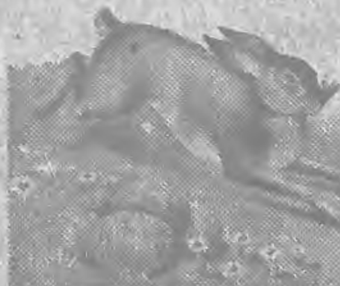
5827—44683
Elegantne cipele, gospodi za proljeće! Od sivog ili drap semiša ili od kože, ukrašene rupicama, sa kožnim donom.

5939-41621
Gospodi profinjenog ukusa najbolje pristaju ove cipele od najfinijeg boksa, sa kožnim na ram šivenim donovima.

3639-44748
Udobne i izdržljive cipele od najfinijeg telećeg boksa, rađene po engleskom modelu.

Bata

MALI ISTRANIN

GOD. X ZAGREB, TRAVANJ ŠK. GOD. 1938 39 BR. 8

Pčela i cvijet

Jabukov cvijet otvorio se jutros u kiti mladoga lišća na vrhu tanane grančice. Raširio je pet velikih lijepih latica i pružio u vis pestićevu njušku i svoje mnogobrojne prašnike, pune peluda.

Ala je lijepo sunčati se prvi put na proljetnome suncu, dok te vjetrić lagano njiše!

Zû... zû... zû... — zazuji kukac u zraku i spusti se na laticu.

— Avaj, meni! Tko to dođe, da me još mladoga izgrize i uništi? — vapi jabukov cvijet.

— Ja sam pčela radilica, cvijeća marna kućanica. Dobro jutro, prvi jabukov cvijete! Otvori mi vrata...

— Kaži mi prije: što ćeš sa mnom? — odgovara cvijet.

— U tebi su sitne medenice, pune slatkoga soka. Ja ću svojim rilcem sisati sve te sokove, da napravim od njih med. Tvoji su prašnici puni peluda; ja ću malko toga žutoga praška spremiti na svoje dlakave noge i ponijeti u naš pčelinjak, da se time hranim.

— Ti si mala kradljivka. Brineš se samo za svoju korist.

— Mlad si i neiskusan, cvijete. Od plodnice tvojega pestića mora nastati plod, rumena jabuka s malim sjemenkama. Ja ću cijeli dan letiti od cvijeta do cvijeta sišući sokove i prenašati peludna zrnca od prašnika na njuške pestića. Bez toga ne bi bilo kasnije jabuka na ovome drvcu. Tvoje bi grane ostale jalove; ljudi bi ih posjekli i bacili u vatru. Veseli se dakle, kad ugledaš pčelu, bumbara ili leptira.

Na te riječi cvijet otvori širom vijenčić svoj. Pčela pruži rilce i posrkne kapljicu soka iz medenice. Peludna zrnca, štono ih je pčela imala između dlaka na glavi, uhvate se u taj čas za tanku njušku.

— Blago meni! Eto nam peluda. Do mjesec dana bit ću lijepa jabučica — šanu tiho pestićeva plodnica.

Pčela odleti na drugu procvalu grančicu.

Sisala je dugo sokove po cvijeću, spremala pelud na svoje stražnje noge i prenašala ga od cvijeta do cvijeta.

Kada se umori, doleti opet k onome cvijetu na vrhu grančice.

— Cvijete, ja ću sada doma. U jeseni bit će ove grane krcate rumenih jabuka, a naš pčelinjak pun slatkoga meda. Hvala ti i z Bogom!...

To reče pčela i odleti daleko.

Vladimir Nazor.

Dobar nauk

Perica Ivić vraćao se velikim i širokim putem iz škole kući, koja se nalazila baš negdje pri kraju seoca Zameta. (Zamet je ubavo mjestance nedaleko morske obale, između Rijeke i Kastva, baš na samoj granici. Kad se provodilo razgraničenje između naše države i Italije Zamet je bio dodijeljen Italiji, no čim su to Zamećani saznali, digli su takvu galamu i zvonili u sva zvona, protestirajući i vičući da žele ostati u Jugoslaviji, da je komisija videći ovako jednodušno raspoloženje naroda morala promijeniti svoju odluku. I tako je Zamet sada u Jugoslaviji.)

Ugledavši Perica oca pred vratima reče mu:

— Oče, imadeš li u kući kakovu knjigu, gdje bi bio opisan zalaz sunca?

Kapetan Ivić pogleda svog sinčića, pa ga upita:

— A čemu ti takova knjiga?

— Gospodin učitelj rekao nam je, da opišemo zalaz sunca.

— Dobro je ,ali gospodin učitelj nije ti rekô, da kradeš tuđe opise.

— Da kradem?

— Naravski. Zar ti misliš, da je krađa samo kad ukradeš tuđi sat ili kesu? Što je razboritom čovjeku milije od njegove misli ili ideje? Kad on nešto zamisli, pa napiše, to je njegovo, a kad to neko prepiše ,da se pohvali kô svojim djelom, to je moj sinko — krađa.

Perica je gledao oca začuđeno, ali vidilo se i čitalo mu se u pametnim očima, da povlađuje ocu.

— Što veliš sada? upita ga otac.

— Ništa.

— Ništa? to je dobro za oči, ali ostaje — ništa.

— Doista, oče, ne znam, što bih pisao.

— Ne znaš? Upravo kô i kradljivci: kradu, jer ne imadu novaca. Ti bi htio krasti, jer nemaš zamisli. Ali zar nije bolje sjesti, pa misliti i tražiti u glavici?

— Kako, oče?

— Kako? Ugledaj se u druge. Moraš opisati zapad sunca.

— Dà.

— Pođi, pa gledaj sunčev smiraj. Knjiga naravi je otvorena za svakoga. Valja samo stati, pa je čitati.

— Ja ne znam, da čitam iz knjige naravi. Nauči me.

— Zar nijesi još vidio sunčeva smiraja?

— Dà, ali ovdje u Zametu nije zalaz sunca lijep. Sunce zalazi za planinom.

— Pa zar nijesi ti bio kod bake dolje u zapadnoj Istri?

— Jesam, oče, tamo je krasan smiraj sunca.

— A zašto je krasan?

— Na zapadu je more, široka pučina. Sjećaš li se, kako je tonulo u valove, a sunce se vidjelo sve do zanjeg trenutka veliko i crveno kô mjesečina, pa se onda najednom ugasilo.

— Vrlo dobro.

— Oče, a kad je bilo na zapadu oblaka, onda je smiraj sunca bio upravo divan.

— A ne sjećaš li se, moj sinko, onog ljetnog popodneva u zapadnoj Istri, kad si bio za velikih praznika kod bake — gdje se činilo, kô da se tamo na zapadu diže tajanstveni zračni grad, koji se gubio malo po malo u nekoj začaranoj sumaglici..

— Sjećam se, oče, a sunce je padalo po onom gradu svojim zlatnim tračjem i činilo se na koncu, da onaj grad gori.

— Eto, sinko, dobro kazuješ, pa čemu ti onda tuđe misli i tuđe knjige? Gledaj božju narav, čitaj tu narav i piši ono, što vidiš.

— Imadeš pravo, oče!

— Eto, sad mi reci, kako ćeš započeti tvoj opis?

— Evo, tatice: Kod kuće u Zametu nijesam vidio lijepa sunčeva smiraja, jer ovdje sunce zalazi za mrkim brdom —«.

— Dobro, dobro, sinko, samo nastavi.

— — »— ali kad sam bio za praznika kod bake u zapadnoj Istri gledao sam divne zalaze sunca. Tamo se sunce spuštalo u more, u široku pučinu i gasilo u silnoj vodi kô žežena lopta a oko nje usijalo se valovje i gorilo kô silni požar...«

— Živio, sinko, junače moj. Do godine možeš mirne duše u gimnaziju, pa će se vrijedni učitelji veseliti tvome dolasku.

Perica Ivić potrča veseo kô mlada nedjelja u kuću i obaspe dobru majčicu sa stotinu cjelova. I gospođa Marija upita supruga preko prozora:

— Što si rekao Perici, da je tako veseo i radostan?

— Naučih ga, kako čovjek mora da bude čovjekom, a ne papigom.

Rikard Katalinić Jeretov.

Moj susjed

Čujte, čujte, djeco: to je vrijedno znat!
Ja komšiju imam,
A taj moj je susjed neki čudan svat.

Ne plaća mi stanarine,
Ni lugaru drvarine;
Nema kuće ni kućišta,
    Ni noćišta ni ognjišta.
Kad mu se ushtije, laganijeh peta
Taj se čudni goso po mom dvoru šeta
Nezvanu je gostu mjesto za vratima,
Al on pravce ide k mojim ormarima.
Njuši pečenice;
Griska kobasice;
Po policam prlja;
Šunku očeprlja;
Glođe masnu kost...
— Al se bani i piruje
Nepozvani gost!

Kad je sit do grla onda ti miruje.
Sjedne kao gazda pokraj peći vruće
Pa svoj trbuh gladi, tanke brke suče.
Katkad i u knjige moje zaviruje
Pa se čudom čudi:
»Ludi li su ljudi!
Zašto kvarit oči, mučit mozak glavi
Zbog tih slovâ sitnih, sitnih
Ko tanani mravi?«

Tako mi je djeco, s tim susjedom malim.
Al ga ipak volim, pa ću da ga hvalim.
Miran je ko janje; ne buči, ne psuje.
Po zidu ne mrči; po podu ne pljuje.
Daleko odmiče, kad hoće da kihne.
Samo stolcem makni, a on ni da dihne.
Kad po sobi ide, čizmama ne lupa.
Duhan je za njega trava preveć skupa.
On ne dere svilu zlatom našaranu,
Nego neku sivu košulju tananu.
Čist je kao srebro,
Što na suncu sja,
Pa iz kuće za to
Ne tjeram ga ja.

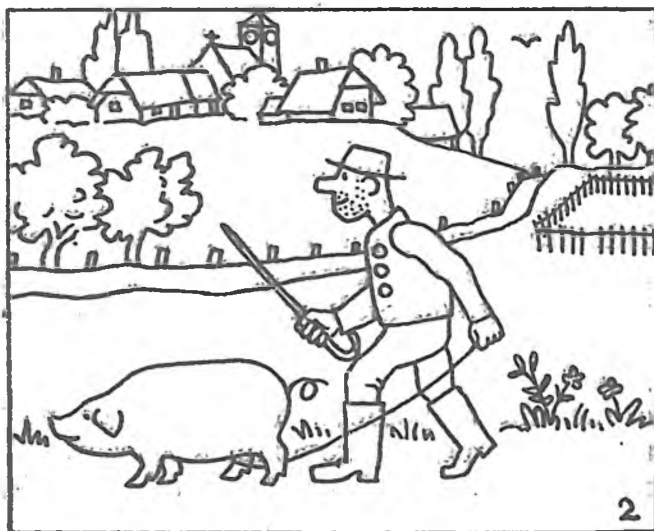
Nek ti prosto bilo, što se tuđim hraniš
I po kući cijeloj kao gazda baniš;
Liži, griskaj, glođi;
Samo — pazi dobro! — u stan mi ne vodi
Brojni porod svoj,
Ti susjede mali,
Kućni — mišu moj!

V. N.

TKO IMA VJEŠTO OKO?

Ove dvije slike izgledaju sasvim jednake, a ipak nijesu. Na onoj donjoj slici ima 14 raznih stvari, kojih na gornjoj nema. Tko ima bistro oko naći će ih, pa neka nam ih opiše. Ako pogodi sve moći će dobiti nagradu.

Što sve može točka-zarez?

Imade učenika, kojima nikako ne ide u glavu, da bi one male tačke zarezi, dvotačke i drugi razgoci mogli da nešto vrijede. Mnogima su ti znakovi mrski, jer ih sjećaju kakve oštrije opomene u školi a možda i pogdjekojega lošijeg reda u zadaćama. Da je na njihovu, oni bi ih istrijebili iz svih knjiga i za sve bi im vijekove vijekovâ zameli trag. Tako bi eto uradili mnogi učenici, a da i ne slute, bôni, kolika se vrijednost krije u onim sitnim znakovima. Već prema tomu, kako su smještene u rečenici, mogu donijeti čovjeku dobro ili zlo, sreću ili nesreću, smrt ili spas.

Dà, i spas može čovjeku donijeti koji od onih malenih znakovâ, dà i spas.

Bio neki knez... (ovo nije priča, već istiniti događaj). Zvao se Karlo-Albert. Taj je knez imao sina, dijete, koje je neprestano mučila neka duboka žalost i tuga. Karlo-Albert bio bi dao ne znam što, da mu je bilo vidjeti sina vesela i živa. Nekoga dana pozove ga u svoju sobu, pa će mu:

— Moje dijete, do koji dan navršit ćeš dvanaestu. Kako svake, tako sam nakanio da i ove godine proslavimo tvoj rođendan. Puštam ti na volju, da sâm odrediš raspored svečanosti. Oto, tako se zvaše dječak, umjesto da odgovori, zapita oca:

— Što je, oče, u tim papirima, te su naslagani tu na vašem stolu? — Knez odgovori:

— Oh, drago dijete moje, kad poodrasteš vidjet ćeš, kakova je to muka. Ovo su prošnje raznih osuđenika, koji mole, da ih pomilujem. A pomilovati ih ne mogu i ne smijem. Vladar mora da je u prvom redu pravedan. Nego da se vratim k tvojoj slavi: Ja ću prirediti u našem dvoru lijepu zabavu, na koju ću pozvati svu mjesnu djecu. U njihovu društvu proći će te možda ta tvoja sjeta i neveselost.

Nekoliko dana zatim sakupilo se u kneževu dvoru sva sila djece. Bilo igre, vike, pjevanja. I dok se oni vragoljasti mališi veselili ,po strani u kutu sjedjela je djevojčica i tiho plakala. U neke je ugleda mali kneževič. Približi joj se, pa je zapita:

Zašto plačeš?

Ona podigne glavu, pogleda dečka, ali ga ne prepoznade.

— Došla sam ovamo ,da govorim s knezom...

— Da govoriš s knezom? — A zašto? — u čudu će mali Oto.

— Eto, ja ni sama ne znam... Pokraj nas stanuje neki čovjek crne brade, a očiju tako mrkih, da me ga je strah i pogledati. Veoma je bogat, imade mnogo kuća, pa zaželio se i naše, koja da mu smeta, jer da je u sredini njegovog imanja. Moj mu je otac nije htio prodati, a zločesti ga čovjek krivo

optužio i dao ga kao urotnika baciti u zatvor, jer da je tako zapovijedio naš knez. I evo već pô godine čami moj nesretni otac u tamnici. Vele, da će nam zaplijeniti i prodati kuću. — Što ću, kuda ću, ovako sama? Otac u tamnici a mati mrtva... I eto, čula sam, da su danas pozvana ovamo sva mjesna djeca. Došla sam i ja, ali ne da se zabavljam, već da molim u kneza milost za moga jadnoga oca. I djevojčica zaplače iznova.

— Ne plači, mirio ju Oto. Ja ću govoriti s knezom.... Ja sam njegov sin...

— Vi knežev sin?

— Da! A sad živo sa mnom. Kasno je već, pa se bojim, da ne ćemo naći oca u kabinetu — reče Oto i povuče djevojčicu sa sobom. I doista, kneževa je odaja bila pusta. On je bio nekuda otišao. Ne znajući, što će, priđu k stolu, na kome su ležali mnogi papiri.

— Moj tata! — usklikne djevojčica ugledavši na jednom od onih papira ime svoga oca.

Bila je to prošnja, kojom je osuđeni molio pomilovanje. Međutim je već bio knez na papiru napisao svojom rukom:

»Pomilovanje nemoguće; zadržati ga u zatvoru!«

Karlo-Albert«.

Djevojčica zaječa.

Oto premišljaše: — Moj nas otac ne će htjeti da sasluša. Kako da spasim onoga jadnoga čovjeka?

Nenadana misao mune mu u taj mah glavom. Dohvati nožić, što je bio na stolu i koliko bi okom trenuo, već je nestalo tačke-zareza, što je bio iza riječi nemoguće, ali je još u manje vremena osvanuo isti znak iza riječi pomilovanje, tako da je sada kneževo riješenje glasilo:

»Pomilovanje; nemoguće zadržati ga u zatvoru!«

Knežević i djevojčica pljesnuše rukama i odletješe iz sobe te su se za čas našli u dvorani, gdje se orilo pusto djetinje veselje. Otac one djevojčice bio je spašen, a uspomena na učinjeno dobro djelo vratila je malome Otu radost i zadovoljstvo. Eto kakova čudesa može da učini jedna tačka-zarez!

Lujo Dorčić.

ŽELJE UNUČADI

Pričao je djeda unučadi
pokraj peći mnogu večer dugu,
tek što starac s jednom pričom svrši,
djeca mole: »Deder kazuj drugu!«

A kad djedo unučadi reče:
»Ne znam, djeco, više ništa nova!«
mali mu se vješaju o krilo:
»Djede dragi, počni nam iznova!«

Bogumil Toni

Mijenja se zemljovidna karta Evrope. Od zadnjega broja našega lista u svijetu se mnogo toga izmijenilo u Evropi. Nekada su granice država ostajale stotine i stotine godina nepromijenjene. Danas sve ide brže, nego nekada, upravo vrtoglavom brzinom. Uveče legneš kao pripadnik jedne države, a sutradan se probudiš i već imaš drugoga gospodara.

Tako je Češka u rujnu prošle godine bila još samostalna i dosta velika i jaka država, sastavljena od triju jakih naroda: Čeha, Slovaka i Ukrajinaca. Kad najednoć kao preko noći, Česka je najprije morala Njemačkoj predati pokrajinu Sudete s 3 i pol milijuna Nijemaca. Kratko vrijeme zatim pobunili su se Slovaci tražeći svoju samostalnu državu. Preko noći ušla je njemačka vojska u Češku i zaposjela je. Mađari i Poljaci provalili su u Potkarpatsku Ukrajinu i razdijelili je međusobno. Danas više nema Čehoslovačke. U Pragu sjedi njemački guverner, u Češkoj i Moravskoj drži red njemačka vojska, Potkarpatske Ukrajine više nema, tek je Slovačka ostala mala samostalna državica, ali je i ona pod okriljem Njemačke. Tako je evo nestalo slobode Čeha, Slovaka i Ukrajinaca. Nisu je dugo ni uživali. Jedva 20 godina.

I Albanija je prestala biti kraljevina. Kralj Ahmed Zogu, koga je Italija dovela na prijestolje i potpomagala novcem i oružjem, posljednjih se dana nešto s Talijanima zavadio. Talijani su tražili da im se dadu u Albaniji ista prava, koja imadu i Albanci, da Talijani smiju biti albanski ministri, da talijanska vojska smije kadgod želi doći u Albaniju i ne pitajući dozvole, da u albanskoj vojsci budu talijanski oficiri i još razne druge pogodnosti. Kralj Ahmed Zogu se je tome usprotivio, a Talijani ni pet ni šest već poslaše u Albaniju 200 aeroplana i 140 ratnih brodova. Kralj je morao pobjeći, a isto tako i kraljica Geraldina, koja je upravo tri dana prije toga rodila prijestolonasljednika. Sada je u Albaniji talijanska vojska ,koja je cijelu Albaniju zaposjela.

Kralj Ahmed Zogu i kraljica Geraldina pobjegoše u Grčku, no ne zna se hoće li tamo ostati ili će kamo dalje.

Tako su sada Talijani potpuni gospodari Jadranskoga mora, jer imadu u svojim rukama ulaz u Jadran, pa nijedan brod više ne može u Jadransko more, ni iz njega ako ga Talijani ne propuste.

Njemačka je zaposjela i grad Memel u Litvi. Grad Memel (Litvanci ga zovu Klajpeda) s okolicom ima 142 hiljade stanovnika, a leži na Baltičkom moru. Nijemci su već dugo tražili da dobiju taj grad i sada im ga je konačno mala republika Litva morala predati zajedno sa 2600 četvornih kilometara zemlje. Kako sva ta zemlja leži na moru, to sada Litva uopće nema izlaza na more. Njemačka je pak sada tako velika, kako još nikada nije bila. Proteže se od Sjevernog do Jadranskog mora. Istina, njezine granice ne sežu baš do samog

Jadrana ali od njemačke granice u Koruškoj do Trsta nema niti 50 km zračne crte, pa ako joj se baš prohtije ona će za 24 sata koraknuti i do Trsta, dakako ako budu Talijani s time sporazumni.

Dunuo vjetar i odnio Jurićevu kapu pa ravno s njom u more. A moj Jurić ni pet, ni šest već skoči za njom u more.

Otac, koji je u to nadošao reče: »Ta zar si poludio Juriću, da zbog te stare kape skačeš po toj zimi u vodu i stavljaš na kocku život?«

»Znaš, tata, bojao sam se, da bih se bez kape mogao prehladiti« odvrati Jurić.

Franić: Juriću, koliko je jedan i jedan?
Jurić: Tri!
Franić: Baš si pravi som! Misli bolje: Ti i ja, koliko nas ima?
Jurić: Dva soma!

Franić: Juriću, Juriću, kakve ti to duge uši imaš. To su ipak malo preduge uši za čovjeka.

Jurić: Jest! Moje su uši preduge za čovjeka, ali ti imaš prekratke uši za magarca!

Otac: Juriću, zašto ne pišeš zadaću?
Jurić: To ovisi o tetki!
Otac: O tetki? Pa što tu ulazi tetka?
Jurić: Zar ne vidiš da se je sjela baš na moju zadaćnicu?!

Tetka Anastazija došla je u pohode Jurićevim roditeljima.
— Ah, kako je taj Jurić sličan svojim roditeljima! — reče.
— Nos mu je očev, a oči mamine. —
— A hlače djedove — tresne Jurić.

Jurić: Znadeš li što se kod nas danas dogodilo?
Franić: Što?
Jurić: Moja majka se rasrdila i odrezala je mojoj sestri jezik nožem.
Franić: Ali zaboga, pa je li to moguće?
Jurić: Zašto ne bi bilo moguće? Moju je sestru jezik u cipeli tako jako tiskao i žuljao, da je majka uzela nož pa ga je odrezala.

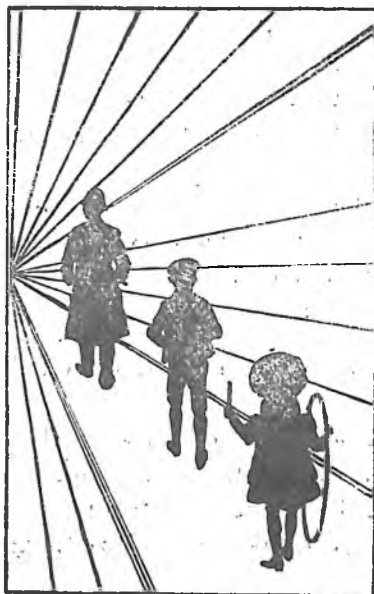
Iz Jurićeve zadaćnice. U svojoj školskoj zadaći napisao je Jurić, opisujući čovječje tijelo: »Hrptenjača: To je onaj kolac, što ga nosimo na leđima. Na jednoj strani toga kolca nataknuta je glava, a na drugoj strani sjedimo...«

Divlje svinje — strah Australije. Kad je prije 150 godina kapetan James Cook došao u Australiju iskrcao je tamo po nekoliko pari raznih domaćih životinja. Tako je među ostalim iskrcao nekoliko svinja. Svinje su se razbježale po šumi i podivljale. U 150 godina toliko ih se namnožilo da su postale strah i trepet pučanstva. Iz njih se razvila neobična vrst jakih divljih svinja, koje su po dva metra dugačke, jedan metar visoke, a imaju 20 cm dugu oštru čekinju. Oštrim kljovama napadaju sve što im se ispriječi na putu i ugrožavaju vrtove i nasade, pa i živote ljudi. Australska vlada raspisala je nagradu od 15 šilinga (180 dinara) za svaku ubijenu divlju svinju.

Zahvala majmunima. U zoološkom vrtu u Singapuru uprava se je vrta javno zahvalila dvjem majmunima, koji se zovu Jambul i Puteh. Ta su dva majmuna vrlo pametna. Jambul i Puteh su plaćeni namještenici zoološkog vrta, a njihov se posao sastoji u tome, što visoko na granama stabala na koja se čovjek ne može popeti, beru cvjetove. U mladosti su ti majmuni bili izvježbani za branje voća.

OPTIČKA VARKA

Koji je od ovih triju pješaka najviši. Svatko će na prvi pogled misliti da je najviši onaj prvi stražar. A nije. Najviša je djevojčica s obručom. Ako ne vjerujete izmjerite.

Liječnje suzama. Nekoje tekućine, koje izlučuje naše tijelo imaju to svojstvo da ubijaju škodljive bakcile. Kad na pr. ne bismo imali sline, u našim bi se ustima razvijalo na milijune bakterija, koje bi nam ugrožavale zdravlje. Ovih su dana liječnici iskušavali ljekovitost čovječjih suza. Djeci, koja su oboljela od upale srednjeg uha, uštrcnuli su nekoliko puta na dan po par kapi suza. Djeca su brzo bila izliječena. Suza mnogo bolje desinficira nego li jod, a pri tom ne prouzrokuje nikakvih boli niti oštećuje ranu. I kod drugih nekih bolesti dokazano je da ih suza liječi.

Iz stranih zemalja

Mrtvo more. Površina Mrtvog mora leži 392 m niže od površine Sredozemnog mora. Dugo je 85 km, a široko 15 km. U nj utiče rijeka Jordan, no kako se isto toliko vode isparuje, koliko je pritiče, to se količina vode u moru nikad ne povećava. Voda Mrtvog mora je tako prozirna da se vidi dno. U vodi je veoma mnogo raznih soli i kemikalija kao: broma, joda, fosfora i dr. Gustoća vode je takova da čovječje tijelo ne može potonuti na dno, nego ostaje plivati na površini. Kad bi se čovjek te vode napio umro bi, a kad ne bi čuvao oči, voda bi mu ih izgrizla.

Pol milijuna novih stabala bit će zasađeno ovih dana u Češkoj. Češki Crveni križ izdao je ovih dana nalog svim svojim mladim članovima, da svaki zasadi barem jednu voćku. Znači da će ove godine biti u Češkoj posađeno 500.000 voćaka.

Bilo bi veoma lijepo, kad bi i kod nas izašla naredba, da svako školsko dijete, pod nadzorom učitelja, zasadi barem jedno stablo i da ga kasnije kao svoju prvu muku, cijelog života nadgleda i brine se za nj. Sav bi naš kameni krš bio u najkraće vrijeme pošumljen.

Sapun, koji raste na stablu. U Južnoj Africi i Zapadnoj Indiji rastu stabla, čiji plodovi ako se pomiješaju s vodom daju izvrsnu sapunicu, koju tamošnje žene upotrebljavaju za pranje rublja. Taj sapun ništa ne škodi platnu. Šteta što i kod nas ne raste takvo sapunasto drveće. Kako bi to bilo lijepo, kad bi majka poslala na pr. Jurića i rekla mu: »Hajde, Juriću, popni se na stablo i naberi mi sapuna!«

Italija hoće Tunis i Korziku. Kako smo već javili u dječjim novinama Italija traži od Francuske da joj pusti Tunis i otok Korziku. Tunis ima 125.092 km² i 2,410.692 stanovnika. Od toga je samo 9% Evropljana i to 91.400 Francuza, a 91.178 Talijana, ostalo su arapski Berberi, muslimani. Tunis je pod francuskom vlašću od god. 1881. Korzika je treći najveći otok Sredozemnoga mora. Ima 8722 km² i 300.000 stanovnika. Korzika spada pod Francusku od god. 1768. Na Korzici se rodio i najveći francuski vojskovođa Napoleon Bonaparte. Prirodno spada Korzika pod Italiju od koje je udaljena samo 85 km. Od Francuske je udaljena 140 km. Korzikanci su porijetlom Talijani, ali govore posebnim narječjem. Oni međutim smatraju Francusku svojom domovinom.

I Tunis i Korzika imaju veliku vojničku vrijednost i za Italiju i za Francusku.

Najbrojniji narod na svijetu je Kineski narod. U Kini već odavna nije obavljen popis pučanstva, pa se ni ne zna sigurno koliko ima Kineza. Računa se međutim, da na cijelom svijetu živi oko 600 milijuna Kineza. Nije ih oduvijek bilo toliko. Godine 1402. kineski je car zapovijedio da se popiše pučanstvo pa su ih nabrojili 56 milijuna. To je za onda bio velik broj, jer tada u cijeloj Evropi nije bilo više ljudi.

Kad bi danas svi Kinezi prolazili pred nama sve po četiri u redu ta bi povorka trajala ništa manje nego 23 godine. Tko bi od vas, mogao gledati tu procesiju od početka do kraja?

Biser vrijedan 1 milijun dinara. Na sjevernoj obali Australije uhvatili su biser koji važe 7 grama, a ima 1 i pol cm u promjeru. Cijene ga na 1 mil. dinara. To nije najveći do sada nađeni biser. Prije rata nađeno je također na toj obali Australije zrno bisera teško 10 i pol grama, veliko kao golubinje jaje. Biser se stvara u nekim vrstama školjka. To su zapravo kao neke školjkine suze. Otkako su Japanci počeli praviti umjetni biser, prave se bisere malo lovi, iako im je cijena vrlo velika.

Moderni Robinzoni. Kad danas čitamo priču o Robinzonu Kruzoe, glasovitom brodolomcu koji je na pustom otoku proživio nekoliko godina, mi ni ne mislimo nato da takvih Robinzona ima još i danas. Na jednom otočiću, koji jer je premalen nema ni imena, a nedaleko Dubrovnika, živi uz odobrenje vlasti neki Danac, koji samo jedanput na mjesec dolazi među ljude. Svojim čamčićem doveze se u Dubrovnik, tamo proda na trgu ribu, koju je sam ulovio i za utržak kupi hrane, koja mu je potrebna, pa popodne ide natrag u svoju osamu. Isto takav život provodi i Švicarac Hartman, koji živi na pustom otoku Bran sjeverno od Splita. Treći Robinzon živi sa svojom ženom na malom otočiću u Egejskom moru, 100 km daleko od Soluna. Taj čovjek proživio je sve grozote svjetskoga rata, koje su ga se tako kosnule, da je odlučio pobjeći iz te ljudske klaonice. Nedaleko otoka Samos živi četvrti Robinzon, bjegunac iz svjetskoga rata, Francuz Douvier.

Naj . . .

Najdublji izvor petroleja nalazi se u Rusiji u mjestu Baku. Mlaz nafte prska u vis iz dubine od 1358 metara, a izbacuje na dan 2000 tona nafte (nafta je sirovi, još neočišćeni petrolej).

Najpametnija životinja je majmun čimpanza. On najlakše nauči svakojake majstorije, a znade i procijeniti svoju snagu. Iza njega dolazi orangutan, zatim slon, pa gorila. Iza njih pas, vidra i konj. Medvjed je glup, a mačka pogotovo. Mnogi prijatelji mačaka će se proti tome buniti, ali to je dokazano, da mačka najteže nešto nauči i da nije nimalo pametna.

Najstarije stablo na svijetu raste u Africi u porječju Konga. Zovu ga »baobab«. Učenjaci računaju da je staro 4000 godina. Promjer debla iznosi 20 metara. U stablu je velika pukotina, u kojoj je nekad bilo skrovište urođenika, a kasnije neko vojničko skladište.

Najveći brod na svijetu grade Englezi. Zvat će se »Kraljica Elizabeta« i bit će još veći i brži nego što je do sada najveći i najbrži francuski brod »Normandie«. »Normandie« ima 83.000 tona nosivosti (83 milijuna kilograma).

Najčišći narod. Kaže se da se po potrošnji sapuna cijeni, koliko koji narod voli čistoću. Najviše sapuna troše Amerikanci. Odmah iza njih dolaze Nizozemci, gdje poprečno svaki čovjek potroši godišnje 11 kg sapuna. I zaista, pričaju putnici da se u Nizozemskoj sve sjaji od uzorne čistoće.

Najmanja knjiga na svijetu je ona o kojoj smo mi nedavno već pisali, a nalazi se u Münchenu u Njemačkoj. Napisao ju je neki Valentin Kaufmann. Knjiga je dugo 14 milimetara, a široka 11 milimetara. Ima 118 stranica a u njoj je opisana povijest grada Münchena. U njoj je 12.070 riječi i 180 brojaka.

Filatelija

Prve poštanske marke u Hrvatskoj i Slavoniji upotrebljene su 1. lipnja 1850. i imale su njemački napis »K. K. Poststempel«. — Poslije toga izdane su njemačke marke sa slikom Franje Josipa ili dvoglavoga orla godine 1858., 1861. i 1863.

Zatim su se u našim krajevima od 1868. pa sve do 1918. upotrebljavale mađarske marke isprva bez ikakvog natpisa, a kasnije od 1888. s natpisom »Magyar Kir. Posta« t. j. »magjarska kraljevska pošta«. Hrvati su se proti tome strašno bunili.

Prve marke s hrvatskim natpisom izdane su u listopadu 1918. Najprije su to bile stare magjarske marke preko kojih je bila natiskana riječ »Hrvatska«, a 29. studenoga 1918. izdane su prve hrvatske marke. Na njima je naslikan čovjek koji trga ropske lance i natpis: »Hrvatska« — »25. listopada 1918«. — »SHS«.

Kasnije je izdana serija maraka sa slikom Jugoslavije i slovima »SHS« te natpisima »Državna pošta« — »Hrvatska«.

Dne 16. siječnja 1921. izdane su nove marke koje su se upotrebljavale u cijeloj državi. Na markama je bila slika tadanjeg prestolonasljednika Aleksandra I. i Kralja Petra I. te natpis: »Kraljevstvo Srba, Hrvata i Slovenaca«, gore ćirilicom, a dolje latinicom.

Od godine 1931. na markama je natpis »Jugoslavija«.

Filatelija je veoma zanimljiva i korisna nauka, koja nas uči upoznavati prošlost i sadašnjost pojedinih naroda.

Ogromne udaljenosti svemira. O zvuku znamo da se širi brzinom od 330 metara na sekundu. Zvuk bi prema tome trebao 36 sati dok obiđe zemaljsku kuglu. Svijetlo je mnogo brže i ono može obići zemaljsku kuglu sedam puta u jednoj sekundi.

Kad bismo mi mogli putovati tako brzo kao svijetlo, mi bismo stigli sa Sunca na planet Merkur za 3½ minute, na Veneru za 6 minuta, na Zemlju za 8½ minuta, a na Mars za 13 minuta. Za jedan sat došli bi na Neptun, koji je najudaljeniji planet našeg sunčanog sustava. Osim našeg sunca ima i mnogo drugih sunaca, oko kojih se također kreću drugi planeti kašto se naša zemlja, mjesec i t. d. kreću oko našeg sunca.

Ta su druga sunca udaljena od nas upravo neizmjerno. Udaljenost njihova računa se na godine svijetlosti. Zamislite samo kolika je to udaljenost, ako svijetlo od jednoga sunca do drugoga treba po 4 i pol godine da stigne, a čuli smo kakvom brzinom svijetlo putuje. Od našega Sunca do zemlje putuje svijetlo 8 minuta i kad bi se sunce ugasilo kod nas bi još 8 minuta trajalo svijetlo. Udaljenosti su pojedinim zvijezdama na nebu takove da ih mi ni ne možemo izračunati. Često puta, kada se u svemiru zapali i rasprsne kakva zvijezda, prođe milijun godina prije nego što ono svijetlo dođe do nas. Zamislite, dakle, kako je to grozno dugačak put.

VRABAC I ŽABAC

Pokraj sela bara,
Uz nju vrba stara;
Navrh grane vrabac,
A pod granom žabac.
Blistaju od sreće:
Zlati se proljeće...
Vrabac živo pjeva:
Kljun mu širom zijeva

Žabac oči beči:
Punim glasom dreči.
A sunašce sije,
Pa se ljupko smije;
Gleda odozgora
Na dva srećna stvora:
Na sivoga vrapca
I zelenog žapca.

Šime Fučić

Bernardinci

Veliki i Mali Sveti Bernard su dvije visoke planine u švicarskim Alpama, nedaleko Ženeve. Zovu se tako po Svetom Bernardu, koji se u XI. vijeku s nekoliko svojih pobožnih drugova popeo na vrh jedne od tih planina i tamo na ruševinama nekog starog poganskog hrama boga Jupitra, sagradio veliku crkvu i samostan.

Putnici, koji su prolazili tom snježnom krajinom uvijek su u njihovom samostanu našli sklonište i utočište. Sveti Bernard i njegovi redovnici spasili su pomoću naročito izvježbanih velikih pasa, život mnogim zalutalim putnicima.

To isto djelo milosrđa izvršuju redovnici toga samostana još i danas, pretražujući sa svojim psima, zvanim bernardinci, sve snijegom zametene ceste, puteve i staze, da spase one putnike i turiste, koji su u bregovima i snijegu zalutali i iznemogli klonuli. Psi bernardinci imadu oko vrata privezanu košaricu s hranom ili malu drvenu posudicu s pićem, da se može promrzli putnik na koga naiđu odmah okrijepiti.

Jedan od ovih pasa, imenom Bari, našao je do sada i spasio 40 putnika od sigurne smrti.

Prošle zime je jedna strahovita snježna lavina zasula cijeli samostan i odrezala ga od svijeta. Psi su već prije lavine nanjušili opasnost i kad su redovnici htjeli izaći da pođu tražiti izgubljene putnike, bernardinci se nikako nisu dali van. Redovnici su slutili da to nešto znači pa su i oni ostali u samostanu. I zbilja kratko vrijeme nakon toga srušila se na samostan grozna naslaga snijega, koja bi bila sigurno zakopala i pse i redovnike da ih je zatekla vani.

Sveti Bernard je umro u XI. stoljeću. Planinari ga štuju kao svoga zaštitnika.

O crnilu. Crnilo za pisanje poznavali su Kinezi već 2600 godina prije Kristova rođenja. Crnilo su upotrebljavali već stari Egipćani, a pravili su ga od lijepila, čađe i vode. Grci su izrađivali crnilo iz boje morske životinje sipe (hobotnice, mrkača). Danas se više ni ne piše mnogo tintom, jer ima sve više i više pisaćih i tiskarskih strojeva. U Njemačkoj se samo za tiskanje knjiga potroši godišnje 40 milijuna metr. centi papira i 360.000 q boje.

Orkestar. Često čitamo, kako je u ovom ili onom velikom kazalištu svirao orkestar. Mnogi naši čitatelji iz manjih mjesta nijesu nikad imali prilike čuti sviranje jednog velikog orkestra. Oni čuju gusle, trublje, tambure, bas i kakvu frulu, a ni ne misle od kakvih se sve instrumenata sastoji jedan veliki orkestar na pr. onaj za operu u zagrebačkom narodnom

kazalištu. Ima: 12 prvih violina, 10 drugih violina, 8 viola, 6 čela, 6 kontra basa, 3 flaute, 3 oboe, 3 klarineta, 2 fagota, 1 kontrafagot, 4 roga, 3 trublje, 3 pozaune, 1 tubu, 2 timpana i 2 harfe. Nekad je dakako orkestar manji. Zamislite kako je divna glazba tolikih instrumenata, za koje mnogi od vas možda nije nikad ni čuo.

To je vojska! Prema izvještaju Lige naroda imade danas na svijetu 8.200.00 vojnika. Od toga je u samoj Evropi 4,500.000 vojnika.

Žena, koja ne može plakati. Njemačke novine javljaju o nekoj ženi, kojoj je umrlo osam sinova. Žaleći za njima isplakala je toliko suza, da su joj oči oboljele i prestale suziti. Od toga jako trpi.

Kako govore cigani? Cigani potječu negdje iz Indije, pa je njihov jezik sličan indijskome, samo što ima i mnogo riječi, koje su poprimili od drugih naroda. Do deset broje cigani ovako: jek, duj, trn, štar, pauš, šof, efto, ohto, enja, deš. Krumpiru kažu: matreli, maslu: čil, da znači: uva, ne: na, a ništa: nane.

ODGONETKE

ODGONETKE IZ BR. 7

1) Zagonetna posjetnica: Sarajevo
2) Ispunjaljka: Som, Ona, Konj, Oko, Lan = Sokol Ž
3) Kraljeva šetnja: U radiše svega biše u štediše jošte više.
4) Ispunjaljka: Zrno, Orah, Rana, Arak = Zora
5) Ispunjaljka: Sava, Alem, Vene, Amen.
6) Adresa: Varaždin.
7) Računska zadaća: **Žena je donijela u grad 7 kokoši.** Prva gospođa kupila joj je polovicu i pol ($3\frac{1}{2}+\frac{1}{2}=4$ kokoši. Ostale su joj dakle još 3 kokoši). Druga gospođa kupila joj je od preostalih kokoši polovicu i još pol ($1\frac{1}{2}+\frac{1}{2}=2$ kokoši). Ostala joj je još neprodana 1 kokoš.

Računsku zadaću su ispravno odgonetnuli samo: Darko Desati iz Valpova — Vesna Bradačić, Zagreb i Marinić Branko. Sušak.

Ostale su zagonetke ispravno riješili: Srećko Cvitanović, Zagreb — Ivica Steiner, Sisak — Dubravka Dujak, Sisak — Zdravko Mihun, Ivanićgrad — Darko Kargačin, Novi Vinodol — Marija Brajković, Sušak — Danijel Šegulja, Novi Vin. — Joso Sokolić (Švabo) Novi Vin. — Josip Prohaska, Ivanićgrad — Slavko Pantlik, Prnjarovac gornji — Mira Kustec, Ivanićgrad — Marija Čoporda, Brezovljani — Zdenko Šooš, Visoko (Bosna) — Franjo Jurčić, Bribir — Slavko Koščević, Tihomir Milenković Zdenko Bergl i Vlado Čapek, Sv. Ivan Žabno — Vladimir Kalinski, Milutin Šiljak, Stjepan Jurković i Ivan Friščić, Sv. Ivan Žabno — Bosiljka Rusmir, Sisak — Ankica Čabrijan, Sušak — Mica Kargačin, Novi Vinodol — Ivan Pejnović, Sisak — Lauš Blaž, Novaki p. Raven — Blanka Antolković, Ivanićgrad — Filinić Branko, Sušak — Vjekoslav Šerbetić, Osijek — Filinić Ljiljana, Sušak — Učenici I. razreda više osnovne škole, Čepelovac, Marija Piškulić, Novi Vin — Frank Ruben, Zakovo — Mario Nikolić, Trogir.

Nagrađeni su: Zdenko Šooš, Visoko — Marinić Branko, Sušak.

»Mali Istranin« izlazi jedamput mjesečno. — Pretplata iznosi 12 dinara na godinu. — Pojedini broj stoji 1 dinar. — a inostranstvo dvostruko.

Uredništvo i uprava nalaze se u Krajiškoj ulici br. 12.

Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: **Ernest Radetić, Zagreb, Krajiška** ulica 12. — **Tiskara C. Albrecht (P. Acinger), Zagreb, Radićeva ulica 26.**

Za tiskaru odgovara: **Petar Acinger, Zagreb, Radićeva 26**

ZAGONETKE

POSJETNICA
(Dubravka Dujak, Sisak)

PERO FORS

Što je ovaj gospodin?

ISPUNJALKA
(Ivica Steiner, Sisak)

I

				Alkoholno piće
				Mužjak ovce
				Slavensko drvo
				Prozor
				U svatovima je
				Bioskop
				Lanac

II

I—II rodno mjesto Barba Rike

ZAGONETNA POSJETNICA
(Ivica Steiner, Sisak)

RADIL BEK, SOGAR

Ovaj se je umjetnik preselio. — Pogodite kakav je umjetnik ovaj gospodin i kako se zove grad u koji se je preselio?

ISPUNJALJKA
(Jozo Sokolić [Švabo], Novi Vinodol)

I

			Oružje
			U glavi je
			Tišina
			Muško ime
			Začin
			Kralj zvjeradi
			Žensko ime
			Pojava na moru

II — I-II Hrvatski kralj

U Zagrebu prije 60 godina

1879. godine, kada je Zagreb brojio točno 29.218 stanovnika, osnovana je u Ilici na broju 50 tvrtka Kastner i Öhler. U lokalu, koji je zapremao jedva 20m² (i koji, osim što je bio mračan, nije imao nikakve naročite karakteristike) pokojni Karl Kastner i Herman Öhler udarili su temelje poduzeću, koje je danas poznato diljem čitave naše domovine. Kao dobri trgovci, koji poznaju i osjećaju potrebe svoje okoline Kastner i Öhler ubrzo su stekli veliki krug mušterija tako, da je — već u 2. godini poslovanja! — tvrtka preseljena u Mesničku ulicu 1, u veće poslovne prostorije i bliže središtu grada. Taj novi lokal imao je već i izlog (rijetkost za ono vrijeme!) u kojemu je bila izložena razna roba.

Nekako u to doba pada potresna katastrofa, koja je zadesila Zagreb, a kojom prilikom su Kastner i Öhler ponudili gradskom poglavarstvu šatore za stanovništvo, koje je željelo da se skloni na nekadašnje »Šusterske vrtove«.

Rapidan razvoj tvrtke izazvao je opet već slijedeće, 1882. godine potrebu da se poduzeće ponovno preseli u veće prostorije. Tako je još iste godine tvrtka preseljena u Ilicu na broj 16. Na tom mjestu započeo je snažan razvoj poduzeća, koje je u tom lokalu ostalo sve do 1903. godine, kada je tvrtka Kastner i Öhler preseljena u lokal u palaču »Hotela caru austrijanskomu« u Ilici na broju 4. Dalnjih godina Kastner i Öhler razvijao se tako brzo, da je čitava palača spomenutog hotela (u razdoblju od 1912. do 1914.) pregradnjom pretvorena u trgovačku kuću. Svjetski rat odgodio je konačnu izgradnju tako, da je današnja palača sa monumentalnim pročeljem, kao dokazom ogromnog napretka tvrtke Kastner i Öhler, dovršena tek 1928. godine.

Međutim razvoj Kastnera i Öhlera nije zastao! 1936. proširila se tvrtka i u susjednu zgradu u kojoj se do tada nalazio »Grand hotel« te ju pregradila za svoje svrhe. I jednog dana osvanuli su u Ilici izlozi, koji su svojom raskoši zadivili čitavi Zagreb i postali atrakcija Ilice.

U kratko rečeno: Uporedo sa razvitkom grada Zagreba išao je i razvoj tvrtke Kastner i Öhler, koja je od skromne trgovine Zagreba sa 29.000 stanovnika postala najveća robna kuća u državi i u Zagrebu sa zamalo 300.000 stanovnika.

R o b n a k u ć a

Kastner i Öhler

Z a g r e b, I l i c a 4 i 6

Poštarina plaćena u gotovu

Ovaj dvobroj stoji 2 dinara

MALI ISTRANIN

GOD. X SVIBANJ-LIPANJ 1939 BROJ 9—10

Mala pošta

Navršila je i deseta godina izlaženja našega lista.

Priznajte, po duši, jeste li zadovoljni s njegovim pisanjem?

Mi smo se mnogo trudili, da ga učinimo što ljepšim i što zanimljivijim. Znali smo, ako zavolite naš list, zavolit ćete i nas, našu Istru, naš narod u njoj.

Često smo ju, između redaka, spominjali, da je ne zaboravite. Pričali smo o njoj, o djeci našoj tamo, a narodu hrvatskom u njoj.

Znajte i ne zaboravite, da narod, koji se odrekne ma i jedne stope svoje zemlje, ma i jednog dijela svoga narodnog tijela, ne zavrijeđuje da se nazivlje narodom, ne zavrijeđuje da bude slobodan.

* * *

A sada još nešto! Kad ste već list primali i čitali ga, nalazeći u njegovim bogatim i raznolikim rubrikama sve što vas je moglo zanimati, **sjetite se i svoje dužnosti prema listu.**

12.— dinara na godinu je vrlo mala pretplata. — Kad smo mi s toliko truda i ljubavi cijelu godinu pisali, cijelu godinu štampali i razašiljali list na sve strane — a da za sebe lično nijesmo tražili nikad ni najmanje nagrade, jer radimo samo iz ljubavi prema zemlji o kojoj pišemo, prema nesretnoj Istri našoj, — **smijemo tražiti i od vas, dragi naši čitatelji, da naša nastojanja poduprete time, da uredno podmirite pretplatu, koja će pokriti troškove štampanja.**

Lijepo bi bilo, kad bi svatko, tko može, poslao povrh pretplate makar najmanji iznos u fond lista. Time bi platio pretplatu za one male siromašne učenike u Istri, kojima mi list besplatno šaljemo, da ga daleko od tuđinskog oka, sami na paši, kriomice pročitaju i naslađuju se štampanom slatkom materinjom riječi, koje u školi inače nikada ne vide, niti čuju.

Dužnici, koji ste nemarni sjetite se toga i podmirite dug.

Prijatelji, koji možete i imate, pretplatite kojeg vrijednog i siromašnog dječaka na naš list.

Kad se nađete u društvu sakupite kakav mali iznos u fond lista.

SVIM DUŽNICIMA ŠALJEMO OVIH DANA ČEKOVNE UPLATNICE I NADAMO SE DA ĆE SVATKO ZNATI ŠTO MU NALAŽE RODOLJUBNA DUŽNOST.

MALI ISTRANIN

GOD. X ZAGREB, SVIBANJ-LIPANJ ŠK. GOD. 1938/39 BR. 9-10

Na srebrnoj cesti u zvjezdanoj noći...

Pjesma u prozi

Topla svibanjska noć...
U dolini, uz vijugavu Savu, kupa se u moru svijetla grad.
Veliki grad.

Dižem se iz njega, koracam srebrnom cestom i gledam nebeske puteve posute blistavim zvjezdama.
I tražim.
Tražim davno minule slike iz djetinjstva.

»Lipa mladosti moja...«

Tražim najljepšu, najblistaviju zvijezdu u zvjezdanoj maglici.
I nalazim je.
I slijedim je korakom djeteta. Ništa ne misleći, ništa ne znajući.

Istro, majko ostavljena! Živote života moga!
Tako te živo vidim za tih zvjezdanih noći — sam u tuđem kraju — u svoj Tvojoj ljepoti.
Sve su lijepe uspomene, sva je sreća moja s Tobom povezana.

. . . .

A kad je zarudila zora i zabijelio bijeli dan, ja sam već daleko izvan grada.
I ne znam više puta natrag.

Odoh iz njega da budem samo s Tobom. I ostajem s Tobom, nezaboravna sirotice moja. Ostajem sa slikom Tvojom u srcu zauvijek...

I postadoh vrtlar. Sadim divne ruže u srca onih najmanjih. Onih, koji dolaze... Ruže Tebi posvećene.

Toplinom ih ljubavi svoje grijem, krvlju ih srca svoga zalijevam....
A zaboravim li ikada, pri toj sadnji, Tebe — Istro Majko, neka me zaboravi desnica moja. Neka mi klone zauvijek!
Neka mi klone zauvijek!

Zagreb, koncem svibnja 1939.

ERNEST RADETIĆ

Na koncu desete godine izlaženja
»MALOG ISTRANINA«.

Moj bratić Frane

(Nekoliko uspomena iz mog najranijeg djetinjstva u Istri.)

Dr. Srećko Zuglia, sveučilišni profesor u Zagrebu, prijatelj i suradnik našega lista, poslao nam je za ovaj jubilarni dvobroj nekoliko uspomena iz svoga djetinjstva. Rodom iz Gračišća, sela u srednjoj Istri, i on je, teško se — poput svih nas — probijajuć kroz život, od malog seljačkog đačeta dotjerao do profesora i dekana našeg najvećeg učevnog zavoda: hrvatskog narodnog sveučilišta u Zagrebu. A ipak, kako ćemo i iz ovih toplih redaka razabrati, on je ostao vjeran sin one naše drage Istre. I on je jedan od đaka hrvatske gimnazije u Pazinu, koja je odgojila na stotine najvrijednijih istarskih sinova. Od đaka pazinske gimnazije — a oni predstavljaju 90% sve istarske inteligencije — svi su do jednoga ostali vjerni sinovi zemlje, koja ih je rodila, ne zaboravljajuć je ni u jednom trenutku. (Opaska urednika).

U dalekoj prošlosti kao u nekoj čarobnoj maglici jutarnje zore gube se zlatni sanci moga djetinjstva. Blijede polagano, iščezavaju u omaglici i tonu u mračnu zaborav nekada tako žarki i živi dojmovi i doživljaji prvih godina moga života. Istina, ti dani nijesu bili onako blaženi i bezbrižni kao u druge djece koja žive u sretnijim ekonomskim prilikama. Čim sam prohodao i počeo da razabirem predmete i događaje oko sebe trebalo je kod kuće čuvati mlađu braću dok su roditelji vani obavljali poljske poslove. Kad sam već navršio petu ili šestu godinu života došle su nove brige i još teže dužnosti. Trebalo je izgoniti marvu ljeti na pašu, a zimi na vodu te pomagati roditeljima u svim lakšim kućnim i poljskim poslovima. Ni po jada, da je to bila neka mirna i dobroćudna stoka, ali na žalost tako žive, lude i podivljale stoke nije bilo u čitavom selu. Još mi je danas neugodno pri duši kada se sjetim, koliko mi je muke i jada zadala, koliko sam puta, ni kriv ni dužan, zbog njene neobuzdanosti dobio od oca batina i oštrih prijekora.

Bilo je briga, poteškoća i neugodnosti, ali je bilo i slobodnih časova. A ti su bili presretni i nezaboravni, osobito kada smo već u rano proljeće po još golim šumama i šikarama brali davlje šparoge i blušćeve, verali se po granama topola ili kestena, pa kad su nadošli dani kupanja, hvatanja žaba, rakova i ribica, ili kad smo u jesen u pećini ispod sela pravili mlado vino u burencima od svježih bundeva. U svim tim mladenačkim igrama i pothvatima bili smo vjerni i nerazdvojivi druzi moj bratić Frane i ja.

Ispričat ću vam jedan istiniti događaj koji će vam najbolje razjasniti naše međusobne odnošaje. Taj mi se događaj tako duboko usjekao u glavu, evo ovdje povrh lijevog oka, da neću nikada zaboraviti mog dobrog Frane ni ako živim 100 godina. Ova duboka brazgotina na lijevoj strani čela ne potiče,

kako biste možda pomislili, iz kakve ljute borbe u svjetskome ratu. Ne, ona je mnogo ranije zadobivena, ni u ratu ni u dvoboju, nego u sasvim nejunačkom okršaju s Miškom, našim starim kućnim mačkom. Zadala mi ju je sprava, što mi je malo prije bio poklonio moj prijatelj Frane.

U moje vrijeme djeca na selu nijesu imala onako lijepih igračaka kao što ih danas imaju mnogi između vas. Za mene i bratića Franu bila je već sjajna igračka komadić razlupana tanjura ili grlo razbijene flaše. Frane je baš tih dana bio odnekuda dobio jedan flašni grljak. Koliko sam mu zavidao na toj krhotini stakla, koliko sam ga molio da mi ga pokloni. Ali on je ostao tvrd i neumoljiv. Ipak Frani je već bilo 6—7 godina, a meni tek 3—4. Za nj je igračka mnogo vrijedila, ali ponos i osjećaj časti još i više. Sporazumjeli smo se na koncu da će on meni pokloniti taj komadić stakla, a ja ću mu za to pred svima u selu, malim i velikima ,odavati počast nazivajući ga »Vi«. Bilo je to za me teško poniženje, ali bez toga se igračka nije mogla dobiti.

Odnesoh ja slavodobitno svoju novu igračku kući, gdje je majka baš pržila srdjele. Imali smo naime tog dana u kući odličnoga gosta, koga je trebalo počastiti. Bio je to seoski župnik, koji je došao da kupi od oca burence slatkog i odabranog mladog muškata i da usput kuša i ostalo vino. Majka prži ribu, a stari se Miško nekako sumnjivo ofrkavao oko tanjura u kom su stajale ispržene srdjele. Ja sam odmah prozreo njegovu zlu namjeru i poduzeo korake da je osujetim. Držeći u lijevoj ruci moju milu i tako skupo plaćenu igračku, a u desnici nekakav prutić, otisnuh se u potjeru za starim kradljivcem, ali u zao čas. Nisam napravio ni pedesetak koračaja, kad padoh i udarih čelom o svoju igračku. Uplakanog i ogrezlog u krvi podigoše me neki susjedi i odnesoše kući na previjanje. Nesretna igračka, malo što me nije glave stajala. Otac ju je razbio u hiljade komada, a time je bio pocijepan i ugovor o počastima što sam ih dugovao svom bratiću Frani.

Ima još jedan drugi doživljaj s bratićem Franom, koji mi se također usjekao u glavu ,istina ne tako duboko ni na tako vidnom mjestu, nego otraga na tjemenu. Čuvali smo ja i Frane stoku u Stranama povrh jednog potoka. Nad potokom se nalazila desetak metara visoka i nekih 5—6 metara široka gola strmina, nastala odronjavanjem zemlje. Frane mi predloži da pokušamo trkom preći preko te kosine. On se zaleti i uspije, kao stariji i jači, da se dočepa druge strane te kosine. Zaletih se i ja, ali se ne dohvatih kraja nego se otkotrljah u potok 5—6 metara duboko. Glavom sam udario o neko kamenje tako da gotovo izgubih svijest i dobih laki potres mozga. Oblivena krvlju, Frane me podiže, opere mi ranu u potoku i skine postavu s moje kape, pa mi tom prljavom krpetinom poveže ranu. Posadi me na magarca te odvede ranjenika kući.

Od bezbroj raznih događaja što ih doživih u društvu s Franom ispričaću vam još jedan, u kome zamalo što obojica ne izgubismo glavu, a to je naš put u podzemlje. Ima ispod našeg sela jaki izvor hladne vode, nazvan Bačva. On je zimi i poslije kiše tako jak da može tjerati neprekidno dva mlinska kamena u našoj vodenici, a ljeti je mnogo slabiji. Jednog ljetnog dana za vrijeme školskih praznika odlučismo Frane i ja da odemo u podzemlje kroz poluprazan otvor ovog izvora. Nabavismo negdje malu karbidsku lampicu, kakvom su se u to doba služili biciklisti i oboružani drvenim motkama uputismo se uzvodno podzemnim tunelom koji je služio kao korito ovom podzemnom potoku, da vidimo otkle dolazi voda. Voda hladna kao led. Trebalo je muke dok nam se noge navikoše na tako nisku temperaturu. Dubina vode bila je različita: negdje samo do gležanja a drugdje i do prsiju. Otvor tunela bio je također vrlo raznolik, negdje visok i širok po nekoliko metara, a drugdje nizak i tijesan da se jedva provlačimo. Krivudasmo ovim podzemnim rovom možda par sati diveći se usput malim slapovima i sigama koje su na mnogim mjestima visjele sa svodova. U tom mračnom i nijemom podzemlju obuzimala nas tjeskobna misao, što bi od nas bilo, kad bi najednom ostali bez svijetla. Bili smo sigurni, da se nikada ne bi mogli vratiti na površinu. Kad smo došli do jedne prostranije dvorane, strah da ćemo ostati bez svijetla toliko nas je bio obuzeo, da smo odlučiil vratiti se što brže natrag. Nijesmo napravili ni pedesetak koračaja kad nam se svjetiljka utrnu. Pokušasmo da napalimo šibice, ali uzalud. Na nama je bilo sve mokro. Užas koji nas je tada obuzeo ne da se opisati. Tapkajući neprestano motkama ispred sebe, a rukama ispred čela i vrh tjemena mi smo se mukom spuštali preko brzica i slapova, provlačili kroz tjesnace i nakon tjeskobna puta od neka tri sata našli se na svijetlu dana mnogo brže nego smo se nadali. I kasnije smo se često spremali, ali nikada više ne smogosmo dovoljno snage da obnovimo i produžimo naš put u podzemlje kroz otvor Bačve.

Druže i prijatelju Frane, gdje su dani našega djetinjstva, gdje naše nestašne igre i lutanja kroz brda i doline rodnoga nam kraja? Tvoje kosti već davno trunu u Volinjskim močvarama. Progutao ih svjetski rat. Do tvoje djece i unučadi neće dospjeti ovo par redaka dragih uspomena i tople zahvalnosti za sve ono što si mi bio od prvih dana života, pa sve dotle dok te nije otrgla kruta sudbina od rođene grude, od žene i dječice, koja te nikada više ne vidješe. Tvoju djecu digoše s rođene grude, a našoj riječi zatvoriše puteve do njihovih srca i do njihovog potomstva. Druže Frane, počivaj u miru i budi sretan što nisi doživio današnjih dana, gorih od časne smrti.

Dr. Srećko Zuglia

Mala Nada u selu

Došla mala Nada
iz velikog grada
na selo kod djede
da se tu provede.

Pa se čudom čudi,
kakvi su to ljudi
koji cijelog danka
rade bez prestanka.

A nemaju svijetla,
tramvaja ni kina,
niti se prodaje
nigdje roba fina.

Djeca ne gledaju
izloge dućana,
nego po livadi
skaču preko dana.

Kod djede je Nada
ostala dva mjeseca,
igrala se s njome
sva seoska djeca.

Verala se svuda
od jutra do veče,
trčala i brala
raznovrsno cvijeće.

Pa kad došlo vrijeme
da se u grad vrati
reče dragom djedi
neka piše tati,

Da je njojzi ovdje
ugodno i fino,
da joj više nije
stalo ni za — kino.

Gabrijel Cvitan

Sijeno

Vedar dan je. Sunčane strelice
zabiše se u travnike sočne,
svijetle kose oboriše trave,
trave mlade, nježne, bespomoćne.

Smrt je prešla travnicima danas,
pale trave vilama prevrću,
a kad sunce sklanjalo se gori,
snažne ruke na hrpe ih zgrću.

Tovare ih visoko na kola,
za vožnju im čili konji skrbe,
na sve četir' strane seljaci su
istaknuli grančice od vrbe.

Kreću kola, mrtve trave voze,
ovija ih veče prvih sjena,
čitavo su ispunili selo
svi mirisi pokošena sijena.

Bogumil Toni

Pilići

— Što to nosiš u pregači? — zapita Ivo sestru Zorku, kada je ona jednom išla u kokošinjak.

— Jaja. Podložit ću ih kokoši, pa ćemo dobiti pilad — odgovori Zorka.

— Kako to? Zar su pilići u jajima? I juče sam pojeo jaje, ali u njemu ni traga piletu.

— E pa dà! Kokoš mora sjediti na jajima i grijati ih tri nedjelje dana. Onda se netom izleže pilad. Ustrpi se, Ivo, pa ćeš vidjeti.

Od onoga dana pitao je Ivo, svako jutro svoju sestru: Zorko, gdje su ti tvoji pilići?

— Još su u jajima. Čekaju da im naraste kljunić, te da probiju njime ljusku jajeta.

Napokon granu i očekivan dan i Zorka povede brata u dvorište.

Pustoga li veselja za Ivu! Koliko lijepih pilića! Svi su još bez repa i krila; žuti kao vosak. Zorka im baca prosa i mrvice kruha, a oni pobiru živahni i okretni. »Kvo! kvo! kvo!« kvoca kvočka. »Pi! Pi!«, odgovara pile svojoj majci. Ivo pruži ruku, da ulovi jedno pilence, ali kvočka zakriješti, a pilići svi u trk — kokoši ispod krila.

— Vidiš, Ivo ; tako ih ona brani od jastreba i mačke — reče Zorka.

Kvočka vodi sada piplad po dvorištu. Čeprka po buništu, ali ne kljucka zrnca, nego ih pušta svojim pilićima.

— Kako je kvočka dobra majka, a oni poslušna djeca — govori Ivo.

— Ivo, gore dođi! — začu se glas Ivičine majke.

Ivo gleda piliće i ne miče se.

— Ivo! — zove iznova majka.

Dječak promatra kvočku i ne ozivlje se.

— Brate dragi — reče tada Zorka — ti hvališ piliće, što su poslušni, a držiš se, kao da ne čuješ, da te netko zove.

Ivo se na te riječi zacrveni kao rak, okrene se i u dva skoka stiže k majci svojoj.

Priredio: **Vladimir Nazor**

Modre oči lana

U zelenilu dugom
što mirise dava,
prostrla se nježno
poljana plava.

Zirkaju u svijet
cvijeća modre oči,
miluje ih sunce
i zvjezdane noći.

Leluja ih vjetar
za toploga dana
kad prolazi brazdom
procvaloga lana.

Bogumil Toni

U tuđinskoj školi

(Priča iz predratnog doba)

Iz sela ide samo njih dvoje u talijansku školu: Tone Žukvić i Jelica Bukovićeva. Prvoga je tamo natjerao otac:

— Neka! Bit će gospodin! — govorio Joško Žukvić, priprost, tupoglavac, koji je činio sve što bi mu zapovijedio krčmar Piero, doseljenik s onkraj mora.

Piero mu je nekog dana rekao kod čaše vina:

— Žukviću, ti treba da dadeš maloga u talijansku školu, a Žukvić mu je odmah odgovorio:

— Ne bojte se, šior!

I mali Tone morao je — tamo.

Jelica je bila opet sirota, bez oca i majke. Živjela je u neke tetke pralje i prala za gospodu u gradu. A otuđena gospoda u gradu zapjevala ubogoj ženi:

— Ili pošaljite dijete u talijansku školu ili nam ne dolazite na vrata.

I jadna tetka dala je Jelicu u talijansku školu.

Nekako je čudno bilo i Toniću i Jelici u toj školi. Učitelj mlad i visok gospodin crne kose i brade, rijetko se bavio njima. Govorio je samo talijanski, oči su mu gotovo uvijek gledale drugu gradsku djecu. Vidjelo se, da su mu mila. Često ih je milovao po licu i kosi. Nije čudo. Ta su djeca znala, što ih pita, pa bi odgovarala lijepo i lako. Višeput na njegovo pripovijedanje mališi iz grada smijali bi se slatko. Sigurno im je pričao nešto šaljivo.

Naši Tone Žukvić i Jelica Bukovićeva, naravski, ne bi razumjeli ništa. Sjedili bi na svom mjestu prekrštenih ruku i

gledali u učitelja, pa kad bi se druga djeca smijala — smijali se i oni. A sirote nisu znali za što!

Gradska ih djeca nisu voljela. Rugali se njihovim bosim nogama, otrcanom odijelu i crnome kruhu. Događalo se, da bi im poslije odmora prilijepili komad papira na leđa, a onda bi cijela škola u smijeh i rug. Čula se galama čak i na ulicu. A njih dvoje žalosno i zastiđeno. Sve se pogledaju — a i sami se nekako trpko smiješe.

Uostalom su se gradska djeca držala daleko od njih, kao da ih se čuvaju, boje, što li? Jednom je došla u školu neka gospođa i zamolila učitelja, da joj maloga izvadi iz klupe, gdje je sjedio Tone.

Otada su Jelica i Tone sjedili sami kao zaboravljeni od svih.

Više ih je mučilo, što ih učitelj nije nikada pitao. Nekoga dana pričinilo se Tonu, da bi on znao odgovoriti na neko učiteljevo pitanje. Digne ruku i klikne:

— M i š a!

Cijela škola prasne u grohotan smijeh. Sav crven i zastiđen pokunjio se jadni Tone pod burom smijeha, koji nije htio da se utiša... I sam se je učitelj smijao.

A graja nije prestala ni vani, poslije škole, na ulici.

— M i š a! Mi ša! Razvikala se djeca za Tonom i smijala se gromko.

Maloj Jelici uzdrhtalo srce:

— Tone — lane curica — idimo brže!

Pohitiše. Buka se za njima smirivala. Eno ih već su izvan grada .

Idu oborene glave i ne govore ništa...

Sunce je zapadalo. Nekakva je ptica pjevala na grani sjetnu pjesmicu kao pozdrav danu, što umire — — — Umukla i ptica. Onda se začuo tih, pridušen jecaj. Tone podigne glavu.

— Jelice, ti plačeš? Zašto? upita družicu.

— Ne znam — odgovori ona — teško mi je. I zaplače jače.

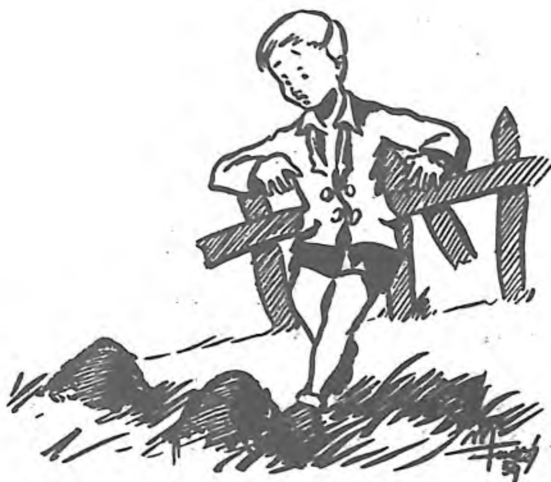
— Jelice, nemojmo ići više u tu školu, pa nas i ubili.

Sušak **Viktor Car Emin**

Vulkan

Jednog dana
Spazi braco u dnu vrta
Dva vulkana.
U grlu mu stane dah....
A kad minu prvi strah,
On majci dojuri:
»Mamo, mamo,
Gledaj tamo!
Propašćemo ovog dana:
U vrtu nam — dva vulkana.«

Mati sađe
Da to zlo pronađe,
Pa se smiješi
I sinčića tješi:
»Ne budali,
Sine mali!
Kad u školu pođeš,
Znaćeš ti i drugi đaci,
Da su ova »brda«
— Krtičnjaci«.

Šime Fučić

Zastavica

Pomorski kapetan Ivo Bogdanić šeće obalom sa svojim jedincem Mirkom. Uvijek vodi kapetan Ivo svojeg sinčića sa sobom na šetnju, jer hoće da od njega učini valjana čovjeka, valjana pomorca.

Mali Mirko zanesen je za morem, u njemu je poziv u duši svih njegovih predaka pomoraca i more ga zove. To znade dobro kapetan Ivo, pa je zato i odlučio da ga poslije niže gimnazije upiše u nautiku (pomorsku školu).

I danas ide kapetan Ivo sa svojim sinom obalom, jer je to najmilija šetnja i sina i oca. Najednom reče kapetan Ivo Mirku:

— Pogledaj, Mirko, onog pijetla od lima na vrhu onog tornja. Tamo je postavljen kao zastavica — vjetrokaz i miče se i okreće već prema vjetrovima.

— Vidim — odgovori mu sin.

— Upozorio sam te na to, Mirko, jer se ti od nekog doba mnogo družiš sa Krunom, a meni se čini da taj tvoj drug nema nikada jednog svojeg određenog pogleda ,već uvijek ide za onim što mu neki drug zadnji progovori. A to je pogrješka. U životu valja biti čovjekom čvrsta značaja, a pogotovo moramo to biti mi pomorci kojima je predan u ruke i brod i vojska. Svakako treba da i to znadeš, moj Mirko, kako ne znači biti čvrsta značaja, ako se čovjek tvrdo drži neke ideje u svojoj glavi, pa neće da je mijenja. To je tvrdoglavost. Značajan čovjek je onaj, koji ne mijenja svoj pogled na bilo što, prije nego li se uvjeri da je ona tuđa ideja bolja i zdravija i pravednija od njegove. Mijenjati ideje samo zato, da se ide za nečim što je u *modi* ili da se nekome umiliš — ili iz *lične koristi* — — *to ne, nikada ne!*

I zato sam ja tebi Mirko i pokazao onaj vjetrokaz — zastavicu, a ti ga pokaži tvojem drugu Krunu, za koga inače čujem da je dobar đak i skladan dječak. Pokazao sam ti onoga pijetla na vrhu tornja, koji se okreće sad na istok, sad zapad, čas na sjever, pa opet na jug *već prema vjetru što duva.*

Moj dragi Mirko, svaka se zastavica složi odmah sa vjetrom koji onaj čas vije. Kad dah vjetra okrene pod večer na jug, eto odmah i zastavica mijenja svoj pravac.

Moj Mirko, ljudi nalik na zastavice — limene pijetlove na krovu ili na tornju — *nisu nikako cijenjeni u svijetu.*

Split. **R. Katalinić Jeretov**

Dva mala poštenjakovića

Jednoga dana pozvala nas je Jurićeva majka u vrt, da nas pogosti kruškama. Te su kruške slasnije od maslaca, slađe od meda i šećera. Dosta ih je samo pogledati, pa da ti zazubice narastu kao Učka visoke. Zato smo i vesela srca prihvatili poziv dobre Jurićeve majke i mogu vam reći, da smo u određeni čas bili svi na svom mjestu za stolom, što ga za tu svečanu zgodu namjestiše u vrtu pod granatu krušku. Bilo nas je neko desetak. Do vrtnih vrata stajala su dva dečka iz susjedstva: Tomo i Gašo. Ne znam zašto ali mi se s tim dječacima nismo rado družili. Nego u Jurićeve majke bilo dobro srce i ona ih je pozvala da uđu u vrt i da se posade k nama za stô. Oni ne budu lijeni, te skoknu u vrt i eno ih za stolom, a da nisu dobroj gospođi ni zahvalili na ljubaznom pozivu.

Gozba započe. Mila moja majčice, kakove li slasti u tim kruškama! Za njih ne treba zubi, one se na jeziku same tope — a ma upravo kao maslac.

Za stolom se čavrljalo, kao da se tu sjatilo tisuće brbljavih vrabaca. Tomo uvrebao čas, kad je mislio, da ga nitko ne vidi, dohvatio rukom jednu od najljepših krušaka, pa smuk! s njome u džep. U isti mah nagne se k njemu Gašo, i ja čuh, gdje mu tiho veli:

— Polovina bit će za mene, hoćeš li?

— Kakva polovina! — drugi će kao u čudu.

— Ha, ha! Misliš li, da sam glup i da nisam ništa vidio!

— Ja ne znam, što si vidio, ni što nisi vidio, — tek te molim da mi dadeš mira.

— Neka! Vidjet ćemo...

Osim mene nije o tom nitko čuo ni riječi. Gašo se okrene drugima, i uze da o koječem razgovara. Kad je došlo vrijeme, da malko poigramo, oglasi se Gašo veleći, da on znade neku

vanrednu igru. Svi navališe na nj, nukajući ga, da pokaže to svoje umjeće. Pustio je, da ga više vremena mole, po tom ustane na noge, uze sa stola krušku sličnu onoj, što ju je prije oteo Toma, pa reče:

— Gospodo, pogledajte dobro ovu krušku.

Neko ju je vrijeme okretao u ruci, onda nastavi:

— Ja ću ovu krušku sakriti u moj desni džep — evo ovako. A sada pazite. Silom moje volje učinit ću, da ova kruška pređe u džep bilo kome od našega društva, recimo... recimo... prijatelju Tomi.

Ujedared će okrenuvši se k Tomi:

— Molim te, segni rukom u svoj desni džep i položi na stô krušku, što ćeš je u njemu naći.

Tomo ublijedi jače, i u strahu, da ne bi društvo zamijetilo njegovu zabunu, nasmija se glasno, segne rukom u džep i položi na stô otetu krušku.

Svi zapljeskaše, a najviše Tomo, da sakrije svoju nepriliku. Ali se lukavac nečemu odmah dosjeti, pa se gotovo u isti mah diže na noge, te će.

— Prijatelj Gašo izveo je krasnu majstoriju, ali ja ću izvesti drugu, koja će biti još čudesnija. Pogledajte ovu krušku, što je iz džepa prijatelja Gaše prešla u moj džep a otuda na ovaj stô. Ja je se, gospodo, ne ću ni dotaknuti, ali ću silom svoje volje učiniti, da ona odmah pređe u džep prijatelja Gaše. A što je najčudnije, kruška će i kada pređe u njegov džep ostati još uvijek na svom mjestu na stolu.

— Nije moguće! zabrujaše uôkolo glasovi.

— Pazite: Jedan — dva — tri... Prijatelju Gašo, segni rukom u džep i položi na stô krušku, što je sada k tebi prešla.

Gašo se ugrize za usne, ali je morao posluhnuti. Izvadi iz džepa krušku i položi je do one prve. Bilo smijeha, i svakojakih tumačenja. Jedno vam mogu reći: Više nije nikome palo na um, da pozove u goste ona dva mala poštenjakovića.

Lujo Dorčić.

Mara

Povazdan ti mala Mara
po papiru nešto šara,
crta bebe, crkve, kuće,
danas bolje nego juče.

A sutra će jošte bolje,
jer u Mare ima volje,
a uz volju kad je dara,
tad čudesa čovjek stvara.

Gabrijel Cvitan

Dobro dijete

Bila uboga mati i imala jedinca sina. Mališan bio zdrav i rumen ko rumena jabuka, a vedar i nasmijan poput biserne kapljice rose.

Majka se tome radovala i svu svoju sreću gradila na sreći i budućnosti svoga sina.

Kad bi dječak večerom lijegao, dugo bi ona sjedila uz njegovo uzglavlje i pričala mu priče o dobroj i zloj djeci. Dječak bi slušao i slušao, a kad bi se majci orosile oči u svetom zanosu, a češće i u bojazni, da joj dijete ne krene krivim putem, uzdizao bi mališan glavu i hvatajući majku za ruku govorio:

— Ne boj se majko, ne ću biti takav!... Ja ću biti tebi uvijek dobar i poslušan!

Majka se rastapala od milinja i zahvaljivala Bogu, da ju je obdario tako dobrim i milim djetetom.

Dječak bi čitao to zadovoljstvo na majčinu licu, pa bi spokojno zaklapao oči i slatko spavao.

Ali ta sreća ne potraje dugo. Majka se razboli i umre.

Dječaku bilo je da svisne od tuge. U velikoj svojoj boli lutao je dugo putevima, livadama i šumama i gorko plakao.

Bogu se sažalilo ubogo dijete, pa mu pošalje anđela, koji mu reče:

— Ne plači, dobro dijete, tvoja je majka u raju i moli Boga za tebe. Ona je duhom uvijek uz tebe.

Mališan se začudi i zapita:

— A je li ona i sada uz mene?

— I sada, milo moje dijete, — osmjehnu se anđeo ljupko pokazujući mu na sitno cvijeće, što je nicalo i cvalo do njegovih nogu.

— Ali to je cvijeće... sitno cvijeće!

— Cvijeće koje je niknulo iz tvojih suza, iz kojega izbija dobra majčina duša, — poduči ga anđeo. — Ona će od danas nicati i cvasti svuda na uspomenu tvoje majke, koja je zadovoljna s tobom, pa i za to, da bude i drugoj djeci putokaz k usrećenju svojih roditelja.

Dječak zaplače, poklekne i poljubi cvijetak. Iz cvijeta se uto izvine ugodan miris opajajući razdraganu dušu maloga sirotana.

— U tom miomirisu sreća je i blagoslov tvoje dobre majke! — progovori anđeo i nestane ga.

Od tog dana cvate »majčina dušica« po našim putevima, livadama i šumama podsjećajući djecu na ono sirotanče, koje je svojom dobrotom, milinom i poslušnosti bilo Bogu toli ugodno.

Josip Kraljić

DJEČJA USTA

U kući zazvonilo zvonce. Potrči na vrata mali Jurić, a pred njim neki gospodin i upita ga:

— Je li otac kod kuće?

— Dà, gospodine.

— A znaš li ti, dečko, ko sam ja? Poznaš li ti mene?

— Poznam, kako ne, otac te uvijek zove:

Gospodin zanovjetalo!

U pustari

Neki je čovjek hodao pustarom i zabrinuto gledao na sve strane.

— Što tražiš? — upita ga neki Arapin, koji je upravo onuda prolazio.

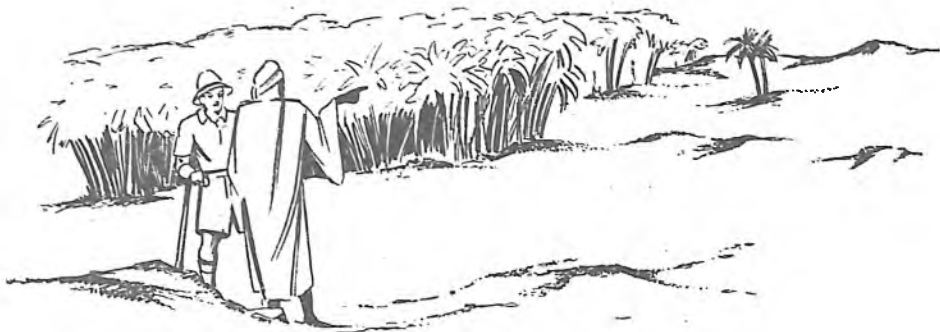
— Tražim prijatelja, odgovori čovjek. Putovali smo zajedno no jutros me nekoliko prevario san i on ode bez mene. Uzalud ga tražim već cijeli dan. Nema ga — pa nema. I meni dolazi, da očajam.

Arapin reče:

— Nije li tvoj prijatelj čovjek hrom i krupan?

— Jest, odgovori stranac grozničavo Zar si ga vidio? Kada? Gdje? Oh! kaži mi, kaži, gdje ću ga naći?

— Od jučerašnjeg sunčanog zapada do sada nisam vidio drugog čovjeka osim tebe, reče Arapin. Nego reci ti meni, ne hramlje li tvoj prijatelj na desnu nogu? Nije li u lijevoj ruci imao batinu?

— Ta ti si ga vidio, usklikne stranac. On hramlje, jer je sebi ozlijedio nogu. Ali kuda je prošao? Govori, jer ako ga ne nađem, umrijet ću.

— Tvoga prijatelja nisam vidio, prihvati Arapin. Ali prije tri sata prošao je ovuda neki čovjek odjeven u plavetno odijelo. Vodio je devu svijetle boje, slijepu na jedno oko i natovarenu datuljama. Onda je udario putem, što vodi u Damask, gdje ćeš ga i naći ,ako se požuriš.

— Zar si ti vilenjak, da sve to znadeš? — usklikne stranac. Opisuješ mi prijatelja, a da ga nisi nikada vidio i k tomu govoriš o njegovoj devi i mjestu, kamo je krenuo... kako si to saznao?

— Inostranče, preuze Arapin, Bog je dao oči svima ljudima, ali se tek rijetki mogu služiti njima. Što sam god tebi rekao, mogao bi bio vidjeti i ti, da si se znao poslužiti svojim očima.

— Ne govori, prekine ga drugi. Ja sam gledao posvuda, ali vidio nisam ništa.

Arapin ne odgovori, već naznači strancu rukom, neka pođe za njim. Poslije nekoliko koračaja zamjetiše dva traga: lijevi je bio trag deve a desni čovjeka.

— Gle, reče Arapin, ovdje vidiš trag tvoga prijatelja i njegove deve.

A stranac odgovori:

— Vidim, istina, trag jednog čovjeka i jedne deve, ali to ne dokazuje, da je onaj čovjek bio moj prijatelj?

Arapin pokroči još nekoliko koračaja, pa će: — Pogledaj dobro i reci: Ne vidiš li kakove razlike između traga mojega i njegova?

Drugi postaja neko vrijeme, pa odgovori: — Tvoja se stopala udubljuju jednako u pijesak, a njegova nejednako. Jedna mu noga ugazuje jače od tvoje a druga slabije.

Na to reče Arapin: — Krupan i hrom čovjek gazi jednom svojom nogom dublje u pijesak nego li mršav sa dvije.

— Istina je, odvrati drugi, ali kako si ti uzaznao boju njegove deve i odjeće i otkuda znaš, da je deva nosila datulje?

— Zar je teško, odgovori on, raspoznati boju krpa, što ih je iz njegoih haljina otrgnulo trnje, ili boju dlaka, što ih je deva ostavila na mjestu, gdje se je odmarala? I govoreći tako, pokaza rukom prema mjestu, gdje je putnik ostavio iza sebe okrajak svoje odjeće.

— Vidim, otpovrne stranac, no po čemu sudiš, da je deva bila natovarena datuljama i da je bila na jedno oko slijepa?

— Zar to ne možeš razabrati sâm? — odgovori Arapin. Pogledaj: muhe se još kupe oko datuljina soka, što se je cijedio duž pješčana puta. A onda gle: Gdje god je deva brstila, brstila je samo na jednoj strani, naime na strani, gdje je mogla vidjeti.

— Uistinu, reče stranac, vidim da si ti oštrouman čovjek. No odgovori mi još na ovo pitanje: — Otkuda znaš, da nema nego tri sata, te je moj prijatelj prošao ovuda?

— Ali zar ti imaš zbilja samo za to oči, da njima ništa ne vidiš? reče Arapin prezirno. Pogledaj mjesto, gdje se je putnik odmarao u sjeni ove velike paome. Sjena je paome kao i igla na satu: i gle, upravo su tri sata prošla otkad je mogao imati hlada na ovom mjestu. S Bogom! Žuri se u Damask. Tamo ćeš naći prijatelja.

Iz engleskoga.

Idem kući...

Idem kući,
u selo,
pet sati ću putovati.
Idem kući,
dugo ne ću stati,
samo da me poljubi
moja starica mati.

Gabrijel Cvitan

Marica

Sunce se smije i nad morem i nad krajem. Lijep je ljetni dan i svi su domaći vani na polju. Žetva je u punom jeku. Svi su vani, samo je Marica, sitna curica, kod kuće. Ona je sama sa svojom lutkicom i sa velikim psom Šarovom. Roditelji joj rekoše, da zatvori vrata, ali eto ona je pred kućom na božjem suncu. Ta koga da se boji dobra, mala Marica. Ima svog čuvara, svog velikog Šarova, a njezini će kući još za vida. I Marica sjedi pred kućom, misli na dobrog djeda u drugom selu, koji će k njima u nedjelju. Alaj radosti, jer djedo priča kô iko: i o vilama, o crvenoj kapici i o junaku Kraljeviću Marku. I Marica pjevuca sva vesela. Šarov je gleda umilnim okom, a pred njima rasiplje se sunce kô žeženo zlato po travi i drveću i po prašnoj velikoj cesti .S polja dalekih donosi vjetrić miris pokošenog sijena i pjesmicu cvrčka...

Vrijeme hrli, pa bogme Marica oćutila i glad. Dobra je njezina majka pomislila i na to, pa je Marici ostavila i kruha i mlijeka dà i maslaca i hladna mesa. Poskoči Marica u kuću a za njom Šarov, pa sjedne za stol u kuhinjici. Marica stala da jede, a Šarov je gleda i milo i ljupko:

— Čekaj, Šaro, veli mu Marica, čekaj bit će i za tebe.

Marica upravo da će prvi zalogaj u usta, kad se neka čudna, velika sjena proširi po podu. I ukaza se čovjek otrcan, blijed, neobrijan, plašnih očiju. Preplaši se Marica, a Šarov zalaja. Ipak dobra Marica pogleda još jednom neznanca sa velikom štapinom u ruci ,pogleda ga onako blijeda i otrcana, pa pomisli:

— Gladan je — i prozbori mu slatko:

— Sjednite kume, a ti Šarove u kut! Vi ste sustali i zaprašeni. Ja ću vam donijeti mlijeka i hljebac kruha, pa i mesa imadem. Majka i otac su mi na polju, ali u nas imade svega. Poslužit ću vas lijepo kô da sam vaša kćerka...

...I na te riječi orosi se oko skitalice. Marica ne opazi suza, jer je zaposlena, da ređa pred njime dobru hranu.

— Jedite samo, jedite, dobri čovječe. Kad se neznanac nasitio, Marica otrča u sobicu, pa donese svoju novčarku. U njoj su dvije lijepe svijetle desetače, koje joj darova babo o imendanu.

— Evo, uzmite i tako vas ne će moriti glad. I uruči mu Marica jednu desetaču. Maljušna curica misli, da mu je poklonila gospoštiju. Skitalica ode dalje svojim putem i poljubi Maricu u čelo, a Marica zapjeva pred kućom razblažena i sretna. I skitalica se gubi po prašnoj cesti i division dršće s pomisli, gdje je on mogô i ugušiti onaj zvonki, srebrni glasić.

Marica ne zna — i to ne će nitko nikad doznati — da je onaj čovjek hajduk i lopov na glasu. Dočuo on, da su Ivačićevi — Maričini roditelji — na polju, pa se uputio u praznu kuću,

da krade i otimlje. Ali eto Marica progovorila, Marica je lijepo dočekala nesretnog skitalicu, nahranila ga i napojila i služila ga »kô da mu je kćerka« i sad je otrcanac kretao u svijet čvrstom odlukom, da postane čovjekom. I sve za to, jer se našlo na njegovom putu dijete angjeoske duše.

I Marica pred kućom gleda za bijednikom i nevino mudruje u sebi:

— Ali za što mi ono reče: »Dušice, drugog puta ne otvaraj svakome kućna vrata, jer imade zlih ljudi na zemlji?

Ona ga je začudno pogledala i odvratila mu:

— Zlih ljudi? Nema ih. Svi su dobri, svi poput vas.

I od tog trena preporodi se u dobrotu i blagost hajduk i otimač.

Rikard Katalinić Jeretov.

Pastir

Ja sam pastir mladi, sin gorskoga sela,
živim u visini gdje caruje mir.
Žeđu gasim vodom planinskoga vrela,
glad mi utažuje kruh i ovčji sir.

Ne znam za raskošja ni svjetovne časti,
nikad u životu još ne vidjeh grad.
Ali moje srce ima svoje slasti:
brz sam kao jelen, zdrav, krepak i mlad.

Kad progonim ovce kraj šumskih litica,
pozdravlja me lahor i potokov glas.
Na putu me prati zbor veselih ptica
i vjerni pratilac moj kudravi pas.

Drugovi su moji zečevi i srne,
veremo se skupa niz obronak strm.
Ne bojim se vuka, niti noći crne.
Poznam svako stablo, svaki cvijet i grm.

Gledam kako zvijezda posljednja se gasi
i iz krila noći izvlači se dan.
A kad sunce zlatom vrhunce ukrasi,
tad molitvu Bogu šaljem razdragan.

Gabrijel Cvitan

KLOK i JOŽIĆ

Dragi uredniče!

Znam, da ste se svi vi oko našeg »Malog Istranina« neobično začudili, kad nijeste za posljednji broj lista dobili naš uobičajeni izvještaj.

Molimo vas, da nam oprostite ,ali nam to zaista nije bilo moguće. Živjeli smo u jednoj špilji, sasvim kao odrezani od svijeta, poput onih starih pustinjaka. A evo kako je do toga došlo:

Zadnjiput, kad smo se javili bili smo u koloniji Kenya, odakle smo se uputili u unutrašnjost među crnačko pleme Masai, koje se smjestilo podno najviše afričke planine Kilima Ndžaro.

Ovo je jedan od najljepših krajeva, što smo ih dosada vidjeli. Dok dolje na podnožju brda vlada tropska vrućina i buja divno zelenilo, po obroncima planine vide se sniježne poljane, kojima je naročito vrhunac sav okružen. Brdo je vulkansko i puno ugaslih kratera iz kojih je nekada sukljala vatra i dim, a danas su u njima prozirna gorska jezera, prepuna ljekovitih voda.

Po proplancima pasu stada volova s neobično dugačkim rogovima. Crnci se sve više povlače u unutrašnjost divljih šuma, izbjegavajući bijelce. Neka su plemena još sasvim divlja, a bome i opasna.

Među jedno takvo pleme zalutali smo i mi. Noga bijelca nije nikada stupila na njihovo tlo, zato su se to većma začudili, kad su vidjeli mene i Kloka. Ovakvu vrst majmuna kaošto je Klok nijesu još nikada vidjeli, a pogotovo im nije išlo u glavu, da on s čovjekom tako druguje, da jede s njime, spava i hoda baš kao pravi čovjek.

Njihov čarobnjak, koji se je pobojao valjda za svoj povlašteni položaj, stao je huckati crnce proti nama. I jednoga dana, kad smo se najmanje nadali navali na nas čitava rulja crnaca, oboružana kopljima, sjekirama i otrovnim strijelicama.

Ja sam odapeo nekoliko hitaca, ali njih je bilo toliko da ih ne bih bio mogao ja sam sa svojim Klokom nikako nadvladati.

— Ne preostaje nam drugo nego da bježimo — rekoh Kloku, koji u znak da me je razumio mahne nekoliko puta repom, a nato podbrusi pete i odmagli što su ga noge nosile.

A ja bježi za njim, što sam brže mogao i jedva sam ga stizavao. U grdnoj smo se muci našli. Kuda ćemo, kamo ćemo? Pred nama neprohodna prašuma, prepuna zmija, otrovnih komaraca i ljutih mravi, a za nama razbješnjeli divljaci, kojih je bilo više nego pčela u roju.

Trčeći tako kroz selo prema šumi, opazismo najednom golemu neku klisuru, usred koje je zijevala crna špilja. Pred špiljom bila su dva ogromna kipa, koji su predstavljali neka crnačka božanstva.

— Na desno, Klok! kriknem, jer mi je u tom času nešto sunulo u glavu.

I Klok se zbilja otisne na desno prema klisuri.

Iz stotine se crnačkih grla izvine usklik straha i čuđenja.

Ja se okrenem i vidim da su divljaci počeli zastajkivati. Znak da su se bojali približiti crnom ždrijelu špilje, koja je bila smatrana hramom nekog njihovog zlog boga.

— Samo bez straha, Klok, ravno u špilju — kliknem, a Klok smuk! u guduru i nestane u tamnom ždrijelu. Ja za njim.

Špilja je zaista izazivala strah i užas. Protezala se duboko u nutrinju zemlje, vlažne kamene sige visjele su sa svoda poput groznih zubi u crnim ustima kakve nemani. Ali u njoj je nama bilo ipak udobno. Dok je vani sunce žarilo i palilo, ovdje je bio prijatan hlad.

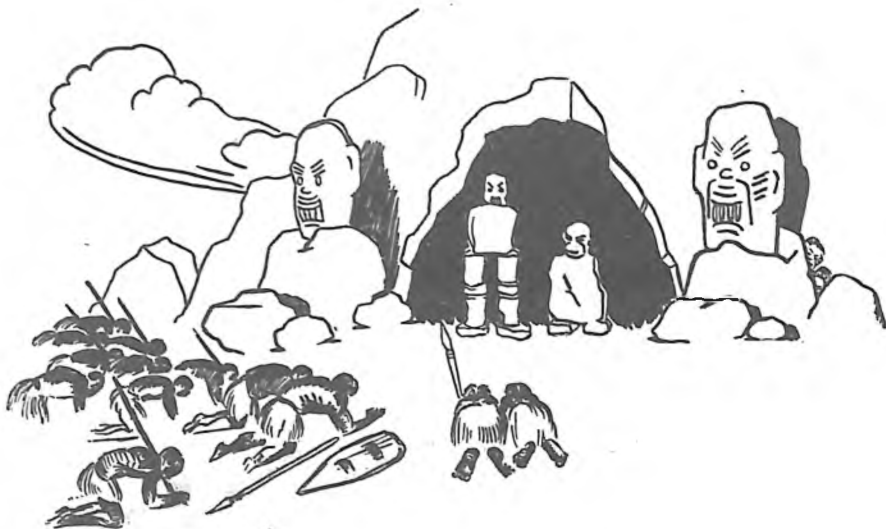
— Žurno, Klok, da ih nasamarimo do kraja — rekoh ja, a Klok, pametna životinja, brzo me je razumio.

Počeli smo valjati prema ulazu veliko kamenje, pa smo od njega podigli dva neobična kipa: noge, trup i glavu. Komadom ugljena, što ga nađoh pred špiljom od davno ugasle vatre, našarao sam na okruglim kamenim glavama oči, uši, nos i zube, tako da su kipovi upravo strašno izgledali.

A Klok, majstor, kako je samo svoj kip iskitio. Njegov je kip bio nalik na njega samoga. Ogromna nekakva majmunčina, crna, ugljenom išarana, rutava od mahovine ,izazivala je strah i trepet.

— A sada što Bog da — rekoh i sklonih se iza jednog kipa, a Klok do mene i čekasmo.

Ne potraja dugo, a roj se crnaca stane približavati sa strahopočitanjem. Opazivši na ulazu u špilju dva ogromna kipa, kojih do tada nije bilo, a koji su bili sasvim nalik meni i Kloku, stanu kao ukopani. Ali samo kratak čas. Najednom se kao na zapovijed svi bace ničice i stanu pjevati, urlati i lupati se u prsa kao divlji.

Klok se stao kreveljiti od smijeha i da ga ne zadržah bio bi i on počeo skakati i plesati.

— No, sad izgleda da smo spašeni — šapnuh Kloku. — Oni se u ovu špilju sigurno ne će usuditi.

— A ham — ham?! — zamumlja Klok.

— Zbilja, to me zabrinjuje — kažem ja. — Treba jesti, a mi nemamo ništa sa sobom...

Međutim tek što sam to izrekao, a ono ugledah kako njihov čarobnjak i još par poglavica vuku čitave košare voća, mesa, slatkog nekog pića i svakojakih njihovih đakonija da ih žrtvuju ovim čudnim božanstvima.

Kad su dovukli hranu pred špilju, povukosmo se Klok i ja u unutrašnjost špilje. Kao na zapovijed stadosmo odjednom urlati, pjevati, derati se i kričati što su nas grla nosila.

Crnci pustiše košare i dadoše petama vjetra, poplašeni kao jato jarebica. A i bilo je da se prestašiš. Naše urlanje i vikanje odzvanjalo je špiljom kao strašna grmljavina, jer se je jeka odbijala na sves trane...

Kad su divljaci pobjegli Klok se stao smijati, a ma da pukne od smijeha. Odmah se baci na košare voća i udri jesti, da mu se sladak sok cijedio niz bradu. A nijesam bome ni ja zaostao za njim. Gladan i izmoren stao sam jesti ko vuk. A bilo je slasno: pečene jarebice, mlado janje, banane, kokosovi orasi, datulje, med, sve je to bilo ondje raspro-strto.

Dugo smo tako živjeli dobro čašćeni i gošćeni, lijengareći u špilji, ali nam je konačno i to dojadilo. Jedne smo noći naprtili na leđa koliko smo mogli raznih jestvina i otišli niz rijeku na splavi, koju smo sami sagradili.

Za tri dana puta stigli smo vozeći se niz rijeku Tanu k moru. Ovdje u gradiću Lamvu predajem vam ovo pismo i nadam se da ćete ga dobiti na vrijeme tako da ga možete objaviti u lipanjskom broju »Malog Istranina«.

Mnogo pozdravljamo Vas, gospodine uredniče, i sve čitatelje i pret-platnike vašega lista.

Vaši Klok i Jožić

Opaska. Evo ovdje se je potpisao i Klok Umočio je rep u crnilo i pritisnuo njime svoj žig na papir.

Napisao: **Ernest Radetić**

Tko umije, njemu dvije

Zidari gradili na pustom otočiću kuću. Minulo podne, a s kopna još nema barke, koja im svaki dan dovaža hranu. Ljudi ogladnjeli, i jedan će između njih: »Hajde, da svarimo ono desetak jaja, što nam preostade od juče. — Dobra ti je, povladiše ostali i najmlađi od njih pođe u drvenjaru po jaja. Ali kad je trebalo naložiti vatru, nema žigica, nema ni kremena ni gube. Gladni se zidari rastužili i pokunjili. U to se jedan od njih lupi šakom po čelu, pa će: — Alaj smo pametni! Deder-te ,počekajte, pa da vidite gozbe. Rekavši to, trkne do jame, u kojoj je bilo živo vapno i izvadi nekoliko komada i vrati se k svojim druzima.

— Što ćeš bolan, s tim vapnom? — upitaše ga u čudu drugovi.

— Strpite se časkom, reče on. Dohvati posudu s vodom, polije vapno — i eto najednom ključanja kao u kotlu. Zatim položi na vruće vapno jaja, i malo poslije imali su začuđeni zidari čime da smire svoje gladne želuce.

Ele: Tko umije — njemu dvije.

Lujo Dorčić.

Dječje novine

Rat je za sada otklonjen. Kad smo prije mjesec dana izdavali naš list sve smo se bojali da će — dok drugi broj iziđe — već po cijelom svijetu bijesniti rat. Položaj je u svijetu bio veoma napet. Nijemci su zaposjeli Čeho-Slovačku, Madžari i Poljaci su ugrabili Ukrajinu, Hitler je odnio Memel, Talijani su ušli u Albaniju, a male su se države grdno prepale bojeći se za svoju slobodu.

Sve je izgledalo da Nijemci i Talijani ne će stati na po puta, nego da će početi i dalje osvajati male državice. Svaki se je dan očekivalo da će Nijemci ući u Danzig i oduzeti Poljskoj izlaz na more.

Ali u to se digao na noge sav poljski narod.

»Nijesmo mi Česi, da ćemo se samo tako olako dati pregaziti od Nijemaca. Ni jedne stope zemlje ne damo bez krvi,« rekoše Poljaci, a da dokažu, da to misle i ozbiljno dignuli su na noge milijun i po dobro opremljenih vojnika i poslali ih na njemačku granicu.

Sada su se i Nijemci predomislili, pogotovo, kad su još Engleska i Francuska izjavile da će braniti poljsku slobodu, pa su ušutjeli. Sada se više ne govori o zaposjedanju ove ili one zemlje, nego svi govore samo o miru. Čini se dakle da je nekada dobro pokazati kome zube.

Hvala Bogu da je sve tako dobro završeno, jer da je došao rat, taj bi bio tako strašan, tako grozan, kakovoga svijet ne pamti. A stradala bi opet nejaka djeca, žene i majke.

Engleski kralj otplovio je u Ameriku da pohodi Kanadu. Kanada je također engleska zemlja, koja priznaje engleskoga kralja, iako ima svoju samostalnu vladu. Ima tako više engleskih država, koje se zovu dominioni. Te su države u svemu samostalne, ali su ipak u najtješnijoj vezi s engleskom majkom zemljom i nad njima vrši vlast engleski kralj. Ti su dominioni: Južna Afrika, Australija, Indija i Kanada. U Kanadi su engleskoga kralja dočekali s velikim oduševljenjem.

Kinezi još uvijek ratuju. Kad je Japan prije dvije godine udario na Kinu računao je da će je u najkraće vrijeme pobijediti i osvojiti. Osvojio je, istina, mnogo zemlje i porušio mnogo gradova, ali Kinezi nijesu poklekli. Bore se, čas napadaju, a čas se brane i Japanci imaju grdne muke u zaposjednutoj zemlji, jer nikad ne znaju, kad će dobiti nož u leđa. Japan se je već istrošio dugim ratovanjem i najradije bi sklopio mir, ali Kinezi ne misle nato. Sve bi moglo da još i zlo po Japance završi. Čuje se naime da se je u kineskoj luci Kulangsu skupilo veoma mnogo engleskih, francuskih i američkih ratnih brodova.

U Engleskoj dosada nije bilo vojne dužnosti. U vojsku je išao samo onaj, tko je htio. Tko nije htio služiti ostao bi kod kuće. Sada je međutim i Engleska uvela vojnu dužnost i odsada

će i mladi Englezi morati, svi bez razlike, služiti vojsku. Engleska je to učinila, jer se je bojala nenadanog napadaja Njemačke i Italije.

Knez namjesnik Pavle bio je u Rimu, gdje je pohodio papu i talijanskoga kralja. Bio je dočekan veoma srdačno. Talijanske novine pišu da je taj doček najbolji dokaz, kako iskreno i nerazorivo prijateljstvo vlada između Jugoslavije i Italije i nakon što su talijanske čete ušle u Albaniju.

Otac: Prestani već jednom s tim tvojim pitanjima!

Jurić: Molim te, oče, samo da te još nešto pitam!?

Otac: No, pa dobro! Dakle samo još ovo jedno pitanje! Da čujem.

Jurić: Reci mi, tko će pokopati posljednjeg čovjeka, kada umre?

*

Jurić pita učitelja: Molim Vas, gospodine učitelju, ako pčela sjedne na iglu, hoće li igla ubosti pčelu ili pčela iglu?

*

Jurić: Hajde, Franiću, nabroji mi pet dana u sedmici, ali nemoj spomenuti ni ponedjeljak ni utorak, ni srijedu ni četvrtak, ni petak ni subotu, a niti nedjelju.

Franić: To je nemoguće.

Jurić: Zašto bi bilo nemoguće? Evo: Prekjučer, jučer, danas, sutra i preksutra!

*

Učitelj je u školi podučavao kako valja najprije razmisliti, a onda početi pisati.

— Što radiš ti, Juriću, prije nego započneš pisati zadaću? — upita on Jurića.

— Grizem olovku — odgovori Jurić.

*

Učitelj tumači rasčlanjivanje rečenica. Za primjer je dao rečenicu: »Đaci idu rado u školu.«

— Što je u ovoj rečenici riječ »đaci«?

Franić: Podmet.

Učitelj: Vrlo dobro. A kaži mi ti, Juriću, što je u ovoj rečenici riječ »rado«?

Jurić: To je laž! Jer đaci ne idu rado u školu.

*

Jurić: Koliko je godina našem mačku?

Majka: Dvije godine.

Jurić: A meni?

Majka: Devet godina.

Jurić: Pa kako to da su njemu već narasli brkovi, a meni nisu.

— Majčice, majčice baš sam veseo. Otac se zadjeo o trn i poderao hlače.

— Baš si zloban! Kako se možeš tome veseliti.

— Veselim se, što ću sada od njegovih hlača dobiti ja novo odijelo.

*

Jurić: Molim te, oče, posudi mi svoje pero. Hoću da nešto napišem za »Mali Istranin«.

Otac: Oho? Ti si dakle pisac? No, evo ti pera i crnila.

Jurić: Hvala, oče. Nego daj mi još arak bijelog papira.

Otac: Evo ti.

Jurić: A sad mi molim te, još diktiraj, što da napišem.

*

Učitelj: Kaži mi Juriću, zašto nam služi nos?

Jurić: Da možemo gledati.

Učitelj: Šta? Za gledanje??

Jurić: Nego kako bi Vi, gospodine učitelju, gledali, kad ne bi svoje naočale nataknuli na nos?

*

Jurić: Evo ova olovka je čarobna. Ona piše crno, ali ako ja hoću ona će pisati crveno, zeleno, modro, žuto, kakogod ja hoću.

Franić: To je nemoguće. Hajde onda neka piše crveno.

Jurić uzme olovku i napiše njome na papiru riječ c r v e n o.

(Igra je malo naivna, ali je vesela. Pokušajte tako i vi nasamariti kojega od vaših drugova. To će vam uspjeti dakako samo kod onih, koji ne čitaju »Malog Istranina«).

*

Jurić: Obišao sam cijelo mjesto i sve dućane i nigdje nijesam mogao promijeniti u sitno komad novca što mi ga je dala majka.

Franić: Zaboga, pa koliki je to novac.

Jurić: To je komad od 25 para.

*

Jurić: Zar su Adam i Eva u raju bili i noću sami?

Vjeroučitelj: Naravno!

Jurić: Pa zar se nijesu bojali tatova?

*

Učitelj pita u školi malog Jurića, koliko je osam više jedan.

Mali Jurić šuti, jer ne zna.

Učitelj nastoji da mu to jasnije predoči, pa mu govori: — Dragi Juriću, pomisli da ti ja darujem osam kokošaka, a zatim još jednu, koliko bi ih ti onda imao u svemu?

— Deset — odgovori Jurić.

— Kako deset? Promisli malko...

— Deset, gospodine učitelju, jer mi imademo kod kuće već jednu kokošku.

Barba Rike

PLATINA JE NAJRASTEZLJIVIJA KOVINA.

Od jedne kocke platine visoke 9 cm može se napraviti nit dugačka 40.000 km, dakle tolika da bi se njome mogla vezati sve okolo čitava kugla zemaljska.

Jurovice . . .

U knjigama i nekim našim krajevima zovu taj cvijet »kaćuni«, no u mom ih kraju, tamo preko Učke, zovu »jurovice«, valjda zato što cvatu najviše o Jurjevu. Bilo ih je po našim ledinama mnogo, vrlo mnogo! One su uz mačkice i drugo cvijeće bile najljepši ures naših livada. Šarene, ili kako su kod nas govorili, pikaste, crvene, tamno-crvene, zagasito-crvene, bijele sa gustim, gustim laticama i ugodnim mirisom one su najviše cvale na otvorenom. Nisu se sakrivale u grmlju kao ljubičice ili jagorčike. Oko njih su zujale mušice, leptirići i pčelice. Sigurno su znale zašto ih oblijeću. I dok ostala trava nije bila visoka, jurjevice su svojim rastom natkriljivale ostale biljke, trave i cvijeće, a svojom krasnom odorom i mirisom zaustavljale svakoga tko je mimo njih prolazio, pa tako i nestašne leptire, bumbare, pčelice i mušice! Pastiri, koji bi rano otjerali svoja stada na pašu, okitili bi svoje šešire i kapute jurjevicama, a i djeca, koja su osobito nedjeljama polazila u skitnju, kitila bi se njima, brala ih i mirisala, poput onih malih leptirića. A volili su naše jurovice i stari ljudi, žene i djevojke! Ja nigdje nisam vidio toliko jurovica kao tamo po našim istarskim livadama. Istina ima ih i drugdje možda još i više, n. pr. tamo blizu Save, ali sve su nekako jednakog izgleda i rasta. Gledao sam ih po šumama Fruške Gore, ali nisu bile kao naše onako lijepog izgleda i prijatnog mirisa!

Naše su bile ljepše mnogo ljepše! Bit će zato, jer u našoj sunčanoj Istri ima mnogo više sunca, mnogo više vedrine. I danas rastu naše jurovice po livadama i sjenokošama našim i danas se naša djeca njima kite. Ali mnogi od nas, koji smo ih toliko voljeli u djetinjim danima nismo sretni, da se njima zakitimo, da ih omirišemo, da u njima gledamo proljeće, divno naše istarsko proljeće!

Prikodražan

Naj . . .

Najjeftiniji grad u Evropi je Kodan u Danskoj. Stranac koji tamo dođe ne može se dosta načuditi, kako su tamo živežne namirnice jeftine. Gradić Kodan slovi i kao najčišći grad na svijetu.

Najveća knjižnica na svijetu je knjižnica u Washingtonu u Sjedinjenim državama američkim. U popisu knjiga za godinu 1938, što ga je nedavno izdala nabrojeno je ništa manje nego 9,841.494 knjige, a ove će godine taj broj sigurno prekoračiti 10 milijuna.

Najdulja žična željeznica nalazi se u Italiji na Monte Bignone, a duga je 7500 m. Sastavljena je iz tri dijela, pa valja na tri mjesta prelaziti. Najviša pak žična željeznica je ona koja vodi na Zugspitze u Alpama, do visine od 2803 m. Ona zaprvao ide samo 1576 m u visinu, jer joj je polazna stanica na brijegu visokom 1200 metara.

Najveselija škola na svijetu. U Mohaču, u Mađarskoj, postoji jedinstvena škola svoje vrste.

Ono što najviše iznenađuje jest činjenica ,da svi mali polaznici te škole, kojima nema više od 6 ili 7 godina, mirno puše cigarete za vrijeme sata. To je, naime, ciganska škola.

Obuka se u toj školi vrši pod vedrim nebom, a pojedini razredi smješteni su u raznim dijelovima velikog vrta, znatno udaljeni jedan od drugoga.

Ne bi se moglo reći, da se učenici i učenice te ciganske škole ne koriste u priličnoj mjeri obukom, koja im se u školi podijeljuje. Osobito se u toj školi polaže važnost na računstvo.

Slabi učenici se kažnjavaju, a jedna od najvećih kazni jest — oduzimanje cigareta. Tom kaznom učitelji postizavaju znatan uspjeh. Što se tiče discipline ne može se reći da je ona bogzna kakova ,kad znamo da se radi o ciganskoj školi.

Mnogi učenici imaju tu povlasticu, da smiju nositi sobom u školu i svoje omiljele instrumente tako da se za vrijeme odmora u toj školi veoma mnogo svira, najviše na violinu, a i pleše, da je milina.

Iz stranih zemalja

Zemlje, koje je progutalo more. Prema tvrdnji učenjaka između Afrike i Južne Amerike prostiralo se nekad u stara vremena kopno, koje je bilo naseljeno prosvjetljenim i bogatim narodima. Ta se zemlja zvala Atlantida, a spominju je i mnogi stari grčki učenjaci. Uslijed velikog potresa cijela je ta zemlja propala u dubinu, a preko nje se razlilo more, današnji Atlantski ocean.

Isto se tako protezala na istok od Afrike preko Indijskog i Tihog oceana druga jedna takova zemlja, koju je također u prastaro doba more progutalo. Ta se je zemlja zvala Lemurija. Kad je propala u dubine morske ostale su na površini samo njezine najviše planine. To su današnji otoci Madagaskar, Sumatra, Java, Borneo i cijela Australija. Ako imate u školi zemljovidnu kartu cijeloga svijeta možete se taj lanac otoka lijepo pregledati.

Putujuća knjižnica. U Pragu se uređuje putujuća knjižnica. 1200 najboljih knjiga natovarit će se na autobus, koji će voziti od sela do sela i svagdje će posuđivati čitateljima knjige. Autobus se svakog tjedna vraća natrag u Prag, nakon što je porazdijelio knjige, pa uzme druge knjige i ide opet drugi tjedan na put. Svakako je takva putujuća knjižnica veoma pametna ustanova.

Zemlja bez života. Južno i jugozapadno od gorja Hoggar na kraju Sahare (Sahara je, kako znate, golema pustinja u Africi) nalazi se kraj

koji se zove Tanesraft — zemlja bez života. Tamo zaista nema nikakvog života, jer nema ni kapi vode, ni jedne travke, ni jedne životinje, nego je posvuda sam pijesak i golo kamenje.

Lavovi su se čudili. Hladno vrijeme koje je vladalo početkom svibnja kod nas, nije poštedilo ni sjevernu Afriku. U Alžiru, nedaleko mjesta Dželfa padao je čak i snijeg. To se tamo tako rijetko događa, da tek stariji ljudi pamte kad je zadnjiput padao snijeg. Mali Arapčići s velikim su začuđenjem promatrali te bijele ledene mušice, koje padaju s neba, jer snijega još nikad nijesu vidjeli. A kako su se negdje čudili snijegu lavovi, kojih u onom kraju dosta živi?

Hoće li na svijetu u buduće živjeti divovi? Antropološki zavod u Londonu (antropologija je nauka o čovjeku), ustanovio je dugogodišnjim istraživanjem, da ljudi postaju sve veći. Dosada se je uvijek držalo da je današnje ljudstvo tjelesno sve slabije i manje, a da su naši pradjedovi bili veći i jači od nas. Učenjaci spomenutog zavoda, koji su istražili podatke od 70.000 obitelji, tvrde, da su kod svih tih obitelji djeca bila veća od svojih roditelja. To su ustanovili i neki liječnici u drugim zemljama. Engleski učenjaci na temelju toga kažu, da će za pet tisuća godina ljudi biti po 3 do 4 metra visoki. Bit će to dakle neki svijet divova.

Jedete li rado sira? Da ste bili na nedavnoj izložbi sira u Zürichu u Švicarskoj bili bi imali prilike, da iskušate sve moguće vrste sira. Tamo je bio izložen jedan sir, koji je napravljen godine 1778., te je prema tome star 161 godinu. Predsjednik izložbe okusio je taj sir i izjavio je da je vrlo tečan i da ima divan miris. Švicari su — kako je poznato — izvrsni sirari i švicarski ementalerski sir poznat je po cijelom svijetu.

Kakvom se hranom hrani najviše ljudi? Rižom se hrani 500 do 600 milijuna ljudi. Pšenicom se hrani 400 milijuna ljudi, a drugim vrstama žita 300 milijuna ljudi. Kukuruz je glavna hrana od 200 mil. ljudi. Krumpir je također glavna hrana mnogim milijunima ljudi. U Africi i Arabiji pak mnogo ljudi živi uglavnom od datulja.

Da nema pčela ne bi bilo voća. U nekim voćarstvima pravili su zanimljive pokuse da vide kakovu korist mogu voćarstva imati od pčela. Stabla nekojih voćaka sasvim su pokrili gustom mrežom od tzv. platna organtina tako da su sitni kukci mogli doći do cvijeta, ali pčele nijesu mogle kroz platno. Sve su te voćke ostale sasvim bez ploda. Dokazano je da svaka pčela obađe dnevno 4000 cvijetova.

Uzmemo li da u jednoj košnici, odnosno uljištu imade samo 10.000 pčela to znači da te pčele obađu dnevno 40 milijuna cvijetova. Pa ako te pčele oplode samo svaki petstoti cvijet to će jedna košnica oploditi dnevno 80.000 cvijetova. Kad mi ljeti ili na jesen jedemo slatko voće ni ne mislimo tko ima glavnu zaslugu da je voće tako lijepo i krupno izraslo. To su pčelice, marne radilice.

Jedan naš Istranin uredio je u neposrednoj okolici Zagreba krasno voćarstvo, na tzv. Milerovom brijegu i zasadio 9000 najplemenitijih bresaka i 24.000 krušaka. Voćke divno napreduju i on donosi na trg najljepše i najbolje voće. A znate li, kako ga oplođuje? U svom je voćarstvu uredio krasno pčelište s nekoliko desetaka košnica. Pčele u tom pčelištu služe samo zato da, lijetajući od cvijeta do cvijeta, oplođuju voćke. A uz to dakako stvaraju i mnogo finog meda, pa je korist od njih dvostruka. Kod nas bi se ljudi morali zbilja više baviti pčelarstvom, jer su pčele vanredno korisne. Tako su i naši pradjedovi radili.

Pčelarsko društvo, Rude kod Samobora piše nam: »Vaš časopis je vrlo ugodan za dječju zabavu i dječje štivo, pa je naš upravni odbor zaključio da Vas zamoli da odsad donosite, među ostalim vašim bogatim rubrikama i kratke, sažete pčelarske vijesti i savjete. Pčelarski dopisi u Vašem časopisu bili bi od velikog interesa i za našu djecu i za njihove roditelje. Jer morate znati, da je vaš list u mnogim selima jedino štivo ne samo za djecu nego i za njihove roditelje....«

(Opaska urednika: Ovo iskreno priznanje nas veoma veseli. Biti ćemo zahvalni svakom koji nam pošalje kratkih vijesti i uputa o pčelarstvu, o narodnom gospodarstvu, a ma o svemu što bi moglo biti od koristi našim malim i velikim čitateljima. Tražimo dakle male i velike suradnike. Molimo stoga i vrijedno Pčelarsko društvo u Rudama, da nas počasti kojim prilogom).

Ispravno disanje čuva zdravlje. Ispravnim disanjem možemo odstraniti prejako udaranje srca, glavobolju, besanicu i mnoge druge bolesti. Tko znade ispravno disati mnogo je izdržljiviji u hodanju, u sportu i kod posla. Kada ste u prirodi, dignite glavu, hodajte uspravno i dišite duboko! Dišite uvijek kroz nos! Najbolja vježba u ispravnom disanju je plivanje, veslanje i razumno trčanje. Tko sjedi ili hoda pognuto udiše premalo zraka. Zato pamtite: kad sjedite ili hodate držite se uvijek ravno!

Od kada ljudi jedu žlicama. U staro doba ljudi nijesu znali što je to žlica. Juhu i rijetku kašu srkali su iz zdjelica, a meso, kruh i ostalu tvrdu hranu jeli su uglavnom rukom. Još u 16 stoljeću jelo se čak i u gospodskim dvorovima golim rukama. Za Napoleona već se jelo žlicama, pa su tako svi njegovi vojnici uz ostalu opremu dobivali svaki po jednu žlicu, koju bi nosili zataknutu za kapom. Mnogi narodi još ni danas ne znaju što je to žlica.

Svijetlo sunca stigne k nama za 8 minuta, od planeta Siriusa za 8 godina od Polarne zvijezde za 47 godina, a s Kumovske slame za 500 godina. To znači da je svijetlo koje mi danas vidimo na tim zvijezdama trebalo 500 godina dok je doputovalo do nas. Ima zvijezda, koje su od naše zemlje toliko udaljene da svijetlo od njih treba čak nekoliko milijuna godina, dok stigne do nas. Brzina svijetla iznosi, kako znamo 300.000 km na sekundu, odnosno za godinu dana 9„460.800,000.000 km. Pokušajte samo zamisliti, kolika je to udaljenost, kad zraka svijetla treba da od nekih zvijezda do nas putuje po milijun godina. U brojkama je to skoro nemoguće napisati.

Kako se liječe životinje? Životinje poznaju ljekovite trave, koje koriste njihovom zdravlju, pa ih jedu, Kokoši, svinje, psi, pa i mačke iziđu u proljeće u polje i traže izvjesne trave, pa ih jedu. To su uglavnom trave, koje sadržavaju u sebi razne vitamine. Vitamini su neke tvari, bez kojih tijelo živućih bića ne može ni rasti ni razvijati se, a ni živjeti. Voće, povrće i neke trave sadrže razne vitamine.

Kad koja životinja ima vrućicu ona se najradije zadržava kraj vode. Malo jede, mnogo pije i leži. Nahlađena životinja ide na sunce da se ogrije. Prva je briga ranjene životinje, da očisti ranu, pa je liže, jer slina, kako znamo, desinficira ranu i uništava škodljive bakterije. U zoološkim vrtovima donose čuvari bolesnim životinjama mnogo različnih trava. Životinje onda izaberu među travama one vrsti, koje su za njihovu bolest potrebne.

Najveći dvomotorni aeroplan izgrađuje američka tvornica aeroplana »Curtiss-Wright« (čitaj: Kartis rajt!) Krila aeroplana bit će duga 32 m, trup će biti dugačak 23 m, a visok 5 i pol metra. Težit će 12.000 kg, a s putnicima, gorivom i tovarom 18.000 kg. Letjet će brzinom od 360 km na sat, a moći će se popeti u visinu od 10.000 metara. U njemu će biti mjesta za 38 putnika. Imat će kabine sa dva kreveta, praonice sa zrcalima, brijačnicu, kuhinju i salon za pušenje. Posada aeroplana brojit će 4 čovjeka.

Bi li bilo moguće zatvoriti Sredozemno more? Sredozemno je more nalik — kako znamo — na veliku jednu baru, koja je otvorena samo sa dvije strane. Na istoku je tjesnac Bospor koji ga spaja s Crnim morem, a na zapadu Gibraltar, koji ga spaja s Atlantskim oceanom. Jedan njemački inžinir iz Münchena izradio je nacrt, kako bi se Sredozemno more moglo sasvim zatvoriti, kad bi se zasulo Bospor i Gibraltar. Budući da nakon toga ne bi u Sredozemno more dolazila više voda iz Crnog Mora i Atlantskog oceana, Sredozemno bi se more stalo sušiti. Za najkraće vrijeme morska bi se površina spustila za 200 metara. Na taj bi se način dobilo 2 i pol puta toliko plodne zemlje, koliko je cijela Italija velika. Jadransko bi se more također skoro posvema isušilo, pa bismo iz Dalmacije mogli pješice poći u Italiju. Za sada je to, hvala Bogu, samo plan.

Kolika je težina djece

		Muške		Ženske	
1	godine	10.2	kilograma	9.7	kilograma
2	»	12.7	»	12.2	»
3	»	14.7	»	14.2	»
4	»	16.5	»	15.7	»
5	»	18	»	19	»
6	»	20.5	»	17	»
7	»	23	»	21	»
8	»	25	»	23	»
9	»	27.5	»	25	»
10	»	30	»	27	»
11	»	32.5	»	29	»
12	»	35	»	32	»
13	»	37.5	»	37	»
14	»	41	»	43	»
15	»	45	»	48	»
16	»	50	»	52	»
17	»	55	»	—	»
18	»	61	»	—	»

TKO IMA BISTRE OČI?

Jurić je slikar. Narisao je dvije jednake slike. Ipak Jurić ne bi bio Jurić, kad ne bi počinio barem nekoliko pogrešaka. Nađite 4 stvari koje jedna slika ima, a druga nema.

NAŠI ČITATELJI IMAJU BISTRE OČI

One dvije slike, koje smo donijeli u prošlom broju našega lista i koje su na prvi pogled izgledale sasvim jednake, a ipak su se jedna od druge razlikovale s 14 raznih sitnica, izvrsno su pozabavile naše čitatelje.

Poštar nam je svakog dana donosio čitave snopove pisama u kojima su nam pojedini naši mladi čitatelji javljali pogreške, na koje su u slikama naišli. Moramo priznati, da nas to uistinu veseli, jer nam dokazuje ne samo da naši čitatelji imadu bistre oči i bistre glave, nego da pomnjivo prate svaku rubriku našega lista.

Sve su razlike na slikama pronašli:

Ivan Biber, Osijek — Marija Sironić, Zagreb — Slavko Kulundić, Pleternica — Rajko Mikac, Senj — Oblaković Stanojka, Sisak — Lavoslav Seljan, Sisak — Crljenica Anica, Sombor — Mira Brun, Sisak —

Božidar Kurtanjek, Križevci — Ivan Arbanas, Novoselec Križ — Marić Svetozar, Nova Gradiška — Rusmir Bosiljka, Sisak — Anica Bezak, Sisak — Josip Fišer, Slav. Brod — Marija Bajić, Oklaj kod Knina — Anka Skender, Pleternica — Gjurgjica Kvajo, Sušak — Petar Riterman, Osijek — Marija Božić Ivanova, Kaštel Stari — Vinka Perišić, Kaštel Stari — Antun Čerkaski, Osijek — Tina Orešković, Sušak — Vojislav Jovanović, Kraljevo — Ivan Veljačić, Bribir — Maks Höfer, Visoko (Bosna) — Liljana Zajiček, Bijela (Boka Kot.) — Ljiljana Filinić, Sušak — Marica Mošić i Volga Štambuk, Selca na Braču — Tomšić Vojislav, Selca na Braču — Marija Nižetić i Dobrila Jakšić, Selca na Braču — Raić Mladen, Metković — Klečić Irma, Sisak — Vicko R. Radovan, Lumbarda — Huruc Paula, Novska — Ljubica Crgonja, Bakar — Vanja Arnautov, Kostrena Sv. Lucija — Jelka Tončić i Nikolica, Vuković — Štefica Katušić, Pleternica — Davor Rogutić, Kraljevica — Blanka Antolković, Ivanićgrad — Ivan Pejnović, Sisak — Nevenko D. Mažibrada, Berane — Marica Čop, Sušak — Emilija Jovanović, Pleternica — Maksimilijan Friš, Sisak — Branko Stojanović, Daruvar — Branko Kuštera, Ugljan — Josip Abramović, Srpske Moravice — Jelka Bermanec, Prelog — Ivan Kresina, Dubrovnik — Branko Ranitović, Daruvar — Škiljan Drago, Manjaves — Josip Graho, Dugaresa — Ines Rogić, Kostreno, Sv. Lucija.

ODGONETKE

ODGONETKE IZ BR. 8

1. Posjetnica: Profesor
2. Ispunjaljka: Vino, Ovan, Lipa, Okno, Svat, Kino, Okov = VOLOSKO
3. Zagonetna posjetnica: Slikar, Beograd
4. Ispunjaljka: Top, Oko, Mir, Ivo, Sol, Lav, Ana, Val = TOMISLAV

Ispravno su odgonetnuli: Božidar Grubišić, Šibenik, Draga 721 — Srećko Radetić, Novi Vin. — Lavoslav Seljan, Sisak — Rusmir Bosiljka, Sisak — Kvajo Gjurgjica, Sušak — Tina Orešković, Sušak — Učenici I. razreda više narodne škole, Čepelovac — Vojmir Raukar. Sušak — Mladen Raić, Metković — Branko Marinić, Sušak — Stjepan Grehove, Zagreb — Tonšić Vojislav, Selca na Braču — Ivan Veljačić, Bribir — Maks Höfer, Visoko (Bosna) — Branko Knez, Sušak — Jelka Tončić i Nikolica, Vuković — Davor Rogutić, Kraljevica — Antun Prela, Sušak — Blanka Antolković, Ivanićgrad — Ivan Pejnović, Sisak — Maksimilijan Friš, Sisak — Branko Stojanović, Daruvar — Darko Desati, Valpovo — Josip Abramović, Srp. Moravice — Dubravka Dujak, Sisak — Branko Ranitović, Daruvar — Josip Graho, Dugaresa — Marija i Anka Čoporda, Brezovljani 36.

Osim toga stigle su nam još neke odgonetke, ali su se odgonetači zaboravili odozdo potpisati.

Ponovno upozorujemo čitatelje, da nam rješenja ne šalju na istrgnutim stranicama lista. Svaki primjerak lista valja čuvati i spremati, da se na koncu godine može cijelo godište čisto i uredno uvezati. Bit će to jedna vrlo lijepa i zanimljiva knjiga s mnogo zanimljivih podataka i lijepa uspomena u starijim godinama.

Nagrađeni: Vojislav Tonšić, Selca na Braču — Drago Škiljan, Manjaves — Jelka Bermanec, Prelog — Ivan Veljačić, Bribir — Liljana Zajiček, Bijela (Boka Kotorska).

»Mali Istranin« izlazi jedamput mjesečno. — Pretplata iznosi 12 dinara na godinu. — Pojedini broj stoji 1 dinar. — a inostranstvo dvostruko.

Uredništvo i uprava nalaze se u Krajiškoj ulici br. 12.

Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: Ernest Radetić, Zagreb, Krajiška ulica 12. — Tiskara C. Albrecht (P. Acinger), Zagreb, Radićeva ulica 26.

Za tiskaru odgovara: **Petar Acinger, Zagreb, Radićeva 26**

ZAGONETKE

POSJETNICA

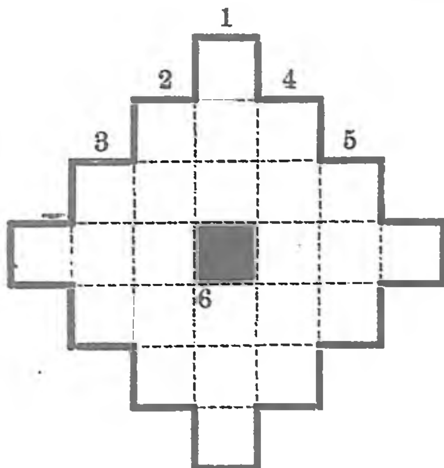
(Ivan Veljačić, Bribir))

G. IVAN RADIĆ

Odakle je ovaj gospodin?

KRIŽALJKA

(Vjekoslav Frlan, Kastav)

1 Šiblje u močvari

2 Luka na Jadranu

3 Spavanje

4 Puk

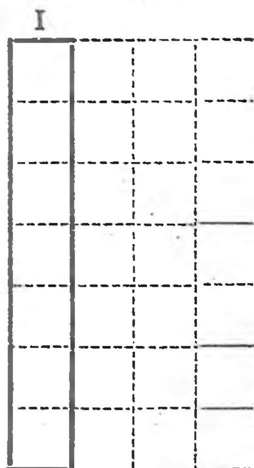
5 Upitna čestica (kamo?)

6 Slaven

Okomito i vodoravno isto

ISPUNJALJKA

(Ivan Došen, Sušak)

mjesto u Italiji

muško ime

glavni grad jedne sjeverne države

teška bolest

živi u vodi

mužar

pustinjska životinja

I—II prijestolnica na Balkanu

ZAGONETNA POSJETNICA

(Dubravka Dujak, Sisak)

BAKA LUNJA

Čudno ime ima ova baka, koja lunja okolo.
Pogodite po kom to ona gradu lunja?

ISPUNJALKA

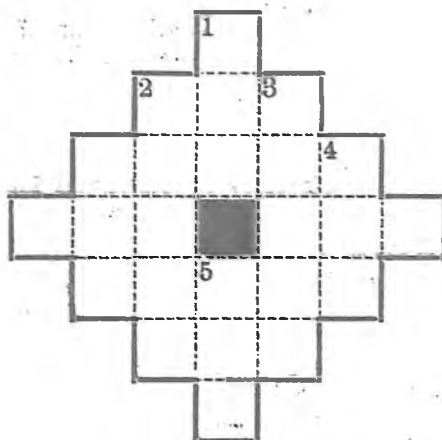
(Vlado Radošević, Krk)

1 dio ptičje glave
2 smočen, pokisnuo
3 dizanje mora
4 država u Aziji
5 dati novac u banku (3 lice)
6 malo pile

Riječi u deblje obrubljenom dijelu daju dva junaka „Malog Isranina"

KRIŽALJKA

(Vjekoslav Frlan, Kastav)

Okomito:
1 Sočivica
2 Grad u Istri
3 Krznaš koji se hrani ribama
4 Lice iz općeg potopa
5 Dolina

ISPUNJALKA

(Vlado Radošević, Krk)

1 priča
2 grad u Istri
3 posuda za vodu
4 raširena bilina
5 slatkovodna riba
6 leti zrakom
7 čamci, lađe

U sredini daju riječi pseudonim saradnika lista „Mali Istranin"

Poštarina plaćena u gotovu

Pojedini broj 1 dinar

Mali ISTRANIN

GOD. XI RUJAN 1939 BROJ 1

Mala pošta

OPROSTITE NA ZAKAŠNJENJU!

Prvi broj »MALOG ISTRANINA« izlazi evo u ovoj školskoj godini s malim zakašnjenjem.

Poput mnogih drugih morao je i naš urednik u vojsku, na vojnu vježbu odakle se istom sada vratio. Uslijed toga nije stigao da list na vrijeme uredi, tiska i odpošalje svojim malim i velikim prijateljima, koji su ga uzalud čekali iz dana u dan.

Kako se je, dakle, to zakašnjenje dogodilo bez njegove krivnje, uslijed »više sile«, nadamo se da će nam čitatelji to zakašnjenje oprostiti.

* * *

45 GODINA KNJIŽEVNOG RADA NAŠEG SURADNIKA GOSPODINA

B O G U M I L A T O N I-a

Ovih dana navršio je naš vrli prijatelj i stari suradnik, gosp. Bogumil Toni, umirovljeni školski ravnatelj u Samoboru, 45 godina svoga književnog rada. Bogumil Toni je jedan od najboljih hrvatskih omladinskih pisaca. Njegove pjesme i priče razveseljuju i oplemenjuju evo već punih 45 godina mlada srca. Naš je list oduvijek bio njegovim miljenikom, još u danima kad je izlazio u Opatiji prije 30 godina, u onoj našoj divnoj sunčanoj Istri. Bogumil Toni ostao mu je suradnikom i danas. I kaošto su nas i naše oce razveseljavale i odgajale njegove lijepe pjesme i priče tako evo odgajaju i razveseljuju danas i našu djecu ovdje u Hrvatskoj, u progonstvu. Čestitom rodoljubu i vrlom suradniku povodom 45-godišnjice njegovog plodnog književnog rada, naše uredništvo, zajedno sa svim našim čitateljima, najsrdačnije čestita i želi mu da bi još dugi niz godina, vedar i krepak s nama suradivao. Ž i v i o !

* * *

Jelka Šišinački, Caprag. — Poslali smo Vam 10 komada! Hvala na trudu!

Nikola Petroša, Brgulje-Molat. — Prilažemo čekovnu uplatnicu. Drago nam je, što s tolikim veseljem očekuješ naš list.

Štefa Živoder, Križevci. — Vi ste nam zaista vjerni i usrdna Vam hvala! Šaljemo 43 komada.

Petar Prodan, Brod n/S. — Nastoj da se broj naših prijatelja ni u ovoj godini ne smanji. Mi ćemo se pak trsiti, da budu gradivom zadovoljni. Zdravo!

MALI ISTRANIN

GOD. XI RUJAN ŠK. GOD. 1939/40 BR. 1

Djeca

Sigurno je mnogi od vas već čuo za ulicu u Zagrebu, koja nosi ime velikog hrvatskog povjesničara Vjekoslava Klaića. Danas je to lijepa, široka i asfaltirana ulica, u kojoj se s jedne i s druge strane dižu veličanstvene trokatnice krasne školske zgrade i divno uređena školska igrališta.

Do pred nekoliko godina cijeli se taj kraj zvao »Ciglana«, jer su nekada ovdje bile ciglane. Djeca iz drugih dijelova grada zvala su Ciglanu porugljivo »ciganska varoš«, ali su se svejedno najradije dolazila igrati baš u tu »cigansku varoš«. Polje je bilo prekrasno, prostora dosta, pa se je tu moglo i trčati i skakati i natjeravati kakvu iz starih krpa sašivenu nogometnu loptu. Cijelo poslije podne odzvanjala je Ciglanom krika i vika, vedri smijeh, a ponekad i plač veselih i bezbrižnih dječaka.

Jednoga dana upao je u tu čudnu i veselu gužvu neki dotad nepoznati dječak. Zvao se Mirko, a stanovao je na Kazališnom trgu, u potkrovlju jedne velike kuće sam sa majkom. Često je gledao sa svog tavanskog prozora objesnu i veselu igru dječaka na Ciglani i živo je želio da im se pridruži, ali majka u brizi za njega nije ga puštala, bojeći se da mu se među onim objesnim i, skoro bih rekao, divljim, dječacima ne bi štogod dogodilo. No videći ga, kako čeznutljivo promatra onu objesnu i veselu dječurliju reče mu: »Pođi, ali pazi da te koji ne udari«, a on strugne niza stepenice ko zec i nađe se uskoro među djecom.

Isprva su ga gledali nepovjerljivo sa svih strana i upravili mu tisuću pitanja: gdje stanuje, ima li kakvog starijeg brata (to je vrlo važno!), ima li oca, majku, u koju školu ide, kakva je učiteljica i još mnogo, mnogo toga. A on im je ispričao sve, što je o sebi znao. Rodom je iz Istre, došao je u Zagreb s ocem i majkom prije dvije godine, odmah nakon što je Italija zaposjela Istru, došao je da bude među svojom hrvatskom braćom i da može ići u hrvatske škole, kojih dolje više nema. Međutim mu je lani otac umro i sada je sam s majkom, a stanuje na tavanu na Kazališnom trgu. Uskoro su se okupili oko njega i drugi neki dječaci, čiji su očevi također došli ovamo iz Istre. Mnogi drugi dječaci, koji iako nisu bili iz njegovog kraja pridružili im se, jer su stanovali u njihovoj blizini, pa su čuli o Istri i zavoljeli je, i tako je stvorena na Ciglani nova skupina, skupina »Istra«. — S druge strane postojale su ovdje i druge skupine kao: »Ilica« — »Ciglana« — »Radnički dol« — »Lika« i još neke. Te su skupine znale zametnuti ponekad međusobno takove bitke, da se je sve prašilo. A da su učesnici više puta odnijeli kući i po koju kvrgu na glavi nije potrebno posebno spominjati. Pojedine su skupine imale i

svoje zastave, sašivene iz kojekakvih raznobojnih krpa, imale su i trubljače i bubnjare, pa se na polasku u boj trubilo i bubnjalo, da su zaista mnogim susjedima od te silne galame skoro popucali bubnjići u uhu.

I ma kako žestoki protivnici bili u bitci, kad bi se bitke svršile svi su oni bili međusobno tako dobri prijatelji i išli kući veselo i srdačno čavrljajući, kao da se baš ništa među njima nije dogodilo. Sve kvrge, sve bubotke, spominjalo se kasnije sa smijehom.

Mirko je postao, sve nehotice, vođom »Istrana«. — Svi su ga zavoljeli, a on je bio ponosan na svoju četu.

Jedan je jedini bio, koji ga nekako nije volio. Bio je to vođa »Ličana«, neki visoki i krupni dječak imenom Dane. Nije bio loš, nego je imao svoje muhe. Htio je, da svi cijene i dive se njegovoj »Lici«. A mora se priznati, bili su u njoj okupljeni momci od oka sve neki dugonje. Dane bi često znao pograbiti kojeg »Iličara« ili »Ciglanara« i stisnuti

ga svojim dugim rukama, ko klliještima. Ne bi ga pustio, dok jadnik ne bi viknuo :»Živjela Lika«, a Dane bi se onda vedro nasmiješio. Volio je on svoju Liku i ponosio se njome.

Jednoga dana, našavši se na samu s Mirkom, uklliješti ga svojim dugim rukama i pritisne ga o zid: »Reci: dolje Istra — živjela Lika!«

— Nikada! — istisne kroz zube Mirko.

— Držat ću te tako cijelu noć, ko na križ pribijena — prijetio je Dane.

Mirko je stiskao zube, ruke su ga boljele, ali se nije dao. Čuvao je on časno ime svoje skupine. Ako Dane voli svoju Liku, voli bome i on svoju Istru.

— Nikada, čuješ li Likoto, nikada! škripio je nemoćno zubima.

— Ako reče živjela Lika, dolje Istra! dat ću ti tri svijetla vojnička dugmeta, počeo je Dane blaže.

— Ne ću!

— Dat ću ti još i ove tri krasne staklene »špekule«, obećavao je Dane i pokazao mu svijetle gumbe i blještave špekule.

Mirko je dugo čeznutljivo gledao te krasne stvarce, ali preko njegovih usana pređe samo riječ:

— Ne, ne...

A zatim nastavi odlučno:

— Ne ću! Udri me, ubi me, ali imena naše skupine, boju naše zastave ne ću nikad okaljati.

— Reci, inače... rasrdio se Dane i sav pocrvenio u licu.

— Što inače..?

U tom času Dane se zaboravio, dignuo ruku i njegova jaka medveđa šapa spusti se svom snagom na Mirkovu glavu.

Nakon toga Dane pobježe što su ga noge nosile. Bježao je kući, iako je znao da ga Mirko ne će progoniti. Srce mu je udaralo u grudima. Osjećao je da je učinio nešto što ne bi bio smio učiniti. Kod kuće je zlo večerao. Bio je nekako nemiran, pa ga je otac dvaput ćušnuo. Te dvije ćuške veselile su ga. Osjećao ih je kao neko olakšanje savjesti. Noću je loše spavao, pa se dva ili tri puta probudio. Plakao je.

*

Mirka nije bilo cijeli tjedan na Ciglani. Dječaci su pitali gdje je, no nitko im nije znao kazati. I Dane je oprezno raspitkivao svaki dan i čudio se kako da više ne dolazi među njih. Osjećao se je krivcem i pekla ga je savjest.

Jednoga dana donio je netko glas, da Mirko leži u bolnici. Pošao je bio na Savu, kupao se, a bilo je hladno, pa se prehladio i dobio upalu pluća. Odnijeli su ga u bolnicu časnih sestara na Vinogradskoj cesti.

Svi su bili iznenađeni. Danu je nešto ujelo za srce. Onaj udarac po glavi Mirkovoj još ga je uvijek bolio. Ljuto se je kajao zbog tog svog čina i sve mu se činilo kao da je jadni Mirko morao u bolnicu, ne zbog upale pluća, nego zbog njegovog kobnog udarca po glavi.

Neka starija žena, koja je stanovala u istoj kući u kojoj i Mirko, prolazeći jednog dana mimo Ciglane reče dječacima:

— Jeste li već bili u bolnici kod Mirka?

Djeca su se začudila. Ne, nitko od njih nije nikad bio u bolnici. Nije im stoga ni palo na pamet da bi sada pošli tamo. Uostalom tamo je mnogo soba, mnogo bolesnika, pa kako bi mogli naći Mirka.

— Ja bih išao, ali ne znam da li bih ga našao — protisne plašljivo Dane.

— O, zato je najlakše, ja ću te odvesti — reče žena. — I onako Mirko uvijek pita za vas, pa će mu biti drago ako dođe koji od vas da ga posjeti. Hajde, dođi, ja baš sada idem tamo.

— Pa zar uistinu umire? plašljivo će Dane.

— Zlo mu je, vrlo zlo... zamišljeno će žena.

— Idem s Vama! odlučno će Dane i pođe s njom.

Na ulazu u bolnicu bilo je mnogo ljudi, koji su se svi žurili, da čim prije uđu. Dani se pričinilo, kao da svi ti ljudi idu u posjete baš

Mirku i bilo mu je ugodno pri duši. Za njega je u cijeloj toj bolnici postojao samo on, njegov bolesni drug, Mirko.

Uđoše u neku veliku dvoranu. Sve je bilo bijelo. Čitav red kreveta, bijelih ko snijeg nanizao se uz zid. Dolje u kutu, kraj prozora ležao je Mirko. Sićušna, blijeda i mršava glavica virila je ispod plahta i gubila se u jastuku. Kovrčava kosa bila je razbarušena. Kraj kreveta stajala je Mirkova majka s nekim gospodinom i plakala.

Dane stane uz krevet i ne reče ništa. Nešto ga je stisnulo u grlu i nije mogao progovoriti ni riječi.

Mirko ga je opazio. Tanka njegova ruka pod plahtom se je ganula. Vidjelo se: htio je da digne i pruži mu ruku, ali nije mogao. Bio je preslab. Okrenuo je glavu. Dane je razumio da ga zove k sebi i približi se sasvim k njemu.

Mirkova majka i susjed okrenuli su se i nešto šaptali.

Dane i Mirko su se gledali. Ništa nijesu govorili, ali se vidjelo da se razumiju. Iz Daninih očiju otkotrljaju se dvije suze. Mirko je razumio, da ga Dane moli: »Oprosti mi«, pa mu se nasmiješi. Njegove se oči zakrijesile i kao da govore: »ne — ne — ja sam ti već davno sve oprostio i sve zaboravio... a sada sam evo vidiš ovdje bolestan.«

Dane se prigne sasvim blizu do Mirkove glave i prošapta:

»Dolje moja Lika — živjela Tvoja Istra!«

Ali bolesni se dječak na to trgne i jedva čujno slabim glasom protisne:

— Ne, ne, Dane: živjela Tvoja Lika i živjela moja Istra! — Više nije mogao. Počeo je kašljati... Dvije žene se uznemire. Ali ih on nije gledao. Njegove su oči gledale u Danu. Dane je gledao u njega. Bez riječi razgovarali su očima. I razumjeli se.

A kad je kasnije, nakon skoro mjesec dana, Mirko ozdravio i vratio se opet na Ciglanu, postali su on i Dane najbolji i nerazdruživi prijatelji.

— Lika je pružila ruku Istri preko Velebita — šalili se ljudi gledajući vjerne drugove.

Ernest Radetić

Rujan

**Ide rujan, rujna lica,
Na noge se tko je mlad.
U živici žubor ptica,
Dozorio vinograd.**

**S brijega zove pudar stari,
Hajd' u goste k njemu svi!
Sreća mu se s lica žari,
Krupni vise grozdovi.
Požutjele dunje ranke,
Jabuke su stignule.
Slatke kruške karavanke
Do zemlje se prignule.
Na orahe jurišaju
Dugi štapi lipovi.
Kukuruzi ćeretaju
Ko puške im klipovi.**

**Pjesma vedra na sve strane
Već se zorom ori svud.
Bog je prošo niz poljane
Blagoslovio naš trud.**

Gabrijel Cvitan

Istina i laž

Priča mi Jurićev b a r b a, da je uhvatio jučer našeg Jurića u laži, ali Jurić nije htio da to priznade i govorio barbi: — J a s a m d i j e t e, a d j e c a g o v o r e u v i j e k i s t i n u.

Kad je to kazao, navalio — govori mi Jurićev ujak — na mene i drobio:

— A što je pak do tebe, barba, ja znam ti ne govoriš uvijek istinu.

— Ja se naljutih na Jurića — priča mi dalje barba — i pitam ga: — Ko ti je to kazao? Ja, sinko, govorim uvijek istinu!

A on: — Moj dragi barba, ako ti govoriš uvijek istinu, onda ti moram reći d a s i b u d a l a.

— Što veliš ti, tepče — planuh ja. A on mi odgovori sasma mirno: — Poslovica veli, da: d j e c a i b u d a l e g o v o r e u v i j e k i s t i n u!

Barba Rike

Smreka*)

Kad je zaduvala prva bura — hladan vjetar, koji je dolazio sa sjevera, tamo sa Velebita i prešao preko Kvarnera i Učke — lišće je opalo s grana, a zelenile su se još samo smreke. Suho hrastovo lišće, koje se je držalo kao da prkosi smrekinim zelenim iglicama, kidala je i rušila bura svakog dana i kupila ga u gomile negdje u zavjetrini. Vrijedna djeca dolazila su, skupljala ga i nosila za stelju ovčicama i govedima. Smreke, kao da prkose, bile su čitavu zimu zelene, a bilo ih je mnogo, ponajviše po kamenitim predjelima. Njihovo oštro, igličasto lišće, nije mogla ni bura da slomi. Na njima je bilo mnogo crvenih boba, koje su bile gladnim ptičicama, osobito drozdovima jedina hrana i zato su se oni došavši tamo iz dalekih sjevernih zemalja kupili po smrekama i oko njih i hranili se sočnim bobicama, koje su visjele zrele i rumene kao da kažu gladnim i promrzlim ptičicama: uzmite nas, nahranite se, progurajte nekako zimu i sretni se vratite u vaš zavičaj u daleke sjeverne zemlje. I drozdovi su ih jeli bez milosti. Mnoga djeca i pastiri pravili su pod smrekama »labure« (kamene ploče) nanijevši pod njih pregršt zrelih boba. Mnogi se jadan drozak prevario i umjesto da se nahrani ukusnim bobama našao pod pločama smrt prevalivši toliki put da se prehrani i da progura zimu. Smreke tome nisu bile krive. Njihove zrele bobe kupili su često i ljudi u mom kraju, čistili ih od igličastog lišća, sasuli u bačvu i zatim nalili odozgo vode. Poslije par sedmica bilo je ispod boba fino resko piće »šmrikovica«, koga su mnogi rado pili i za koga se tvrdilo da je vrlo zdravo. Na nekim ograđenim i čuvanim mjestima narasle bi smreke i po par metara u vis, ali obično su bile niske. Stoka nije htjela jesti smrekovo lišće, jer je oštro. U mnogim predjelima činile su smreke zimi kad je sve bilo suho, posebnu sliku svojim rumenim bobama i mnogobrojnim gostima pticama iz sjevernih zemalja. Pastiri se kraj njih stišću kad je oštra zima ili kad pada kiša uvukavši se pod njih u svojim debelim kaputima od domaće vune, a one su ih bole, ali su ih opet rado primale pod svoje okrilje kao i one gladne ptičice sa sjevera....

Prikodražan

---

*) Smreka je jedna vrst crnogorice, niska kvrgava rasta s oštrim ko iglice bodljikavim lišćem. Po Istri i primorskom kršu ima je mnogo. Njezinim plodom, sitnim borovicama, hrane se zimi ptice. Od tog zrnja pravi se izvrsna rakija borovička.

Želja

Na drvu se kruške zlate.
Pod njima se djeca jate.
Na prste se dižu, dižu,
Al krušaka ne dosižu.
Penjati se ne umiju,
Kocem klatit ih ne smiju,

A u srcu želja pusta:
»Oh, da je osladit usta!«...
Pa željicu da utole
Pobožno i smjerno mole:
»Duni, vjetre, stresi granu,
Da bar dvije kruške panu!«

Šime Fučić

Još o točkama i zarezima

Mnogi, koji ne idu u školu drže, da je u školi lijepo. Mnogi đaci opet ljute se na školu, jer da se tamo od njih traži da nauče toliko stvari, koje im nikada u životu ne će biti od potrebe. Među takve nepotrebne stvarčice ubrajaju neki đaci i točku i zarez. Kada im školske zadaće izgledaju kao crveno more od mnogih učiteljevih ispravaka, oni se ljute i kažu da su učitelji izmislili točke i zareze samo zato, da njih muče. Mi nijesmo toga mišljenja. Dokazat ćemo, kako je vrlo važno i potrebno da đaci znadu, kamo se meće točka, a kamo zarez.

U jednoj školi zadao je učitelj đacima zadaću, da opišu zimske dane. Jedan đak napisao je zadaću ovako:

Zimski dani

»Snijeg pada po krovovima. Đaci se sanjkaju po bregovima. Toplo je u kućama u kojima gori vatra. Mala djeca nabacuju se snijegom u dvorištu. Marljivi učenici pišu zadaće u kući. Sunce ponekad zasvijetli na nebu. Ljudi hodaju po snježnim ulicama. Mala djeca leže u toploj kolijevci. Komadići leda vise s krovova. Ljudi sve to gledaju i čekaju na proljeće.«

Učitelj je pročitao ovu zadaću i izjavio je da je prilično dobra. Jurić koji sam nije znao napisati zadaću odlučio je da prepiše ovu zadaću i prepisao ju je točno od riječi do riječi, ali da učitelj ne opazi da ju je od svoga druga prepisao on je izmijenio točke i zareze. A evo kako je izgledala Jurićeva zadaća:

Zimski dani

»Snijeg pada. Po krovovima đaci se sanjkaju.. Po bregovima toplo je. U kućama, u kojima gori vatra mala djeca nabacuju se snijegom. U dvorištu mali učenici pišu zadaće. U kući sunce ponekad zasvijetli. Na nebu ljudi hodaju. Po snježnim ulicama mala djeca leže. U toploj kolijevci komadići leda vise. S krovova ljudi sve to gledaju i čekaju na proljeće.«

Učitelj je, naravno, čitajući tolike bedastoće, odrapio Juriću propisni drugi red. Pa kako to? reći će koji mali mudrijaš. Ta Jurić je točno od riječi do riječi prepisao zadaću svoga druga koju je učitelj ocijenio kao dobru. Eh, da, ali Jurić je krivo pometao točke. I jeste li vidjeli kako se cijeli smisao zadaće izmijenio i iz nje se izlegao čitavi ričet.

A sada da vidimo još jednu Jurićevu zadaću. Perić, koji je dobar đak opisao je šetnju u prirodi ovako:

Šetnja u prirodi

»Prije nego što sam pošao na šetnju lijepo sam se obukao: metnuo sam novu kapu, na noge obukao sam čvrste cipele, na ruke rukavice, preko ramena kaput, na oči pak naočale, jer sam kratkovidan. Vidio sam s kolikom brzinom juri auto, po jezeru brod, po nebu aeroplan. Vidio sam i rodu u močvari. Imala je duge noge, na leđima krila, na trbuhu bijelo perje, u kljunu bila joj je žaba, na repu imala je crno perje.«

Naš nesretni Jurić prepisao je i ovu zadaću, samo što je i ovdje krivo pometao zareze. I evo kako je sada izgledala ta ista zadaća u Jurićevom prepisu:

Šetnja u prirodi

»Prije nego što sam pošao u šetnju lijepo sam se obukao: metnuo sam novu kapu na noge, obukao sam čvrste cipele na ruke, rukavice preko ramena, kaput na oči, pak naočale, jer sam kratkovidan. Vidio sam s kolikom brzinom juri auto po

jezeru, brod po nebu, aeroplan. Vidio sam i rodu u močvari. Imala je duge noge na leđima, krila na trbuhu, bijelo perje u kljunu, bila joj je žaba na repu, imala je crno perje.«

Eto, dragi moji mali prijatelji, kakove sve besmislice mogu nastati, ako se točke i zarezi ne pomeću na pravo mjesto.

Pazite dakle u buduće uvijek na to, da ne biste na koncu i vi nastradali kao ovaj naš nevoljni mudrijaš Jurić.

Kovač

Naš je kovač vrijedan čovjek,
ne boji se teška bata,
već od zore radi marno
i do kasnog često sata.

Nas ne smeta male ništa
kada kovač pokuckava,
kad on zorom radit stane,
svaki od nas jošte spava.

Ali djed naš — on ne treba
da satove broji noćne;
on se samo po tom ravna
kada kovač kovat počne!

BOGUMIL TONI

Kasna jesen

Kiša pada neprestano,
A magla se gusta vuče,
Gdje-gdje tamo na pašnjaku
Čuje se da krava muče.

Tamo jedan pastir stoji,
Vrijedno svoje blago čuva,
I usprkos sitnoj kiši
Veselo u frulu duva.

Zima mu je, ali što će
Svoje blago čuvat mora,
Svaki čovjek u životu
Ima muke i napora.

Već odavno voća nema
I davno je berba prošla,
A sada je nenadano
Kasna jesen k nama došla.

Marko Mirosav

KLOK i JOŽIĆ

Dragi gospodine uredniče!

Kad primite ovo naše pismo molimo Vas, da u prvom redu potražite zemljovidnu kartu, da biste se znali snaći. Mi smo još uvijek u Africi. Potražite izvore Nila, pa ćete duboko u unutrašnjosti naići na jedno od nebrojenih malih gorskih jezera, koje se zove Albertovo jezero, a nalazi se baš na tromeđi: na granici Belgijskog Konga, engleske kolonije Uganda i englesko-egipatskog Sudana. Jezero je krasno, leži 617 metara visoko, neposredno pod jednom ogromnom planinom nazvanom Stunsoro, koja je 5119 metara visoka. Uslijed toga, premda se nalazimo skoro na Ekvatoru, vrućina nije ipak tako strašna, kaošto je inače u drugim krajevima Afrike, na istoj geografskoj širini.

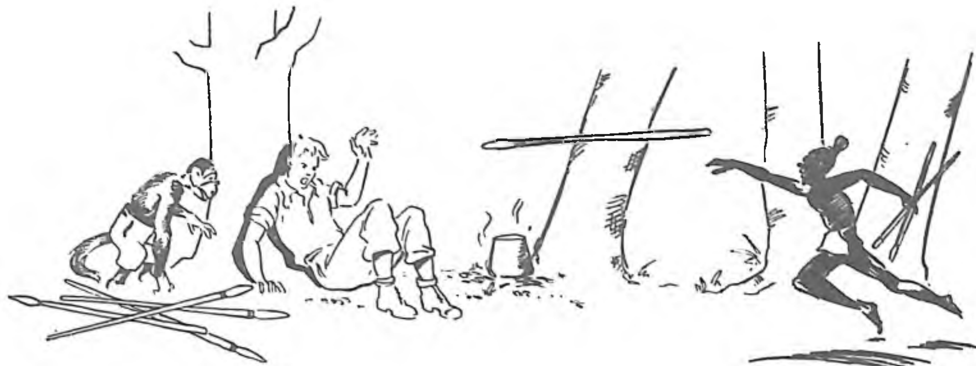
Dok smo amo došli mnogo smo prepatili, no hvala mome divnom Kloku, koji se je ovdje izvrsno snašao, jer mu je ovdje domovina, mi smo se iz svake pustolovine lijepo izvukli. Tako nam se baš i jučer dogodila neobična jedna pustolovina.

Probijamo se mi kroz pokrajinu Unjolo, držeći se neprestano rijeke Nila, kome jedna grana ovdje izvire i uputismo se prema gradu Foweira. Odanle smo htjeli niz vodu do grada Wadelai-a, pa da ćemo dalje kroz Sudan u Egipat i kući, jer nam je već svega dosta. Zalutali smo. Ta kako i ne bi: nema ovdje ni staze ni puta, šuma i šikara, strašna gusta prašuma, prepuna zmija i zvijeri, zapliće te na svakom koraku povijušama, koje ti na očigled rastu i zatvaraju put. Držali smo se rijeke, a izbjegavali smo crnačka sela. Bože moj, ljudi su divlji i pakosni, pa bi moglo svega biti, a mi baš nismo voljni, da završimo u kotlu kakvog crnačkog plemena. A bome ni moj drug Klok nije bio oduševljen pomišlju da bi se iz njegove rutave kože napravilo crnački bubanj.

Moram priznati, da je Klok moj zaista nenadoknadivi drug. Koliko li me je puta spasio iz nevolje. Kad smo prolazili kroz guštare, on je tako spretno probijao put i naišao na pravu stazu, da je bilo pravo čudo.

A kad bi negdje šušnula zmija ili druga kakva opasna zvjerka, on bi ju takvom brzinom odalamio toljagom po glavi, još prije nego što sam ja dospio da uopće dohvatim revolver, da je bila milina.

Nakon nekoliko dana lutanja dođosmo na neku čistinu. Odlučili smo da se ovdje utaborimo, prespavamo i odmorimo.

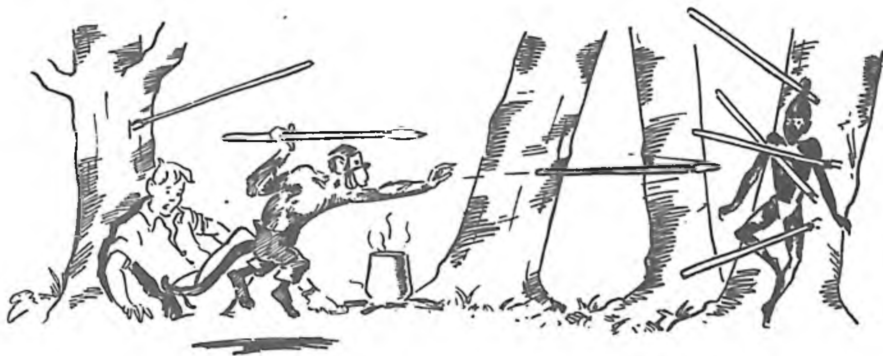

Bilo je pred večer. Odnekale iz daljine pirio je ugodan hladan vjetrić. Klok je stao njuškati, a onda mi dade znak da negdje u blizini mora biti nekakva velika voda.

Ja sam, sav iscrpljen, legao na travu i naslonio se na jedno stablo, a Klok se čučnuo do mene.

Najednom začujemo pucketanje granja. Iz nedaleke guštare proviri divlja crnačka glava, sva ošišana, tek joj na sredini glave bio dugi čuperak, kao nekakav perčin. Velika usta s dvije široke crvene usne, među kojima se bijelili jaki zubi, raširila se u zloban posmjeh. I prije nego što sam se uspio dignuti, već sam bio zasut kišom koplja.

Crnac je htio, prije nego što me nabije na koplje, da mi pokaže svoju majstoriju. Stao je strelovitom brzinom bacati koplja oko mene i moje glave. Koplja su letjela oko mene, a ja se nijesam usudio ni maknuti s mjesta, bojeći se da me koje ne probode i ne pribije uz stablo. Tako je iznenada to došlo da nijesam uopće ni stigao da pucam.

Moj Klok sklonuo se iza stabla i promatrao tu divljačku igru, koja je mene trebala stajati glave.

Ali mudar kaošto je uvijek ubrzo se je snašao. Iznenada skoči iza stabla, dohvati pobacana koplja, iskesi zube, izda iz sebe nekoliko čudnih

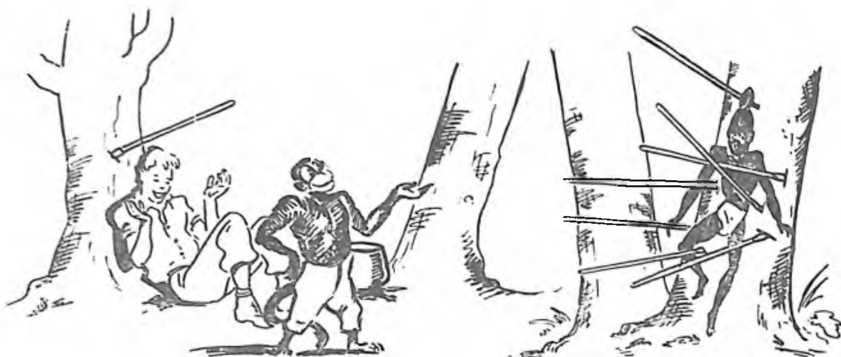
glasova i urlika i da si ga vidio: koplja su stala frcati natrag prema crncu, a ma baš kao da ih kakav mitraljez izbacuje.

Crnačka ljudeskara prepala se i zadrhtala. Imala je i zašto. Moj Klok je, razbješnjen, nakostrušene dlake izgledao ko sam đavo. A koplja je bacao majstorski kao kakav cirkuski artista. Na milimetar točno zabadala su se koplja u stablo iza crnca, koji je sav se tresući stajao razrogačenih očiju. A kad je bilo dosta, uzme Klok još i zadnje koplje pa ga majstorskom vještinom baci ravno u perčin crnčev i pribije ga takvom snagom o stablo, da je iznenađeni divljak visio kao osušena šunka .

Ja se dignem i stresem Kloku desnu šapu.

— Baš ti hvala — rekoh mu — što si me spasio. Da ne bje tebe, ova bi me crnačka budala nabila na koplje ko hrušta. — A Klok se kesio, jer me je razumio.

Nijesam htio prolijevati krv. Uzmem korbač i ošinem par puta divljaka po debelom mesu, a Klok dohvati svoju toljagu, kojom je po šumi mlatio zvjerad, pa ga i on pošteno nekoliko puta odalami, da su mu se poznale debele masnice. Kopljem mu odsječe perčin — što je za crnačkog ratnika najveća sramota — i potjera ga u šumu. Da ste vidjeli, kako je divljak potprašio tabane. Toga bome neće više biti volja da na nas napada.

Nijesmo se dulje htjeli ovdje zadržati. Krenuli smo dalje. Nijesmo napravili ni stotinjak koraka, kad li ugledamo dugačku bijelu i blistavu crtu pod nama. Bile su to solane na Albertovu jezeru. Spustismo se prema jezeru. Gazili smo po bijeloj prašini, koja nam je izgrizala grla i oči. Bila je to kamena sol, koje ovdje ima u velikoj količini. Dolje u jednom zalivu dimio se brod. Pročitam natpis: »Khedive«. Da ste vidjeli naše iznenađenje. Kad smo stigli do broda jedan nas je stari bradati gospodin pozdravio hrvatskim jezikom.

— Poznam ja vas — rekao je — i znam da lunjate ovuda nekud po Africi. Čim sam vas ugledao prepoznao sam vas po slici. Znao sam odmah to su moji zemljaci: Jožić i Klok. —

Bio sam jako iznenađen. Znate li tko je to bio? Hrvatski misionar velečasni otac Mlakić, koji ovdje među Šiluk crncima boravi već preko 30 godina.

Možete sebi zamisliti, kako sam bio sretan kad sam nakon toliko vremena mogao ovdje u srcu Afrike ponovno progovoriti svojim slatkim hrvatskim materinjim jezikom. A i moj Klok je bio sretan, kao da i on

razumije moju radost. Veselo je mahao repom i da pokaže kako se veseli — na radost svih mornara, kapetana i oca Mlakića — popeo se na vrh jarbola i izvodio svakojake vratolomije, da su se svi držali za trbuh od smijeha.

Pozdravite mi sve čitatelje »Malog Istranina« i poručite im da ću ih i ove školske godine uvijek u svakom broju izvještavati o našim putovanjima po svijetu. Možda će od toga naučiti i nešto zemljopisa.

Vaši

Klok i Jožić

Naj . . .

Najkraći školski praznici su u Engleskoj. Traju samo 25 dana. Najdulje praznike imaju djeca na Islandu. Traju im čitavih 5 mjeseci (154 dana).

Najčitanija knjiga na svijetu je biblija. Ona je štampana na svim mogućim svjetskim jezicima. Godine 1938 prevedena je na 9 novih jezika i to na pet afričkih crnačkih jezika, na tri azijska jezika i na eskimski. Do sada je prevedena u svemu na 732 jezika. Lanjske godine prodano je samo u Evropi 1,660.000 komada biblije.

Nakon trideset i četiri godine našla svoga sina. Neki milanski autobusni šofer, koji je prije trideset i četiri godine bio kao malo dijete predan u zavod za nahočad, gdje je i odrastao, a da nije nikad doznao za svoje roditelje, čuo je nedavno od neke stare gospođe, koja se dnevno vozila u njegovu autobusu, da će otputovati u Rim. Šofer je zamolio gospođu, da se u Rimu još jednom propita za boravište njegovih roditelja i predao joj u tu svrhu svoje dokumente. Na putu u Rim gospođa je razgledala dokumente i otkrila na svoje iznenađenje, da je ona mati šoferova.

Čovjek, koji je šest godina tjerao stado divljih jelena. Godine 1929. kupila je kanadska vlada u Aljaski 3000 sjevernih jelena za siromašne Eskime, koji žive u velikoj bijedi na obalama rijeke Makenzie. Laponac Audi Bar dobi je nalog da to stado jelena odvede s nekoliko drugova iz Aljaske do obala Makenzie. Putovanje s tolikim brojem jelena išlo je veoma polagano. Zimi su im priječili napredovanje snijежni zapusi, ljeti komarci i moskiti. Mnogi je jelen postao plijenom gladnih vukova. Tako je uslijed raznih neprilika poginulo preko polovicu stada. Međutim su se svake godine u stadu legli mladi, tako da je nakon šest godina koliko je to putovanje trajalo dotjeran Eskimcima isti broj jelena, koliko ih je bilo i upućeno.

Dječje novine

VELIKE PROMJENE U UNUTRAŠNJEM UREĐENJU DRŽAVE

Stanje u našoj državi bilo je vrlo teško. Hrvati su se punih 20 godina borili za jednakopravnost. Tražili su i zahtjevali da u svojoj domovini Hrvatskoj oni sami budu gospodari i da se s njihovim novcem, ne grade palače po drugim krajevima, dok u Hrvatskoj nema ni poštenih škola. Ta je borba za priznanje ravnopravnosti Hrvata u ovoj državi bila tako žestoka, da je prijetila čak opasnost teških unutrašnjih potresa, ako se što prije ne udovolji zahtjevima Hrvata.

Konačno kad se uvidjelo da se ovako dalje više ne može pristupilo se riješavanju hrvatskog pitanja. Predsjednik vlade u Beogradu Dragiša Cvetković kao mandatar krune i Dr. Vlatko Maček kao predstavnik i vođa hrvatskog naroda sastali su se i sklopili dne 26. kolovoza ove godine sporazum. Po tom sporazumu uspostavljena je Banovina Hrvatska, kojoj stoji na čelu hrvatski ban, a on je odgovoran samo hrvatskom saboru i kralju, i nije nikakva igračka u rukama pojedinih ministara. U banovini Hrvatskoj, koja je nastala sjedinjenjem dotadašnje Savske i Primorske banovine, okupljeni su danas skoro svi Hrvati. Silom prilika ostali su Hrvati iz nekih dijelova Bosne, Srijema, Bačke i Banata izvan banovine Hrvatske.

Banovina Hrvatska je skoro u svim poslovima samostalna. Zajedničke su samo željeznice, pošte, vojska i mornarica i ministarstvo vanjskih poslova. U sve druge poslove osim bana i banske vlasti nitko drugi izvan banovine Hrvatske nema da se pača.

Hrvati su time postigli veliki uspjeh, kojega su izvojevali mnogim žrtvama pod mudrim vodstvom najprije neumrlog vođe Stjepana Radića, a zatim Dra Vladimira Mačeka, oko kojega se danas sav hrvatski narod bez razlike s ljubavlju i odanošću okuplja.

Dao Bog da ovo novo državno uređenje bude početak boljih dana svim Hrvatima!

Poljske nema više. U posljednje vrijeme mnogo se toga izmijenilo. U roku od godine dana nestalo je Čeho-Slovačke države. Zaposjeli su je Nijemci. Osnovana je mala Slovačka država, tobože slobodna, ali su zapravo u njoj njemački vojnici, koji drže uzde u rukama. Propala je i Albanija kao samostalna država. Zaposjela ju je Italija. Ovih dana nestalo je još jedne velike slavenske države, koja je brojila 35 milijuna ljudi, a to je Poljska. Njemačka je na 1. rujna navalila na Poljsku. Rat je bio strašan i krvav. Porušeno je bezbroj gradova, popaljeno na tisuće sela, izginulo na stotine tisuća ljudi, žena i djece. Nijemci su provalili sa zapada, a Rusi sa istoka i Poljska je propala. Rusija i Njemačka razdije-

lile su je između sebe. Ostaci poljske vojske prebjegli su u Rumunjsku, gdje su razoružani. Poljska vlada je pobjegla u Francusku, gdje sakuplja dobrovoljce za nastavak rata protiv Njemačke.

Francuska i Engleska bile su saveznice Poljske i obećale su joj da će joj u ratu s Njemačkom pomoći. Njihova pomoć međutim nije stigla i Poljska je propala. Sada, kad više nema Poljske, Engleska i Francuska hoće da dalje ratuju s Njemačkom, ali Njemačka je ponudila mir i sad se čeka neće li se sklopiti jedan mir, po želji Njemačke.

Jurić i Franić sreli se na ulici i pozdravili se. »Juriću!« reče Franić, »obolio mi je magarac. Što si ti dao svome, kad je bio bolestan?« — »Terpentina«, reče Jurić. — Nakon nedjelje dana sastali su se opet. »Juriću!« reče Franić, »dao sam svome magarcu terpentina, pa je uginuo«. — »I moj!« odgovori Jurić.

—□—

Djeca su na školskom dvorištu, a učitelj im je dozvolio, da se igraju životinja i da svaki od đaka oponaša koju životinju. Djeca su oduševljena i uskoro odjekuje školsko dvorište od najrazličnijih glasova čitavog zoološkog vrta.

Samo Jurić, poslovično lijeni Jurić, sjedio je nepomično u jednom kutu.

— A zašto se ti ne igraš? — upita ga učitelj.

— I ja se igram — odgovori Jurić — ja sam kokoš, pa sjedim na jajima!

—□—

Jurićev otac uhvatio je Jurića s cigaretom u ustima.

»Što, derane, ti se usuđuješ pušiti?« izdere se otac na dječaka.

»Ali tatice, pa i ti pušiš...« odvrati Jurić drzovito.

»Gle — a jesi li ti ikada vidio mene pušiti, kad mi je bilo deset godina?« uzrujavao se Jurićev otac.

—□—

Na koncu godine rekao je učitelj Juriću:

— Druge ćeš godine nadam se, bolje učiti. Tvoej su zadaće tako loše, da ću to morati javiti tvome ocu.

— Oh, to će mu biti vrlo žao.

— Vjerujem, ali to je potrebno. Moram ga upozoriti da su tvoje zadaće prepune pogriješaka.

— Ocu će to zaista biti žao, jer mi ih je on sam sastavljao.

—□—

ZAOSTALA JATA LASTAVICA

Bjelovar. — Velika jata lastavica zaostala su u našim krajevima zbog nagle promjene vremena. Telefonske žice i električni vodovi po ulicama Bjelovara prepuni su hiljadama i hiljadama lastavica, koje stisnute sjede jedna pokraj druge. Broj njihov raste iz dana u dan. Čim osvane koji topliji dan, lastavice u većim skupinama ostavljaju naše krajeve i lete na jug.

Ljekovitost voća. Poznato je da je voće najzdravija hrana. Ono osim toga može služiti i kao lijek. Limun je izvrsno sredstvo protiv vratobolje (angine). Sokom od limuna dobro je ispirati grlo, jer ga desinfecira. Naranče sadržavaju mnogo željeza pa je dobro davati ih slabokrvnoj djeci. Jagode čiste krv, jačaju živce i veoma su zdrave za srce. Brusnice imadu u sebi joda. Jabuke su pak nadasve zdrave i korisne proti mnogim bolestima. Međutim voće smijemo jesti samo, ako je zrelo, ali nikad u prevelikim količinama. Nezrelo voće škodi i može prouzrokovati osobito kod djece razne bolesti a ponekad i smrt. Poslije nekog voća (trešnje, šljive) nije dobro piti vode.

Djeca, koja još nikad nisu vidjela stabla. To su djeca, koja žive na osamljenom otočiću Tristan da Cunha u Atlantskom oceanu. Taj je otok ogromna jedna klisura koja ima 116 četvornih kilometara, ali na njemu živi samo 180 stanovnika, koji stanuju u 40 kamenih kuća. Tamošnja djeca imaju malo radosti. Nikada još nijesu vidjeli stabla, jer tamo raste samo kržljavo grmlje. Kad je jednom pristala u luci podmornica mislila su djeca da je to jedna velika riba. Sigurno ne bi nitko od vas htio živjeti na tom otoku.

ODGONETKE

iz br. 9—10 prošle školske godine.

1) Posjetnica: **Ivanićgrad.**
2) Križaljka: **Šaš — Sušak — san — narod — kud.**
3) Ispunjalka: **Beograd.**
4) Posjetnica: **Banjaluka.**
5) Ispunjalka: **Klok i Jožić.**
6) Križaljka: **Bob — Labin — Vidra — Noa.**
7) Ispunjalka: **Barba Rike.**

Nagrađeni odgonetači: **Srećko Radetić, Novi Vinodol. — Boris Ravnahrib, Zagreb, Sv. Duh.**

Pogreške su na slici slikara Smušenjaka našli: **Stjepan Grehovc,** Zagreb. — **Anica Crljenica,** Sombor. — **Rikard Fless,** Bačka Palanka. — **Lovorka, Smiljana i Nikolina Tonšić,** Selca na Braču. — **Irma Klečić,** Sisak. — **Franjo Cvetković,** Bizovac. — **Marica Čop,** Sušak i **Ivan Kresina,** Dubrovnik.

Molimo sve naše čitatelje, koji se bave sastavljanjem zagonetaka, da nam ih šalju. Ako budu dobre i ako mi budemo imali prostora, rado ćemo ih uvrstiti.

ZAGONETKE

ZADAĆA

Neka škola ima u svom prvom razredu 16 klupa. U svakoj klupi ima mjesta za 4 učenika. 7 klupa je za dječake, a 5 klupa za djevojčice. A sada mi, djeco moja, izračunajte koliko dječaka i koliko djevojčica sjedi u tom prvom razredu?

ISPUNJALJKA

	1	2	3	4
1				
2				
3				
4				

1 nije velik

2 prvi čovjek

3 izbacuje vulkan

4 turski svećenik

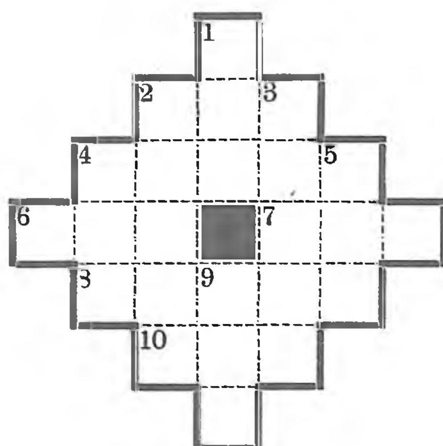
POSJETNICA

(Tina Orešković, Sušak)

Č. JAROK

Ovo nije ni graba ni jarak, nego gospodin Jarok. Tek čime li se bavi?

KRIŽALJKA
(Emil Jurković, Srp. Moravice)

Vodoravno:
2 vjerna dom. životinja
4 plaćamo ga državi
6 lavlji glas
7 biljka za platno
8 aparat bez žica
10 zaliv u zapadnoj Istri

Okomito:
1 vladar
2 nagradni pehar
3 muslimansko ime
5 nije dobar
9 izlazi iz dimnjaka

DVIJE POSJETNICE
(Maksimilijan Friš, Sisak)

KIR DETOR

Što je ovaj Grk po zanimanju?

OTICA VIVIR

Odakle je mala Otica?

ISPUNJALKA
(Vlado Radošević, Krk)

1						val
2						brdo kraj Beograda
3						pradjedi Talijana
4						muslimansko ime
5						lagano spavanje

Okomito i vodoravno isto.

»Mali Istranin« izlazi jedamput mjesečno. — Pretplata iznosi 12 dinara na godinu. — Pojedini broj stoji 1 dinar. — a inostranstvo dvostruko.
Uredništvo i uprava nalaze se u Krajiškoj ulici br. 12.
Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: Ernest Radetić, Zagreb, Krajiška ulica 12. — Tiskara C. Albrecht (P. Acinger), Zagreb, Radićeva ulica 26.
Za tiskaru odgovara: Petar Acinger, Zagreb, Radićeva 26

Poštarina plaćena u gotovu

Pojedini broj 1 dinar

Mali ISTRANIN

GOD. XI LISTOPAD 1939 BROJ 2

Mala pošta

N. Vidošević, Milna — Poslali smo ovajput sve pod jednom pasicom na Vaš cij. naslov. U buduće slat ćemo svakoj učenici posebno. Hvala na pažnji.

Ivan Šarunić, Ivanov, Brgulje — Poslali smo.

Tonko Mladineo, Podšpilje, Komiža — Tebi smo također poslali. Nastoj, da u Podšpiljama ne budeš jedini naš pretplatnik.

Osnovna škola, Rudine — Zahvaljujemo na pažnji i trudu. Nadamo se, da će mali čitatelji biti s listom zadovoljni. Ako imate kakvih želja u pogledu uređivanja lista javite nam. Drago nam je čuti svaku dobronamjernu primjedbu.

Prof. Danilo Jeletić, Sisak — Unatoč Vašoj skromnosti ne možemo, a da Vam se evo na ovom mjestu javno ne zahvalimo. Vi ste naš najvrijedniji i najpožrtvovniji povjerenik, koji raspačavate ništa manje nego 380 komada lista svaki mjesec. Još nešto primjećujemo: uspjeli ste zainteresirati male čitatelje. Toliko pisama, suradnje, zagonetaka i drugih prinosa ni od kuda ne primamo koliko iz Siska. Baš vam svima hvala!

Ante Modrušan, Drniš — Poslali smo i nadamo se da si primio.

Milka Mihotić, Split — Da ne bi pretplatnici naknadno tražili br. 1 poslali smo Vam ga naknadno za sve, jer obično kasnije svatko traži da ima kompletno godište. Lijepa Vam hvala na zauzimanju.

Osnovna škola, Rava — Poslali smo 6 primjeraka i nadamo se da ne će samo kod toga ostati. Usrdno zahvaljujemo!

Zora Rožman, Novoselec Križ — Oprostite na zakašnjenju. Naknadno smo poslali i držimo, da je sada sve u redu. Ova nesretna vojna vježba poremetila nam je cijeli red u izlaženju lista. No mi ćemo to već nadoknaditi, pa opet sve svesti u red.

Mirodar Kuzmić, Kraljevica — Ovako vjernih, kaošto ste nam Vi, ima zaista malo. U buduće ćemo slati 55 primjeraka.

Osnovna škola, Manjavas — Nagradu smo poslali.

Jovan Sevdić, Daruvar — Poslali smo naknadno još 11 primjeraka, pa ćemo prema tome u buduće slati ukupno 63 komada. Glede ostaloga poslali smo Vam posebno pismo. Srdačno zahvaljujemo na dosadašnjoj pažnji.

MALI ISTRANIN

GOD. XI LISTOPAD ŠK. GOD. 1939/40 BR. 2

Nepoznati junaci

Sjedim za stolom i sve muku mučim, kakvu priču da napišem za najnoviji broj »Malog Istranina«. Griskam vršak držala i češem se za uhom kao loš đak, koji ne zna da napiše zadaću.

I dok su mi se skupljali nabori na čelu od silna razmišljanja trgne me najednoć iz misli odlučno kucanje na vratima.

— Naprijed! povičem i okrenem se.

Vrata se otvore, a na njima se pojavi dječak od nekih deset ili jedanaest godina. Pristojno je bio odjeven, uredan i čist, na njemu je bio lagani kaputić, na glavi mu kapica, a na leđima školska torba.

— Dobar dan! pozdravi odlučno, a opet lijepo i pristojno.

— Zdravo, mladi prijatelju — odvratim — a što bi ti želio?

— Jeste li Vi urednik »Malog Istranina?«

— Jesam, ja glavom!

— Drago mi je, da sam Vas našao. Baš Vas trebam! Ja sam Ivica Drvodjelić, učenik četvrtog razreda osnovne škole.

— A ti si taj Ivica Drvodjelić?! Veseli me što sam te upoznao! Ti si naš stari pretplatnik!

— Jesam, gospodine uredniče, već četiri godine. Otkako sam počeo ići u školu. O, poznam ja Vas, Vi ste dobar čovjek!

— Oho?! Kako ti to znaš?

— O, čitam ja Vaše pripovijesti. Tako su dirljive i tople. Vi veoma volite svoj rodni kraj, svoju Istru. To mi se sviđa. Vi tako lijepo o njoj pišete. Ali i ja volim svoju Hrvatsku! Neobično je volim! — odlučno će dječak.

— E, pa živio mi junače! Svi mi moramo voliti Hrvatsku, jer to nam je domovina!

— Znate ja sam htio također napisati jednu pripovijest o tome, kako volim Hrvatsku, ali nikako mi nije išlo od ruke. Zato sam evo i došao danas k Vama, gospodine uredniče, da Vi nešto o tom napišete.

— A što?

— Pa nešto o mom ujaku ,koji je dao svoj život za domovinu, o mojoj majčici, o mojim sestricama, a i o meni.

— Hoću, drage volje, samo mi reci, kako je to bilo?

Ivica Drvodjelić, učenik četvrtog razreda osnovne škole započne pričati:

— Znate, prije nekoliko godina, kad se ono uopće nije smjelo govoriti o politici, ja sam već sve znao kao kakav veliki političar.

— Oho? čudio sam se ja sve više.

— Da, gospodine uredniče! Jednoga ljeta išao sam s majkom, ocem i ujakom Mariji Bistrici na proštenje. Mnogo je ljudi bilo. Svi su nosili u zapućku male hrvatske trobojnice, a to je bilo onda zabranjeno. Svi smo pjevali i molili. Nijesmo mogli ni ući u crkvu, toliko je bilo naroda. Najednom su svi kleknuli, prignuli glave i molili, skrušeno, duboko.

— Skini kapu — rekao je moj otac — sad se moli za naše mrtve!

— Kakve mrtve? — upitam ja i snuždim se.

— Za one, koji su umrli za Hrvatsku — šapne otac.

I ja sam tada prvi put čuo ime Hrvatske i shvatio sam, da to mora biti velika svetinja, kad se pred stoljetnom zavjetnom crkvom ljudi bacaju na koljena i mole tako skrušeno za one, koji su dali živote za Hrvatsku...

Poput ostalih imao sam i ja krasnu trobojku u zapućku, a moja sestra Branka imala ju je napetu preko prsiju.

Vratili smo se kući umorni, ali okrijepljeni i oduševljeni. Ja sam vitlao svojom trobojnicom, a moja sestra također. Ušli smo u sobu i vikali, kako smo i vani čuli da su neki klicali: Živjela Hrvatska!

— Pst! — reče otac. — Tiho! Sad se više ne smije vikati! Uzeo nam je trobojnice i spremio ih u džep.

Mi smo preplašeno utihnuli. Ujak nas je samilosno pogledao, pogladio nas po licu i rekao kimajući zabrinuto glavom:

— Hrvatska je umrla, djeco moja... mislite na drugo što!

Baš naprotiv, ja sam otada sve iveš mislio na Hrvatsku. I kad sam učio, i kad sam odlazio u školu i kad sam se sa svojim dvjem sestrama igrao. Ta nesretna Hrvatska, koja da je umrla — kako ono reče žalosno ujak — nikako mi nije išla iz glave. Ujak je stanovao kod nas, nije bio oženjen, imao je jednu sobicu i u njoj mnogo knjiga i papira. Čuo sam, kako bi na večer on, majka i otac šaptali i često sa zanosom i ljubavlju spominjali Hrvatsku, ali kad bih se ja približio da nešto čujem oni bi utihnuli. Bojali su se govoriti o Hrvatskoj. A ja ih ne bih bio izdao, vjerujte mi, gospodine uredniče, ne bih ma da su me rezali...

Jednoga dana dođem u školu, a glava mi još uvijek puna Hrvatske. Učili smo hrvatski.

— Gospodine učitelju, kako mi zapravo govorimo?

— Hrvatski, dijete moje, a zašto pitaš?

— Pa zar ne govorimo savski?

— Kakvo je to bedasto pitanje ?

— Ako govorimo hrvatski, zašto se onda i naša domovina ne zove Hrvatska?

Učitelj me pogleda širom otvorenih očiju.

Rasrdio se i oborio se na mene poluglasno me koreći, da je sve psikao:

— Zato, jer se to ne smije, zato jer se Hrvatska ne smije spominjati, zato jer je to protudržavno, zato... zato... jer ću ja tebe drugi put isćuškati, ako se još usudiš govoriti u školi o politici. Jesi li me razumio?...

Ušutio sam i više nijesam govorio o »politici« s gospodinom učiteljem, koji je inače bio duša od čovjeka i koji je, kako sam se uvjerio i sam mislio kao moj otac, moja majka i moj ujak... Ali zato sam ja svejedno govorio o »politici«, sam sa sobom, sa sestrom Brankom i s drugom djecom, kad smo znali da nas nitko ne čuje.

Uskoro sam saznao zašto se o Hrvatskoj ne smije govoriti.

Jedne noći probudi me neka buka u kući. Skočim s kreveta, probudim Branku i htjedoh izaći iz sobice na hodnik, ali me na vratima zadrža majka. Bila je odjevena i budna. Plakala je. Metnula me opet u krevet, pokrila me i zabranila mi, da izađem.

Poslušao sam.

Sutradan je u kući bilo sve tiho. I majka i otac hodali su tiho po kući, samo su šaputali, bili su blijedi i utučeni. Majka je često brisala suze.

— Majčice, a gdje je ujak? — pitala je Branka.

— Otputovao je — reče majka.

— Kada? Kamo je otputovao? čudom sam se čudio ja.

— Daleko, veoma daleko! — odgovorila je majka, a kad sam ja nastavio raspitkivati, hoće li se skoro vratiti, ona je briznula u plač.

Ujak nam je bio tako dobar, tako drag, da ga nijesmo mogli prežaliti. I uvijek smo nanovo pitali.

— Ta kamo je otputovao? Zašto je otišao? Zašto su tako plakali? Kada će se vratiti?

I majka i otac pokušavali su nam objasniti, da je ujak morao naglo otputovati, da je negdje nastradao, da je imao neprilika, jer da ima zlih ljudi i mnogo drugoga, ali meni to nije nikako išlo u glavu. — Zašto je od tada ujakova soba bila uvijek zaključana?

I ja sam uskoro saznao da su nam otac i majka krili istinu.

Ja sam to prvi saznao. Osjećao sam da tu svoju spoznaju moram otkriti sestri.

— Branka! — rekao sam. — Ujak se ne će više nikada vratiti. Ujak je mrtav!

— Mrtav?! užasne se Branka. — A kako to znaš?

I ja joj ispripovijedim što sam vidio: Onoga jutra majka se je bila zaključala u ujakovu sobicu. Moja je djetinja znatiželja bila velika. Došuljao sam se do ključanice i pogledao kroz nju da vidim što radi majka. Soba je bila sva u neredu, knjige i papiri razbacani, ormar je bio silom provaljen, sukno na stolcima je bilo rasparano. A u jednom kutu sobice bio je postavljen stolić, na stoliću slika mog ujaka, okićena hrvatskom trobojkom, s mnogo cvijeća naokolo. Pred slikom su gorjele dvije svijeće. Moja majka je klečala sklopljenih ruku molila i jecala. Nije mi trebalo ništa više reći. Ja sam znao da se samo mrtve ovako štuje. Mrtve i svece. A i moj ujak bio je dakle jedan takav umrli, koji je dao život za Hrvatsku, jedan takav svetac, hrvatski svetac!

I prvi sam put u životu osjetio onda u srcu što znači mržnja, što znači buna. U meni je sve uskipjelo pri samoj pomisli na one, koji stvaraju mučenike, koji stvaraju svece radi Hrvatske.

A onoga dana prvi sam put dao oduška svom buntovništvu. Sestra i ja igrali smo se u gradskom perivoju. A kad smo se našli na čas sami rekao sam joj:

— Pazi i gledaj, da li tko dolazi puteljkom. — Ja sam dotle izvadio iz džepa plavu olovku i napisao sam na bijelom zidu paviljona što sam većim slovima mogao: Živjela Hrvatska!...

— Ne možete sebi zamisliti, gospodine uredniče, s koliko sam ljubavi, s koliko žara to napisao i napravio to svoje prvo buntovničko djelo. Znao sam da me ujak, koji je umro u zatvoru zbog »politike« gleda s neba i da se tome veseli. Jer on je bio žarki Hrvat.

— Da li biste, gospodine uredniče, mogli napisati jednu lijepu pripovijest o tome? — završio je svoje pričanje moj mali posjetnik.

— Pokušat ću — rekoh, a on se lijepo zahvali, pozdravi i iziđe.

Ja sam odustao od namjere da napišem pripovijest. Ograničio sam se na to da točno opišem događaj i moj razgovor s malim Ivicom Drvodjelićem, učenikom četvrtog razreda osnovne škole.

Ernest Radetić

Evo kiše

Evo kiše, blage kiše!
Daj je, Bože, još i više;
neka zemlja zamiriše,
neka cvijeće lakše diše.

Kad natopi naša polja,
godina će biti bolja,
urodit će zlatna žita
i u brdu loza vita.

Pašnjaci će zablistati,
a pastiri zapjevati,
zažuborit mrtva vrela,
radost sići u sva sela.

Padaj kišo, kišice!
Kvasi naše njivice;
žedne su nam ptičice,
tužne su im pjesmice.

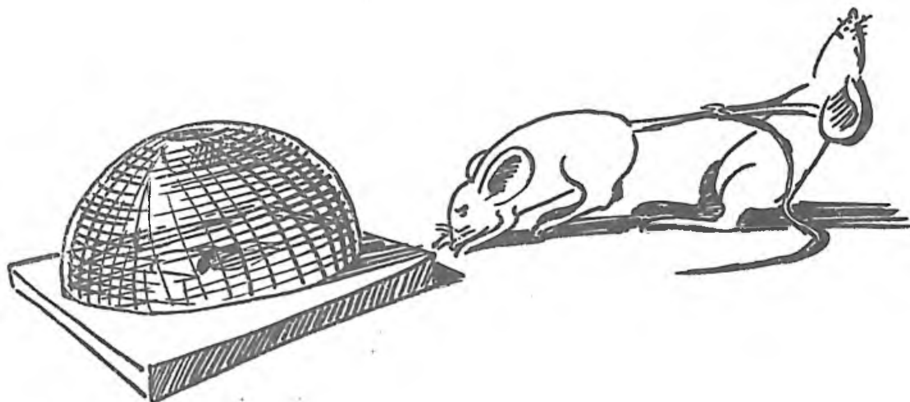
Gabrijel Cvitan

Opomena

Jao!... Stani, braco ludi!
Brže natrag!
Gurati se tamo
Ne usudi!
Gdje ti pamet?
Gdje ti glava?!
U kutiji ovoj čudnoj
Mišad život dovršava...
Slanina ti, je l', miriše?
Znam... Al pamti:
To je klopka za nas miše.
Maja mi je juče rekla:
»Bježi mi od tanke žice,
Jer je ona zarobila
Mnoge izjelice!« —
Čuvaj, braco, glavu
I nogu i rep!
Ta život je mišji
Ipak lijep.

Šime Fučić

Na groblju

Lani o dušnome danu poveo sam prvi put na groblje malog Dančića. Dan je bio vedar. Nad žutim lišćem smijalo se sjajno sunce, a po humcima svuda naokolo širilo se miomirisno cvijeće. Narav je posudila časkom svoj pramaljetni sjaj sumornoj jeseni, da živi pohode mrtve u što većem broju. I bilo je svijeta na groblju, a mali Dančić natucao je polako sve natpise po križevlju i po gospodskim rakama. Mali je Dančić, velju, čitao upravo skrbno sve natpise i pomenke, pa me u neke upita: — Čuj, barba, zar nema na svijetu i zlih ljudi?

— Zašto moj sokole?

— Vidiš, ovi mrtvi ljudi bili su svi dobri. Zar su doista svi bili dobri? Bit će da je koji od njih bio zločest. Zašto nije to zapisano?

— Moj Dančiću, mrtvima valja praštati sve. Ako su griješili, neka im Bog sudi. Uostalom sve su ove spomenike podigli roditelji djeci, djeca roditeljima, braća braći. Moj Dančiću, ljubav opravdava sve .Gdje ćeš ti udariti kamenom na dragu i milu osobu? A onda znaj, da smrt ulijeva u svakog čovjeka najveće smilovanje. Kada ljubiš nekoga, i u životu mu praštaš, a gdje ne ćeš, kad leži hladan i upokojen u crnoj zemlji. Dančić me je gledao i slušao pomnjivo, a ja ću dalje: — Čuj, Dančiću, juče sam prolazio ispod velike zgrade — tamnice. Na prozoru iza rešetki opazih blijedog čovjeka. Onaj je čovjek bio zacijelo zločinac, kad ga je društvo izopćilo. Čovjek je gledao na ulicu. Pokraj zida prislonila se starica i gledala je u onaj prozorak, gledala je sa suzom u oku. Plakala je, ali u njezinom pogledu bilo je i ljubavi i sućuti. Bila je to majka onog propalice. Svi su zapustili onog čovjeka, ali njegova ga je stara majka jošte voljela i nalazila je jamačno stotinu isprika u svom srcu za njegov zločin. Onaj je čovjek bio jošte živ i u tamnici, a ipak ga je majčina samilost ispričavala! Pomisli, moj Dančiću, da je onaj nesretnik ležao u grobu smiren, zaboravljen. Na njegov križ ne bi bila majka upisala: »Moj je sin bio razbojnik«.

— A onda što bi bila upisala? upita me Dančić.

— Upisala bi, dušo moja: »Ovdje leži veliki nesretnik«. I bila bi rekla istinu, jer najveći su zločinci ujedno i najveći nesretnici.

Rikard Katalinić Jeretov.

Zašto zec ima kratak rep...

U davna vremena nije zec izgledao kao danas. Umjesto dugačkih ušesa imao je kratka, a umjesto današnjeg kusastog repića imao je krasan dugački i dlakavi rep. Na tom mu je repu lisica zavidila i često u sebi mislila kako bi ga nadmudrila da ostane jednom bez njega. Zeko se je međutim njime ponosio i kadgod bi vidio liju, zadovoljno bi i veselo njime mahao na sve strane. A ova je sve zavidnija bila. Dugo je razmišljala kako bi zeki podvalila. Legla tako jednom na sunce i razmišljajući dugo odjednom skoči i reče sama sebi: »Sad znam šta ću uraditi da zec ostane kratkoga repa.« Drugog jutra išla je lija vrlo rano putem i nosila je na ramenu snop riba privezanih za jedan štap. Kad ju je opazio zeko, reče joj: »Sestrice lijo, otkud tebi te krasne ribe?« — »Uhvatila sam ih u ribnjaku.« — »A kako si ih toliko uhvatila, kakvu si udicu

imala?« — »Hvatala sam ih jednostavno bez udice.« — »Šta? Bez udice si ih mogla hvatati? A kako si to radila?« — »Loviti bez udice je vrlo lako« — odvrati lija — dovoljno je doći do ribnjaka, sjesti na neku staru kladu i umočiti rep u vodu. Ako tako uradiš imat ćeš za čas više riba nego ćeš ih moći nositi.«

Zeko odluči da će još te noći ići u ribolov. Upravo kada je sunce zapadalo uputi se on k ribnjaku. Sobom je uzeo topao pokrivač jer su noći bile studene i vrlo hladne. Obazrivo se je približao potoku, sjeo na kladu, a rep spustio u vodu. Noću je bilo sve hladnije. Zeko se je sve jače pokrivao svojom ponjavom i u sebi mislio na ribe što će ih naloviti do sutra ujutro! Čim se je sunce ukazalo, pokušao je zeko izvući rep iz vode, ali nije išlo. Trzao je i trzao, ali repa nije mogao izvući jer se je

bio smrzao u vodi. On se je tješio da ima na njemu mnogo riba i da ga zato ne može izvući. Najednom je stao vikati i dozivati: »U pomoć, u pomoć! Neka mi netko dođe pomoći izvući ribe iz vode!«

Stara sova, koja je nedaleko živjela u duplju, čula je zekin zov. Sletila je nad ribnjak da vidi može li mu pomoći. — »Gdje su ribe, upita ona?« — »Ribe su na koncu moga repa!« — odgovorio je zec — »pomozi mi ih izvući!« — Sova uhvati zeca za lijevo uho i povuče. Uho se je sve više dužilo i dužilo, ali zekin rep ostao je lijepo i dalje u vodi. Zatim ga je uhvatila za desno uho. Uho se je dužilo i dužilo, ali rep je lijepo ostao i dalje u vodi. »Gospođo sovo, ne vucite više mojih ušesa, zašto ne povučete za moj rep?!« Sova zgrabi svojim jakim kljunom za onaj komadić repa što je virio iz vode i šmik! šmik! strigne zubalom, a rep je bio brzo gotov. Siromah dobričina i budalasti zeko ostao je tako bez svoga krasnoga repa, a dugih ušesa. I otada imaju zečevi kratak rep, a dugačka ušesa. Po tuđem izvoru: A. M.

Lažna priča

Hajde da vam ispričam jednu pričicu:

Vidio sam jednoć kako su po zraku letjela dva pečena pijetla. Silnom su brzinom letjela; leđa su im bila okrenuta prema zemlji, a trbuh prema nebu. Pod njima je tekla Sava, a po Savi su plovili jedan teški kovački nakovanj i veliki mlinski kamen. Tiho i polagano nosila ih je voda od ušća prema izvoru. Na obali je sjedila jedna mala žaba i gutala plug. Nedaleko rijeke trčala su tri trkača, sva su trojica bili invalidi pa su hodali na štakama. Jedan je bio nijem, drugi je bio slijep, a treći gluh. U to im se pridruži i četvrti trkač, taj nije imao ni ruku ni nogu, nego se samo vukao po zemlji.

U to preleti mimo njih jedan zec.

Slijepac ga je prvi ugledao kako juri preko polja. Nijemi trkač rekao je hromome nega ga ulovi. Hromi je potrčao što su ga noge nosile i uhvatio zeca za vrat.

To su bili dečki i pol, što vi velite?

Svi su bili iz sela u kom sam vidio i drugih neobičnih stvari: rak je trčao za zecom, dostigao ga i svojim mu škarama odstrigao rep. Krava se popela na krov kuće i tamo je ležala, grijući se na suncu. Na đubrištu kraj staje letjele su muhe velike kao koze.

Sad žurno otvarajte prozore sve
Da iz sobe izlete sve laži te.

KLOK i JOŽIĆ

— Gdje li se samo nalazi moj gospodar? — mislio je u svojoj majmunskoj glavici Klok i zabrinuto se česao iza uha.

Jožić je već rano ujutro otišao u lov, da nešto uhvati za ručak, a već je evo skoro i večer, a njega još nema natrag. Bio je zbilja neoprezan, kad je u ovom divljem i nepoznatom kraju otišao sam u šumu.

Otac Mlakić, hrvatski misionar, kod koga su odsjeli na misijskoj postaji i bili njegovi gosti otišao je za svojim dušobrižničkim poslom po okolnim šilučkim selima, a Klok je morao ostati sam u kolibi, da je čuva.

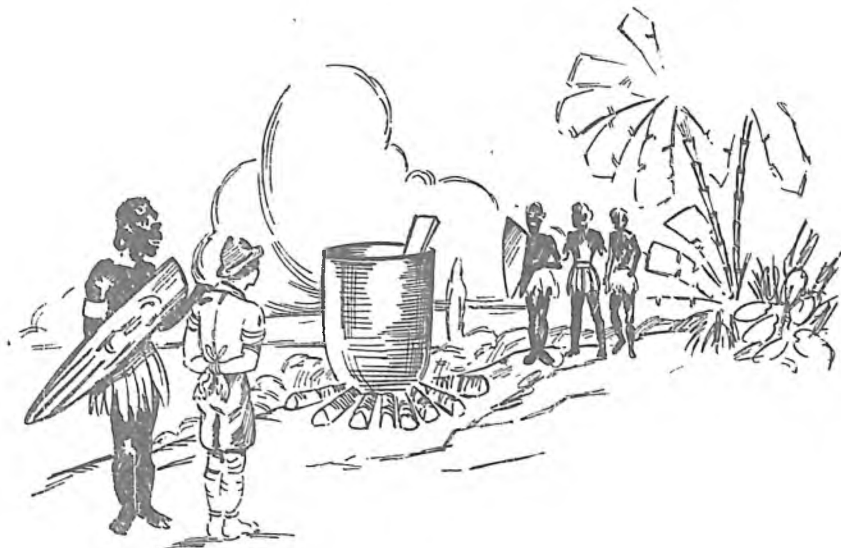
Nije ju trebao čuvati pred Šilucima, jer ti su crnci zaslugom oca Mlakića bili neobično čestiti i pošteni. Trebalo je čuvati kuću od drugih majmuna, koji su se verali po obližnjim stablima i kad bi bili opazili, da nikoga nema u kolibi, oni bi bez daljnjega bili provalili u nju kroz prozor ili bi počupali široko lišće kojim je bila pokrivena, pa pokrali sve do čega bi došli. To je i bio razlog što Klok nije otišao s Jožićem u lov, nego je ostao s batinom u ruci da čuva kolibu od drugih neodgojenih majmuna.

Klok se, istina nije razumio u sat. On nije znao da li je već deset ili jedanaest sati prije podne ili su već četiri sata poslije podne. Osjećao je ipak da se je njegov gospodar predugo zadržao u lovu i ne misleći ni na što, odluči da ostavi kolibu, pa da ode njegovim tragom.

Smišljeno, učinjeno!

Dohvati nekakav konopac, da bi se mogao u slučaju potrebe njime prebaciti preko rijeke — jer tamo nema mostova, a plivati se nije usudio, da ga ne napadne kakav krokodil — i ode. Na taj je način pomoću konopca on često prelazio s Jožićem preko rijeke. Napravio bi zamku, bacio konopac i zakvačio ga za kakvu granu, napeo ga i pričvrstio s ove strane rijeke za kakvo stablo, a onda bi lijepo kao kakav akrobata držeći ravnotežu pomoću štapa, prešao po konopcu na drugu stranu.

Tražeći bistrim svojim majmunskim okom tragove Jožićevih nogu, dugo je hodao dok je naišao na pravi trag, koji je vodio u šumu. U šumi, koja je bila vrlo gusta morao je ići po stablima. Skakao je vanrednom spretnošću s grane na granu. Na taj je način i brže odmicao, a ujedno je i mnogo dalje vidio.

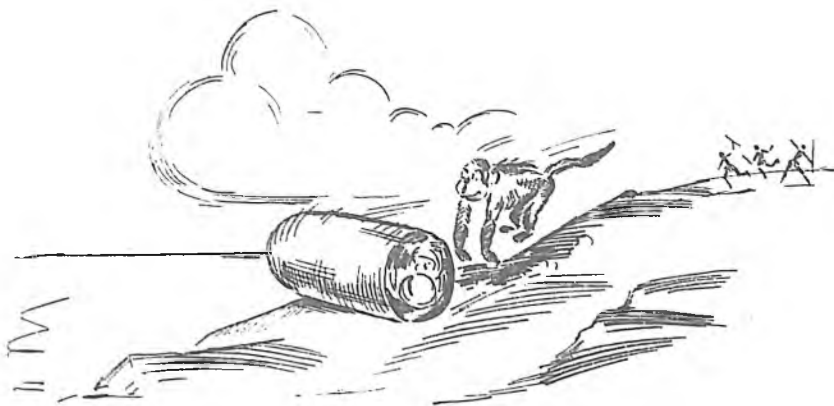
Skakutajući tako velikim skokovima, da ne zakasni, jer se je sunce već bilo znatno nagnulo na zapad, opazi iznenada na nekoj goloj uzvisini nedaleko rijeke čistinu. Na toj čistini bilo je nekoliko palma, do njih neke od kamenih ploča skalupljene crnačke kolibe, a malo podalje skupina divljaka. Pogleda bolje i ima šta vidjeti: ti su divljaci zapalili vatru, i pristavili na nju nekakav ogroman kotao, ali što je najviše Kloka razbjesnilo bilo je to, da su kraj vatre držali svezanoga Jožića i baš se spremali da ga uguraju u kotao.

Nije bilo nikakve sumnje: ti su divljaci bili ljudožderi, koji su Jožića uhvatili i htjeli ga skuhati i pojesti.

Klok rikne bijesan kao ris i preskakujući ogromnim skokovima s grane na granu, sa stabla na stablo nađe se uskoro na čistini.

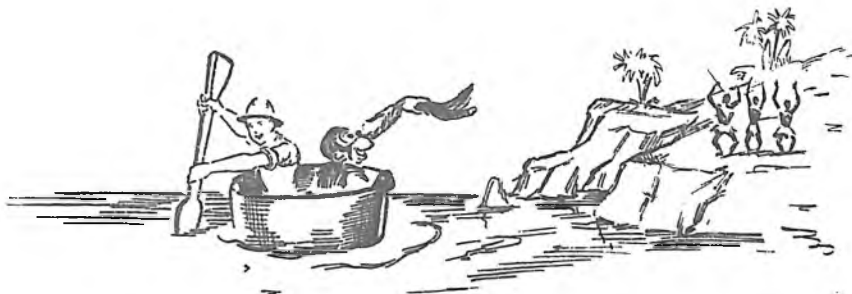
Crnci su bili baš ugurali živog Jožića svezana u kotao i potpalili vatru, kad li se pojavi Klok. Bio je strašan. Iz očiju mu sijevale munje bijesa i srdžbe, izbijelio je zube i rikao kao da je pobijesnio. Divljaci se u prvi mah prepadoše, ali se za čas sabraše, pograbiše koplja, ostaviše kotao, pa da će na majmuna. Ali je Klok bio brži. U jednom je hipu bacio

laso, ko najvještiji cowboy, konopac je zazujio po zraku i omotao kotao zajedno s Jožićem u njemu svezanim i povukao. Kotao se prevrne i stane se koturati nizbrdo. Klok za njim. To je bila brzina! Koturao se kotao i zveckao, lupajući po kamenju, Klok kao strijela za njim, a divljaci udariše u viku, pa bjež za njima. Ali da! Tko bi njih dostigao. Vratolomnom su se brzinom kotrljali i najednom: pljus! u vodu.

Kotao zapliva kao lađa, Klok skoči u nj, odveže brže bolje Jožića i oni zaplivaše niz vodu. Velikom drvenom daskom, kojom su divljaci htjeli miješati dobru »juhu«, zaveslao je Jožić i kormanio, a kotao zaplovio ko kakav motorni čamac.

Uskoro su bili izvan dohvata crnačkih strijelica, a nedugo zatim bili su već na protivnoj obali.

— Dragi moj druže, toga ti ne ću nikada zaboraviti — reče Jožić i stisne majmunu šapu. — Ti si mi donio spas u posljednji čas!

Majmun mahnu repom i veselo poskoči odlučivši istodobno u svojoj majmunskoj glavici, da ne će nikada više ostavljati svoga gospodara samoga.

Jurićevi imaju kod kuće budilicu. Neznam što je to puhnulo Juriću u glavu da budilicu svaki čas navija tako da mu valjda pedesetput dnevno zvoni.

— Čemu neprestano zvoniš tom budilicom? upita ga otac, kome je to već dozlogrdilo.

— Znaš oče, to je zbog susjedovog Ivića. Prevario sam ga da imamo telefon pa bih htio da misli da to kod nas zvoni cijeli dan telefon.

—— □ ——

Jurić je dobio od strica na dar 10 dinara. Ode odmah u slastičarnu i naruči nekoliko poslastica.

— Oprostite, gospodine, ali ove slastice nijesu vam dobre — reče slastičaru.

— Što? Ti prigovaraš mojim slasticama. A ne znaš ti da sam ja radio slastice dok tebe nije bilo na životu.

— Vjerujem Vam, dragi gospodine. Sigurno ste i ove kolače napravili još onda dok mene nije bilo na svijetu — odbrusi mu Jurić.

—— □ ——

Gledaju Jurić i Franić kako neki stroj sam buši zemlju i odmah ju izbacuje na hrpu.

— Ovi su strojevi upropastili radništvo. Da na pr. nijesu izmislili ovu bušilicu danas bi evo ovdje 100 radnika bilo zaposleno kopanjem zemlje lopatom — reče Franić.

— A da ljudi nijesu izmislili ni lopatu danas bi ovdje 10.000 radnika moglo dobiti posla, kad bi zemlju kopali i izbacivali — žlicama, izvali Jurić.

—— □ ——

U školi je Jurić od riječi do riječi prepisao Ivićevu zadaću.

»Kako to, Juriću, da si ti baš posve istim riječima u svojoj zadaći opisao konja, kao i Ivić?« upita učitelj.

»Pa, gospodine učitelju, ja sam opisao istoga konja, kojega i on«, odgovori Jurić.

—— □ ——

Poslala majka Jurića u dućan da kupi 1 kg šećera. Jurić donese šećer, majka ga izvagne i ustanovi da nedostaje 20 dekagrama. Ode u dućan i reče trgovcu:

»Jurić je kupio kod Vas 1 kg šećera, a kad sam ga kod kuće izvagala bilo je za 20 dekagrama manje«.

»Trebali ste, gospođo, izvagnuti i Jurića, pa bi vidjeli da se on sigurno vratio iz dućana za 20 dekagrama teži«, reče trgovac.

Dječje novine

ŠTO SE ZBIVA PO SVIJETU?

Čitava Evropa je uznemirena. — Kako znamo Njemačka je na 1. rujna provalila s vojskom u Poljsku. Poljaci su se dugo borili kao lavovi, ali su na koncu morali popustiti pred jačom silom, jer ih je istodobno napala i Rusija. Poljska vlada i veliki dio poljske vojske napustili su domovinu i pobjegli u Rumunjsku, a odavle što kopnom, što morem u Francusku.

Rusija i Njemačka razdijelile su međusobno Poljsku i danas više Poljska država ne postoji.

Engleska i Francuska bile su saveznice Poljske, pa su odmah čim je Njemačka napala Poljsku udarile i one na Njemačku i tako se sada vodi rat na francuskoj granici.

Francuzi su na svojoj granici podigli takav lanac podzemnih i nevidljivih tvrđava, da je nemoguće probiti ga i tako Nijemci ne mogu naprijed. Taj lanac francuskih tvrđava zove se »Maginotova (Mažinoova) linija«. Ali ni Francuzi ne mogu preko njemačke granice, jer su i Nijemci sagradili svoj lanac tvrđava, koji se zove »Siegfriedova linija«. I tako dvije ogromne vojske stoje na granicama, a da ne mogu dalje. Zato se bore aeroplanima i podmornicama. Njemačke podmornice krstare morem i potapljaju svaki engleski i francuski brod, koji stignu, ali ni Englezi ni Francuzi ne ostaju skrštenih ruku nego progone njemačke brodove i podmornice.

Balkanske države Jugoslavija, Rumunjska, Bugarska i Turska, želeći da sačuvaju mir i svoju slobodu pregovaraju o tome kako da sklope jedan savez za obranu od neprijatelja. K njima se pridružila i Madžarska, a i Italija, jer otkako je Italija zaposjela Albaniju mora se hoćeš-nećeš i ona smatrati jednim dijelom kao balkanska država.

Sve su se te države sada složile, jer se boje napadaja sa istoka. Rusija je naime prodorom u Poljsku najednom došla sve do Karpata. Gore na sjeveru ona je napravila takav pritisak na male baltičke države Litvu, Estoniju, Letoniju i Finsku, da su joj morale odstupiti neke svoje luke i pojedine dijelove svoje obale. Sada se prema tome i balkanske države, osobito Madžarska, Rumunjska i Turska, boje da ne bi i od njih Rusija počela štogod tražiti. Zato su se i složile u jedan obrambeni savez, a Rumunjska i Turska pozvale su u pomoć čak i Englesku i Francusku.

Tako eto izgleda u kratkim crtama današnji položaj u Evropi, a to je vrijedno znati.

U Jugoslaviji se nakon sporazuma s Hrvatima prilike sređuju. Banovina Hrvatska radi punom parom. Upravu su preuzeli Hrvati, imamo hrvatskoga Bana i podbana, a i svi predstojnici pojedinih odjela Banske vlasti su mladi činovnici Hrvati, koji rade na uređenju Banovine. Banovina Hrvatska ima i svoju vlastitu žandarmeriju, koja odgovara samo hrvatskom

Banu. Sad se još radi samo na tome da se odredi, kojim će novčanim sredstvima Banovina sama raspolagati, tako da u buduće ne će trebati za svaki dinar što smo ga mi sami uplatili, moljakati u Beogradu, da nam ga dadu za naše potrebe. Budući da su sada i Hrvati zadovoljniji, to je na taj način i država ojačana. Sada i Slovenci hoće da imaju svoju samostalnu banovinu kao i Hrvati, a to će se sigurno uskoro i dogoditi. Bosanski muslimani bi također željeli da i Bosna bude samostalna banovina, ali se tome protive bosanski Srbi, koji ne će da se dijele od Beograda.

Grčka. Službeni list grčke vlade objelodanio je zakon prema kojemu ministarstvo pošta mora svake godine nagraditi najbolje đake u školama jednom krasnom zbirkom svih grčkih maraka. Oni đaci, koji se bave sakupljanjem maraka t. j. filatelijom, mogu se koncem svake godine natjecati za veliku nagradu od 10.000 drahma, koje će se podijeliti među one đake, koji su u toku godine uspjeli sakupiti najljepšu zbirku maraka. Grčka vlada želi da na taj način pobudi među omladinom zanimanje za filateliju, koja je za učenike veoma poučna.

Njemačka. Njemačka poštanska uprava izdala je dvije nove marke koje se smiju nalijepljivati samo na novine, koje se šalju u inozemstvo. One nose natpis »Zeitungsmarken«, a stoje 5 i 10 pfeniga. Na njima je naslikana kugla zemaljska.

ZNAMENITOSTI.

Komadić kamena koji stoji 5 milijuna dinara. U Londonu je ovih dana prodan jedan dragi kamen, rubin, dva centimetra dugačak, a dvanaest karata težak. To je jedan od dvanaest najskupljih dragih kamena na svijetu, a stoji 5 mil. dinara.

Koliko ptica ima na svijetu? Neki francuski profesor izračunao je da na cijelom svijetu živi oko 75 milijarda raznih ptica.

To je Babilon! London ima, po najnovijem popisu, 8,650.000 stanovnika. Ako se pučanstvo bude množilo brzinom kao do sada imat će London već 1940 godine 9 milijuna stanovnika.

Gdje se još vozi lijevo? Države, u kojima se još vozi lijevo jesu: Madžarska, Engleska i Švedska. Kod nas kao i u svim drugim državama Evrope sva kola moraju voziti desno. Sada se međutim i Švedska sprema da uvedu vožnju na desno.

Životinje su znatiželjne. Nijesu samo ljudi znatiželjni, nego i životinje. Kada pastir goni stado koza, koze se svaki čas zaustavljaju i promatraju pojedine predmete. Koza pogleda svaki zakutak, ponjuši svaki papir na cesti, preskočit će svaki zid, da vidi što je iza njega. Divokoze se na taj način i lovi. Lovci na divokoze stave na određeno mjesto kakav neobičan predmet, divokoze zbog znatiželje dođu, iako su inače veoma plahe, a lovac, koji se sakrio samo odapne.

I psi su znatiželjni. Treba ih samo gledati, kako njuškaju na sve strane, kad izađu na ulicu.

Krave su također veoma znatiželjne. Kad kakav slikar slika na livadi, krave će doći i gledati u sliku dugo i nepomično i teško ih je otjerati.

Upravo su ludi od znatiželje morževi. Kad lovac hoće da ih primami bliže, stane udarati drvetom po ledu, a morževi dođu tako blizu da vide što je to, da ih lovac može upravo rukom uhvatiti.

Naj . . .

Najdulja cesta na svijetu vodi iz Sjeverne u Južnu Ameriku, a upravo se sada gradi. Dogotovljena će biti godine 1946. Do sada je već gotova u dužini od 3.700 kilometara.

Najveća biljka je neka morska trava, koja raste na obalama Tihoga oceana, a znade narasti do 400 metara u dužinu.

Najviša trava je bambusova trstika, koja naraste do 40 m visine, a promjer je stabljike jedva 30 cm. Bambus raste tako brzo, da se može upravo vidjeti kako raste, jer u roku od jednog sata naraste za pol metra. Urođenici prave iz bambusa kuće, vodovode, mostove preko rijeka i potoka, pletu košare i mnogo drugih stvari.

Razno

Prosjakova sreća. U Novari u Italiji došao je u jednu gostionicu 65-godišnji prosjak posve izcrpljen od gladi i umora. On je nešto pojeo i malo se se odmorio, a kad je htio platiti nedostajale su mu dvije lire, da potpuno namiri račun. Prosjak je ponudio gostioničaru kao naknadu jednu srećku, koja stajaše 1.50 lire. Gostioničar se smilovao prosjaku i poklonio mu one dvije lire, ne hoteći uzeti srećku. Za nekoliko dana pojavi se prosjak sav sretan kod gostioničara, da mu vrati svoj dug. Srećka, koju gostioničar nije htio primiti, dobila je 135.000 lira.

ODGONETKE

Iz broja 1

Zadaća: U razredu je bilo 28 dječaka i 20 djevojčica

Ispunjaljka: Mali — Adam — Lava — Imam

Posjetnica: Krojač

Križaljka: Vodoravno: pas — porez — rik — lan — radio — lim
Okomito: car — pokal — Selim — zao — dim

Dvije posjetnice: Direktor, Virovitica

Ispunjaljka: talas — Avala — Latin — Alija — sanak

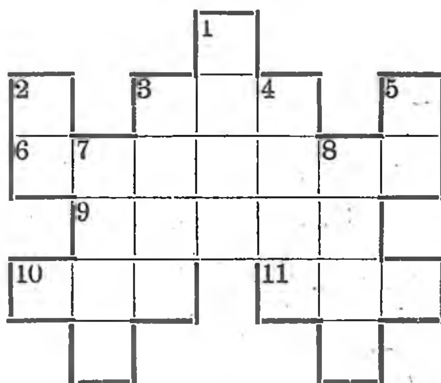
Nagrađeni odgonetači: Zdravko Mihun, Ivanić-Grad, Mirko Engel, Osijek I, Beogradska 8 — Mirjana Stojaković, Nova Gradiška.

ZAGONETKE

REBUS
(Tina Orešković, Sušak)

% 1 100m²

KRIŽALJKA

Vodoravno: 3. ima ga svaki dječak na krstu. — 6. divani. — 9. naša svetica iz Kotora. — 10. žensko ime. — 11. mjesto u Vojvodini.

Okomito: 1. mnogo stabala. — 2. začin. — 3. domaća životinja, daje mnogo mlijeka. — 4. hrana starih Izraelaca u pustinji. — 5. lična zamjenica (množina). — 7. nevjerovani apostol. — 8. Osjećaj, koji čovjek nikada ne gubi.

ZAGONETNA POSJETNICA

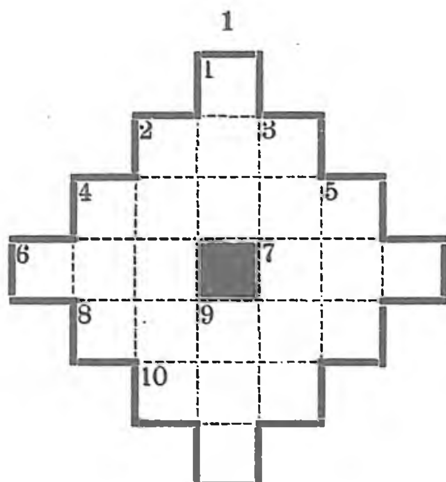
IVAN DRAŽ

Odakle je naš Ivan?

TRI ISPUNJALJKE

(Vjekoslav Frlan, Kastav)

1

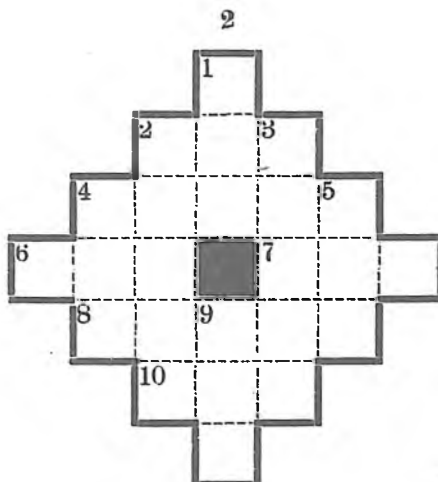
Okomito:

1 čekić, 2 pokojni tvorac nove Turske, 3 prevozno sredstvo na rijekama, 4 opušak cigarete, 5 ovamo, 9 glavni grad Italije.

Vodoravno:

2 konjski korak, 4 kefa, 6 zaliv u zap. Istri, 7 žensko ime, 8 muško ime (Dragutin) 10 žen. ime

2

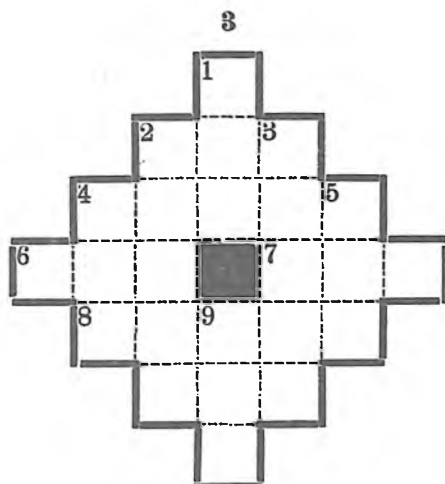
Okomito:

1 na čelu banovine, 2 odvažan čovjek, 3 marljiv, 4 srdžba, 5 avarski poglavica, 9 nije noć

Vodoravno:

2 srdžba, 4 odvažan čovjek, 6 na čelu banovine, 7 nije noć 8 radišan, marljiv, 10 avarski poglavica

3

Okomito:

1 znoj, 2 muško ime (prvi apostol), 3 mužjak živadi plivačice, 5 u crkvi je, 9 pjevanje

Vodoravno:

2 svećenik, 4 dan u sedmici, 6 znoj, 7 staja za ovce, 8 mirodija, 10 vrijeme.

»Mali Istranin« izlazi jedamput mjesečno. — Pretplata iznosi 12 dinara na godinu. — Pojedini broj stoji 1 dinar. — a inostranstvo dvostruko.

Uredništvo i uprava nalaze se u Krajiškoj ulici br. 12.

Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: Ernest Radetić, Zagreb, Krajiška ulica 12. — Tiskara C. Albrecht (P. Acinger), Zagreb, Radićeva ulica 26.

Za tiskaru odgovara: Petar Acinger, Zagreb, Radićeva 26

Poštarina plaćena u gotovu

Ovaj dvobroj stoji 2 dinara

Mali ISTRANIN

GOD. XI STUDENI-PROSINAC 1939 BROJ 3-4

Mala pošta

Sretan Božić
i
Sretnu Novu Godinu 1940.

želi svim svojim čitateljima, pretplatnicima i povjerenicima
uredništvo „MALOG ISTRANINA“

PORUKA UREDNIŠTVA

Kako smo svojedobno već u prvom broju našega lista javili, ove smo godine već na početku školske godine imali malu nepriliku. Naš je urednik cijeli mjesec rujan bio na vojnoj vježbi, pa je tako prvi broj lista izašao u listopadu umjesto u rujnu, drugi je broj izašao u studenom umjesto u listopadu, a sada je evo trebao da u prosincu izađe broj od studenoga.

Da izlaženje lista dovedemo opet u pravu kolotečinu mi smo sada izdali brojeve za studeni i prosinac zajedno kao božićni dvobroj. Naši pretplatnici nijesu time ništa oštećeni, jer će dobiti dvostruko veći broj. s lijepim i bogatim sadržajem.

Sve svoje male i velike prijatelje molimo, da nam i nadalje ostanu vjerni i da nas podupru skupljanjem novih pretplatnika i urednim plaćanjem pretplate. Naš je list posvećen kraju, koji ne smijemo nikada zaboraviti.

List se izdržava samo od pretplate prijatelja i čitatelja. Za svoj rad u njemu nitko ne prima nagrade. Svi koji u njemu surađuju rade to iz čistog rodoljublja.

Mnogo je siromašne djece, koja bi list rado držala i čitala, a nemaju čime da plate pretplatu. Oni, koji imaju učinit će lijepo i plemenito djelo. ako pošalju osim svoje pretplate još i pretplatu za kojeg siromašnog a vrijednog učenika.

Ovaj naš list primaju i mnoga naša djeca iz Istre, koja nam ne mogu poslati pretplatu, no mi im ga uza sve to i nadalje šaljemo. Tko može da plati pretplatu i za njih učinit će plemenito djelo i ta će mu djeca, koja u nama i u ovdašnjoj slobodnoj braći vide svu svoju nadu i uzdanicu. biti od srca zahvalna.

A sada još jednom:

Sretan Božić i Novu godinu 1940. želimo u ime svih onih naših malih Istrana pod Učkom svima, koji su nas u staroj godini podupirali i s ljubavlju pratili naš rad.

MALI ISTRANIN

GOD. XI STUDENI-PROSINAC ŠK. GOD. 1939.40 BR. 3—4

Kako Bog hoda po svijetu

Veliki grad... Visoke palače, široke ceste — glatke kao staklo, a po njima se skližu gumeni kotači gospodskih automobila, zasljepljujuć te svojim blještavim svijetlom.

Svi su izlozi trgovina rasvijetljeni bajnim svijetlom, a u njima ima toliko lijepa, toliko dobra, ali samo za one, koji su bogati i koji imaju novaca.

Marica, mlada seljačka djevojčica, došla je u taj veliki i tuđi grad, da čuvajući i njegujući tuđu djecu, zaradi kakav dinar za svoju siromašnu majku, za malu braću, koja u nekom dalekom i zabačenom selu gladuju...

Pred Božić je. Sutradan će biti Badnjak. Oh, kako li je lijepo bilo u te svijetle svete dane kod kuće. Skupili bi se svi oko vatre, pjevali o Jezušeku, koji se je te noći narodio i sišao na zemlju za spas cijelog svijeta, pojeli bi mršavu večericu i bili su sretni... A ovdje u tuđem svijetu, svijetlom i blještavom, ona se je osjećala još bijednijom još siromašnijom, iako je stanovala u gospodskoj palači i imala svoju lijepu sobicu, o kakvoj kod kuće nikad ni sanjala nije.

Vani su trubile trublje automobila, zvonili su tramvaji, u daljini je zviždala lokomotiva... Marica se vraćala kući natovarena svim mogućim jestvinama, koje je kupila u dućanu za svoje gospodare, što su se spremali da svečano proslave Božić...

Penjala se mramornim stepenicama. Ususret joj je dotrčala djevojčica, zlatokosa, odjevena u najfinije tople pamučne haljinice... Tu je djevojčicu Marica morala služiti, njegovati je, voditi je na šetnju, prati je i umivati i brinuti se za nju, objesnu i razmaženu.

A kod kuće je imala petero mlađe braće, sve jedno drugome do uha, koje je trebalo rediti i čistiti, krpati i odijevati, jer ih stara bolesna majka nije više mogla. A svi su bili puka sirotinja.

Na njih je mislila u tom času Marica, mlada sluškinjica u gospodskoj gradskoj kući. Oh zavičaju, oh rodni kraju, gdje li si sada? Gdje su one divne zelene šume, one tratine cvijećem našarane, ona pusta, široka ravnica, brežuljci i dolinice, potočići i bistri gorski izvori?

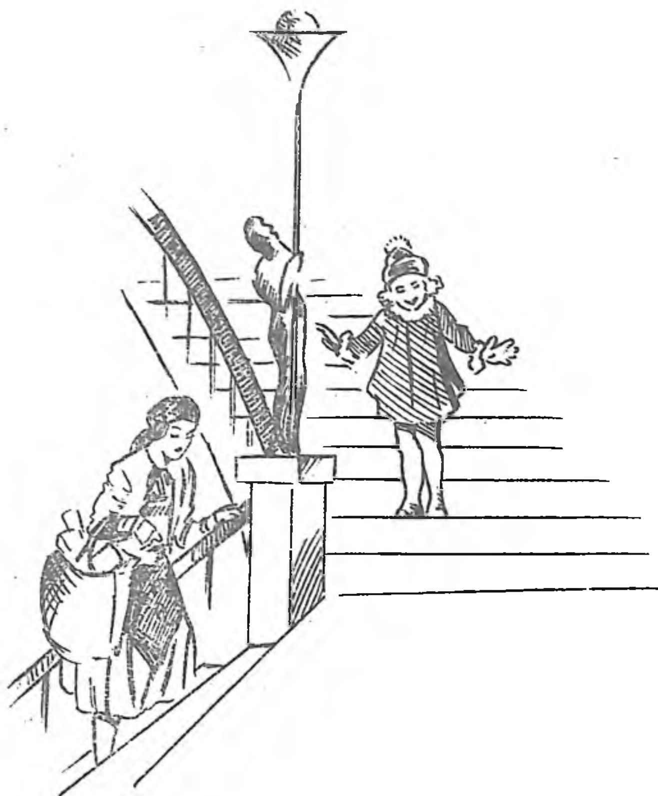
Zamišljeno je šutila Marica, mlada seljačka služavka u velikom gradu.

Djevojčica, koju je ona služila bila je živahna i glagoljiva. Neprestano se vrtjela oko nje, čavrljala i pitala koješta, ali Marica jedva da je odgovarala, Bila je tako tužna, tako žalosna...

— Što je s tobom, Marice? došla je majka male Vande — tako se je zvala djevojčica, koju je njegovala — i zabrinuto promatrala Maricu. — Nekako si blijeda i slabo jedeš posljednjih dana?

A Marica jedva da je odgovorila. Krišom je obrisala suzu i žurno izišla iz sobe.

— Marica je bolesna — mislili su u kući, a stari gospodin, otac male Vande, bogati bankovni ravnatelj samo se je smiješio. — Mlada seljačica ne zna još da se snađe u velikom gradu — rekao je i zapušio debelu cigaru...

Ali Vandinoj majci nije ta tuga Maričina dala mira.

Na večer, kad je mala Vanda zaspala došla je ona u Maričinu sobicu.

Svuda je vladao savršen red. Sve je blistalo od čistoće. Vrijedna je ta mala seljakinja — pomisli gospođa u sebi, a zatim reče začuđenoj djevojčici:

— Marice, hoću da s tobom govorim otvoreno. Blijeda si, žalosna i zamišljena. Reci mi što ti je. Ti moraš biti vedra i vesela. Ne ću da moje dijete, moja mala Vandica gleda svaki dan u tvoje tmurno i tužno lice.

Marica se prepala. Zaista, mogli bi joj otkazati službu, a što će onda njena braća, njena bolesna majka...

— Gospođo — reče plačnim glasom. — Ne mogu biti vesela u ove dane... Kod kuće imam bolesnu majku, petero male braće i dvije sestre. Ja sam najstarija, ja služim za njih, jer oni kod kuće nemaju ni kruha. A Božić je, gospođo draga, dan radosti u svačijoj kući. Ja ga ne ću osjetiti... Sama u tuđem svijetu, među tuđim ljudima, tuđa sluškinja... A majka, koja mi je kod kuće na umoru, mala braća i sestrice čekaju moju pomoć, čekaju da me vide bar na Božić, ali ja ne mogu do njih. Daleko su, dugačak je put, a ni nemam što da im donesem...

— Život je težak, imaš pravo dijete moje, — rekla je samilosno gospođa. Treba se boriti i vjerovati u bolje i ljepše dane...

— Ah za mene je lako, kad bi mi bar stara majka kod kuće zdrava bila...

— Utješi se, dijete moje, sve će još biti dobro.

Nato se je digla i izišla iz njezine sobice.

Dobro je znala Marica da će gospođa tako reći i otići. Ta što je drugo i mogla? Ona je bogata, istina, ali ima muža i dijete a što ona zna, kako se živi u siromašnim seljačkim kolibicama pod planinama. Marica se baci na krevet i zaplače, da bi joj bilo lakše. Dobro je znala što će se dogoditi. Otpustit će je, otkazat će joj službu, jer ona, ovako zamišljena i vječno tužna i zaplakana ne može biti odgojiteljica vedrom i nasmijanom gospodskom djetetu... A što će onda? Gdje će da zaradi kakav dinar da pomogne bolesnu majku. Sestrica joj je pisala, da liječnik više ne će da dolazi k majci, jer ga ne mogu platiti... A ona je evo sama tu u bogatom velikom gradu, zatvorena u ovoj sobici kao u željeznoj krletki. Tako je daleko od kuće. Njoj bi bilo lijepo, kad samo ne bi trpjela radi svojih kod kuće, koji stradaju, a ona im ne može pomoći.

I ne znajući više što da radi, na koga da se obrati za pomoć stane vruće moliti Boga, maloga Isusa, čiji se god evo približava. Molila je žarko i gorljivo.

I uronjena u molitvu i plač osjeti najednom na ramenima nečiju ruku.

— Marice! probudi ju njezina gospođa.

Marica skoči u vis, preplašena. Sigurno će joj gospođa otkazati.

— Marice, pođi kući, za jedan sat ide vlak prema tvome selu. Kod kuće te sada o Božiću sigurno trebaju.

Djevojčica se stresla po cijelom tijelu.

— Gospođo, ni oni sami nemaju što jesti, što ću kod kuće? A gdje da opet nađem službu?

— Što to govoriš, dijete moje. Ta vratit ćeš se opet k nama. Tu imaš prvu pomoć za svoju bolesnu majku... To reče i pruži joj nekave papire. Bile su dvije šuštave hiljadarke.

Marici je drhtala ruka. Rasplakala se je.

— Kako sam vam zahvalna, gospođo! Ali kako da Vam to vratim...«

— Ne misli na vraćanje. Pođi majka te čeka, tvoja mala braća misle na tebe... Pođi i reci im, na današnji dan, Dijete Isus nikoga ne zaboravlja...

I Marica je pošla. Vlak je huktao, dimio se i parao crnu noć. Bila je tama, ali oko Marice kao da je sve blještalo u sjaju od radosti i ganuća...

Dijete Isus, koji u ove božićne dane ne zaboravlja ni najvećega siromaha pojavio se kod nje ove godine u obliku dobre njezine gospođe, jer se on kod svakoga javlja u drugom ruhu, u drugom obliku. On ulazi u srca dobrih ljudi. I kad u ove dane vidite plemenita čovjeka, koji ne zaboravlja sirotinje, znajte da je u njemu duh Božji, duh maloga Isusa...

A svi vi, djeco gospodska, koja imate sluge i sluškinje, znajte da ti ljudi nijesu robovi, stvoreni samo zato da podnose vaše hire i mušice, nego da s tugom i bolju rade i služe vas, uglavnom samo zato, da mogu svojim najbližima, koji su siromasi, pomoći... *E. R.*

Pred Božić

Vrhovi Učke bili su već pokriveni bijelim pokrivačem. Pastiri su se zamatali u deblje suknene kapute i tražili zakłona od bure, koja je češće znala fijukati. Grane su već sasvim ogolile, a zelenile su se još samo smreke i na njima kao rubini crvene bobice. Po njima i oko njih skupljala su se jata drozdova, koji su doletjeli u naše krajeve tko zna odakle. Valjda tamo iz bratske Češke zemlje! Došli su da spase glave i prezime, a djeca su ih lovila pod »laburama«. I lovci bi ponekad znali pripucati u njih, kad bi se ih mnogo nakupilo na jednom mjestu, no to se rijetko dešavalo, jer su drozdovi vrlo plahi, pa je teško približiti im se na puškomet daljine. I djeca su ih znala gađati kamenjem, no oni bi samo cijuknuli i odletjeli do druge smreke. Bilo je studeno i pastiri nijesu marili svirati u dvojnice i mišnice, osim kad bi sunce na mahove granulo. U škrabicama i udubinama u kamenju zrcalila se je voda, što je jučer ili pred koji dan napadala! Ovčice su zbijene pasle suhu travu i više puta tužno blejale, kad bi bura jače fijuknula. Poljski je rad zastao, samo bi se dovažala drva kući. Među drvima tražio se i iskopao stari ogromni panj, koga bi se na Badnjak ujutro položilo na ognjište, a uveče dala bi mu se bogata, posna ve-

čera: bakalar, zelje i grah i zalilo ga se crnim vinom! Domaćice su redile po kući i oko kuće. Pretresale su se škrinje, sa »napa« i »škancija« čistila se prašina, ribalo se podove. Sve mora biti lijepo, čisto, uredno, svečano!

Majke bi mijesile i »fritule«, a dječica se oko njih vrzla da što više dobiju! Ujutro bi jako roktanje budilo susjede! Ugojene svinje klale su se. Dim se je širio, a susjed je susjeda zvao u goste ili mu slao pečenku. Kuća mora o Božiću svega imati. I sirotinji se je dijelilo da i ona provede lijepo Božić. Uoči Božića bilo je već spremno. I tamnjan i svijeće. Preko dana se postilo, a uveče bi svi zajedno sjedali za stolove. Najstariji na čelu stola, a najmlađi pokraj majke ili seke. Krste se i mole Boga, zapale voštane svijeće, koje su u krugu poredane u burici sa mekinjama. Gore one svečano, nekako tajanstveno! Ispod stola na lopatici je žeravka i u nju se sipa tamjan. Njegov se miris širi po kući, a sva su djeca mirnija, nekako začuđeno promatraju okolo sebe. Nasred stola je i drveni sud »diža« ili glinena »bukaleta« na kojoj piše »Pij Ante«, »Pij Ive«, ili »Zdravo kume«, a u njoj se vino crni! Blaguje se redom, a iza jela se i opet moli. Otac, majka ili baka pričaju priče djeci, a vani fijuče bura. Jaki prasak trgne sve. Selom odjekuje pucanj za pucnjem u Slavu Onoga, koji se te noći rodio i otkupio svijet! U slavu maloga Isusa! Ljudi hoće da budu nekako bolji, a i djeca bi htjela biti bolja! Mlađi se spremaju na Ponoćku, gdje će pjevati u zboru »U sej vrime godišća, mir se svitu navišća, porođenje Ditića, od Divice Marije«...

Tko zna kako sada slave Božić po našim kućama i selima tamo preko tužne Učke planine.....!

Prikodražan

Jesen

Odvezlo se ljeto vruće
puno sunca, zlata,
sad rumena jesen kuca
na svačija vrata.

Nosi svježa, hladna jutra,
nosi svoje dare;
puni bačve i pivnice,
napunja hambare.

Pa ko ljeti radio je,
klonuo se hlada,
u jeseni bere, skuplja
blagoslov svog rada.

Gabrijel Cvitan

Tri Kralja

Dva dana prije Nove godine zapao je dubok snijeg. Veliko je to bilo veselje za djecu, koja su se sanjkala, grudala, kotrljala i nabacivala snijegom. Po cijeli je dan do kasne večeri odjekivao hihot, cika i smijeh razdragane mladeži.

Mesarov Tonko, učiteljev Milivoj, trgovčev Zvonko i Malovićev Bogdan bili su nerazdruživi prijatelji. Zajedno su polazali školu, zajedno se igrali i zajedno imali svoje tajno društvo »Pravednost« kome je bila svrha progoniti zlo i nepravdu među đacima u školi, a i među ostalom fakinažom na ulici. Oni su zato i bili strah i trepet svih pokvarenih dječaka, a osobito onih, koji su običavali tući i napadati manje učenike i zadirkivati slabašne djevojčice.

I danas su se drugovi našli na brijegu da se malo povesele, sanjkaju i grudaju. Začudo bila su na okupu samo trojica: Tonko, Milivoj i Zvonko. Malovićevog Bogdana nije bilo.

— Hej, dečki, a gdje je danas Bogdan? reče Tonko mesarov. Jeste li zato da se odsanjkamo do njegove kuće da ga pozovemo da se dođe s nama igrati?

— Hajdemo! kliknu sva trojica i za čas su sjedili na brzim saonicama i kao strijela jurili niz brijeg prema Bogdanovoj kući, koja se nalazila nešto izvan grada. To zapravo i nije bila kuća nego neka drvena baraka, ograđena plotom. Velikom vještinom zaobiđe Tonko saonicama ugao ograde i naglo ih zaustavi.

Milivoj, koji je znao izvrsno zviždati zafućka poznati znak, a čas zatim pojavi se na vratima drvenjare Bogdan. Bio je dosta slabo odjeven, lica su mu bila upala i blijeda, a nožni prsti virili su mu iz poderanih cipela.

— Što je s tobom Bogdane? upitaju drugovi u jedan glas. — Jesi li možda bolestan?

Bogdan odgovori snuždeno:

— Ja ne, nego moja majčica!

Drugovi su ga neko vrijeme sažalno promatrali, a nato reče Zvonko:

— Hoćeš li doći s nama na sanjkanje gore na brijeg?

Žalosnim glasom reče Bogdan, da ne može otići iz kuće. Majka leži kod kuće sama. Otac je bez posla, pa je otišao bratu na selo, da izmoli malo krumpira. U kući nemaju što jesti, kruha nemaju, a nemaju ni drva u drvarnici. Osim toga on nema ni cipela.

Drugovi su ušutili. Lagano su se okrenuli, pozdravili Bogdana i vratili se natrag na brijeg. Bogdan je skočio u drvarnicu i uzeo naramak drva, da još ugrije sobu u kojoj mu je ležala bolesna majka.

Tonko, Zvonko i Milivoj bili su žalosni. Nekako im nije išlo od srca današnje grudanje.

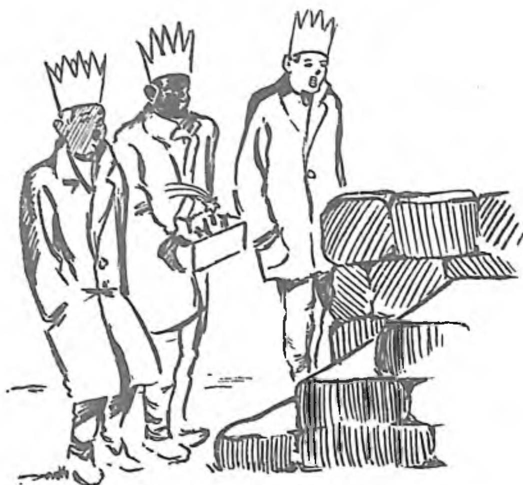
— Dečki! reče Zvonko. — Držim da bi bila naša dužnost da nešto učinimo za Bogdana.

— Molit ćemo kod kuće, da nam dadu svega po malo, pa da odnesemo Bogdanovima.

— Ne znam hoćemo li što dobiti kod kuće, reče mesarov Tonko. Moj je otac zadnje dane dosta ljutit. Kaže da mu je mnogo mesa ostalo neprodanog. I majka je nešto mrzovoljasta zbog toga, pa se bojim da mi ne će htjeti ništa dati.

I drugi su se zabrinuli. Vratili su se kući ne dogovorivši se ni o čemu.

Na Novu godinu opet su se drugovi našli. Sjeli su na saonice i jurili niz brijeg da se sve za njima prašilo od snijega. Bogdana nije bilo ni danas.

Učiteljev Milivoj reče odlučno:

— Drugovi nešto moramo učiniti za Bogdana. Ja sam se nečemu dosjetio.

— Čemu? upitaju znatiželjno drugovi.

— Za šest dana bit će Sveta Tri Kralja. Običaj je da djeca idu okolo pjevati, pa uz to sabiru darove. Što bi bilo, da pođemo i mi. Uzet ćemo koš i što skupimo odnijet ćemo Bogdanu.

— Jao ja se bojim — reče mesarov Tonko. Ako me otac uhvati bit će zlo i naopako. Isprašit će mi hlače, da će se sve dimiti.

— Joj što si nespretan — reče Milivoj. — Pa ne će te prepoznati. Mi ćemo se tako obući i namazati po licu da nas nitko ne će prepoznati.

Milivojeva sestra pribavila im je tri dugačke bijele noćne košulje, koje su im sezale do gležanja, iz zlatnog papira izrezali su tri kraljevske krune, u dućanu su kupili jedne papirnate ja-

slice i svijeću, a da budu što kraljevskiji i dostojanstveniji sašila im je Milivojeva sestra iz nekih svojih starih haljina, tri dugačka kraljevska plašta, na koje je prikrpala po nekoliko zlatnih zvijezdica. Izgledali su uistinu kraljevski.

Došao je i dan prije svetih Triju Kralja. Odmah poslije podne, dječaci su se sastali u školskoj sobi i zaključali se unutra, a Milivojeva ih je sestra lijepo uredila. Milivoj je bio kralj Gašpar, Zvonko je bio Melhior, a Tonko Baltazar. Tonko je baš želio, da bude Baltazar, jer kažu da je Baltazar bio crnac i zato se je Tonko namazo po licu crnom pastom za cipele tako da ga nitko ne bi prepoznao. Budući da je kralj Melhior bio po predaji crvenokožac, to je i Zvonko namazao svoje lice crvenom šminkom, tek je Milivoj bio bijelac, pa si je lice nabijelio brašnom, da je izgledao kao mlinar.

Kad su se tako uredili i opremili krenu dječaci na put. Kradom su izišli iz škole i krenuli od kuće do kuće. Pokucali bi na svačija vrata i kad bi se pojavila domaćica započeli bi pjevati:

»O sveta Tri Kralja
o blažen vaš dan
Kad mladi kralj s neba
bi k nama poslan.«

Pjesmicu bi obično završili riječima:

»Bog vam daj na zemlji raj
Dajte nam dare da idemo v kraj!«

— Gledajte, gledajte, što su zgodna ova Tri Kralja — govorile bi domaćice smijale se i obilno darivale koja kobasica, koja jaja, koja mesa, kruha, sira, a bome bi svaka bacila i po par dinara u koš, što bi ga Tonko spremno pružio svakoj domaćici pod nos.

Tonko — htio sam reći crnački kralj Baltazar — bio je sav sretan vukući pun koš svakojakih jestvina.

— Naš drug Bogdan i njegovi roditelji imat će za cijelu sedmicu jela — veselili su se dječaci.

— A bit će bome nešto i za cipele — reče trgovčev Zvonko, koji je odmah izračunao što će moći Bogdan kupiti za skupljene dinare. — Na žalost novih cipela ne će moći kupiti, jer je ipak premalo dinara, ali će stare moći dati popraviti. —

Baš su u tom času prolazili mimo jedne gostionice.

— Hajdemo unutra! U gostionici su ljudi obično veseli, pa će nam možda dati još kakav dinar. Bilo bi sjajno kad bismo mogli sakupiti toliko dinara da kupimo Bogdanu dobre i čvrste cipele za zimu i snijeg — reče učiteljev Milivoj.

— Ja se bojim gazdarice. Gostioničarka je huda žena, pa bi nas mogla najuriti, bojažljivo će Zvonko.

— Pa što zato? odvažno će mesarov Tonko. Hrabre pomaže Bog! Hajdmo!

I uđoše u gostionicu.

Gostioničarka, koju su svi zvali »Brkata« jer je pod nosom imala nekoliko dosta dugih dlačica, čim ih je ugledala pograbila je metlu i htjela ih je potjerati iz gostionice.

— Ta nemojte, gospođo, — stadoše ju miriti nekoji gosti. — I mi smo nekad bili mali pa smo hodali ovako okolo pjevati. Neka pjevaju!

I gostioničarka se umiri, a naša tri junaka zapjevaju:

»O Sveta Tri Kralja o blažen vaš dan

kad Mladi Kralj s neba bi k nama poslan«...

Najednom crni Baltazar naglo zamukne. Sav se stane tresti kao šiba na vodi. Među gostima prepoznao je svoga oca, mesara, koji ga je uporno gledao. Kad se je mesar digauo jurne kralj Baltazar prema vratima, ali kako se je na vratima skupilo dosta ljudi, nije mogao da umakne.

— Što je, što je? začude se gosti.

U to se je crnom kralju približio i mesar.

— Joj, oprosti mi, tata, oprosti, ne ću nikada više... stao je moliti Tonko svog oca, misleći da ga je otac prepoznao.

Sada je istom i mesar prepoznao po glasu svoga sina.

— A ti si to, lopove jedan! No sad ću ja tebi zapjevati — ražesti se otac i već je htio da ga povuče za uho, ali se uto umiješaju gosti, koji ga stanu miriti.

— Oprosti, oče, nijesam išao prositi za sebe... jecao je Tonko, crni kralj Baltazar, a otac ga upita:

— Nego za koga to prosiš?

Kad su i drugi gosti stali pitati za koga to prose dječaci stanu pripovijedati kako je njihov drug Bogdan siromašan, kako mu majka leži bolesna, a otac je bez posla i kako nemaju ni što jesti, pa kako su se oni dogovorili, da će ići okolo kao sveta Tri Kralja čestitati i pjevati, da bi nešto za njega i njegove roditelje sabrali.

U jednom je času cijela gostiona bila ganuta.

Stara gostioničarka »Brkata« brisala je pregačom suze, a i mnogi su gosti krišom otrli po koju suzu, koja im se je neopazice zacaklila u očima.

Nato je gostioničarka prva segnula u džep i dala im dvadeset dinara. Kao na zapovijed svi su gosti sezali u džep i dinari su samo pljuštali u Tonkov koš. A njegov otac mesar, kad je sve to vidio pogladi svoga sina po crnom obrazu, izvadi čitavu pedesetaču i reče:

— Evo dečki to je za vašeg druga Bogdana. A kad pođete k njemu recite njegovom ocu neka dođe odmah sutra k meni; imam nešto posla za njega. Neka odmah donese i košaricu dat ću mu komad mesa da skuha juhu za bolesnu Bogdanovu majku. I onako imamo kod kuće mnogo neprodanoga mesa.

A gostioničarka reče:

— Recite svome drugu Bogdanu, da može doći k meni svaki dan s lončićem, pa će dobiti objed za sebe i za cijelu obitelj. Kod mene hvala Bogu ima toga uvijek dosta.

. . . .

Zveckajući dinarima i vukući prepunu košaru svakakvih jestvina iziđu dječaci svi sretni iz gostionice.

— A kamo ćemo sada? upita Zvonko.

— Dosta smo se danas nahodali i dosta straha pretrpjeli. Sada idemo k Bogdanu, da i njemu malo zapjevamo.

I otputiše se gazeći po snijegu sve do Bogdanove drvenjare.

Bogdanov otac, koji se međutim bio povratio iz sela kamo je bio otišao k bratu po vrećicu krumpira, neobično se je začudio, kad je ugledao tri kralja, koji mu dođoše čestitati. Nije bio navikao da ih u svojoj kući vidi. Ta nije im imao što dati zato mu nikad nijesu ni dolazili. Ali se zato Bogdan neobično obradovao. Tri kralja su pjevali, ali ih Bogdan nije prepoznao. Ta kako i bi, kad su bili tako namazani, jedan bijel ko mlijeko, drugi crven kao pravi Indijanac, a treći crnji od najcrnijeg crnca.

Prepoznao ih je istom kad mu je mesarov Tonko, to jest crni kralj Baltazar, utisnuo u ruke prepunu košaru svakojakih jestvina, a uz to mu stao turati u džepove pune pregršti dinara.

A kad su istom kazali što je rekao Tonkov otac, koji je kazao da će dati zaposlenja Bogdanovom ocu i što je rekla gostioničarka »Brkata«, da će svaki dan dati lonac juhe za bolesnu Bogdanovu majku, sreća je njihova bila potpuna.

Toga su dana kod Bogdanovih proslavili svetak svetih Triju Kralja, kako već davno nijesu. Bogdan je dobio nove cipele, majka se uskoro oporavila, a otac je marljivo radio kod mesara i lijepo zarađivao.

I tako je završila pripovijest o dobrim drugovima.

Po tuđem izvoru: E. R-ć

Božić

Božićno je sada veče,
Sa crkava zvona ječe,
Sad veselje i mir vlada
Jer je sveto veče sada.

Nebo nije sada tmurno,
Ni smrknuto, niti burno,
Već veselo zvijezde sjaju
I Isusa pozdravljaju.

Dok sa crkvi zvona bruje,
Božićna se pjesma čuje,
I dok tiho sv'jeća gori
Božićna se pjesma ori.

Marko Mirosav
uč. IVa r. r. g., Daruvar

Majčine ruke

Djeca su u školi dobila zadaću da napišu nekoliko rečenica o majčinim rukama. Učitelj nije htio da im mnogo govori o tome, što imaju napisati. Htio je da svatko napiše ono što o majčinim rukama zna.

Mali Martin napisao je ovo:

»Majčine ruke.

Moja majka jednom rukom kuha jelo, a drugom drži molitvenik iz koga moli za nas. Jednom rukom krpa očevo odijelo, drugom rukom mene umiva i redi prije nego što pođem u školu. Jednom rukom češlja mlađu sestricu, drugom rukom pregledava moje zadaće . . .«

Kad je učitelj pregledavao zadaće učenika, čitajući Martinovu zadaću zastade i stade se smijati:

»Martine, Martine, ta tvoja majčica mora da ima toliko ruku, koliko stonoga nogu. Koliko ima zapravo ruku tvoja majka?«

Ostala su se djeca također smijala. Martin se digne i odgovori ozbiljno:

»Moja majka, gospodine učitelju, ima mnogo ruku. Dvije ruke ima za oca, da ga uredi, okrpa i opremi i utješi njima, kada ga more brige. Nas ima šestero djece i za svakoga od nas ima majčica po dvije ruke, da nas njima pogladi, nahrani, čisti i opremi. I za kućanske poslove ima majka dvije ruke, i za rad u polju također dvije, a isto tako i za rad u staji i oko nje. Za bijedne i siromašne ima moja majčica također dvije ruke i pomaže im gdjegod može. I za Gospodina Boga ima ona dvije ruke, koje skrušeno sklapa i moli Mu se za sreću sviju nas. . .«

Djeca se više nijesu smijala. I učitelj se uozbiljio i gledao nekuda daleko zamišljeno. Sjetio se je i on svoje starice majke, koja je također imala za svakoga po dvije ruke . .

»Martine«, reče učitelj, »imaš pravo. Majčice naše nemaju samo dvije ruke. Sve one imaju na stotine ruku, koje rade za svakoga koji je potreban. Nikada ne miruju, nikada ne počivaju. Ali će zato i dobri Bog imati za njih dvije ruke, Dvije ruke pune milosti i blagoslova Božjega. Tvoja je zadaća, Martine, najbolja. Evo, zapisat ću ti: odličan! I pozdravi mi tvoju hrabru i radišnu majku kod kuće!« -er-

Bezbožni postolar i ponoćka

Narodna

Živio jednom postolar, koji nije poštivao ni petka ni svetka, nego uvijek radio, kad se smjelo i ne smjelo. Nedjeljom nije išao na misu, kao svaki drugi pravi kršćanin, nego bi kod kuće cipele nabijao. Pa i na sam Božić činio bi tako.

Bilo je Badnje veče. Drugi su ljudi slavili rođenje Isusovo i odlazili na ponoćku, a bezbožni je postolar kod kuće zviždukao i šivao cipele.

S tornja seoske crkvice čula se zvonjava. Započinjala je ponoćka. Na prozoru se ukaže grdna nakazna glava i pozdravi, kreveljeći se, postolara:

— Hej, goso, poznaš li moju gubicu?

Postolar se u prvi mah preplaši, ali se brzo sabere, pograbi cjepanicu i tresne njome o prozor:

— Evo tebi trubicu za tvoju poganu gubicu!

Cjepanica udari a nakazna se glava samo otkotrlja na zemlju.

Malo zatim kad je drugi puta pozvonilo s tornja, pojavi se opet na prozoru još nakaznija glavurina, koja zaurla:

— Hej, goso, zar ne poznaš moju gubicu?

A postolar zagrmi:

— Evo tebi trubicu za tvoju poganu gubicu! i baci još veću cjepanicu kroz prozor, a nakazna se glava uz strašan žamor otkotura.

Ali u to se dogodi nešto užasna. Oko kuće zaurla na stotine poganih glasova i kao da će kuću raznijeti. Na stotine vatrenih konjskih kopita gazilo je oko kuće, da je sve drhtalo, urlalo, lajalo, brujalo, treslo i drmalo. Postolar od straha sjedne na pod, a oko njega zavlada strašan mrak, jer mu se je svijeća utrnula.

Kad su došli ukućani s ponoćke našli su ga svega preplašena kako sjedi u mraku na podu i drhturi kao šiba na vodi.

Oko kuće bilo je sve zgaženo i krvavo, kao da se vodila najstrašnija bitka.

Od toga dana postolar nije više radio u svetke, nego je skromno i pobožno išao na misu, a osobito pak na ponoćku.

Sladokusac

Mali medvjed Brundo plače:
»Mati, peci mi kolače!
Ja bih ih za Božić io;
Već sam ih se zaželio.« —
Medvjedica masti nema,
Te se kumi po nju sprema.
A do kume je daleko:
Pola sata, pa i preko...
Medvjedica kaže Brundu:
»Ispraši mi, dijete, bundu!
Kad se ide tuđoj kući,
Čisto valja se obući.«
Brundo otre suzne oči
I na stražnje noge skoči,
Majci šapom krzno gladi,
Dok i zadnji trun izvadi. —

Ne treba mu više plača:
Biće masti i kolača...

Šime Fučić

Kako je papa bio u našoj školi

Ova je zbilja istinita.

Kad sam još ja bio malen išao je sa mnom u školu među ostalom mnogobrojnom dječurlijom i susjedov Grga. Taj Grga bio je pravi ptić, da mu je teško bilo naći para. Na svaku je huncutariju bio spreman, a učio je tako dobro da je skoro svaki razred morao ponavljati.

Naš se je učitelj s njime toliko ljutio, da je običavao govoriti, da je samo zbog Grge izgubio kosu i oćelavio. Ja se sjećam, da on nije imao mnogo kose ni kad je došao k nama u školu, ali eto, bit će da mu je naš Grga i ono malo što je imao svojim nepodobštinama počupao.

Grga je već treću godinu išao u isti razred, a nije drukčije ni moglo biti, jer je naša škola i onako imala samo jedan razred. U tom nas je razredu bilo nagruvano svakakvih: i velikih i malih, i muških i ženskih.

Jednoga je dana Grga poslije škole skočio preko zida u učiteljev vrt i dobrano mu stresao šljivu.

Učitelj, kome je to već bilo dozlogrdilo odlučio je da Grgu strogo kazni.

— Van iz razreda, Grga! — rekao je učitelj. Vani ćeš klečati, pred vratima škole, neka cijelo selo vidi, kakav si.

Grga nije ni čmrgnuo. Izišao je lijepo iz škole i kleknuo pred vrata, nasred ceste.

Uto je prošla cestom stara prosjakinja Kunigunda.

— Što tu radiš, dečko? upita starica Grgu.

— Klečim! odgovori Grga.

— A zašto?

— Pa zar ne znate da je u našoj školi Papa? odvrati joj Grga.

— Papa? začudi se prosjakinja i što bi okom trenuo, sklopi ruke i poklekne i ona nasred ceste pokraj Grge.

Seoski načelnik Štefina, prolazeći mimo, neobično se začudi videći Grgu i staru Kunigundu kako kleče pred školom na cesti.

— Šta je, što se dogodilo? upita začuđeno načelnik.

— Pst! reče stara Kunigunda — U školi je papa.

— Jest, jest u školi je Papa — potvrdio je ugursuz Grga.

Dakako da je načelnik brže bolje alarmirao cijelo selo, da dođe da se pokloni papi, koji se je udostojao doći u naše malo selo.

I za čas je seoski stražar trčao od kuće do kuće i obavještavao ljude da je u selo došao papa.

Nije prošlo četvrt sata a pred školom je već klečalo dvadesetak seljaka i seljakinja, starih i mladih, žena i djece.

Uto je učitelj slučajno pogledao kroz prozor, jer je čuo vani žamor. Upravo se prestrašio videći tolike ljude, kako kleče pred vratima škole.

— Što je, ljudi Božji, koga čekate, čemu ovdje klečite?

— Hoćemo da vidimo papu i da mu se poklonimo — odgovore ljudi jednoglasno.

— Papu? Kakvoga papu? čudio se učitelj sve više.

— Pa rekli su da se u našoj školi nalazi papa — reče načelnik.

— Tko je to rekao?

— Ja sam to rekao — reče Grga. — Pa zar se vi ne zovete Josip Papa? doda ugursuski se smijući.

Zaista, zaboravio sam reći, da se naš učitelj zbilja zvao Josip Papa. Josip mu je bilo ime, a Papa prezime. Vragoljan Grga je to iskoristio i povukao za nos cijelo selo.

Po tuđem izvoru: E. R.

Mali vojnik

Još mi samo
pušku dajte,
pa sam pravi
vojnik. Znajte!

Hlače imam
za jahanje,
konja imam
za sedlanje.

Kalpak jaki
na glavi mi,
sablju vučem
po tratini...

Ja sam dušom
Hrvat pravi,
lovor-vijenac
gle, na glavi!

Zalud ljuti
dušman prijeti,
za svoj dom ću
i umrijeti!

To je dika
svakom sinu,
koji ljubi —
domovinu!

Stjepan Perčević

KLOK i JOŽIĆ

Prerano se je poveselio Jožić misleći da su, izišavši iz rijeke na obalu, već spašeni.

Upravo u času dok se je Jožić zahvaljivao svome majmunu Kloku i stiskao mu rutavu šapu začuje se neko grozno šmrkanje i roktanje.

Što je to bilo?

Golemi jedan vodeni konj dizao se iz mulja, uznemiren bogzna od čega i vidjevši ih spremi se da navali na njih. Male krvave oči samo su mu sijevale prelijevajuć se zelenkasto-crvenim svijetlom, nozdrve mu se širile, a ralje se rastvarale. Značilo je da je zaista bijesan i da će biti zla, dočepa li ih se.

Kuda će sada jadnici? Jedva su izmakli iz ruku divljaka ljudoždera, a sada ih evo već čekaju ralje pobješnjelog vodenog konja.

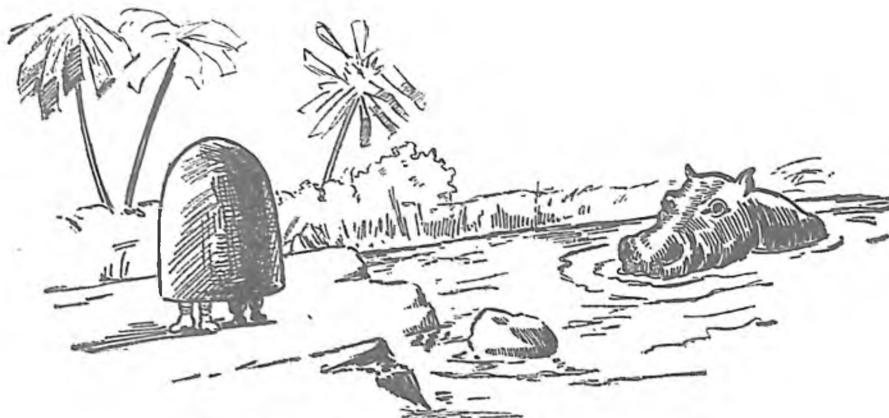
Jurić se ogleda čime bi se obranio. Nigdje ništa!

Obala je bila pjeskovita i muljevita, šuma dosta daleko, a on nije imao u ruci a ma baš nikakvog oružja. Eh da mu je bila njegova puška repetirka. Naciljao bi on u ovu grdosiju i isprašio joj dva, tri hica ravno u oko, a onda bi stvar bila brzo gotova. Ali ovako valjalo je izmisliti ma kakvu drugu obranu, jer je bio zaista zadnji čas. Životinja je već soptala i trčala bijesno na njih.

U posljednjem trenu u Kloku je progovorio životinjski nagon. Kad prijeti opasnost valja se sakriti. I Klok ne časeći časa skoči, prevrne željezni kotao, u kome su se prevezli čas prije preko rijeke i sakrije se podanj. A Jožić, vidjevši to, ne budi lijen pritrči i on pa skok i on pod kotao.

Bijesna životinja dopuhala je sopćući iz nozdrva kao lokomotiva i ostala u prvi čas iznenađena, ne videći plijena. No to je potrajalo samo kratko vrijeme. Ispok kotla virile su Jožićeve noge i Klokove šape. Grdosija je nanjušila čovječji miris i razdražena kako je bila baci se svom snagom na kotao, razjapi svoje ogromno ždrijelo i stane gutati čitavi gvozdeni kotao . .

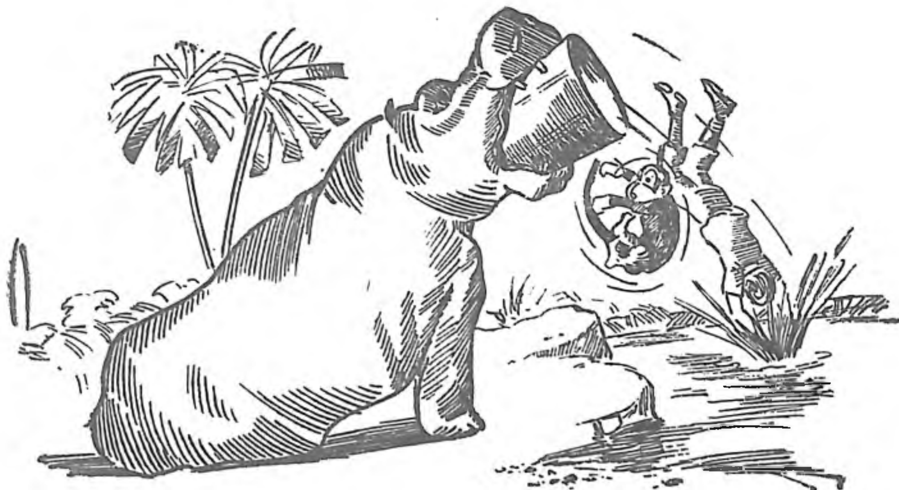
— Klok oprosti se s ovim svijetom — vikne Jožić sav izvan sebe od strave — Uskoro ćemo se naći u neobičnoj grobnici kao ono prorok Jona u utrobi morske nemani —

Gvozdeni je kotao škripao pod zubima živine, koja je strugala po njemu svojim plosnatim zubima kao da bi mlinskim kamenjem.

Najednom stane životinja grozno kihati i kašljati. Kotao joj je zapeo u grlu i zašao u dušnik, pa se je počela daviti, jer kotao više nije mogao ni van ni unutra. Od silne kihavice kotao se je tako stepao, da su i Klok i Jožić otfrknuli van poput pljeve i u širokom luku odletjeli, te ljosnuli ravno u vodu.

Sa strahom i grozom promatrali su što se zbiva. Životinja se je u smrtnim mukama trzala i previjala, daveći se tvrdim zalogajem, ne mogući ga ni progutati ni izbaciti. Valjala se je po pijesku, urlala i soptala, da se je oko nje dizao čitav oblak prašine, ali to nije dugo trajalo. Njeno se tijelo počelo pomalo trzati u smrtnoj muci i nije dugo potrajalo, a životinja se zadavila.

Sad su istom Klok i Jožić izišli iz vode. Još se uvijek nijesu usudili približiti grdosiji nego su je u širokom luku zaobišli i požurili se u selo, da obavijeste urođenike o svom bogatom plijenu.

Uskoro je došlo čitavo selo, oboružano kopljima i strijelicama, a Jožić je za svaki slučaj ponio svoju karabinku, no oružje nije više ovdje bilo potrebno. Vodeni je konj, koji je bio strah i trepet cijele okolice, jer se ljudi nijesu usudili ni blizu rijeci, bojeći se da ih ne napadne, bio već otegnuo papke.

Dakako da je poslije toga nastalo u crnačkom selu veliko veselje. Crnci su konja rasjekli, pekli njegovo meso i častili se na veliko, a Kloka i Jožića slavili su ko prave junake, koji su ih izbavili ovog čuda i pokore.

Zdravstveni savjeti za zimu. Zimi je zrak osobito čist i zato treba iskoristiti svaku zgodu, da se udisanjem svježeg zraka popravi optok krvi, poboljša tek i uopće zdravstveno stanje. Odjeća mora biti i zimi šupljikava, zato gumene cipele, gumeni kaputi i uopće gumena roba nimalo ne pogoduju zdravlju, jer ne propuštaju dovoljno zraka čovječjemu tijelu. Disati valja na nos, a ne na usta.

Ako ste upravo izašli iz ugrijane prostorije, gdje ste naprezali grlo pjevanjem ili dugim razgovorom, nije dobro na hladnom zraku mnogo govoriti. Zbog nagle promjene temperature može se ugrijano grlo lako prehladiti.

Sobu treba kroz dan više puta prozračiti. Mnogo će se bolje soba prozračiti tako da napravimo na par časaka jaku promaju, nego li da makar i dulje vremena držimo otvoren samo jedan prozor.

Nikada ne smijemo poći u krevet s hladnim i mokrim nogama. Prije spavanja valja ih osušiti i protrljati da se ugriju. Soba u kojoj spavamo ne smije biti prevruća.

Novi lijek protiv gripe. Ruske novine javljaju, da je jedan tamošnji liječnik pronašao cjepivo protiv gripe. Od 500 ljudi, koliko ih je tim lijekom cijepio samo su 4 čovjeka poslije toga oboljela od gripe. Svi ostali poslije toga cijepljenja nijesu mogli oboljeti od gripe, jer ih je taj lijek od nje štitio.

Čuvaj se otrovnih biljki! (Savjet roditeljima). I djeca vole prirodu i prirodne ljepote baš kao i odrasli, pa se osjećaju sva sretna i blažena napolju u prirodi. No u svojoj nedužnoj radosti i neznanju djeca obično, kada beru cvijeće, turaju u usta sve, do čega stignu: cvjetove, stabljike, peteljke i lišće. Međutim, ima mnogo bilina, koje su otrovne, pa mogu škoditi i odraslome čovjeku, a kamo li ne nježnom dječjem organizmu.

Poznato je, da su đurđica i zlatica otrovni cvjetovi. Od njih mogu nastati teške pojave otrovanja, pa zato treba djecu upozoravati na ove biljke i uopće im ne dopuštati, da ikakvo cvijeće turaju u usta.

Divlji peršin također je veoma jak otrov. Isto je tako opasna i divlja trešnja, koju djeca u šumi često zamijene s drugim plodovima.

I lijepa primulja također nije sasma neopasna. Japanska i kineska primula, koje su kod nas veoma omiljele sobne biljke, imaju na naličju listova dlačice sa žlijezdama, koje sadržavaju u sebi otrov, pa ako samo dodirnemo lišće i hoćemo ga otkinuti, možemo dobiti otrovanje, koje izbije već nakon nekoliko sati u obliku kožnog osipa.

U interesu zdravlja naše djece neka se i odrasli kane lošeg običaja, da stavljaju peteljke cvijeća u usta i da griskaju travke.

Iz stranih zemalja

Hotel »K' sjevernom polu«. Najsjeverniji hotel na svijetu zove se »K' sjevernom polu« a nalazi se u Ny-Alesundu na zapadnoj obali Spitzberga u jednom malom zalivu. Od sjevernoga pola udaljen je 1.100 km. Svakih 12 dana dolazi u taj hotel parobrod, ali ljeti znadu ovamo dolaziti i drugi izletnički parobrodi s velikim brojem putnika, koji žele da upoznaju polarne krajeve. Tu ima zaista krasota, kakove si mi južnjaci ne možemo ni zamisliti. Posvuda vlada beskrajna tišina, jer nigdje nema ni žive duše. Lovci polarnih ptica i riba imaju tamo lijepe prilike za lov. Hotel je uvijek pun gostiju, iako nigdje u blizini nema ni kuće ni žive duše. Hotel ima svoga liječnika, ima poštanski i brzojavni ured, a vlasnica mu je jedna gospođa iz Norveške. Ny-Alesund ne poznaje bolesti, jer tamo nema ni prašine niti kakvih bakterija. Tamo su svi ljudi zdravi i skoro se nikad nije dogodilo, da bi koji putnik tamo obolio. Iz toga hotela kretale su znamenite ekspedicije na sjeverni pol kao na pr. norveški istraživač Amundsen, amerikanski kapetan Byrd i talijanski general Nobile.

Rat vranama. Posljednjih godina razmnožile su se toliko vrane u Kanadi, da su vlasti morale poduzeti opsežnu borbu protiv tih štetočina. Da bi se i stanovništvo oduševilo za tu borbu ili »taj rat protiv vrana«, priredile su vlasti neku vrst lutrije. Jedna je vrana ulovljena živa, označena i zatim ispuštena. Tko bi takvu vranu ulovio dobio bi nagradu od 5.000 dolara. Poslije toga nastao je pravi pokolj vrana. Pobijeno je ravno 57.000 vrana, prije nego je pala žrtvom i ona označena vrana, koja je sretnom lovcu donijela nagradu od 5.000 dolara.

Desetgodišnji Robinson dječak, koji je pobjegao od roditelja. Na nekom samotnom otoku Galapagosa otkrila je jedna ekvadorska krstarica desetgodišnjeg dječaka, koji je ovdje vodio robinsonski život. Dječak je pričao kapetanu broda, da je pobjegao od svojih roditelja prije tri godine, kad su posjetili taj otok. Učinio je to zbog toga, što su roditelji s njim »strašno loše postupali«. Unatoč tome bio je mali Robinson vrlo sre-

tan, kad ga je krstarica povela sa sobom u domovinu. Na otoku se naime morao hraniti morskom travom, biljkama i korijenjem, a ova mu vegetarijanska hrana, čini se, nije osobito prijala.

Prezimena kod Kineza. Ako u Kini pitate koga god Kineza kako se zove sigurno će vam odgovoriti, da mu je prezime: Wang, Huang, Čang, Sung, Song ili nešto slično, jer skoro svi Kinezi imaju jednako prezime. U svemu kažu da u Kini nema više nego 100 prezimena, a ima preko 450 milijuna ljudi. To bi značilo, kao da se kod nas 5 milijuna ljudi zove Petrović, drugih 5 milijuna Marković, pet milijuna Pavlović i tako dalje. Zamislite kakova bi to neprilika bila, kad bi na pr. učitelj u školi prozvao Pavlovića, a na to bi mu se javio cijeli razred.

Tako je nešto slično i kod nas u Sloveniji, gdje se skoro svaki drugi dječak u selu zove Janez. Kad je jednom prilikom učitelj rekao u razredu: »Digni se ti Janez!« diglo se je najedamput pol razreda, jer su se skoro sva djeca zvala Janez.

U Kini je slučaj, da čitava sela imaju ista imena, pa čovjek ne može da se snađe. A u velikim milijunskim gradovima tamo mogu samo Kinezi da se snađu. Evropejci kraj tolikih jednakih prezimena izgube glavu.

Potplati koji se ne troše. Neki švicarski izumitelj pronašao je novi način, kako će se što duže sačuvati potplate, da se ne poderu. Na potplat se nalijepi neka naslaga, koja je slična betonu i cipele se mogu po tri godine nositi, a da se ne poderu. Obično se gornja koža kod takvih cipela prije podere, nego potplat. To će biti vrlo dobro za one roditelje, koji se uvijek tuže da im djeca previše deru cipele. No, što će na to reći postolari, kad ne budu više imali posla oko »tumplanja« cipela? Čemu se jedan veseli tome se drugi žalosti. Uvijek je tako u svijetu.

Kuća bez stepenica. Talijanska tvornica automobila Fiat u Milanu sagradila je za djecu svojih radnika kuću 52 metra visoku, a 25 metara široku. Kuća nije uglasta, nego ima oblik valjka, a nema uopće nikakvih stepenica, nego samo jedan hodnik, koji ide u zavojima od ulaza do vrha kuće. Zgrada ima trinaest katova, a služi za ljetovanje radničke djece.

Rusi grade najvišu kuću. Do sada je najviša zgrada na svijetu bila u Americi u New Yorku. Ona je visoka 425 metara. Sada međutim u Moskvi grade kuću, koja će biti visoka 400 metara, ali će joj na krovu biti postavljen još i kip, koji će biti visok 100 metara. U kući će biti velika dvorana, u kojoj će moći stati 21.000 osoba.

Dvije stotine kilometara na sat postigao talijanski vlak »Breda«. Talijanski vlak Breda nedavno je postigao svoju rekordnu brzinu: 200 kilometara na sat. Vlak ima čvrsto zatvorene prozore. Svaki se sat u va-

gone uvodi oko 4000 kubnih metara svježeg uzduha. U vagonima ima uvijek dovoljno vlage. Uzduh je ljeti za 6 stupnjeva hladniji nego napolju, a zimi je stalna temperatura u vlaku 12 stupnjeva iznad nule.

Put jedne rode. Roda je ptica selica. Naše rode sele obično preko zime u Afriku, u donji Egipat sve tamo do izvora Nila. Dne 29. lipnja odletjela je iz mjesta Wexholeder u kotaru Landsberg na Varti jedna roda, kojoj su prije toga metnuli na nogu prsten s oznakom mjesta odakle je poletjela. U mjesecu listopadu ta je roda uhvaćena u Sudanu u okružju Wad Medanija, koje je oko 200 km udaljeno od grada Khartuma (potražite to mjesto na zemljovidnoj karti Afrike!). Izračunato je da je ta roda prevalila u svemu preko 4500 km dok je došla u Afriku na zimovanje.

Biline i svijetlo. Nekoje biline mogu živjeti bez svijetla. Ali biljke, koje imaju zeleno lišće ne mogu živjeti bez sunčanog svijetla. Zelene biljke hvataju sunčane zrake pomoću kojih tvore s vodom, što ju siše njihovo korjenje te s ugljičnom kiselinom što ju upijaju iz zraka, ugljikovodik. Od njega žive.

Biljke mogu dobiti vrućicu. I biljke mogu dobiti groznicu odnosno vrućicu. U prirodoslovnom zavodu u Beču pravili su pokuse, kako djeluje električna struja na pojedine biljke. Iskušali su 47 raznih biljka i ustanovili su da su mnoge biljke počele uslijed električne struje dobivati vrućinu. Nekima je temperatura narasla čak do 92 stupnja.

Razno

Leptir u zrnu tuče. Nema tome davno padala je u jednom francuskom gradu tuča, koja je bila dosta krupna. Jedno zrno bilo je zapravo mali stakleni lijes, jer je u njemu bio mali leptirić. Kako se je to dogodilo? Učenjaci su protumačili taj slučaj ovako: Tog je leptira vihor dignuo tako visoko u zrak, kako ga njegova slabašna krila ne bi sigurno nikada bila mogla dignuti, to jest u visinu od 10 do 12 tisuća metara. Tamo je zapao u hladan oblak, vlaga je pala na nj i on se je u hladnim kapljicama smrznuo. Zajedno s drugim zrncima tuče pao je i on na zemlju zajedno sa svojom malom ledenom grobnicom.

Koliko vrijedi čovjek? Čovječje je tijelo sastavljeno iz raznih tvari iz kojih bi se dalo napraviti: sedam komada sapuna, jedan željezni čavao, tri žličice šećera, za 2000 šibica fosfora i jednu žličicu sumpora. Sve u svemu vrijednost od nekih 20 dinara.

Dječje novine

Miš uletio dječaku u grlo. U Varaždinu dogodio se nedavno veoma zanimljiv slučaj, koji je skoro stajao života 7-godišnjeg dječaka Ivana Hlišća. Dječak je oko 8 sati ujutro pošao u smočnicu, gdje je uzeo komad kruha i stavio ga u usta, da ga pojede. Međutim je iz kruha upravo u času, kad je dječak otvorio usta, skočio miš i uletio dječaku ravno u grlo. Dijete se toliko preplašilo, da je palo u nesvijest. Na vrisak dječaka dotrčala je njegova majka, koja je pokušala izvaditi miša iz dječakova grla. Brzo je zgrabila dijete i potrčala s njime u bolnicu, gdje su miša, koji je već bio uginuo izvadili, a dječak se nakon dva sata toliko oporavio, da su ga pustili kući.

— : —

U Sokolcu u Kupi živi petnaestgodišnji dječak Petar Kecmanović, koji je visok preko 190 centimetara. On može bez ičije pomoći dignuti i ponijeti na leđima vreću tešku 115 kilograma.

Dolar za kralja. Kraljevski dvor u Londonu neobično se je ovih dana začudio, kada je među ostalim pismima primio i jedno pismo pisano djetinjom rukom, a koje je stiglo čak iz Kanade. Kad ga je kraljev tajnik otvorio, našao je u pismu jedan dolar i ove retke: »Njegovom Veličanstvu Kralju Jurju u Londonu. Sada mi je 12 godina, ali ja se veoma zanimam politikom. Čitala sam da ste dali preseliti svu djecu iz Londona, da ne bi stradala od neprijateljskih aviona. Ta djeca trebaju tople odjeće i obuće. Htjela bih im malo pomoći. pa vam šaljem jedan dolar, koji sam prištedjela. Ako kod svojih drugarica u školi sakupim još nešto novaca poslat ću Vam.« — Djevojčica je dobila od kralja vlastoručno pismo, kojim joj se je lijepo zahvalio na poslanom doprinosu.

Pismo sa 2.811 dinara maraka. Prije mjesec dana poslala je tvrtka »Našička« iz Zagreba, koja ima svoju podružnicu na Sušaku, pismo u Buenos Aires u Južnu Ameriku. Pismo je bilo teško 445 grama. a na njemu je bilo prilijepljeno maraka u vrijednosti od 2.811 dinara. Pismo je otputovalo avijonom u Rim, a odanle u Marseille, odakle će francuskim avijonom preko oceana u Južnu Ameriku. Put će trajati oko 8 dana.

Medvjedica ugrabila dijete i brinula se za nj kao mati. Ovo nije priča nego istiniti događaj: Prije desetak dana pojavila se nedaleko sela Berane u Južnoj Srbiji medvjedica s mladima u Šapulerskim planinama, pa je seljacima pošlo za rukom, da ubiju medvjediće kad je medvjedica u planini tražila hranu. Kad se medvjedica vratila u špilju i vidjela da joj nema mladih pošla je prema selu i tu naišla na jednog 7 godišnjeg dječaka koji je čuvao ovce. Medvjedica ga je uhvatila čeljustima i odnijela ga u

planinu, pa ga je tamo njegovala kao vlastito mlado. Nikomu nije dozvolila da se približi i jedino je dijete puštala da se napije vode iz obližnjeg vrela. Ona mu je sama donosila hranu. Međutim su seljaci, kad su primijetili nestanak dječaka, upriličili hajku i pronašli mališa u špilji upravo u času, kad je medvjedica bila negdje napolju. Seljaci su ga odnijeli sobom u selo, a u međuvremenu vratila se i medvjedica. Ona je odmah očajna potrčala za njima i seljaci su se pred razbješnjelom zvijeri posakrivali po kućama. Medvjedica je međutim ostala pred kućom, u kojoj je bio dječak i čuvala stražu dva dana i dvije noći, očajno zavijajući, dok ju nisu seljaci uspjeli ubiti. Oteti dječak još je uvijek ustrašen. Priča, da ga je medvjedica njegovala kao majka, držala ga u naručju dojila ga i da mu je donosila prijesnu hranu iz šume. Nikoga nije njemu puštala. Ako se čuo kakav šušanj, ona ga je zagrlila šapama i režala.

Miš s drvenom nogom (Neobična operacija). Walter von Campen u New Yerseyu je jedini čovjek na svijetu, koji ima miša s drvenom nogom. Prije nekoliko mjeseci on je miša uhvatio u mišolovku. Mišić ga je milo gledao svojim lijepim tamnim očima i nije ni pokušavao da pobjegne iz njegove ruke. I čovjek je poklonio mišu život kao što bi učinili i mnogi drugi, koji se ne boje miša kao žene. Naknadno je međutim Walter von Campen opazio, da je miš u mišolovki slomio jednu nogu. On se okušao kao kirurg, pa je izradio malu nogu iz tvrdog drveta, koju je vrlo vješto stavio mišu na mjesto njegove slomljene noge. Otada je mišić postao nedjeljivi pratilac svoga gospodara. On skakuće veselo naokolo, ne doduše tako hitro kao ostali njegovi drugovi, ali je zato postao vjerna domaća životinja.

I divlje patke mogu se pripitomiti. Zanimiva opažanja objavio je švedski književnik Berngt, koji je godinama opažao let i život divljih pataka i tako se s njima sprijateljio, da su mu jele zrnje iz njegovih ruku. No divlje patke su ptice selice i proboravljuju zimske mjesece na jugu. Ovoga proljeća vratio se Berugt na svoj posjed na obali morskoj i jednoga dana opazio u zraku u udaljenosti otprilike od 1 milje 16 divljih pataka, koje su kružile amo i tamo. No kada su ga spazile, spustile su se na njegovo dvorište i opet počele jesti iz njegovih ruku. A prema znaku na vratu je konstatirao, da su to njegove lanjske patke. Patke nisu zaboravile svoga dobročinitelja ni njegov posjed na pustoj obali južne Švedske, nego i poslije opasnog, dugog i zamornog leta od nekoliko tisuća milja namjerile upravo k njemu.

Zemlja se vrti nečuvenom brzinom. Svi mi znamo, da sunce stoji, a zemlja da se oko njega vrti, iako nam na prvi pogled izgleda kao da se sunce oko nas okreće. Neki astronom je izračunao da je brzina, kojom se zemlja okreće oko sunca upravo nečuvena. Ništa manje nego 940 milijuna kilometara prevali godišnje naša zemlja na svom putu oko sunca; to iznosi na dan 2 i pol milijuna, a na sekundu oko 30 kilometara.

JURIĆ PREFRIGANAC

Jurić je začudo donio jednom zgodom iz škole svjedodžbu u kojoj nije bilo ni jednog drugog reda. Dakako da se odmah požurio svome kumu, da mu pokaže svjedodžbu. Kum je bio trgovac i baš je nešto isplaćivao. Imao je punu kutiju sitniša, sve komade od jednog dinara.

— No kad si donio tako dobru svjedodžbu zavrijedio si nagradu. Evo, zagrabi iz kutije punu šaku dinara! reče dobroćudni kum.

— Ne, ne, ne — reče Jurić sramežljivo. — Ne ću ja sam da uzimam, dajte mi Vi, dragi kume, koliko Vi hoćete!

Kum je bio uvelike obradovan Jurićevim postupkom, jer se je Jurić time pokazao kao dobro odgojen dječak. Zato zagrabi šakom u kutiju i dade mu punu ruku dinara. Jurić ih pokupi i strpa u džep, nakon što se je kumu lijepo zahvalio.

Kad je došao kući pohvalio se ocu kako ga je kum nagradio, a kad je malo zatim došao i kum, nije se mogao dosta nahvaliti Jurića, kako je najednom postao dobro odgojen i uljudan dječak.

Čim je kum otišao upita Jurićev otac:

— A reci ti meni, Juriću, kako to da ti nijesi htio sam zagrabiti u ladicu i uzeti novaca koliko te volja?

— Hej, nijesam ja lud, oče! Znam ja što radim. Moja je ruka mnogo manja od ruke kumove, zato sam ja volio da on zagrabi i dade mi punu šaku dinara...

—□—

Stric: Juriću, pa ti imaš još od jučer crvenu mrlju na licu.

Jurić: To je od crvene boje.

Stric: Pa zar to nije išlo dolje, kad si se umio?

Jurić: Pa ja se nijesam ni umio.

Drugi dan sretne stric Jurića, pa ga pohvali: No, sad si opet lijep i čist. Nemaš više crvene mrlje na licu. Jesi li se oprao?

Jurić: Ah, što bih se oprao! To me je susjedov pas obliznuo!

— : —

Došao Jurić u dućan.

»Dobar dan! Molim vas dajte mi ovratnik za moga oca!« — reče.

»Dobro, dječače, ali kakav? Takav kao moj?« upita trgovac i pokaže svoj ovratnik.

»Ne, gospodine, molim čisti!« reče Jurić .

— : —

Učitelj: Kaži mi, Juriću, nešto o tridesetgodišnjem ratu!

Jurić: Neznam ništa gospodine učitelju! Nijesam bio tamo!

— : —

Mudar susjed

Moj otac pričao mi je jednom zgodom ovu priču:

Kad sam bio malen moj je posao bio da pasem krave. Svakog popodneva, odmah nakon objeda istjerao bih krave iz staje, uzeo spone i pošao s kravama na pašu. Sobom bih znao uzeti po koju knjigu i čitati, no najvećma sam se na paši zabavljao rezuckanjem štapića, frula i frulica, pištaljka i raznih zviždaljka.

Divno je bilo kod nas na paši. Sve do mora prostirale se u zapadnoj našoj Istri bujne šume, pašnjaci i vinogradi, prepuni najboljega grožđa, smokava, lješnjaka, bresaka, badema i kojekakvih drugih sočnih plodova...

Kao i svi drugi pastiri i ja sam bio pravi haračlija. Krave i volove znao bih zatjerati u kakav ograđeni lug, ili u kakav dolac, a ja bih onda nemilosrdno haračio po tuđim vinogradima.

To je moga oca veoma srdilo. Uvijek bi mi znao reći:

— Hoćeš li grožđa eno ti ga u našem vinogradu, uzmi koliko trebaš, no da mi nijesi išao tuđe krasti. Još će ti netko prebiti nogu, a ti ćeš biti ožigosan da si seoski tat.

Ja sam to čuo i ne čuo. Tko bi odolio, kad vidi krasne krupne grozdove u susjedovu vinogradu, gdje ne treba ništa drugo nego pružiti ruku i omastiti bradu slatkim njihovim sokom.

Jednoga dana doveo sam krave na livadu, koja je graničila s jednim od najljepših susjedovih vinograda. Otac mi je rekao:

— Dobro pazi na krave, da ti ne zađu u susjedovu repu. A ti da mi nijesi ni dirnuo grožđe.

To rekavši ostavi me na paši sama, a on ode za poslom u naš vinograd...

Ja sam neko vrijeme ležao na zelenoj travi u hladovini i promatrao kroz granje granatog hrasta divno plavo nebo. Bacim pogled na desno, da vidim gdje su mi krave. Mirno su pasle i kao da nijesu uopće imale namjere da krenu u škodu... Ali zato ja! Kad sam vidio krasne krupne i nabubrele grozdove zlatnog muškata, koji je divno mirisao i draškao mi nosnice, nijesam se više mogao suzdržati. Digao sam se, pogledao na sve strane, nema li koga u blizini, a onda jednim skokom preskočio zid i našao se među trsjem.

Gospode Bože, što li je bio izvrstan muškat! Slatki mi se je sok cijedio niz bradu, a ja sam pohlepno gutao krupna zrna.

Najednom se stresem ko šiba na vodi. Čvrsta ruka pograbila me je za vrat i ja začujem dobro mi poznati očev glas:

— Lopove jedan neposlušni! Ponovi što sam ti rekao...

— Joj, tata, joj, tata! drhtao sam ja i cvilio ko miš u stupici.

— Ponovi što sam ti rekao! zagrmi otac, koji nije poznavao šale.

Ponovio sam od riječi do riječi ono što mi je prije rekao, da naime ne smijem ni dirnuti susjedovo grožđe.

— Ne ću te kazniti, ne ću te tući — reče otac. Kazna neka ti bude ta, da ćeš poći sam u selo, kleknuti ćeš pred susjedom i zamoliti ga da ti oprosti, što si mu grožđe krao.

Meni se zavrtjelo pred očima. Ne, tako strašnu kaznu nijesam očekivao. Ja da idem u selo, pa da kleknem pred susjeda i molim ga za oproštenje? Umro bih od sramote. A njegova djeca i drugi seoski derani rugali bi mi se dok sam živ.

— Ne, ne ću tata, ne mogu! rekao sam odlučno ocu.

— Ne ćeš? začudi se otac. No, to ćemo vidjeti. Idem ja s tobom. Kroz cijelo ću te selo vući za uho i dovesti te pred susjeda. To reče i primi me odmah za uho.

— Ne, ne, ne! Radije idem sam — zavapio sam i vidio sam, da nema druge. Moj otac nije poznavao šale.

Pošao sam u selo. Pokisnuto sam išao, nikud ne gledajući. Bože moj, što li mi je to bio strašan put. U srcu mi je kopkao

crv griješne savjesti, a u glavi su mi se rojile strašne misli. Sam Bog zna, što će susjed iz mene napraviti.

Neopazice sam se približio susjedovoj kući. Čuo sam nekakvo nabijanje. To je susjed u podrumu nabijao obruče na bačve, u koje će uskoro da pospremi obrano grožđe. Bio je baš kraj vratiju.

Kad sam se pojavio na vratima njegova podruma začudi se i reče:

— Oho, zar ti nijesi na paši?

Meni se je zamaglilo pred očima. Stajao sam pred njim kao zločinac pred sudom. Koljena su mi samo klecnula i ja sam pao pred njim na koljena:

— Moj me je otac potjerao k vama. Došao sam vas moliti, da mi oprostite što sam... što sam... što sam u vašem vinogradu krao grožđe... — jedva sam istisnuo.

Susjedovo lice najprije se smračilo, ali se odmah zatim u njegovim očima pojavilo nešto toploga.

— Digni se! rekao je i odložio čekić, kojim je nabijao bačvu.

Ja sam se dignuo i rukavom obrisao suze koje su mi curkom curile niz obraz.

Bio sam uvjeren, da će me sada susjed pošteno izdevetati i bio sam pripravan na sve.

— Pođi sa mnom! reče susjed.

On je krenuo naprijed a ja pokorno za njim. Prošli smo kroz selo, pa preko livade i kraj šumice ravno na pašnjak, koji je bio uz njegov vinograd. Putem smo obojica šutjeli. Ja se nijesam usudio ni pisnuti. U glavi mi se rojilo na tisuće misli. Nijesam znao što li mi to grozna sprema.

Kad smo došli do našega pašnjaka ugleda nas moj otac pa pođe odmah k susjedu. Bilo mu je neugodno pa se stane ispričavati:

— Vjeruj mi, da me je stid što imam takvoga sina. Jesi li ga pošteno kaznio?

Susjed se samo nasmiješi i reče:

— Ta dosta si ga ti kaznio kad si ga natjerao da se toliko ponizi. Poniženje boli više nego najtvrđi udarac!

(To je istina — pomislim ja u sebi, jer mi je zaista bilo grozno pri srcu i stoput bi mi milije bilo, da me je otac pošteno izmlatio, nego li da sam se morao toliko poniziti pred susjedom. Bio sam zaista sav slomljen od stida i poniženja).

— No, da bi se dječak što bolje sjećao toga svoga čina kaznit ću ga i ja reče susjed, primi me za ruku i odvede me u svoj vinograd. Nasred vinograda je stao i rekao mi:

— Tako! A sada se najedi grožđa do mile volje!

Pričinilo mi se da sanjam ili da sam krivo čuo.

— No jedi samo, jedi! reče susjed — zar si gluh? — Nasmije se i stane mi sam trgati grozdove i trpati mi ih u ruke. — Zahvali Bogu, da imaš tako poštenoga oca — rekao je na odlasku i vratio se kući da i dalje nabija bačve.

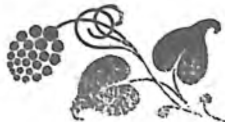
Ja sam se vratio natrag ocu i s rukama punim grožđa rekao sam mu:

— Gledaj oče, to mi je sve dao susjed.

Očevo se lice razvedrilo.

— Susjed je mudar i pametan čovjek — reče. — On zna da dobra riječ uvijek dobro mjesto nađe. Ja sam uvjeren da današnji dan ne ćeš nikada zaboraviti!

I zaista toga dana moj otac nije nikada zaboravio. Često nam je pripovijedao o tom događaju i dobrom susjedu, kome od onoga dana nikada više nije ulazio u vinograd.

Zimsko jutro

Olovnato,
sivo nebo
natkrilo je naše selo.
Ko da mrzne
pritislo se
jače k zemlji snježno bijelo.

Svjetlost neka
sa Istoka
crnu tamu teško para.
Noć se zimska
u sumračak
bljedoliki sad pretvara.

Metalni se
zvuk zvonova
jasno čuje kroz zrak svježi.
Ka jutrenji,
posrćući,
misnik stari snijegom bježi.

Po kućama,
uzastopce,
luč za luči selo pali.
Kroz okanca
žućkasta se,
po snijegu, svjetlost zali.

LJUBO BRGIĆ

Ivina željeznica

Željeznicu ima Ivo,
s njom po sobi žuri,
njom će danas pokušati
da u svijet pojuri.

Zanosi se cijelom dušom
i diže ga nada:
jamačno će njome stići
do Zagreba grada.

Jurit će mu željeznica
lako poput pera,
manji braco vršit će
službu konduktera.

Cilj će imat željeznica
ko i svaka prava:
ili glavni kolodvor
il' kolodvor »Sava«.

Putnika će malo biti,
voz će biti lak,
putem će još možda prestić
koj' teretni vlak!

Bogumil Toni

Zanimljivosti ...

Učite plivati! U Pragu su školske vlasti izdale nalog da sva školska djeca moraju naučiti plivati. U gradskom kupalištu određen je jedan plivač, koji uči djecu plivati. Najprije uče na suhom, ležeći potrbuške, mahanje po taktu, a onda istom idu u vodu. I kod nas bi trebalo uvesti obligatno učenje plivanja u školi. Time bi se spasili mnogi životi.

Dobar odgoj djece u Kini. U jednoj knjizi o životu Kineza priča se i ovo: Neki dječak slomio je granu ruže. Djed ga je primio za ruku i odveo do ružine stabljike i rekao mu: »Bezrazložno otrgnuti ružinu granu nije lijepo. Na toj grani više ne može narasti ni krasan pupoljak, ni lijepo zeleno lišće. Slomiti granu cvijeta isto je kao i kad netko mlad umre«. I unučić je morao pogladiti ružu i zamoliti ju za oproštenje.

Toplu vodu u kućama, bez vatre imat će svi stanovnici grada Rejkjavika na Islandu. Tamo naime postoji gejzir t. j. izvor tople vode, koji izbacuje 200 litara kipuće vode na minutu. Danski inžiniri izgradit će vodovod, koji će u svaku kuću dovesti toplu vodu. Trošak tog vodovoda stajat će 7 milijuna danskih kruna ili oko 100 mil. dinara.

Dirljiva materinska ljubav. Engleskinja Margareta Holand bila je i ove godine u Splitu, da pohodi sobu, u kojoj je prije četiri godine umro njezin sin. Njezin je sin bio slikar, koji je došao prije četiri godine u Split, ali je tamo tragično zaglavio. Njegova majka dolazi od tada svake godine u Split i tamo proboravi nekoliko dana u sobi ,u kojoj je sin umro.

Vruće more. Na otoku Santorin u Egejskom moru čuje se već nekoliko dana mukla podzemna tutnjava, a more je oko otoka svaki dan sve toplije. U luci Sv. Juraj toplina mora dosegla je već 56° C, zbog čega se osjeća teški pritisak vrućine nad cijelim krajem. Čini se, da se gasi podmorski neki vulkan.

Glasoviti ljudi primaju mnogo pisama. Čovjek, koji dobiva najviše pisama na svijetu je još uvijek predsjednik Sjedinjenih država američkih Roosevelt. Od god. 1933, otkako je izabran za predsjednika on je dobio oko 7 i pol milijuna pisama. On sam, odnosno u njegovo ime njegova tajnica, napiše poprečno po 80 pisama na dan. Sva pisma, koja mu stignu pročita njegova tajnica Miss Le Hand. Ona izabere ona najglavnija i pročita ih predsjedniku. Na druga odgovori ona sama.

Mnogo pisama primio je i znameniti avijatičar pukovnik Lindbergh. Kad je ono preletio prviput preko oceana dobio je za par dana ništa manje nego 3 i pol milijuna pisama, 100 tisuća brzojava i 14 tisuća paketa. Razni mladi pjesnici poslali su mu 700 tisuća pjesmica. Siromašni Lindbergh morao je namjestiti nekoliko činovnika, koji su otvarali i čitali pisma i na njih, ako je bilo potrebno odgovarali. Samo za poštarinu na odgovore platili su 2000 funti ili pol milijuna dinara.

Brod, koji je pola stoljeća lutao morem. Poznato je, da nisu svi brodovi, koji su pretrpjeli brodolom i koje je napustila njihova posada

potonuli na morsko dno. U mnogo slučajeva podrtine su ovih brodova dugo godina lutale oceanima kao igračke valova, pa su na taj način i postale opasne za brodarstvo. Najduže se od svih unesrećenih brodova, za koje se zna, zadržao na površini morskoj brod »Fanny Wolston«, koji je pretrpio brodolom 1891. Otada plovi podrtina toga broda Oceanima, i mornari su je dosada susreli na svojim putovanjima već 46 puta na različnim mjestima. Prvi puta je poslije brodoloma nađena »Fanny Wolston« u blizini Azorskih otoka, a posljednji su je puta vidjeli u Polarnom moru. Drži se, da ovaj brod još luta po morima.

Brzina gumene vrpce. Ako se ispusti jedan kraj napete gumene vrpce (guma mora biti dobro napeta), onda oslobođeni kraj gume postizava brzinu od devedeset metara u sekundi. To je dakle oko 320 kilometara na sat. Stoga nije nikakvo čudo, što nas udarac gume tako žestoko boli, kad se ispusti jedan kraj veoma napete gumene vrpce.

To je dobar sat. U gradu Rouenu, u Francuskoj ima jedan sat, koji ide bez prekida već 550 godina, a da još nikada nije bio popravljan. Taj je sat izradio glasoviti urar Jean de Felain godine 1389. Kroz svih ovih 550 godina sat ide na minutu točno. Urari, koji su sat nekoliko puta pregledali kažu da ni jedan kotačić nije ni najmanje istrošen. U tom istom gradu ima još jedna ura, koja je izrađena godine 1447, a bila je popravljena samo jedanput i to god. 1893. Ta ura ima samo jedno kazalo, a njime pokazuje satove, tjedne, mjesece i razne mjesečne mijene.

Đak, koji nosi cijeli svijet u glavi. Posljednjih se dana mnogo piše o Finskoj, koju je napala Sovjetska Rusija. Glavni grad Finske je Helsinki. Finci su poznati kao bistri ljudi i vanredno dobri sportaši i gimnastičari. U glavnom gradu Finske, Helsinki-u, uči na sveučilištu zemljopis neki đak imenom Weino Koskilainen, koji je na jednom ispitu dobio za zadaću, da po sjećanju nariše kartu cijeloga svijeta. U roku od 7 sati taj je đak narisao zemljovid cijeloga svijeta s takvom točnošću, da je sve profesore zadivio. Narisao je sve otoke i sve gore, sve rijeke i preko 500 gradova i sve je to bilo stavljeno točno na pravo mjesto kamo spada. Drugim riječima može se reći, da taj mladi Finac nosi cijeli svijet u svojoj glavi.

Šišmiši protiv groznice. Poznato je da se razne zarazne bolesti osobito u močvarnim krajevima prenašaju, na taj način, što ih razni komarci raznose svojim ubodima. Takav je slučaj s malarijom, gdje jedna vrst komaraca koja je tom bolešću zaražena, znade zaraziti čitav kraj i sve ljude u njemu. Za tamanjenje takvih komaraca upotrebljava se jedna vrst ribica, koje se pusti u razne bare, lokve i močvare, a one se tamo hrane ličinkama i jajima tih komaraca pa na taj način uništavaju te glavne uzročnike malarije. Tim postupkom mnogo je krajeva sasvim izliječeno od te veoma neugodne i opasne groznice.

U Africi, osobito oko rijeke Konga, koja se znade nekoliko puta u godini razliti poput mora i preplaviti sav kraj, stvaraju se uslijed toga beskrajne močvare koje su veoma nezdrave. Na tisuće i tisuće rojeva raznih kukaca jati se onuda i raznosi smrt ljudima i životinjama. Osobito je strašna bolest spavanja, koju prenosi neka vrst crnih muha, koje se

zovu ce-ce muhe. Koga ta muha ujede on će zaspati, da se više nikada ne probudi.

Ista bolest vlada i u nizozemskoj Indiji. Nizozemska vlada počela se boriti s tim muhama na taj način, što je tamo dopremila velik broj šišmiša. Poznato je da se šišmiši hrane kukcima i mušicama, a veoma su proždrljivi, pa ih dnevno pojedu nekoliko tisuća. Uspije li šišmišima, koji su inače veoma dobre, blage i korisne životinjice, da potamane te muhe, tamošnji će svijet biti oslobođen jedne teške i grozne bolesti.

Lastavica došla liječniku. Francuski liječnik dr. Faure ispripovijedao je jedan svoj doživljaj koji zvuči gotovo kao bajka. — Jednoga dana ležao je liječnik na počivaljci u svome vrtu, kad je opazio, kako neka mala lastavica stalno skače oko njega, kao da je željela, da je liječnik uhvati. I zaista, liječnik je ptičicu sasma nesmetano uhvatio. Pregledavajući lastavicu, dr. Faure je opazio tri uši duge po 1 centimetar, kako su se uvukle pod kožu male životinje. Budući da nije bilo moguće izvaditi insekte rukom, to je liječnik ponio lastavicu u svoju ordinaciju i odstranio nametnike s pomoću pincete. Lastavičica je istina nekoliko puta zacvrkutala od boli, ali se nije protivila »zahvatu« niti je pokušala da bježi. Nakon završene »operacije« liječnik je nahranio životinjicu i pustio je na slobodu. Lastavica se odmah digla u visinu, načinila nekoliko krugova nad vrtom i odletjela s jatom lastavica, koje je upravo mimo prolazilo.

Kako sele ptice? Kada nas u jesen ptice ostavljaju, dižu se mnoge od njih veoma visoko u zrak. Tako čaplja leti u visini od 2000 metara, a ima nekih ptica, koje se dižu čak do 7000 m visine. Mnogi misle, da ptice ostaju na jednom mjestu i da trajno stanuju u jednom kraju. To ne stoji. Dva mlada gavrana, koji su se izlegli u u Češkoj, odletili su u dva razna pravca u svijet. Jedan je od njih nađen u Francuskoj 1300 km daleko od gnijezda, a drugi je savio gnijezdo negdje u Strassbourgu.

Ruski ledolomac u blizini Sjevernoga pola. — Veliki ruski brod ledolomac Sjedov nalazi se već od proljeća 1937 godine u polarnim vodama. Mornari na njemu ne žive zlo. Hrane imaju dosta sa sobom za nekoliko godina. Nedavno su uhvatili sjevernog medvjeda, koji je bio 190 kg težak, pa su ga ispekli i pojeli, jer su već bili zaželjeli svježeg mesa. Već im je naime dojadilo jesti samo konzerve. Sada im je dosta hladno, jer je cijelo more oko njih zaleđeno. Brod se zaledio pa zajedno s ledom plovi morem. Svaki se dan pomakne jedva za par kilometara. Brod se nada da će za godinu dana doći do Špicberga, a odanle se misli vratiti kući.

ZAKUČASTO PITANJE

Tvoj otac ima sestru. Ta njegova sestra nije tvoja teta. Je li ona ipak tebi nešto u rodu?

Jurić i Franić čiste peć

1

»Peć se u nas čisti danas
bit će dosta posla za nas!«

2

Jurić na stol brzo zađe
vidi: cijev je puna čađe.

3

Franić kihne: lom i šum!
čađe Jurić sav je pun.

4

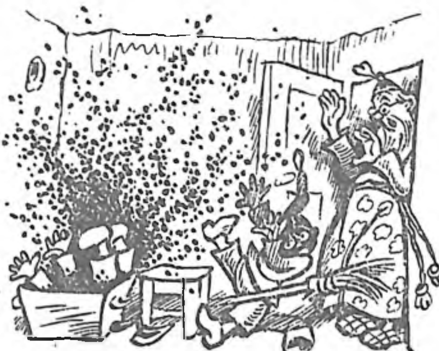
Kako nema sablju svjetlu
On pograbi kućnu metlu

5

Na Franića sad nasrne
i sa stolca ga prevrne

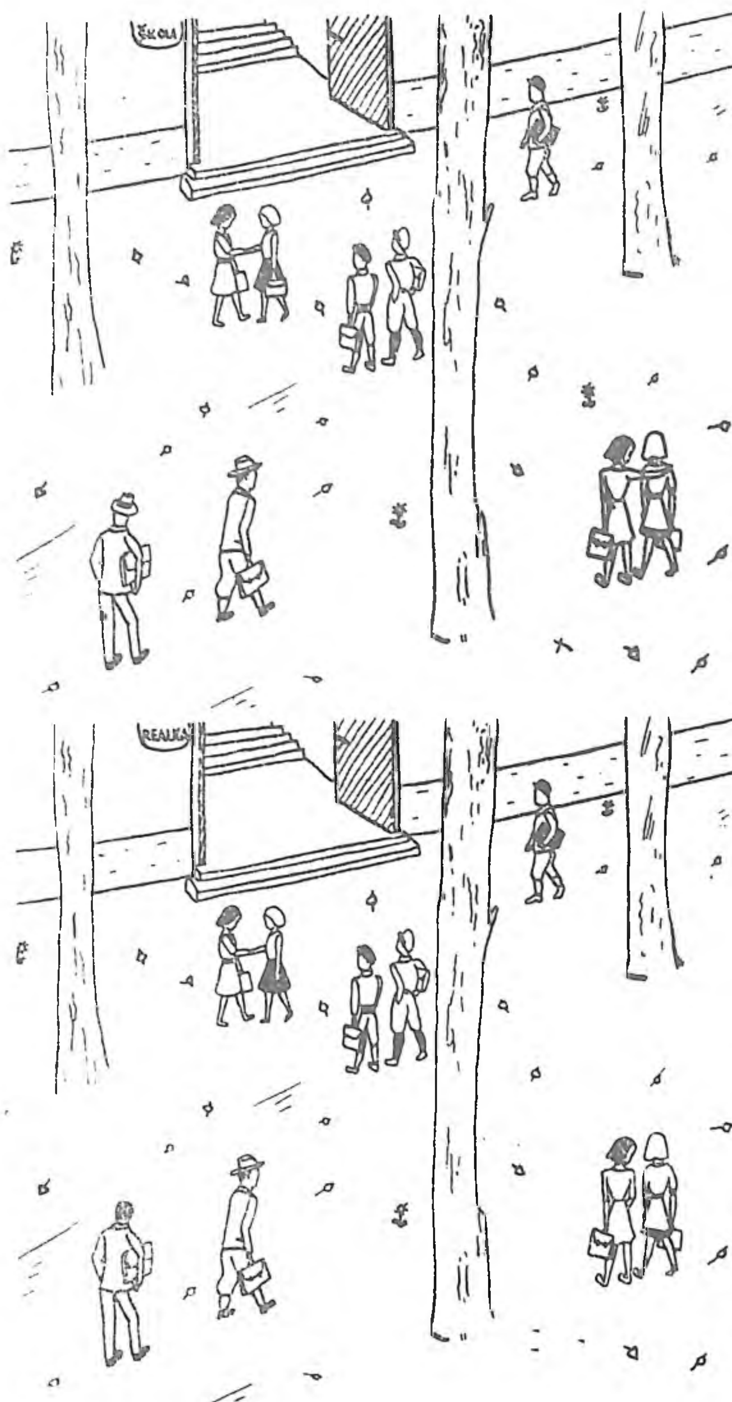
6

U čađu je Franić pao
pa se čitav zamazao

Ko dva crnca sad su oba
Čađava je i sva soba.

Tražite pogreške!

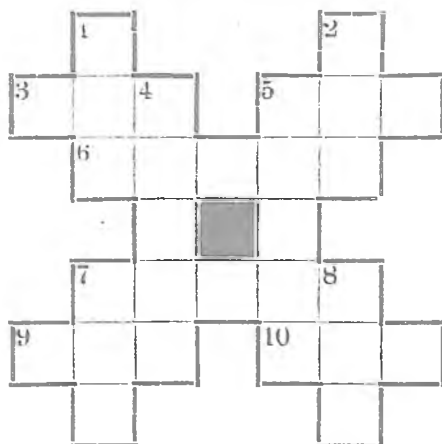
Jurićev drug narisao je gornju sliku.

Jurić se požurio da je preriše, ali je dakako napravio **nekoliko pogrešaka**. Pronađite, u čemu se donja slika razlikuje od gornje i **koje su** to pogreške! Da vidimo tko ima bistro oko!

ZAGONETKE

KRIŽALJKA

(Tomić Josip, Petrinja)

okomito: 1. uz, 2. talas, 4. ptica, 5. crn (zamazan), 7. začin, 8. životinja.

vodoravno: 3. otok, 5. plin, 6. Turski »kazan«, 7. posprema sobe. 9, domaća životinja, 10. vrtlog.

ZAGONETNA POSJETNICA

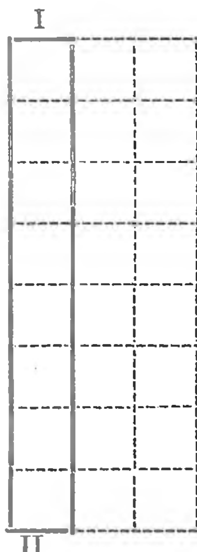
(Bosiljka Rusner, Sisak)

VERA J. CAGUK

odakle je gdica Vera?

ISPUNJALKA

(Tomić Josip, Petrinja)

služi kod žvakanja

domaća životinja

pokazna zamjenica

velika ptica

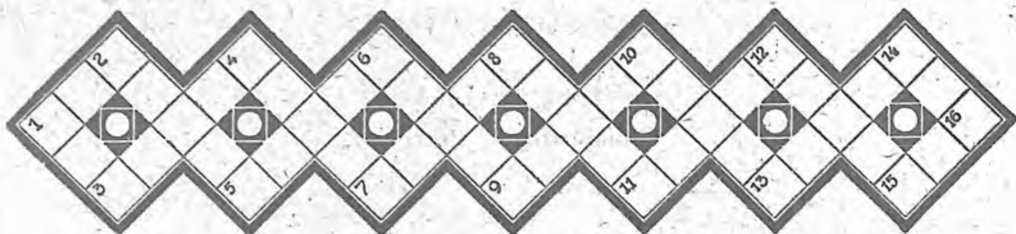
znamenit francuski pisac

žig

muško ime

alkoholno piće

I—II muško ime

1— 2 i	1— 3	izlazi iz dimnjaka
2— 5 i	3— 4	nije nemiran
4— 7 i	5— 6	bolje ikad, nego .....
7— 8 i	6— 9	naša novčana jedinica
8—11 i	9—10	lovi ribu
10—13 i	11—12	marljiv, radišan
12—15 i	13—14	bolje išta, nego .....
14—16 i	15—16	turski plemić

»Mali Istranin« izlazi jedamput mjesečno. — Pretplata iznosi 12 dinara na godinu. — Pojedini broj stoji 1 dinar. — a inostranstvo dvostruko.
Uredništvo i uprava nalaze se u Krajiškoj ulici br. 12.
Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: **Ernest Radetić, Zagreb, Krajiška ulica 12. — Tiskara C. Albrecht (P. Acinger), Zagreb, Radićeva ulica 26**
Za tiskaru odgovara: **Petar Acinger, Zagreb, Radićeva 26**